

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1947

ΑΡΙΘΜΟΣ 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευρώπη και κρατικοποίηση	Barbara Ward	101
Τί μπορεί νά κάμει τὸ Συμβούλιο		
'Ασφαλείας	Sir Alexander Cadogan	111
Τὸ «'Ασθενὲς Φῦλον»	«Lilliput»	115
Ὁ Σμάτς καὶ τὸ χρέος τοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα	J. Smuts	116
Τὰ παράξενα τοῦ Πάσχα		122
Ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ σύγχρονη Γεωργία :		
Ἡ ἐπιστήμη κοντὰ στοὺς ἀγρότες	Vernon Vine	124
Ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ εἶναι ἀγνώριστη	Homer Croy	127
Ἕνας Μεξικανὸς καλλιτέχνης		131
Κίνητρα καὶ παραγωγὴ στὴ βιομηχανία	«The Economist»	141
Ἰσπανικὴ φιλοξενία		145
Πῶς ἀνακαλύφθηκε τὸ τηλέφωνο		147
Ὁρατὴ ὁμιλία		150
Οἱ «Τάιμς» καὶ ἡ θέση τοὺς στὴν ἀγγλικὴ ζωὴ	F. J. Lyons	151
Ἡ Ρωσικὴ θέσις ἀπέναντι στὴ θρησκεία	«Molodoi Bolshevik»	159
Ἡ ἀνθρώπινη μορφή	John Brophy	162
Δυὸ ντουζίνες στρεΐδια	Pierre Courtade	172
Μέση Ἀνατολή . . . Συλλογὴ καὶ σχόλια Elizabeth Monroe		180
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ:		
Οἱ χρησιμοὶ στὴ νέα μας ἱστορία	K. Θ. Δημαρᾶς	196
Λόρδος Βύρων	N. Ο. Γιαβόπουλος	203
Σιλεσία, ἡ χώρα τῶν ἀστέγων	Peter Schmidt	206
Ἡ αὐτόματη ἀριθμομηχανή	«The Electrician»	210
Ἡ Γερμανικὴ ἐνοχλή	H. G. Luchinger	213
Κατίνα	Ronald Dahl	215
Ὅχολ !	Rex Whistler	232

ΑΠΟ ΤΗ «ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ»

Πρωί, και λιοπερίχυτη και λιοκαλ' είναι η μέρα,
κ' η Ἀθήνα ζαφειρόπετρα σ' της γῆς τὸ δάχτυλιδι.
Τὸ φῶς παντοῦ, κι ὅλο τὸ φῶς, κι ὅλα τὸ φῶς τὰ δείχνει.
Περὶ φανα καὶ ταπεινά, κι ὅλα φαντάζουν ἴδια.
Καὶ τῆς Πεντέλης ἡ κορφή καὶ τ' ἄχαμνὸ σπερδούκλι,
κι ὁ λαμπρομέτωπος ναὸς καὶ μιὰ χλωμὴ ἀνεμώνη,
τὰ πάντα, ὅμοια βαραίνουνε στὴ ζυγαριὰ τῆς πλάσης.
Κι ὅλα σιμὰ τὰ φέρνεις, φῶς, κι ὅλα τὸ φῶς τὰ δείχνει.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΕΚΛΟΓΗ ἐκδίδεται σὲ συνεργασία μὲ τὸ περιοδικὸ

ΕΣΧΟ

Ἡ «Ἐκλογὴ» πωλεῖται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὰ περίπτερα. Κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα σὲ 132 εἰκονογραφημένες σελίδες. Ἀγοράζετε τὴν «Ἐκλογὴ» σας ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλῃ σας ἢ ἀπὸ τὸ «Πρακτορεῖον Ἐφημερίδων Ἀθηναϊκοῦ Τύπου», Σωκράτους 43, καὶ στίς ἐπαρχίες ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ ἰδιοῦ Πρακτορείου.

ΤΟΜΟΣ Γ'

Α Π Ρ Ι

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ 9

1 9

Εὐρώπη καὶ κρατικοποίηση

Τῆς BARBARA WARD

(Ἀπὸ τὸ «Foreign Affairs» τῆς Νέας Ὑόρκης)

Ἡ Μπάρμπαρα Οὐόρντ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ λαμπρὴ σταδιοδρομία στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, διορίστηκε, προτοῦ κλείσει ἀκόμη τὰ τριάντα, ἀρχισυντάκτης τοῦ τμήματος ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων στὸ εβδομαδιαῖο περιοδικὸ «Ἐκόνομιστ». Ἡ νέα αὐτῇ γυναίκα ἐξασκεῖ σημαντικὴ ἐπιρροή στὴ Βρετανικὴ κοινὴ γνώμη σὰν οἰκονομολόγος, δημοσιογράφος, ἐξαιρετικὰ πειστικὸς ρήτορας, συνειδητὴ χριστιανὴ καὶ εἶναι ἀνάμεσα στοὺς διενθνητὲς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τοῦ Λονδίνου. Συνεργάζεται ἀκόμα, μὲ σοβαρὲς μελέτες γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν οἰκονομία, στὸ καλύτερο Ἀμερικανικὸ περιοδικὸ ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων «Φόρεϊν Ἀφάιρς» (Foreign Affairs). Στις παρακάτω σελίδες ἀναδημοσιεύουμε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς μελέτες της, σὲ περιληπτικὴ μορφή πού ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὴν ἴδια.

Ἀπὸ τότε πού τέλειωσε ὁ πόλεμος, ἓνα μεγάλο μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας κρατικοποιήθηκε ἢ ἀποφασίστηκε ἡ κρατικοποίησή του. Ἡ ἀνάπτυξη αὐτῆς τῆς κίνησης δὲν εἶταν ὁμοιόμορφη καὶ ὁ βαθμὸς τῆς διαφέρει ἀπὸ χώρα σὲ χώρα. Ὡστόσο ἡ ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ ρεύματος εἶναι ἀναμφισβήτητη.

Σὲ μερικὲς χώρες—π.χ. στὴν Τσεχοσλοβακία, Γιουγκοσλαβία, Πολωνία, Βουλγαρία καὶ Ρουμανία—ἔχουν κρατικοποιηθεῖ σχεδὸν ὅλες οἱ βιομηχανίες πού ἀπασχολοῦν ἓνα κάπως μεγάλο ἀριθμὸ ἐργατῶν. Στὴ Ρωσικὴ ζώνη τῆς Γερμανίας κρατικοποιήθηκαν τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα, οἱ ἀσφάλειες, τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ἡ βαρεῖα βιομηχανία, καὶ θεωρεῖται πιθανὴ ἡ ἐφαρμογὴ ἀνάλογων μέτρων, σὲ μικρότερη ἴσως ἔκταση, καὶ στὴ Βρετανικὴ ζώνη. Οἱ Γερμανοὶ ἰδιοκτήτες τῶν ἀνθρακωρυχείων τοῦ

Ρουρ ἔχουν παραμεριστεῖ, καὶ δὲν εἶναι καθόλου πιθανὴ ἡ ἀπόδοση τῶν ἀνθρακωρυχείων αὐτῶν σὲν ἰδιωτικὸ ἔλεγχο. Οἱ κυβερνήσεις τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας, ἀποφάσισαν ὕστερα ἀπὸ μερικὸς δισταγμούς, νὰ κρατικοποιήσουν τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα, τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ τὴ βαρεῖα βιομηχανία. Ἐνας ἀπὸ τοὺς λόγους πού τοὺς ἔκανε νὰ πάρουν αὐτὴ τὴν ἀπόφαση εἶταν ἡ ἐλπίδα πὼς μ' αὐτὴ τὴν μεταβίβαση τῆς κυριότητος θὰ ματαίωναν τίς Ρωσικὲς ἀξιώσεις γιὰ ἐπανορθώσεις. Στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη ἡ τάση γιὰ κρατικοποίηση εἶναι πῶς διστακτικὴ· στὴ Γαλλία ὁμως καὶ στὴν Ὁλλανδία κρατικοποιήθηκε ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα καὶ τὸ ἴδιο συζητεῖται γιὰ τὴ βαρεῖα βιομηχανία. Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις κρατικοποίησε ἀκόμα τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, τοὺς ὁργανισμοὺς κοινῆς ὠφελείας, τὴν πολιτικὴ ἀεροπορία καὶ

τις ασφάλειες. Τέλος, στη Μ. Βρετανία έχουν κιόλας κρατικοποιηθεί η Τράπεζα της Αγγλίας, η πολιτική αεροπορία και τ'άνθρακωρυχεία, κι ίσως στη διάρκεια του τωρινού Κοινοβουλίου μεταβιβαστούν στην κυριότητα του δημοσίου και τα μεταφορικά μέσα, οι οργανισμοί κοινής ωφελείας και σημαντικά τμήματα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβος (1).

Αισθάνεται κανείς τη διάθεση να δώσει μια άλλη εξήγηση για το Ευρωπαϊκό αυτό ρεύμα. Αφού η κρατικοποίηση έχει προχωρήσει πολύ περισσότερο στις χώρες που συνορεύουν με τη Ρωσία (με την εξαίρεση της Φιλανδίας) και φαίνεται να λιγοστεύει όπου η Ρωσική κατοχή παύει και η Ρωσική έπαιρο ή έλαττώνεται, είναι πολύ εύκολη η πρόβλη του ισχυρισμού ότι απλούστα-

τα η Σοβιετική Ένωση έπείλασε το οικονομικό της σύστημα στην Ευρώπη. Είναι αδύνατον όμως με τον τρόπο αυτό να εξηγηθεί το γεγονός ότι πρωταρχικά συντηρητικά και βασικά αντιρωσικά Κόμματα, όπως των Λαϊκών Δημοκρατικών της Γαλλίας και το Καθολικό της Ολλανδίας, αποφάσισαν να κρατικοποιήσουν τις κεντρικές τράπεζες της χώρας τους, δέχτηκαν στα κομματικά τους προγράμματα επέκταση της κρατικής κυριότητας και ενέκριναν την οργάνωση της βιομηχανίας από το κράτος. Δεν είναι η Ρωσική πίεση που έκανε τις Βρετανικές στρατιωτικές αρχές να παραμερίσουν τους ιδιοκτήτες των άνθρακωρυχείων του Ρούρ; ούτε διακρίνεται πούθενά στο πρόγραμμα του Έργατικού Κόμματος της Αγγλίας ο «δάκτυλος της Μόσχας».

Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ 19^Ο ΑΙΩΝΑ

Οι αρχές της εθνικοποίησης στην Ευρώπη συμπίπτουν σχεδόν με τη γένεση του κεφαλαιοκρατισμού. Όταν ύπονομευτηκε ο φεουδαρχισμός στην κεντρική Ευρώπη με τις επαναστάσεις του 1848 και στη Ρωσία με την κατάργηση της δουλοπαροικίας από τα 1860—70, υπήρχε κιόλας στη Δυτική Ευρώπη ένας νέος τύπος βιομηχανικής κοινωνίας σε τέλεια ανάπτυξη, μια κοινωνία πλούσια και αφάνταστα ισχυρή, που έπαιρνε όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις.

Από την άλλη μεριά, οι μεσαίες τάξεις, ενώ στη Δύση αποτελούσαν τη σπονδυλική στήλη της βιομηχανικής δραστηριότητας, στην Κεντρ. και Ανατολική Ευρώπη ήταν αδύνατες και άναποφάσιστες, δεν διέθεταν ούτε άμεση πολιτική ευθύνη ούτε ρευστά κεφάλαια. Χρειάστηκε λοιπόν να επέμβει το κράτος. Κλα-

σικό είναι το παράδειγμα της Γερμανίας του Μπίσμαρκ. Ο Μπίσμαρκ κατάλαβε ότι για να γίνει η Γερμανία μεγάλη δύναμη — και για να ενοποιηθεί το νέο Ράιχ — χρειαζόταν έντατική αναδιοργάνωση και συγχρονισμός των μέσων μεταφοράς. Κατάλαβε ακόμη πως τα ιδιωτικά κεφάλαια δεν ήταν κατάλληλα για να σηκώσουν το βάρος. Εφάρμοσε λοιπόν, από το 1870-1890 ένα τέλει σύστημα κρατικοποιημένων σιδηροδρόμων. Και η περίπτωση της Γερμανίας δεν είναι μοναδική. Η χρηματοδότηση του σιδηροδρομικού συστήματος της Αυστρο-Ουγγαρίας γινόταν, σε μεγάλο βαθμό, από το κράτος. Και στη Ρωσία, — που ήταν οικονομικά ακόμα πιο καθυστερημένη — όχι μόνο οι σιδηροδρομοί αλλά και τμήματα των βιομηχανιών σιδήρου και χάλυβος αναπτύχθηκαν από το κράτος σαν κρατικοποιημένες επιχειρήσεις. Η φάση αυτή του Ευρωπαϊκού «κρατικού κεφαλαιοκρατισμού» συνέπεσε με την απόκτηση του έλευθέρου εμπορίου. Το προ-

στατευτικό δασμολόγιο, ένα ακόμα όργανο του κρατικού παρεμβατισμού στη βιομηχανία, μπήκε σε ενέργεια για να διαφυλάξει το ασθενικό ξεκίνημα της βιομηχανίας από τον πανίσχυρο και τέλεια ανεπτυγμένο βιομηχανικό συναγωνισμό της Δυτικής Ευρώπης.

Αλλά το κύριο κίνητρο του κρατικού παρεμβατισμού ήταν ο φόβος του πολέμου. Από τότε που ο Μέγας Πέτρος Ίδρυσε τα μεταλλουργεία των Ουραλίων για τον πολεμικό του έφοδιασμό, οι κρατικές ανάγκες σε όπλα και έφοδια δεν έπαισαν να αποτελούν σοβαρό παράγοντα στην εγκαθίδρυση της κρατικής κυριότητας και του κρατικού έλεγχου. Το σχέδιο Χίντενμπουργκ για τη βιομηχανία, που καταστρώθηκε από το Γερμανικό Γενικό Επιτελείο στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, στάθηκε το υπόδειγμα για το τετραετές σχέδιο του Γκαίριγκ και κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, μια από τις πιο μεγάλες κρατικοποιημένες επιχειρήσεις της Ευρώπης — τα «Έργα Χέρμαν Γκαίριγκ» * — άρχισε σαν κρατική επιχείρηση που είχε σκοπό να μεταλλαυνεί, για την κατασκευή πυρομαχικών, μεταλλεύματα με μικρή περιεκτικότητα στα όποια δεν μπορούσε να έρξαστε με κέρδος η ιδιωτική βιομηχανία.

Αλλά οι δυο πιο χτυπητές περιπτώσεις Ανατολικών κρατών που έπαιξαν στον αιώνα μας τον ίδιο ρόλο

με τους ιδιώτες κεφαλαιοκράτες της Δυτικής Ευρώπης παρατηρούνται στην Πολωνία και την Τουρκία μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και στις δυο στα 1919 η μεσαία τάξη ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη και αν εξαίρεσουμε την κτηματική περιουσία δεν υπήρχε σχεδόν κανένα απόθεμα ιδιωτικού πλούτου. Και όμως οι κυβερνήσεις και των δύο αυτών χωρών, με την ήγεςία δύο δυναμικών δικτατόρων, του Πίλσούνσκι και του Αττατούρκ ήταν αποφασισμένες να συγχρονίσουν και να ενισχύσουν το λαό τους. Ένας μόνο δρόμος ανοιγόταν μπροστά τους — να επιμπευθούν την ανάπτυξη της βαρειάς βιομηχανίας στο κράτος. Ένα μεγάλο μέρος της ύφαντοργίας μπορούσε να μείνει στους ιδιώτες αλλά στην Τουρκία οι κρατικές τράπεζες χρηματοδοτούσαν και είχαν στην ιδιοκτησία τους τα δρυχεία, τα μεταλλουργεία και τα μεταφορικά μέσα και λειτουργούσαν σαν κρατικοποιημένες επιχειρήσεις. Στην Πολωνία η έκταση της κρατικοποίησης δεν ήταν τόσο απόλυτη ωστόσο και εκεί τα 60-70% των άνθρακωρυχείων και της βαρειάς βιομηχανίας κρατικοποιήθηκαν. Καμιά απ'αυτές τις δυο κυβερνήσεις δεν επιχείρησε να δικαιώσει ιδεολογικά ή θεωρητικά την πολιτική της. Την αποδώσανε απλά στην ανάγκη που δημιουργούσε η φτώχεια και η τεχνική καθυστέρηση της χώρας τους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Όταν η συγκρότηση της βιομηχανικής κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας συμπληρώθηκε, η κοινωνία αυτή άρχισε να υποφέρει από τις εναλλασσόμενες κρίσεις του εμπορικού κύκλου και οι κρίσεις αυτές είχαν την τάση να γίνονται πιο σοβαρές όσο ο πλούτος και η περιπλοκή της βιομηχανικής κοινωνίας μεγάλωνε.

Οι έρμηνείες του ενοχλητικού αυτού φαινομένου ήταν αναρίθμητες, αλλά στο διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στους δύο Παγκοσμίους πολέμους η θεωρία του κύκλου του εμπορίου, όπως την τελειοποίησε ο Λόρδος Κένυς, άρχισε να κερδίζει όλο και περισσότερους θαλασμούς — που κατάντησε — κυρίως στην Αγγλία αλλά και στη Δυτική Ευρώπη — το νέο οικονομικό «πιστεύω».

1) Βλ. άρθρο «Η έσωτερική πολιτική της Βρετανικής Κυβέρνησης» του Francis Williams, «Εκλογή» τόμ. Γ', αρ. 1.

* Herman Goering Werke.

Ο Λόρδος Κέυνς απέδωσε τις έναλλασσόμενες αυτές κρίσεις της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας σε μία σύμφυτη αστάθεια της οικονομίας, που η άνεξέλεγκτη ιδιωτική πρωτοβουλία δεν είναι σε θέση να τη θεραπεύσει. Δύο είναι οι τάσεις που επιπλέον σε μιάν άνοργάνωτη οικονομία. Η μία είναι η τάση για επένδυση κεφαλαίων σε βυρειές βιομηχανίες, αν και είναι γενικά «κυκλική», κι' αυτό γιατί η ζήτηση των σπουδαιότερων προϊόντων της βυρειάς βιομηχανίας δεν ανανεώνεται μόνη της συνεχώς, όπως συμβαίνει με τη ζήτηση των καταναλωτικών προϊόντων. Η άλλη είναι η τάση της έδραιωμένης βιομηχανίας, να γίνεται όλο και περισσότερο άκαμπτη και στάσιμη αποτέλεσμα της τάσης αυτής είναι ότι η «πρωτοβουλία» διαμορφώνεται σε μιά προστασία των αγορών που υπάρχουν και σε συγκρότηση μονοπωλίων παρά σε πειραματισμούς νέων ζητήσεων και σε δημιουργία νέων κεφαλαίων. Άλλα το κλειδί της θεωρίας του Λόρδου Κέυνς για τον κύκλο του έμπορίου είναι άκριβως ότι χωρίς ύψηλο και σταθερό επίπεδο επένδσεως στη βυρειά βιομηχανία η σε έμπορεύματα στερεού κεφαλαίου αντί σε καταναλωτικά έμπορεύματα, η βιομηχανική κοινωνία είναι άνικανη ν' αποφύγει τις έναλλασσόμενες κρίσεις άνεργίας. Κι' άφου η άρρυθμιστη κεφαλαιοκρατική κοινωνία δεν παρυσίζει κανένα ούτόματο μέσο άναστολής των δυο αυτών τάσεων, θά περνά μοιραία από τις έναλλασσόμενες κρίσεις του έμπορίου και της δοαδικής άνεργίας.

Τά γεγονότα πάνω στα όποια στηρίζεται η θεωρία του Κέυνς δεν χωρούν άμφισβήτηση. Από τά 1920—40, η βιομηχανική κοινωνία άναστατήθηκε δυο φορές από μιά τρομακτική οικονομική κρίση, που έξέτασε πρώτα στις βιομηχανίες του σιδήρου και χάλυβος όπου η μείωση της ζήτησης έμπορευμάτων στερεού κεφαλαίου, πρωτοδημιούργησε την άνεργία. Ούτε είναι δυνατό ν' άμφισβη-

τηθεί η τάση για οικονομική άποτελμάτωση που υπάρχει σε παλιές βιομηχανικές κοινότητες, σαν τη Γαλλία και τη Μ. Βρεταννία. Στη Γαλλία, όλόκληρη τη δεκαετία 1930—40 η επένδυση που απέβλεπε στην επέκταση της βιομηχανίας είχε ούσιαστικά σταματήσει. Η ικανότητα παραγωγής εΐταν τό 1929, 25 % μεγαλύτερη από τό 1938. Τό 1929, η συνολική παραγωγή στη Γαλλία άντιστοιχούσε 565 δισεκατομ. φράγκα. Τό 1938, ο αριθμός αυτός έπεσε στα 430 δισεκατομ. μόνο. Στη Μεγ. Βρεταννία, αν και σημειώθηκε πραγματική πτώση στην παραγωγικότητα, η άναλογία των νέων επενδύσεων κεφαλαίου, που υπολογίστηκαν στα 37 % μόνο του έθνικού εισοδήματος, άπείχε όποσδήποτε πάρα πολύ από τό «ψηλό και σταθερό επίπεδο επενδύσεων» που είναι άποραίτητο, σύμφωνα με την άποψη του Κέυνς, τόσο για την γενική άποσχόληση των έργων όσο και για την επέκταση και αύξηση της παραγωγικότητας.

Οι σχετικοί με τη Βρεταννική βιομηχανία χάλυβος αριθμοί, φανερώνουν πολλά. Στο νέο σχέδιο που δημοσιεύτηκε τώρα τελευταία από τη Βρεταννική Συνομοσπονδία Σιδήρου και Χάλυβος, υπολογίζεται ότι ένας τέλειος συγχρονισμός της βιομηχανίας (χωρίς πολλές επέκτασεις) θά απαιτήσει μιάν επένδυση 22.500 000 λίρες τό χρόνο για επτάμισυ χρόνια. Άλλά τό 1935—40, η έτήσια επένδυση έφτανε μόνο τά 6.000 000 λίρες περίπου, ένώ στα 1925-30 εΐταν ακόμη πιο χαμηλά: 1.000.000—2.000.000 λίρες. Η βιομηχανία άνθρακος τόσο στη Μ. Βρεταννία όσο και στη Γαλλία, μάς προσφέρει κι' άλλο παράδειγμα έπιχειρήσεων που ένώ άρχισαν τό βιομηχανικό άγώνα δρόμου πολύ νωρίς έμειναν πίσω από τους συναγωνιστές τους, γιατί τους έλλειψε συγχρονισμός, υποστήριξη και άνάπτυξη του κεφαλαίου. Και η άνασταλτική νοοτροπία που άπεικονίζει αυτή η παρακμή δεν περιορίζεται μόνο σ' ένα ή δυο βιο-

μηχανικούς κλάδους.

Η κρίση του 1929 έδωσε σ' όλη την Εύρωπη τό σύνθημα για ένα άσύγκριτα μεγαλύτερο παρεμβατισμό του κράτους στις οικονομικές υποθέσεις. Οι κυβερνήσεις στην προσπάθειά τους να ώσωσουν τις κεντρικές και έμπορικές τράπεζες και να διατηρήσουν κάποιο όμοιομα σταθερότητας, άρχισαν ν' άγοράζουν χρεώγραφα και να γίνονται μέτοχοι σε έμπορικές έπιχειρήσεις κάθε κατηγορίας. Η εξέλιξη αυτή, που εΐταν ιδιαίτερα αξιοσημείωτη στη Γερμανία όπου η κρίση έπληξε την κοινωνία με μεγαλύτερη δξύτητα, έπικράτησε από τη μιά άκρη της Εύρωπης ως την άλλη.

Ένας άλλος λόγος που προέβαινε τό δρόμο προς την κρατικοποίηση εΐταν και η άνάγκη συγχρονισμού και έπανεξοπλισμού των βιομηχανιών, η άνάγκη να επενδυθεί σ' αυτές τό μεγάλο κεφάλαιο. Ένα από τά έπιχειρήματα που είχε πολύ μεγάλη άήχηση εΐταν τό μέγεθος των επενδύσεων που χρειαζόταν για να συγχρονιστούν οι έγκαταστάσεις τους: πολύ άμφίβολη είναι ακόμη και η συγκέντρωση των κεφαλαίων που προϋποθέτει η έφαρμογή ενός πραγματικά φιλόδοξου προγράμμα-

τος για την επέκταση της βιομηχανίας χάλυβος και σιδήρου στην Άγγλία αν δεν περιέλθουν στο κράτος περισσότερες μετοχές.

Η μορφή αυτή του κρατικού έλέγχου — να είναι τό κράτος ο μεγαλύτερος μέτοχος σε μιά έπιχείρηση — έφαρμόζεται κιόλας στη Γαλλία σχετικά με τους κρατικούς σιδηροδρόμους και δεν άποκλείεται η έφαρμογή του σχεδίου Μοννέ, που άποβλέπει στην επένδυση 2.250 δισεκατομμυρίων φράγκων, στον άνεφοδιασμό και τον συγχρονισμό της Γαλλικής βιομηχανίας, να όδηγήσει σε κάποια επέκταση της μορφής αυτής του κρατικού παρεμβατισμού. Άκόμα κι' έξω από τη σφαίρα της κρατικοποιημένης βιομηχανίας της Γαλλίας (δηλαδή τά άνθρακωρυχεία, την πολιτική άεροπορία, τους οργανισμούς κοινής ώφελείας και κατά ένα μέρος τη βιομηχανία χάλυβος και σιδήρου) η άνάγκη νέων κεφαλαίων είναι τόσο μεγάλη που ίσως να μην μπορεί να την ικανοποιήσει τό ιδιωτικό κεφάλαιο. Σε μιά τέτοια περίπτωση, η μόνη διέξοδος θά εΐταν η χρηματοδότηση από τό Δημόσιο Τμήμα και η άνάλογη αύξηση του κρατικού παρεμβατισμού.

Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Άλλά η κρατικοποίηση δεν είναι μόνο μιά τεχνική έπιγόνηση. Για πολλούς είναι τό τέμα των όνείρων τους, η λυδία λίθος του συγχρόνου φιλοσόφου. Η Εύρωπαϊκή βιομηχανία σ' όλη της την άνάπτυξη, από τά πρώτα άδέσμευτα ξεκινήματά της στο Βρεταννικό έργαστήριο ως την πρόσφατη επίδειξη των μεγαθήριων του «μονοπωλιακού καπιταλισμού», εΐταν τό φουρτουμισμένο έπίκεντρο όλων των πολιτικών και θρησκευτικών παθών της τελευταίας έκατονταετίας. Η ούσία της Μαρξιστικής θεωρίας είναι ότι τό άτομικό κέρδος, που βασίζεται στην «έκμε-

τάλλευση», είναι άνεπαρκής ρυθμιστής της οικονομικής άνάπτυξης, μιά και δεν μπορεί ούτε ν' άντιμετωπίσει τό πρόβλημα της κυκλικής ζήτησης των προϊόντων στερεού κεφαλαίου, ούτε να διανείμει στον εργάζόμενο πληθυσμό τόση άγοραστική δύναμη όση είναι άποραίτητη για να μπορεί η ζήτηση να παρακολουθεί την αύξημένη παραγωγικότητα και άπόδοση. Άλλά η πραγματική δύναμη του Μαρξισμού πηγάζει από τη μιά μεριά από την ήθική άγανάκτηση και από την άλλη από τό πάθος του φτωχού. Για τους Μαρξιστές και τους σοσιαλι-

στές, το κεφαλαιοκρατικό σύστημα δεν τείνει μόνο, με την ανεπάρκειά του, στην εναλλαγή των κρίσεων με περιόδους ευπορίας και στην άρτη-ριοσκήρωση των μονοπωλίων. Είναι η ρίζα όλων των κακών, είναι το βασικό άμάρτημα της εκμεταλλεύσεως, είναι το τελικό έμπόδιο στην συν-αδέλφωση των ανθρώπων.

Από την άποψη αυτή μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι η συναισθη-ματική δύναμη που κρύβεται πίσω από το αίτημα της κρατικοποίησης προήλθε, ως ένα σημείο, από την κα-τάρρευση της πατροπαράδοτης ήθι-κης και θρησκευτικής σύνθεσης της Ευρώπης. Οι Μαρξιστές κριτικοί ά-ναλύσανε, πριν από τους Κεϋνσιανούς κριτικούς, την αναπόφευκτη αύξομει-ωτική τάση που έχουν οι βιομηχα-νικές επενδύσεις κεφαλαίων: 'Αλλά έκαναν και κάτι άλλο: ενίσχυσαν την όρθολογιστική τους άνάλυση με όλο το βάρος της ήθικης κατακραυγής και του ταξικού μίσους. Γιατί θύ-ματα των άνωμαλιών του κεφαλαιο-κρατισμού ήταν η φτώχεια έργατιά, και θριαμβευτές του άγώνα για την κρατικοποίηση θά ήταν οι κοινοί άνθρωποι.

Τον είκοστό αιώνα το πρόβλημα του Μαρξισμού έπικράσε σχεδόν όλα τα άλλα προβλήματα και σήμερα η μελέτη των προγραμμάτων κρατικο-ποιήσεων στην Ευρώπη δεν μπορεί να γίνει παρά σε συνάρτηση με την αύξη-ση του Μαρξισμού σε δύναμη—και σε αντίδραση—μέσα στις τρεις ή τέσ-σερις τελευταίες δεκαετίες. 'Ο Μαρ-ξισμός δυνάμωσε πρώτα—πρώτα έξ αιτίας της ολοφάνερης δοκιμασίας που περνούσε η κεφαλαιοκρατική κοινωνία. Οι δυο μεγάλες οικονομι-κές κρίσεις του αιώνα μας ήταν γε-γονότα που δεν μπορούσε κανείς να τα άποδείξει ούτε να τα προσπερά-σει μ' άδιαφορία. Άφσαν πίσω τους έκατομμύρια άπελπισμένων και άνέρ-γων ανθρώπων. 'Οδήγησαν σε μιά καταστροφή που μόνο οι καταστρο-φές του πολέμου την έξεπερνούσαν. Είχαν τρομερές πολιτικές συνέπειες:

συγκεκριμένα την άνοδο του Μουσ-σολίνι στην 'Ιταλία μετά την πρώτη κρίση, και του Χίτλερ στη Γερμανία μετά τη δεύτερη. Πάνω άπ' όλα κα-ταστρέφανε τη φιλελεύθερη πίστη του 19ου αιώνα στο αύτορρυθμιζόμενο και ευεργετικό σύστημα της ιδιωτι-κής πρωτοβουλίας. Κάτι έπρεπε να πάρει τη θέση της παλιάς πίστης, κι' ό Μαρξισμός είχε το πλεονέκτημα, ιδιαίτερα για τους νέους, ότι δεν ήταν μόνο μιά οικονομική λύση άλλα και μιά κοσμοθεωρία.

'Ο άλλος μεγάλος συντελεστής ήταν, φυσικά, η Ρωσική Έπανά-σταση και η οικοδόμηση στη Ρωσία μιάς προσχεδιασμένης και κρατικο-ποιημένης οικονομίας. 'Αλλά η Ρω-σική έπανάσταση άποδείχθηκε συν-τελεστής άμφιρόπορος. Κέρδισε τη μιά ομάδα—τους Κομμουνιστές—όδηγώντας την σε μιά άβυσσάνιστη άποδοχή όλων των μεθόδων της και όλων των σκοπών της και την άνε-πιφύλακτη ύποστήριξη της Ρωσίας σαν «έμπροσθοφυλακής του παγκό-σμιου σοσιέδισμού». Κι' έδωσε σ' άλ-λους—τους Σοσιαλιστές και γενικά τους προοδευτικούς διανοούμενους—την πεποίθηση ότι μιά όργανομένη κοινωνία που στηρίζεται σε μιά κρα-τικοποιημένη βιομηχανία μπορεί να αύξήσει πολύ την βιομηχανικότητα ενός έθνους. Αυτή η ομάδα όμως χωρίζεται από τους Κομμουνιστές στο ζήτημα των μεθόδων που εφαρ-μόζει η Ρωσία. Καταδικάζει τη Ρω-σική δικτατορία και ισχυρίζεται ότι ό Σοσιαλισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί άπόλυτα μόνο σε μιαν έλεύ-θερη και δημοκρατική κοινωνία. Μιά άλλη πάλι μεγάλη ομάδα παρα-γνωρίζει κι' αυτές άκόμα τις τεχνι-κές κατακτήσεις του Ρωσικού συ-στήματος και ισχυρίζεται ότι ό Σο-σιαλισμός και η κρατικοποίηση δεν μπορούν να διαχωριστούν από την στρατόκρατία, τη γραφειοκρατία και το όλοκληρωτικό κράτος. Τέλος, οι 'Ακροι Δεξιοί—οι Φασίστες, 'Εθνι-κοσοσιαλιστές—ένώ άρνιούνται κάθε μορφή πραγματικής κοινωνικής άνα-

μόρφωσης, υίοθετούν ώστόσο τον Ρω-σικό πολιτικό κανόνα του ενός κόμ-ματος, της όμαδικής προπαγάνδας και της άστυνομικής έξουσίας για να πολεμήσουν το αύξανόμενο ρεύμα της Σοσιαλιστικής κριτικής και τις ά-παιτήσεις για ριζικές αλλαγές. Με την άνοδο του Φασισμού, το 1922, και με την ενίσχυσή του από τον 'Εθνι-κοσοσιαλισμό μετά το 1932, έγινε ά-πόλυτη συγκέντρωση της Ευρωπαϊ-κής πολιτικής ανάμεσα στα δυο πο-λιτικά άκρα και το πρόβλημα της κρατικοποίησης βρέθηκε στο κέντρο της έντασης που επακολούθησε.

'Όπως συμβαίνει σε όλους τους πολιτικούς άγώνες, το αντίκειμενο της διαμάχης δεν ήταν όλοτετα ξε-καθαρισμένο. 'Εκείνο που άντιπα-

θούσαν περισσότερο οι Φασίστες, δεν ήταν τόσο οι τεχνικές συνέπειες του Σοσιαλισμού όσο το πολιτικό και το ήθικό του περιεχόμενο. Δεν είχαν καμιά αντίρρηση για τη σχε-διασμένη όργάνωση και την κρατι-κοποίηση, αν αυτές δυνάμωναν την πολεμική του οικονομία. 'Αλλά δεν έννοούσαν καθόλου να δραματιστούν την άναμορφωμένη, ισόνομη, χωρίς τάξεις και προνόμια κοινωνία, που οι Ευρωπαίοι φιλελεύθεροι και χρι-στιανοί, την προτιμούσαν τουλάχιστο από το Φασισμό, την κοινωνία που οι Σοσιαλιστές πίστευαν ότι θά δη-μιουργούσε η κρατικοποίηση, αυτήν που στο πείσμα όλων των αντιθέτων άποδείξεων, οι Κομμουνιστές βεβαί-ωναν ότι ύπάρχει στη Ρωσία.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Όταν οι Ναζί κατέλαβαν την έξου-σία ή ρήξη τους με την προο-δευτική κοινή γνώμη, σ' όλες της τις μορφές, δεν άργησε να συγκεντρώ-σει Καθολικούς και Κομμουνιστές, Σοσιαλιστές και Φιλελευθέρους μέσα στα ίδια στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Και όταν η Ναζιστική έπιδρομή έ-ναντίον της Ευρώπης μετέφερε τον άγώνα στο διεθνές πεδίο, ή μορφή της αντίδρασης και της αντίστασης που προσχεδιάστηκε μέσα στα στρα-τόπεδα, έναφάνηκε στην αντίσταση κάθε κατεχόμενης χώρας. 'Ενα έν-τονο αίσθημα άηδίας για τη συνερ-γασία της δικιάς τους παλιάς τάξης με τη Νέα Τάξη των Ναζί ένωσε ανθρώπους με έντελώς διαφορετικές πολιτικές αντιλήψεις και κοινωνικές κατευθύνσεις σ' ένα δυνατό πόθο να σαρώσουν το σάπιο παρελθόν και να χτίσουν μιά νέα κοινωνία. Το φανερό πρότυπο ήταν ό σοσιαλισμός: ό σο-σιαλισμός ήταν ό στόχος των πιο άγριων επιθέσεων των Ναζί: πολλά μέλη των τάξεων που βρίσκονταν στη μεγαλύτερη αντίθεση με το σοσια-λισμό συνεργάζονταν τώρα με τους Ναζί: κι' έτσι, μέσα στην αντίσταση,

ώρίμασε έπιτέλους ό καρπός που έ-τρεφε για είκοσι χρόνια ή άργη ά-νάπτυξη της σοσιαλιστικής ιδέας στην Ευρώπη. Το 1944 οι άνδρες της αντίστασης—οι μελλοντικοί ή-γέτες της Ευρώπης—είταν πρόθυ-μοι να δεχτούν στα προγράμματα και στις προκηρύξεις τους τον Σο-σιαλισμό και την κρατικοποίηση σαν τα μέσα που θά οδηγούσαν σ' ένα μέλλον όπου οι Ναζί, οι συνεργάτες τους, και το «χρεωκοπημένο παρελ-θόν», δε θά είχαν καμιά θέση.

Δυο άπ' αυτά τα προγράμματα, το Πρόγραμμα Κόλιντς στην Τσεχοσλο-βακία, και το πρόγραμμα του Γαλ-λικού 'Εθνικού 'Απελευθερωτικού Συμβουλίου είναι χαρακτηριστικά της νοοτροπίας αυτής της πολεμικής περιόδου, που είχε τόσο άποφασιστική επίδραση στο ν' αναπτυχθεί ή κρατι-κοποίηση στην Ευρώπη, μετά την ήττα του Χίτλερ. Και τα δυο αυτά προγράμματα συντάχτηκαν και ύπο-γράφηκαν άπ' όλα τα κόμματα και άντιπροσωπεύτηκαν όλες οι άποχρώ-σεις, από τη συνταγματική Δεξιά—σαν τους Τσέχους συντηρητικούς ή τους όπαδούς του κ. Λουί Μαρέν στη

Γαλλία — ως τους Κομμουνιστές. Αντιπροσωπεύουν πρώτα-πρώτα τη διαμαρτυρία των πατριωτών για την προδοσία μιάς δολοκλήτης τάξης. 'Αλλά αντιπροσωπεύουν επίσης και τον δογματικό σοσιαλισμό των Μαρξιστών. Αντιπροσωπεύουν την άποδοχή της ιδέας ότι πρέπει να οργανωθούν από το Κράτος οι τεχνίτες και τα τμήματα της μεσαίας τάξης που ήταν ως τώρα πολιτικά άχρωμάτα. Αντιπροσωπεύουν το γενικό αίσθημα ότι αφού οι καταστροφές και οι άνατροπές που προξενούνται από τον πόλεμο είναι τόσο τρομαχτικές, μόνο μια δυνατή κρατική επέμβαση μπορεί να αποκαταστήσει την εθνική οικονομία.

Η ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Στην Ανατολική Εύρωπη, η κατάσταση είναι λιγότερο καθαρή. Από τη μία μεριά, το γεγονός ότι οι χώρες απελευθερώθηκαν από το Σοβιετικό Στρατό έδωσε φοβερή ώθηση στους Κομμουνιστές και στο πρόγραμμά τους. 'Οστόσο πρώτα ή αργότερα η περὶ του Κομμουνιστικού Κόμματος αποξένωσαν το ίδιο ακόμα και τους μετριοπαθείς οπαδούς της δεξιάς και εμπόδισαν την πραγματοποίηση των μεγάλων συνασπισμών που συγχροτήθηκαν στη Δυτική Εύρωπη. Στην περίπτωση της Πολωνίας, η Κυβέρνηση του Λονδίνου και ο Πολωνικός Στρατός, υποσχέθηκαν ριζικές αλλαγές και αργότερες μεταρρυθμίσεις ανάλογες μ' αυτές που είχε κιόλας διακηρύξει η κυβέρνηση της Βαρσοβίας, αλλά η προσπάθεια να συγκεραστούν οι δυο πτέρυγες με τη μεσολάβηση του κ. Μικολάτσκι δεν έχει φέρει ως τώρα αποτέλεσμα. Το ίδιο και στη Ρουμανία, η ανάλογη προσπάθεια για να σχηματιστεί το 1944 ένα κοινό μέτωπο συνεργασίας ανάμεσα στους Σοσιαλιστές και στους Κομμουνι-

Κι άλλες ανάλογες συμφωνίες απ' αυτές τις δυο, εκφράζουν την ένδοξη του σκοπού της Βελγικής και της 'Ολλανδικής Αντίστασης, κι άφησαν τα ίχνη τους στα συντηρητικά κόμματα, το καθολικό Κόμμα της 'Ολλανδίας και το Καθολικό (Χριστιανικό Σοσιαλιστικό) του Βελγίου.

Στον πόλεμο και τα δυο αυτά κόμματα αποκτήσανε μια πολύ πιο φιλελεύθερη άριστερή πτέρυγα γεγονός που στην 'Ολλανδία επέτρεπε την έντελως αντίθεση ως τότε συνεργασία των Καθολικών και των Σοσιαλιστών σε μια Κυβέρνηση που η πρώτη της πράξη ήταν να κρατικοποιήσει την Τράπεζα της 'Ολλανδίας.

στές και τα «Ιστορικά Κόμματα» (τους Φιλελεύθερους και τους Άγροτες) απέτυχε και δεν έχει αναγεωθῇ. Στην Ούγγαρία, όλα τα κόμματα αποδέχτηκαν την κρατικοποίηση και τις άγροτικές μεταρρυθμίσεις όταν η κυβέρνηση συνασπισμού του Στρατηγού Μικλός ανέβηκε στην εξουσία το 1944, αλλά οι συντηρητικοί μικρο-ιδιοκτήτες, ύστερα από την έκλογική τους νίκη τον Νοέμβριο 1945, δεν είχαν πιά τη διάθεση να βάλουν σ' εφαρμογή τη βιομηχανική πλευρά της συμφωνίας. 'Ωσπου η Ρωσική πίεση και ο φόβος ότι θα χάσουν τα περισσότερα από τα βιομηχανικά τους κεφάλαια σ' έπανορθώσε, τους ανάγκασε να ψηφίσουν τα αναγκαία νομοθετικά μέτρα. Το Καθολικό Λαϊκό Κόμμα της Αυστρίας φάνερωσε κι αυτό μετά την έκλογική του νίκη, ανάλογους δισταγμούς, αλλά τώρα έχει συμμορφωθεί με το παράδειγμα της Ούγγαρίας. Οι περιπτώσεις των δυο αυτών χωρών ενισχύουν το γεγονός, σ' όλη τη Δυτική Εύρωπη, ότι οι κυρίως Καθολικοί Δεξιόι των αντιφασιστικών κομμάτων—οι Χριστιανοί Δημοκράτες στην 'Ιταλία,

οι Λαϊκοί Δημοκρατικοί στη Γαλλία και τα Καθολικά Κόμματα στο Βέλγιο, την 'Ολλανδία και την Αυστρία—υποστηρίζουν την κρατικοποίηση άρκετά χλιαρά κι' ακόμα δεν ή προγραμματική ένδοξη που πραγματοποιήθηκε μέσα στην Αντίσταση διασπάστηκε τον πρώτο χρόνο της ειρήνης.

Κι' η απότομη αυτή διάσπαση είναι ακριβώς εκείνη που παρουσιάζει την πιο άνησυχητική προοπτική για το μέλλον. Χωρίς τους Τρεις Μεγάλους τόσο βαθειά όσο και τους χωρικούς της Πολωνίας ή τους εργάτες της βιομηχανίας του Ρούρ και το γεγονός ότι οι Τρεις Μεγάλοι είναι διηρημένοι κάνει πιο έντονες τις διαιρέσεις στην Εύρωπη, και οι αντιμαχόμενες παρατάξεις στρέφονται για να βρούν τον ισχυρό προστάτη τους σε μια από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Η κρατικοποίηση είναι ολοφάνερα ένα από τα βασικά προβλήματα της νέας ιδεολογικής διαίρεσης του κόσμου. Οι Ήνωμένες Πολιτείες είναι το σύμβολο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και κυριότητας, του ελεύθερου εμπορίου, της αδέσμευτης οικονομίας, κι' η Ρωσία της κρατικοποιημένης βιομηχανίας,

της οργανωμένης οικονομίας και του εξωτερικού εμπορίου που ρυθμίζεται από το κράτος. Οι Αμερικανοί πιστεύουν ότι η πολιτική ελευθερία είναι αναπόσπαστη από την ελεύθερη οικονομία, κι' οι Ρώσοι υποστηρίζουν ότι στην κεφαλαιοκρατική κοινωνία, ελεύθεροι είναι μόνο αυτοί που έχουν περιουσία, ενώ οι υπόλοιποι είναι «μισθωτοί σκλάβοι». Επιμένουν ακόμα οι Ρώσοι, πώς είναι μόνο ζήτημα χρόνου το να βρεθούν όλες οι αδέσμευτες οικονομίες αντιμέτωπες σε μια οικονομική κρίση, οπότε θ' ακολουθήσουν το δρόμο της Γερμανίας και θ' εξελιχθούν σε φασιστικές δικτατορίες.

Η μεγάλη αυτή έριστική συζήτηση έχει αναπόφευκτα την απήχρησή της σ' όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Αναπόφευκτη επίσης είναι η έλπιδα και των δυο παρατάξεων ότι θα βρούν υποστηρίξει από το εξωτερικό, και η πρόσθετη πίκρα και ένταση που η έλπιδα αυτή δίνει στην πολιτική διαίρεση των Δεξιών και των Αριστερών. Η κατάσταση που δημιουργεί η κατάσταση αυτή και ο κίνδυνος που κλείνει μέσα της είναι πράγματα φανερά.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ

Αλλά υπάρχουν και σημεία που γεννούν έλπίδες. 'Απ' αυτά τα πιο χτυπητά είναι δυο: Στην Ανατολή, η πανίσχυρη πίεση που έλασκει πάνω στη Ρωσία η Ρωσική κατοχή της Εύρωπης, και στη Δύση, τα πειράματα δημοκρατικού σοσιαλισμού που κάνουν αρκετά κράτη. Καμιά φορά ξεχνιέται πόσο διαφορετικά είναι πολλά από τα χαρακτηριστικά των νέων καθεστώτων της Ανατολικής Εύρωπης, όταν συγκριθούν με το ολοκληρωτικό κρατικό μονοπώλιο του τύπου, του κόμματος, της οικονομίας και της γεωργίας που επικρατεί στη Ρωσία. 'Αποκλείεται μήπως να ζηλεύουν οι Ουκρανοί το βαθμό της πολιτικής ε-

λευθερίας που απολαμβάνει ο Πολωνικός λαός; 'Αποκλείεται μήπως κι' αυτοί οι ίδιοι οι Ρώσοι στην περίπτωση που θα ένοιωθαν ότι μπορεί ένα κάποιο ποσοστό ελευθερίας και ελαστικότητας να συνταχιστεί με την κρατική κυριότητα της βιομηχανίας, ν' αρχίσουν να μην άγχονται τους περιορισμούς μέσα στους οποίους ζούν;

Την εναργέστερη εκδήλωση του δεύτερου συντελεστή θα τη βρούμε στη Μεγάλη Βρετανία... Για πρώτη φορά το Εργατικό Κόμμα πρόβαλε ύστερα από τις εκλογές του 1945 σαν εθνικό μάλλον παρά ταξικό κόμμα. Το συνδικαλιστικό κίνημα εξακολουθούσε ν' αποτελεί τη βάση

του άλλα εκατομμύρια δολάρια απ' αυτούς που του έδωσαν την ψήφο τους άνηκαν στις μεσαίες τάξεις, και μόνο το ένα τρίτο από τους υποψηφίους του που άνακηρύχθηκαν βουλευτές προέρχονταν από τα εργατικά συνδικάτα. Ένας εκπληκτικά μεγάλος αριθμός βουλευτών ήταν νέοι με πολύ καλή μόρφωση που ή πίστη τους στο Σοσιαλισμό είχε πολύ πρακτικό χαρακτήρα και βασιζόταν μάλλον στις οικονομικές άρχές του Κεϋνς παρά στον Μαρξισμό. Το γεγονός αυτό κάνει μερικά από τα ήγετικά στελέχη του Έργατικού Κόμματος ν' αντιμετώπιζουν τα προβλήματα της κρατικοποίησης και του κρατικού έλέγχου με τρόπο πραγματιστικό και άδογματιστο, και ύποσχεται κάποια μεγαλύτερη ελαστικότητα και συμβιβαστικότητα από αυτήν που έδειξε η άκαμπτη σοσιαλιστική όρθοδοξία εδώ και 20 χρόνια.

Το Κόμμα μπορεί ακόμα να ελπίζει πως θα το υποστηρίξουν πολλοί μη σοσιαλιστές που τους άνησυχεί ή τεχνική καθυστέρηση και ή χλιαρή κατάσταση που επικρατεί σε πολλά τμήματα της Βρετανικής βιομηχανίας και είναι έτοιμοι να δεχτούν την κρατικοποίηση με την προϋπόθεση ότι αυτή θα σήμαινε, τον συγχρονισμό και τον άρτιο τεχνικό εφοδιασμό της βιομηχανίας. Το συμπέρασμα είναι ότι ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές προκαταλήψεις υπάρχει στη Μ. Βρετανία μιá όρισμένη σύμπτωση γνώμων, τόσο στα θεωρητικά όσο και στα πρακτικά οικονομικά ζητήματα, που μπορεί ν' αποτελέσει τη βάση ένός συμφωνημένου βιομηχανικού πειράματος. Είναι άκόμα πολύ νωρίς για να προμαντέψει κανείς κατά πόσο θα πραγματοποιηθεί το έλλιδοφόρο αυτό πείραμα. Το πρώτο κρατικό Συμβούλιο της πρώτης κρατικοποιημένης βιο-

μηχανίας — του άνθρακος — δημοσιεύει άγγελίες ζητώντας προσωπικό. Άλλά το κλίμα της κοινής γνώμης δεν κρύβει καμιά δυσμένεια, κι άν μπορούσαν να συγκεραστούν οι νέοι οικονομικοί τύποι με τους θεαμούς μιáς πατροπαράδοτα έλευθερης και συνταγματικής ολότητας, όπως είναι ή Μεγάλη Βρετανία, ίσως τότε άναπηδήσει μιá νέα κοινωνική μορφή που θα γεφυρώσει το χάσμα.

Όπως είναι τώρα τα πράγματα, ό κίνδυνος προέρχεται από την ένταση της παλιάς ιδεολογικής διαμάχης και από τη σχετική άδυναμία των νέων άπόψεων σχετικά με την οικονομική και πολιτική ζωή που άρχίζουν τώρα μόλις να κερδίζουν έδαφος. Άν μπορούσε ή Εύρώπη να εξασφαλίσει είκοσι χρόνια ήσυχης άνάπτυξης, το σύστημα που θα άναπνεύσε στο τέρμα αυτού του χρονικού διαστήματος θα αντιπροσώπευε πιθανώτατα ένα γόνιμο συμβιβασμό άνάμεσα στις αντίμαχες άρχές της έλευθερίας και του έλέγχου, της άτομικής πρωτοβουλίας και της κρατικοποίησης. Άλλά ή έλπίδα ότι οι δυό έπόμενες δεκαετίες θα είναι ειρηνικές δεν είναι και τόσο μεγάλες. Ό άνεμος που φυσά από τη Μόσχα προς το Λονδίνο και την Ούάσιγκτων, σαρώνει, δυνατός και κρύος, όλη την Εύρώπη, κάνει πιο πικρές τις διαμάχες και δυσκολεύει τις προσπάθειες συνεργασίας. Η μεγάλη έριστική συζήτηση έχει φτάσει ένα τέτοιο σημείο που είναι άδύνατο να έληθεαστεί ή εξέλιξη της από σχέδια και συμβιβασμούς τοπικού χαρακτήρα. Κι' έτσι ή μοίρα της κοινωνικής ειρήνης σε κάθε Εύρωπαϊκή χώρα κρέμεται από τις αποφάσεις και την πολιτική των Τριών Μεγάλων. Ποτέ έθνη δε σήκωσαν στους ώμους τους μιá τόσο βαρεια και πολύπλευρη ευθύνη.

Τί μπορεί να κάμει το Συμβούλιο 'Ασφαλείας

Του Rt. Hon. Sir ALEXANDER CADOGAN

(Περίληψη από το <Free World> της Νέας Υόρκης)

Με την ευκαιρία της άποστολής τώρα τελευταία στην Ελλάδα της Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας δημοσιεύουμε το παρακάτω άρθρο όπου ό Σэр Αλεξάντερ Καντόγκαν, αντιπρόσωπος της Μεγ. Βρετανίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας και μόνιμος ύφυπουργός των Έξωτερικών, παραθέτει τις άπόψεις του σχετικά με τη λειτουργία του σημαντικού αυτού τμήματος του Ο. Η. Ε.

Υστερα από μιá εξαντλητική συνεδρίαση που έγινε τώρα τελευταία στο Λέικ Σαξές¹ άκούστηκε ή παρακάτω παρατήρηση: <Δέ θα έπρεπε να διακόψει για λίγο τις εργασίες του το Συμβούλιο Ασφαλείας;> Δεν μπορώ να πιστέψω πως εκείνος που έκανε αυτή την ερώτηση την έκανε από ένδιαφέρον για την ύγεια των αντιπροσώπων. Την προκάλεσε μάλλον ένα αίσθημα άπογοήτευσης. Οι συζητήσεις που έγιναν δεν καταλήξαν σε όδόν σε τίποτα. Στην πραγματικότητα μάλιστα υπογράμμισαν και μεγάλωσαν τις διαφορές που υπήρχαν άνάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις. Όποιοδήποτε ζήτημα κι άν συζητήθηκε — Ίράν, Ελλάδα, Ίσπανία, τα στρατεύματα του έξωτερικού, άκόμα και ή διάταξη των θεμάτων — οι ίδιες άπελπιστικές διαφωνίες παρουσιάστηκαν.

Δέν είναι λοιπόν παράξενο που οι άνθρωποι ρωτούν με άγωνία τι μπορεί να γίνει για να διορθωθεί ή κατάσταση.

Άν έπρότεινε κανείς μιá περίοδο διακοπής των εργασιών ίσως αυτό φαινόταν σαν πρόταση άπελπισίας — ωστόσο κανείς δεν μπορεί να άρνηθεί με ήρεμία πως χρειάζεται να επανεξετάσουμε τα «πεπραγμένα» του Συμβουλίου και να προσπαθήσουμε

να βρούμε έναν τρόπο να τους δώσουμε καινούρια κατεύθυνση και νέα ώθηση.

Έγώ νομίζω πως κανένας από τους 11 αντιπροσώπους που κάθονται γύρω από το τραπέζι του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν είναι ικανοποιημένος με την πρόοδο των εργασιών του και είναι φανερό πως ούτε και ή κοινή γνώμη είναι ικανοποιημένη. Μπορώ όμως άκόμα να πω πως και κανένας από τους συναδέλφους μου δεν έχει άπελπιστή άπ' το Συμβούλιο Ασφαλείας και έχω την πεποίθηση πως ούτε ή κοινή γνώμη, ούτε ό τύπος θα άπελπιστούν. Ό υπερβολικός κυνισμός και ή υπερβολική απαισιοδοξία θα φέρουν μόνο μεγαλύτερες δυσκολίες στο έργο μας στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Είναι άκόμα πολύ νωρίς για να εκφέρουμε τελεσίδικες κρίσεις για το Συμβούλιο Ασφαλείας σαν σύνολο, όπως και για τον Ο. Η. Ε. Όστόσο από την έποχή* που άρχισε να λειτουργεί πραγματικά αυτός ό οργανισμός στο Λονδίνο τον Ιανουάριο του 1936 έχουν γίνει άρκετά για να μπορούμε να κάνουμε όρισμένους συλλογισμούς. Θα ήθελα να άναφέρω όρισμένες παρατηρήσεις από την προσωπική μου πείρα που πρέπει να τις έχουμε στο μυαλό όταν συζητούμε για το Συμβούλιο Ασφαλείας και τις πιθανότητες της μελλοντικής του έπιτυχίας.

1) Έδρα του Συμβουλίου Ασφαλείας κοντά στην Ν. Υόρκη.

Ἡ πρώτη εἶναι αὐτή: Σκεφθῆτε ποιά θὰ εἶταν σήμερα ἡ κατάσταση ἂν δὲν ὑπῆρχε οὔτε Συμβούλιο Ἀσφαλείας οὔτε Ο. Η. Ε. Μία σύγκρουση στὸ Συμβούλιο εἶναι κάτι ποὺ προκαλεῖ ἀνησυχία καὶ ποὺ συχνὰ δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἐκμεταλλευτοῦμε ἄμεσα· ὥστόσο ἡ κρυμμένη δυσἀρεσκεία καὶ ἡ ὑποψία ποὺ σιγοκαίνε, ἀληθινές ἢ ὄχι, ἴσως ἀποδειχτοῦν στὸ μέλλον πὼς εἶναι πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνες. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας πολλοὶ καλὰ πληροφορημένοι παρατηρητές πιστεύουν πὼς ἡ κατάσταση στὸ Ἰράν π. χ. θὰ εἶταν ἀκόμα πιὸ χειρότερη ἀπὸ εἶναι σήμερα. Οἱ συζητήσεις σχετικά μὲ τὸ Ἰράν ἔστω καὶ ἂν δὲν μᾶς ἔδωσαν ριζικὲς ἀποφάσεις ἀσφαλῶς στρέψανε τὴν προσοχὴ τῆς κοινῆς γνώμης στὶς ἀναστατωμένες αὐτὲς περιοχὲς τῆς Ἑγγύς καὶ Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἴσως αὐτὸ τὸ πράγμα περιορίσει σωτήρια τὸ κακὸ.

Ἄς πάρουμε γιὰ παράδειγμα καὶ τὴν φιλονεικία Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ Γιουγκοσλαβίας γιὰ τὴν κατάρριψη τῶν Ἀμερικανικῶν ἀεροπλάνων. Ἄλλοτε τὰ τηλεγράφα τελίωναν κανονικὰ μὲ ἀπειλὲς γιὰ ἀντίποινα ἢ ἐνοπλὴ ρήξη. Ὡστόσο ἡ διαμαρτυρία ποὺ ἔκαναν σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τέλειωσε μὲ τὴν ἀπειλὴ πὼς θὰ φέρουν τὸ ζήτημα στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ πὼς αὐτὸ εἶναι μιὰ σημαντικὴ πρόοδος στὸ πρῶτο στάδιο τῶν συνεννοήσεων.

Ἡ δευτέρη σκέψη ποὺ κάνω εἶναι αὐτή: Πρέπει νὰ θυμόμαστε πὼς σήμερα τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας ἔχει λειτουργήσει σὲ περιστάσεις ποὺ παρουσιάζανε ἐξαιρετικὲς δυσκολίες καὶ ἀναγκάστηκε νὰ ἀναμειχθεῖ σὲ δύνατες πολιτικὲς φιλονεικίες λίγες ἡμέρες μόνο μετὰ τὴ σύστασή του καὶ πολὺ πρὶν διαμορφώσει τοὺς κανονισμοὺς σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους θὰ λειτουργοῦσε. Ἄν ἀγνοοῦσε τὴν ἐπείγουσα ἐκκλήση

μιάς μικρῆς χώρας σὰν τὸ Ἰράν, αὐτὸ θὰ εἶταν μιὰ σοβαρὴ ὁμολογία ἀδυναμίας. Μὲ τὴν ἀνάληψη ὅμως τῆς εὐθύνης γιὰ τὸ διακανονισμὸ τοῦ ζητήματος, τὸ νεαρὸ Συμβούλιο ἀνέλαβε πολὺ βαρὺ ἔργο. Καὶ τὴν περίπτωσή αὐτὴ τὴν ἀκολούθησαν ἄλλες ποὺ ἡ κάθε μιὰ μὲ τὸ δικό της τρόπο μεγάλωσε τὶς δυσκολίες τοῦ Συμβουλίου.

Μιὰ ἄλλη ἀνησυχητικὴ περίπτωση εἶταν ἡ καθυστέρηση τῆς ὑπογραφῆς τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης Μ' ὅλο ποὺ ὁ Ο. Η. Ε. ἰδρύνθηκε ἀρχικὰ γιὰ τὴ διατήρηση τῆς εἰρήνης μετὰ τὴν ὑπογραφή τῶν συνθηκῶν, τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας ἀναγκάστηκε ἀπὸ τὶς περιστάσεις νὰ «δράσει πρόωρα» προσαπλώνοντας νὰ διαφυλάξει τὴν εἰρήνη ποὺ ἀκόμα δὲν ἔχει ὑπογραφῆ.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποροῦμε ἂν ὕστερα ἀπὸ τόσα ἐμπόδια, τὸ Συμβούλιο ἔχει προχωρήσει λίγο. Εἶναι ἐνθαρρυντικὸ νὰ σκεπτόμαστε πὼς μιὰ καὶ ἀντιμετώπισε στὶς πρώτες μέρες τῆς ζωῆς του τόσο δύσκολες περιστάσεις ἴσως μπορέσει στὸ μέλλον νὰ δράσει μὲ μεγαλύτερη αὐτοπεποίθηση.

Εἶναι σημαντικὸ πὼς ὡς τώρα οὔτε ἡ Βρετανία, οὔτε ἡ Ἀμερικὴ, οὔτε καμιά ἀπὸ τὶς Δυτικὲς δημοκρατίες ἔχουν ἀναγραφῆ στὴν ἡμερησία διάταξη τοῦ Συμβουλίου. Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἴσως νὰ ἔχει ἀλλάξει ὡς τότε ποὺ θὰ δημοσιευτεῖ τὸ ἀρθρο αὐτό. Ὡστόσο δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς οἱ δημοκρατίες βοήθισαν πὼς θὰ εἶταν καλύτερα νὰ μὴ παραφορτώσουν τὸ Συμβούλιο στὶς πρώτες ἡμέρες τῆς ζωῆς του. (Κανεὶς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ πὼς ἂν ἤθελαν δὲ θὰ ἔβρισκαν ἀφορμὲς γιὰ παράπονα). Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἡ Σοβιετικὴ Ἑνωση καὶ οἱ δορυφόροί της καταθέσανε πέντε διαμαρτυρίες στὸ Συμβούλιο. Δὲ μπορῶ νὰ πιστέψω πὼς αὐτὴ ἡ διαδικασία ὠφέλησε τὸ Συμβούλιο στὸ πρῶτο στάδιο τῆς σύστασής του. Ἔτσι, θαρρεῖς καὶ πρὶν ἀκόμα στεγνώσει τὸ

ταίμεντο τῆς καινούριας αἵθουσας τῆς εἰρήνης ἀρχισαν νὰ τρανάζουν μὲ ὅση δύναμη ποθοῦσαν, τοὺς τοίχους, δηλαδὴ μὲ κατηγορίες ποὺ κάνεῖ ἡ μιὰ Μεγάλὴ Δύναμη ἐναντίον ἄλλων Μεγάλων Δυνάμεων.

Εἶταν παράξενο ποὺ μιὰ τέτοια πίεση προήλθε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνωσης, γιατί οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Σοβιέτ εἶταν ἐκεῖνοι ποὺ ὑποστήριζαν μὲ μεγαλύτερο σθένος ὅτι ἡ ὁμοφωνία εἶναι τὸ κλειδί τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Ο. Η. Ε. Συμφωνῶ πὼς στὸ σημεῖο ποὺ ἔχει φτάσει ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου, τὸ κλειδί τῆς εἰρήνης εἶναι ἡ συμφωνία τῶν Μεγάλων Δυνάμεων· θὰ ἤθελα μόνο νὰ προσθέσω πὼς ἡ προθυμία γιὰ συμβιβασμὸ θὰ εὐκολύνει μιὰ τέτοια συμφωνία καὶ πὼς ὅταν οἱ τέσσερις Μεγάλες Δυνάμεις συμφωνοῦν, ἡ πρωταρχικὴ εὐθύνη γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς συμφωνίας δὲ βαρύνει αὐτὲς ἀλλὰ τὴν πέμπτη Δύναμη ποὺ δὲν συμφωνεῖ.

Ἡ πεποίθησή μου εἶναι πὼς ἂν τὰ μέλη τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἀκολουθήσουν πιστὰ τὶς διατάξεις τοῦ ἀρθρο 2 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη (δηλ. «νὰ κανονίζουν τὶς διεθνεῖς διαφορὰς μὲ εἰρηνικὰ μέσα ὥστε ἡ διεθνὴς εἰρήνη, ἀσφάλεια καὶ δικαιοσύνη νὰ μὴ κινδυνεύουν») καὶ ἐνεργοῦν σύμφωνα μὲ τὸ ἀρθρο 33 («πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ βρῶσιν τὴ λύση ἑνὸς προβλήματος μὲ διαπραγματεύσεις, πληροφορίες, συλλογισμούς, συνδιαλλαγὴ, διαιτησίαν, δικαστικὸ διακανονισμό, τοπικὲς ἐπιτροπὰς, συμφωνίας ἢ ἄλλα εἰρηνικὰ μέσα ποὺ θὰ προτιμοῦν»), τότε τὸ Συμβούλιο θὰ λειτουργήσει πολὺ πιὸ ἀποδοτικὰ.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἶχα τὴ γνώμη πὼς μιὰ βασικὴ δυσκολία γεννήθηκε μέσα ἀπὸ τὶς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη. Γιατὶ ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἔχουν πάρει τὶς περισσότερες ἐποικοδομητικὲς λειτουργίες τοῦ ὁργανισμοῦ ἀπὸ τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας καὶ τὶς ἔχουν δώσει σὲ εἰ-

δικὰ σώματα, σὰν τὸ Οἰκονομικὸ καὶ Κοινωνικὸ Συμβούλιο, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔχει κανονιστῇ πὼς τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας πρέπει νὰ ἐργάζεται συνεχῶς καὶ νὰ συνεδριάζει μιὰ φορὰ κάθε δυὸ ἑβδομάδες. Ἡ διαταγὴ ποὺ λέει ὅτι τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας «πρέπει νὰ λειτουργεῖ συνεχῶς» εἶχε διαφορετικὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἐπιδιώκανε ὅσοι ὑποστηρίζανε αὐτὴ τὴ γνώμη. Νομίζαν πὼς αὐτὸ θὰ βοηθοῦσε νὰ ἐξομαλυνθοῦν ἀνησυχητικὲς καταστάσεις προτοῦ ἀκόμα τὰ πράγματα φτάσουν σὲ κρίσιμο σημεῖο. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ὅμως ἔγινε κατὰ ἄλλο· ἐπαλήθευσε μιὰ παλιά παροιμία «ἀργία μὴτερ πάσης κακίας».

Στὸ ἀρθρο μου αὐτὸ δὲν μίλησα καθόλου γιὰ τὸ βέτο. Τὸ ἀπέφυγα θεληματικά, ὅχι μόνο γιατί βλέπω πὼς δὲν ὑπάρχει βάσιμη ἐλπίδα ριζικῆς μεταβολῆς στὸ ἄμεσο μέλλον τῶν σχετικῶν μὲ τὸ βέτο ἀρθρων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη, ἀλλὰ ἀκόμα γιατί νομίζω πὼς ἔχει παραδροματοποιηθῇ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἐγγυηθεῖ τὴν ἐπιτυχία τοῦ Ο. Η. Ε. δὲν εἶναι τὸ ἂν ὑπάρχει ἢ ὄχι τὸ δικαίωμα τοῦ βέτο, ἀλλὰ ἂν ὑπάρχει ἡ καλὴ θέληση γιὰ συνεργασία. Χωρὶς αὐτήν, ἀκόμα καὶ ἂν κατοργούσαμε τὸ βέτο, ὁ Καταστατικὸς Χάρτης δὲ θὰ μπορούσε νὰ ἐφαρμοστεῖ.

Γιὰ τὸ Χάρτη ποὺ ὑπάρχει τώρα θὰ ἤθελα νὰ εἰσηγηθῶ τὶς ἀκολουθεῖς προτάσεις γιὰ νὰ γίνεῖ πιὸ ἀποτελεσματικὸς ὁ ρόλος τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας:

1) Ὅλες οἱ χώρες πρὶν καταφύγουν στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας πρέπει νὰ προσπαθήσουν εἰλικρινὰ νὰ συνεννοηθοῦν μὲ ἀνταλλαγὴ γνώμων καὶ συμβιβασμὸ (ἀρθρο 33).

2) Σπάνια πρέπει νὰ γίνεται χρήση τοῦ βέτο. Ποτὲ τὸ βέτο δὲν προορίζεται νὰ χρησιμοποιεῖται πολλὰ φορὲς μέσα σὲ ἓνα ἀπόγευμα γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὶς ἀποφάσεις ποὺ εὐνοοῦσε ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Συμβουλίου, καὶ ἀκόμα λιγότερο ὁ

ταν τα σχετικά θέματα δεν είχαν σχέση με την ασφάλεια της χώρας που το χρησιμοποιούσε.

3) Πρέπει να φροντίσουμε να έρθει γρήγορα ή ημέρα που θα μάθει ο κόσμος ότι έχουν γίνει σχετικά στρατιωτικά και οικονομικά σχέδια που θα υπερασπίσουν και θα εφαρμόσουν κάθε απόφαση που πήρε το Συμβούλιο.

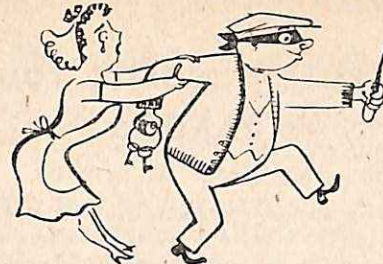
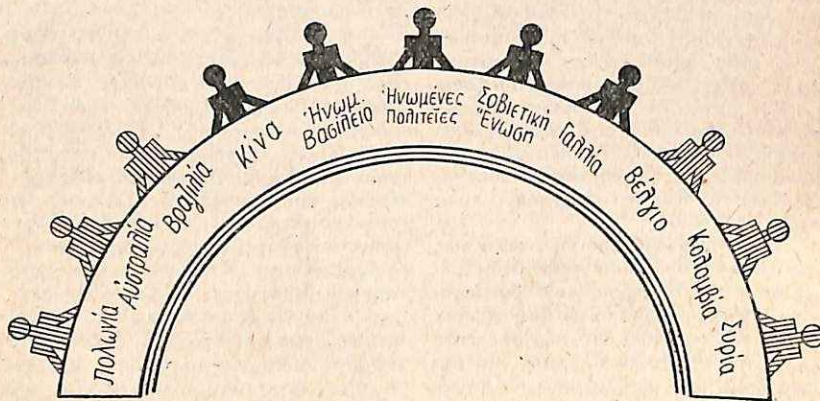
4) Πρέπει να αναζητούμε συνεχώς εποικοδομητικούς σκοπούς με τους οποίους το Συμβούλιο να μπορεί να ασχοληθεί αποδοτικά.

5) Το Συμβούλιο δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί σαν πεδίο προπαγάνδας σχετικά μ' αυτό θα πρέπει να προσέξουμε — όπως είπε και ο αντιπρόσωπος της 'Ολλανδίας — να περιοριστούν τα ζητήματα της αρμοδιότητας του Συμβουλίου 'Ασφαλείας. 'Ο δρόμος για την ειρήνη δεν γίνεται ευκολότερος με το να αντιγράφουμε τον παλιό πόλεμο των νεύρων, ούτε με τις ανότητες — και συχνά απροσδόκητες — κατηγορίες που γίνονται στο Συμβούλιο 'Ασφαλείας.

Και για να συγκεφαλαιώσω, το κυριότερο έργο που έχει να κάνει το Συμβούλιο 'Ασφαλείας για να εξασφαλίσει την διατήρηση της ειρήνης

είναι να βρει ένα σύστημα ειρηνικού και δίκαιου διακανονισμού των διαφορών, κάτι που να εξομαλύνει τις δύσκολες καταστάσεις. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν όλα τα έθνη μαζί έχουν την επιθυμία να συνεργαστούν για να απομακρυνθεί ο κίνδυνος της σύγκρουσης και των δυσκολιών. 'Απ' αυτά και ιδιαίτερα από τις Μεγάλες Δυνάμεις εξαρτάται να βρουν λύσεις για φιλικές συνεννοήσεις. Μόνο αν ο τρόπος αυτός δεν επιτύχει θα πρέπει να γίνει προσφυγή στο Συμβούλιο 'Ασφαλείας και μάλιστα να γίνει με την ειλικρινή έλπιδα πως η ομαδική και άντικειμενική κρίση θα μπορέσει να βρει ένα τρόπο να συμβιβάσει τις διαφορές απόψεων που υποστηρίζονται με καλή πίστη.

Και για να βοηθήσουμε το Συμβούλιο 'Ασφαλείας να εκτελέσει το έργο του θα είταν πολύ χρήσιμο να του αναθέσουμε ένα εποικοδομητικό έργο. 'Αν το Συμβούλιο συνεργαστεί για να επιτευχθούν χρήσιμα και ευεργετικά αποτελέσματα αυτό θα ενώσει τα μέλη του και θα αναπτύξει ανάμεσά τους εκείνη την αλληλεγγύη που χρειάζεται για να επιτελεστεί το σπουδαίο έργο του Συμβουλίου.

Τὸ «'Ασθενὲς Φῦλον»

Τοῦ S. B. WHITEHEAD

Σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ἄνδρες οἱ γυναῖκες κατὰ μέσον ὄρο...

Εἶναι πρὸς κοντὲς κατὰ 11 1/2 ἑκατοστὰ

Εἶναι πρὸς ἑλαφρὲς κατὰ 6 ὀκάδες

* Ἐχουν ἑλαφρότερο ἐγκέφαλο κατὰ 140 γραμμάρια

Ζοῦν περισσότερο κατὰ 4 1/2 χρόνια

Τρῶνε κάθε μέρα τροφή λιγότερη κατὰ 500 θερμίδες

Βγάζουν τὰ δευτέρα δόντια νωρίτερα κατὰ 6 μῆνες

* Ἡ καρδιά τους κάθε λεπτό ἔχει περισσότερους 8 κτύπους

* Ἐχουν λιγότερα ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια κατὰ 25.000 ἑκατομμ.

* Ἐχουν χαμηλότερη πίεση κατὰ 10 βαθμοὺς

Εἶναι περισσότερες ἀπὸ τοὺς ἄνδρες 1 στοὺς 125

Αὐτοκτονοῦν σπανιότερα 1 στοὺς 4

Τρελλαίνονται πρὸς σπάνια 25 στοὺς 27

Πάσχουν ἀπὸ σκληροεπίτιδα σπανιότερα, σὲ ἀναλογία 1 στοὺς 2

* Ἐχουν κόκκινα μαλλιά πρὸς συχνά 2 στοὺς 1

* Ἐχουν φυσικὰ ξανθὰ μαλλιά σπανιότερα, σὲ ἀναλογία 11 στοὺς 14

* Ἐχουν γαλανά ματία πρὸς σπάνια 4 στοὺς 5

Παθαίνουν λιγότερο ἀχρωματοψία 1 στοὺς 10

* Ἐχουν λιγότερο ἐγκληματικὴ φύση 2 στοὺς 15

Εἶναι κωφάλαδες σπανιότερα 79 στοὺς 100

Εἶναι πρὸς ἀεικίνητες καὶ ἀσάτες 5 στοὺς 1

Μεθοῦν σπανιότερα, σὲ ἀναλογία 1 στοὺς 7

Σφίγγουν τὸ χερί όταν χαιρετοῦν λιγότερο κατὰ 33 %

* Ἐχουν πρὸς δυνατὴ δόφρηση κατὰ 10 %

* Ἀναλαμβάνουν ἀπὸ μιὰ ἐγχείρηση πρὸς γρήγορα κατὰ 6 %

Γαργαλεύονται περισσότερο κατὰ 12 %

Κοκκινίζουν πρὸς εὐκόλα κατὰ 17 %

Ὁ Σμάτς καὶ τὸ χρέος του πρὸς τὴν Ἑλλάδα

Στὶς ὁμιλίαις ποὺ ἔκανε ὁ Στρατάρχης Σμάτς ὅταν τὸν περασμένο Δεκέμβρη ἦρθε στὴν Ἀθήνα, πολλὰ φορὲς τόνισε τὸ χρέος του ἀπέναντι στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Στὶς παρακάτω σελίδες οἱ ἀναγνώστες μας θὰ βροῦν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ βιογραφία τοῦ Σμάτς, τῆς Σάρας Γκέιτρουντ Μίλλιν, κομμάτια ἀπὸ τὰ γραπτά τοῦ Σμάτς καὶ μιὰ ἀπὸ τίς πρὸς ἐνδιαφέρουσες ὁμιλίαις του. Στὴν ὁμιλία αὕτη, ποὺ ἔγινε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέα τῆς Σκωτίας στὰ 1934, ὁ Στρατάρχης ὁμολογεῖ τὸ ἴδιο χρέος ἀπέναντι στὴν Ἑλλάδα, τὸ χρέος γιὰ τὸ ὁποῖο μίλησε καὶ στὴν Ἀθήνα τέσσερις μῆνες πρὶν ἢ ἰδανικά ποὺ πρόβαλε ἐκεῖ μένουν τὰ ἴδια καὶ σήμερα ὅσοτερά ἀπὸ μιὰ τόσο ταραγμένη δωδεκαετία.

Ο ΣΜΑΤΣ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίο «General Smuts» τῆς Sarah Gertrude Millin, ἔκδ. Faber & Faber)

Ὅταν ὁ Σμάτς ἔφτασε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Στέλλενμπους* (1889), βρῆκε πὼς τὰ Ἑλληνικά εἶταν ἀπαραίτητα γιὰ τίς ἐξετάσεις. Δὲν ἤξερε οὔτε λέξη. Πέρασαν δυὸ τρίμηνα καὶ ἀκόμα δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ταχτοποιηθεῖ. Πρὶν ἀρχίσει τὸ τρίτο τρίμηνο μεσολαβοῦσαν διακοπὲς μιᾶς ἐβδομάδας. Ὁ Σμάτς πῆρε μιὰ ἑλληνικὴ γραμματικὴ καὶ ἔφυγε σ' ἓνα κτῆμα. Ὅλη τὴν Κυριακὴ τὴν πέρασε διαβάζοντας Σέλλεϋ. Τὴ Δευτέρα ἔπιασε τὴ γραμματικὴ. Τὸν ἐνδιέφερε. Τὴν πέρασε μὲ μιὰ ἀναπνοὴ μέσα σὲ ἕξι μέρες καὶ τὴν ἔμαθε ἀπ' ἑξῶς ὁλόκληρο τὸ βιβλίο, κλίσεις, συζυγίες, ἀνώμαλα ῥήματα, ὅλα. Διάβασε ὕστερα καὶ τοὺς Ἀττικοὺς πεζογράφους, ποὺ ἡ τάξη του μελετοῦσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς χρονιάς, χωρὶς νὰ πεῖ σὲ κανένα τίποτα, οὔτε γι' αὐτὸ οὔτε γιὰ τὴ γραμματικὴ τοῦ ἄρεσαν οἱ ἐκπλήξεις. Πραγματικά εἶταν μεγάλη ἡ ἐκπλήξη τοῦ καθηγητῆ ὅταν τοῦ παρουσιάστηκε γιὰ ἐξετάσεις. Ἦρθε πρῶτος...

Στὶς μέρες τῆς μοναξιάς ποὺ πέρασε στὸ Καίμπριτζ, ὁ Σμάτς κάθισε καὶ κουβέντισε μὲ τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη, τὸ Βάκωνα, τὸν Ἐγέλο καὶ τὸ Δαρβίνο γιὰ τίς ἀρχὲς τῆς ζωῆς. Ἀρχίζει λέγοντας μὲ τόλμη, πὼς ἡ Ἰδέα τοῦ Πλάτωνα, τὸ Εἶδος τοῦ Βά-

κωνα, οἱ Ἰδέες τοῦ Ἐγέλου, καὶ ὅλες οἱ παρόμοιες θεωρίες τῶν παλαιῶν τους, ὅλες ἐκφράζουν «μιὰ μόνο ὁρισμένη Ἀρχὴ ποῦ, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα δὲν ἀντιστοιχεῖ μὲ τίποτα ὑπαρκτό, ἔχει ὅμως μιὰ ὀλοφάνερη, ἀφθαρτὴ ζωτικότητα ποὺ τὴν περιβάλλει μὲ μιὰ βαθύτατη σημασία.» Φτάνει στὸ συμπέρασμα πὼς οἱ φιλόσοφοι αὐτοί, δὲν ἀνακάλυψαν ποτὲ τὴν πραγματικὴ Ἀρχὴ στὴν ὁποία στηρίζαν τὴ φιλοσοφική τους φήμη, καὶ δειχνεῖ πὼς «αὐτὸ ποῦ ἀναποκρίνεται στὴν Ἀρχή, ὑπάρχει πραγματικά μόνο σὲ μιὰ περίπτωσι, καὶ κατ' ἀναλογία ἐκτείνεται στὶς ἄλλες. Ἡ Ἀρχὴ εἶναι ἐσωτερικὴ διαίσθησις, εἶναι ἡ προβολὴ τῆς προσωπικότητος στὸ στοχασμό.»

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ "ΟΛΟΤΗΤΩΝ"

Ἀπὸ τὴν ἀναζήτησις αὕτη γύρω στὴν προσωπικότητα, ὁ Σμάτς ὀδηγήθηκε στὴν ἀνάλυσις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Οὐώλτ Χούτιμαν. Τριάντα χρόνια ὕστερα τελείωσε τὴν ἀναζήτησις καὶ ἀνέπτυξε τὴ θεωρίαν τῶν Ὀλοτήτων, ποὺ ἀργότερα τὴν ἐξέθεσε στὸ βιβλίο του «Ἡ θεωρία τῶν Ὀλοτήτων καὶ ἡ ἐξέλιξις». Στὴ μελέτη τοῦ Οὐώλτ Χούτιμαν, ὁ Σμάτς ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μελέτη του σὲ φιλοσοφικά συγγράμματα εἶναι περιορισμένη. Γιὰ τὴ θεωρίαν τῶν Ὀλοτήτων, ὁ Σμάτς ἔχει πῃ αὐτὰ:

Ὁ κόσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνερχόμενους κύκλους ὀλοτήτων. Ἐκινῶμε ἀπὸ τὴν ὕλη· αὕτη εἶναι ἡ ἀπλούστερη ὀλότητα. Ὑστερα ἀνεβαίνουμε στὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα, στὸ νοῦ, στὸν ἄνθρωπο, στὴν προσωπικότητα, στὸν πνευματικὸ κόσμον. Ἡ πρόσδοξ αὐτῆς τῶν ὀλοτήτων, τὸ ἀνέβασμα ἀπὸ τὸν ἓνα κύκλον στὸν ἄλλον, συνδέει τὸ οἰκοδόμημα τοῦ σύμπαντος. Κάθε ὀλότητα ἔχει τὴν «περιοχὴ» τῆς· ὅλες πάλι οἱ περιοχὲς αὐτὲς παρεισέρχονται ἡ μιὰ στὴν ἄλλη. Ἐχομε λοιπὸν ἓνα σύνολον ἀπὸ ἀλληλοεξαρτώμενες ὀλοότητες. Κατὰ τὴν γνώμη μου, ἐκεῖ ποῦ ἡ μιὰ περιοχὴ ἀγγίζει τὴν ἄλλη, ἐκεῖ εἶναι ποῦ μπαίνει τὸ δημιουργικὸ στοιχεῖο τοῦ κόσμου.

Ὑπάρχει καμία ὀλότητα ποὺ νὰ εἶναι αὐτὸ ποῦ λέμε φύσις; Ὑπάρχει, δηλαδή, μόνο μιὰ ὀλότητα; Εἶναι ὅλος ὁ κόσμος μιὰ ὀλότητα; Δὲν νομίζω πὼς ὑπάρχει. Ἄν κοιτάσουμε τὸ σύνολον τῶν ὀλοτήτων, δὲν φτάσουμε νὰ πούμε ὅτι ἡ φύσις εἶναι μιὰ ὀλότητα ποῦ δημιουργεῖται. Ἄν ἡ ἀποψη αὕτη ἀληθεύει, θὰ δοῦμε πὼς οἱ ὀλοότητες εἶναι αὕτη ἡ τάσις τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Ἀντὶ νὰ πάρομε τὴν ὕλη γιὰ βάση τοῦ κόσμου, βλέπουμε πὼς ὑπάρχει κατὶ βαθύτερον καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ διάνοια καὶ τὴν προσωπικότητα. Ἡ ὕλη εἶναι κατὶ περισσότερον ἀπ' ὅτι φαίνεται. Μέσα στὴν ὕλη ὑπάρχει ἓνα πρότυπον, μιὰ ὀλότητα, καὶ αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἐσώτατη φύσις τῆς.

* Πόλη τῆς Ν. Ἀφρικῆς, ἀνατολικά τοῦ Καίμπριτζ.

Αυτό εξηγεί πώς γίνεται η ύλη να ανθίζει μέσα σε μορφές σαν τη διάνοια και τη ζωή.

Ποιές θα είναι οι μορφές της ζωής ύστερα από εκατομμύρια χρόνια; αυτό δεν μπορούμε να το συλλάβουμε. Πάντως θα είναι πολύ ανώτερες απ' ό,τι είναι τώρα. Η ζωή είναι νέα ακόμη· είναι ένα νήπιο στον κόσμο μας και· μεις παίρνουμε τώρα τα πρώτα μας βήματα. Πιστεύω πως θ' αναπτυχθούν μορφές πνευματικών ολότητων πολύ ανώτερες απ' αυτές που βλέπουμε σήμερα.

Εκείνοι που πιστεύουν αυτή τη θεωρία βρίσκουν, αντι για την εχθρότητα που νοιώθει κανείς στη ζωή, πως ζούμε σ' ένα κόσμο φιλικό. Όλοι μας συγγενεύουμε ξωτερικά. Ο ένας βοηθάει τον άλλον. Είναι μια ιδέα που μάς δίνει δύναμη και ειρήνη και ακόμη μια πιο ολοκληρωμένη θέαση της ζωής και της φύσης από εκείνη που είχαμε ως τώρα. Η ολοκλήρωση είναι το κλειδί όταν θέλουμε να σκεφθούμε και όταν πάρουμε αυτή τη θέση θα μπορούσαμε να καταλάβουμε πολλά περισσότερα από το αίνιγμα του σύμπαντος.

«Ο Σμάτς δίνει σαν παραδείγματα των προβλημάτων της θεωρίας του αυτής, τις προσπάθειες για την ομόνοια όλων των παρατάξεων της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης και την προσπάθεια για τη δημιουργία της Κοινωνίας των Εθνών».

«ΕΥΤΥΧΙΑ ΘΑ ΠΕΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ...»

(Απόσπασμα από μια ομιλία στο Πανεπιστήμιο του Αγίου Ανδρέα της Σκωτίας, τον Οκτώβριο του 1934)

Δέν θα υπερβάλλω ίσως αν πω ότι εκείνο που λέμε ελευθερία σε όλη της την έννοια — ελευθερία σκέψης, λόγου, πράξης, έκφρασης του εαυτού μας — βρίσκεται σήμερα στην Ευρώπη πολύ λιγότερο απ' ό,τι βρισκόταν στα τελευταία 2000 χρόνια. Στην αρχαία Αθήνα, στην αρχαία Ρώμη υπήρχε οπωσδήποτε ελευθερία σκέψης, θεώρησης του κόσμου και διδασκαλίας και γενικά ελευθερία θρησκείας. Σήμερα, στον είκοστο αιώνα, η ανελευθερία κινδυνεύει να γίνει μια φορὰ ακόμη καθυστέρηση. Αντίθετα με την επισημονική μας πρόοδο, τα βασικά δικαιώματα που έχουμε σαν άνθρωποι όλο και συναιρούνται.

Η νέα δικτατορία δεν είναι άλλο παρά η παλιά «τυραννίδα», πιο έντονη. Φοβούμαι τη νέα τυραννίδα περισσότερο από τον κίνδυνο ενός άλλου παγκόσμιου πόλεμου. Η τυραννίδα είναι επιδημική... Η δημοκρατία φαίνεται πως όλο και χάνει έννοια και παλιώνει, και αν δε μπορέσει ν' αναθεωρήσει τις μεθόδους της, η αντι-

δημοτικότητα της μπορεί να περιπλέξει κι' αυτή την αρχή, την ιδέα της ελευθερίας.

Επιτρέψτε μου να δηλώσω καθαρά, πως δεν είμαι καθόλου εναντίον των πειραματισμών σχετικά με τη διακυβέρνηση των ανθρώπων. Οι εξαιρετικές δυσκολίες και οι περιπλοκές της διακυβέρνησης στον καιρό μας, ζητούν αναθεωρημένες μεθόδους και νέα πειράματα. Αυτό που με απασχολεί εδώ είναι η σοβαρή απειλή για την ειρήνη και την αυτοκυβέρνηση που έχει παρεισδύσει μέσα στα νέα πειράματα που έγιναν στην Ευρωπαϊκή ήπειρο τώρα τελευταία. Όλα βασίζονται σε μια άρνηση της ελευθερίας και την αρνούνται όχι γιατί αυτό θα ωφελήσει προσωρινά, μα σαν να είχαν αυτό η αρχή τους.

Ο Ισχυρισμός ότι έχουν σκοπό να πλατύνουν τελικά τον ορίζοντα της ελευθερίας, είναι μάταιος μπροστά στη βασική άρνηση της ελευθερίας στην οποία στηρίζονται και στην απορρόφηση του ατόμου από το Κράτος ή την Ομάδα, πράγμα που αποτελεί τον πραγματικό τους σκοπό.

Επιμένω πως μια τέτοια βάση για τη διακυβέρνηση των ανθρώπων είναι ένας αναχρονισμός και μια ηθική αδυναμία του Δυτικού μας πολιτισμού. Η άρνηση της ελευθερίας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου θα μάς οδηγήσει με τον καιρό στην καταστροφή. Ο μηχανισμός της δημοκρατίας μπορεί να ζητάει, και ζητάει πραγματικά, μια μεταρρύθμιση και οι μέθοδοι που δίνουν στο λαό τη δύναμη να ασκεί ελεύθερα την επίδρασή του στην κυβέρνηση, πρέπει ίσως να μην είναι αυτές που συνηθίζονται σήμερα. Όσο το να υποθέσουμε πως στο σημερινό κόσμο μπορούμε να επιτρέπουμε την έλλειψη της ελευθερίας στην κυβέρνηση των ανθρώπων, πως μπορούμε να κυβερνάμε χωρίς τη συγκατάθεση του κυβερνωμένου, αυτό είναι προσβολή για την αξία του ανθρώπου και για την αλήθεια της ιστορίας. Η δικτατορία μπορεί να είναι ανεκτή σαν ένα πρόσκαιρο φάρμακο· ποτέ δε θα γίνει το παντοτεινό υλοκατάστατο της ελεύθερης διακυβέρνησης. Η ελευθερία είναι η πιο βαθειά ριζωμένη επιθυμία της ανθρώπινης φύσης. Και δίχως αυτήν, η ειρήνη, η ικανοποίηση και η ευτυχία, ακόμα και η ανθρωπιά δεν είναι δυνατό να υπάρξουν. Τα λόγια του Περικλή στον Έπιτάφιο, είναι πάντα αληθινά.

«Ευτυχία θα πεί ελευθερία και ελευθερία θα πεί καρδιά». Αυτό είναι η βασική εξίσωση για κάθε πολιτική και για κάθε ανθρώπινη

* «... και το εὐδαιμον το ελεύθερον, το δ' ελεύθερον το εὐτυχον...»
Θουκυδ. Β. 43 4.

κυβέρνηση και για κάθε σύστημα που θέλει να ξέρει ότι δεν είναι χτισμένο στην άμμο.

Η άρνηση εκείνου που αποτελεί το βαθύτατο στοιχείο της πνευματικής μας φύσης, θα οδηγήσει σε ένα υλιστικό μηχανικό πολιτισμό, όπου τα οικονομικά αγαθά θα πάρουν τη θέση των πνευματικών αξιών και όπου το περισσότερο που θα μπορέσει να επιτύχει το ανθρώπινο γένος, θα είναι μια σκόρπια και μισερή ανάπτυξη, ένα είδος «εξζάτς» ανθρωπότητα, πολύ διαφορετική από εκείνη που στάθηκε το ιδανικό μας μέσα στους αιώνες.

Σε τούτες τις μέρες που η ηθική κατάπτωση έχει τόσο πολύ ξαπλωθεί, σε μέρες αδιαφορίας και ωμής απιστίας στα στοιχειώδη ανθρώπινα ιδανικά, οι χώρες που αγωνίστηκαν πάντα στην πρώτη γραμμή τον μεγάλο αγώνα για την ελευθερία του ανθρώπου, αντικρύζουν ένα βαρύτατο χρέος. Δεν μπορούν να άρνηθούν την πρόκληση των καιρών. Δεν τολμούν να εγκαταλείψουν την αρχή που, πολύ σωστά, οι προπάτορές μας θέσανε στην ίδια γραμμή με τη θρησκεία γιατί απαιτούσε την ύψιστη αφοσίωση και τις μέγιστες θυσίες. Γιατί αυτή τη φορά παίζεται κάτι πολύ περισσότερο από τους πολιτικούς θεσμούς και τις πολιτικές αρχές. Το όραμα της ελευθερίας, της απελευθέρωσης του ανθρώπινου πνεύματος από την πρωτόγονη δουλεία είναι ίσως το πιο λαμπρό που ανέτειλε ως τώρα στον ανθρώπινο ορίζοντα. Αυτό πραγματικά οδηγεί στην πρόοδο και δελεάζει τη γενειά μας μέσα στον αδιάκοπο αγώνα προς το μέλλον.

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, ο κόσμος κινείται από τον κτηνώδη εξαναγκασμό προς την ελευθερία, από τη μοίρα ή την ανάγκη στο λόγο, από την πίεση στην πειθώ. Ο άνθρωπος μέσα στους αιώνες προχωρεί από το καθεστώς της δυσπιστίας στο καθεστώς της κατανόησης, της συνεννόησης και της ελεύθερης συνεργασίας. Η μεγάλη αυτή στιγμή της λύτρωσης του ανθρώπινου πνεύματος, είναι η δόξα που θα στέψει το παρελθόν, είναι το πρόγραμμα από το οποίο δε θα πρέπει να παρεκκλίνουμε στο μέλλον. Από τους άντρες και τις γυναίκες της νεολαίας μας περιμένουμε να πραγματοποιήσουν αυτό το πρόγραμμα και να έννοούν για να υπερασπίσουν, ότι πιο πολύτιμο υπάρχει στον πολιτισμό μας.

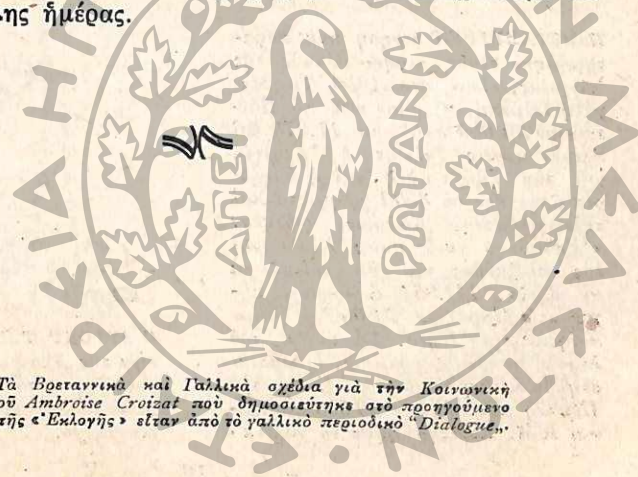
Τέλος, μόνο το πνεύμα της παγκόσμιας συναδέλφωσης μπορεί να λύσει τα προβλήματα της ελευθερίας και της ειρήνης. Στο μεταξύ όμως, ο υπέρτατος λόγος πρέπει να διατηρηθεί και να ασφαλιστεί από κάθε κίνδυνο, ωστόσο ξρθει μια καινούρια αναγέννηση του ευρωπαϊκού πνεύματος.

Όλο και περισσότερη θέληση για να φτάσουμε στην ελευθερία αυτή πρέπει να είναι η δύναμη που θα μάς ώθει.

Μέσα στις άβυσσότητες και τις περιπλοκές της εποχής μας που μάς παραλύουν, η ελευθερία δεν θα έπρεπε να είναι μόνο το αφηρημένο μας πολιτικό ιδεώδες, αλλά μια δύναμη δημιουργική που θα ενέπνεε τους νέους μας για ευγενείς πράξεις.

Η εσωτερική ελευθερία και η ψυχική αρμονία, η κοινωνική ελευθερία και η ισότητα απέναντι στο νόμο, με την έννοια πώς ο νόμος αυτός είναι το θεμέλιο του Κράτους, η διεθνής ελευθερία μέσα στα όρια της ειρήνης και της δικαιοσύνης, αυτά θα έπρεπε να είναι τα δημιουργικά ιδανικά του νέου αιώνα και όχι η προσπάθεια να εξαγνίζουμε τα είδωλα του παρελθόντος και ακόμη περισσότερο τις τυραννίδες που σφυρηλατούν κιόλας καινούρια εμπόδια για το ανθρώπινο πνεύμα. Δημιουργική ελευθερία είναι το καινούριο σύνθημα και στην πραγματοποίησή του πρέπει να στρέψουμε όλες μας τις ενέργειες. Δεν αμφιβάλλω πώς η ταραγμένη φάση που περνάμε, θα περάσει και θα την ακολουθήσει μια νέα αναγέννηση του Ευρωπαϊκού πνεύματος.

Τί θαυμάσια ευκαιρία για τους νέους του καιρού μας, να ζούν σε μια εποχή όπου ο κόσμος βρίσκεται, για μια ακόμη φορά, σε ρευστή κατάσταση και πού, για μια φορά ακόμα, ξαναγίνεται ! Θα αφήσουμε ελεύθερους εκείνους που απειλούν τα βασικά ανθρώπινα ιδεώδη και την πιο τιμημένη κληρονομιά του παρελθόντος ή θα ριχτούμε στον αγώνα — ένα μακραίωνα αγώνα που έχει αρχίσει από την πρώτη αυγή της ιστορίας — για να σπάσουμε τα δεσμά και να πλατύνουμε τον ορίζοντα της ελεύθερης εκλογής και της ελεύθερης πράξης ; Έχοντας στο νου μας τα μεγάλα, αθάνατα λόγια του Περικλή, ας ζητήσουμε την ευτυχία μας στην ελευθερία και, με γενναίότητα, ας κάνει ότι μπορεί καθένας μας για να επιταχύνουμε τον έρχομό της μεγάλης ημέρας.

Το άρθρο «Τα Βρετανικά και Γαλλικά σχέδια για την Κοινωνική Ασφάλιση» του Ambroise Croizat που δημοσιεύτηκε από προηγούμενο (άρ. 1) τεύχος της «Εκλογής» είναι από το γαλλικό περιοδικό «Dialogue».

Τὰ Παράξενα τοῦ ΠΑΣΧΑ

ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ χιόνισε τὸ Πάσχα τοῦ 1936, 1937, 1917 καὶ 1908.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ 200.000 ἐπισκέπτες πού δέχτηκε τὸ Γκρήνουιτς τὸ Πάσχα τοῦ 1884, οἱ 90.000 εἶταν «σὺν κέρει», οἱ 30.000 «ζαλισμένοι», οἱ 10.000 «παρπατούσαν» καὶ οἱ 5.000 «τύφλα σὺν μεθύσει».

Ἡ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ κίνηση πὺν παρατηρήθηκε στοὺς σιδηροδρόμους τῆς Ἀγγλίας, εἶταν στὰ 1939. Τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ, πέρασαν ἀπὸ τὸ Πάντιγκτον 90.000 πρόσωπα. 11.273 ἐπὶ πλέον θέσεις ἐκλείσθησαν ἢ ἔλειπον γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ καὶ ἡ ὑπερπληθὴς ἀπάντησις σὲ 3000 γράμματα καὶ τηλεφωνήματα. Κάποιος ρώτησε: «Ἐφτασε ὁ γιός μου; Εἶναι ψηλὸς καὶ ξανθὸς καὶ θὰ κοιτάξω νὰ μὲ βρεῖ». 111.954 ἄνθρωποι πῆγαν στὸ Μπράιτον. 51.000 χρησιμοποίησαν αὐτοκίνητα. Τὰ τραῖνα πὺν ἔκαναν μακροννὲς γραμμὲς, διπλασιάστηκαν ἐκείνη τὴ χρονιά. Ἐκείνη τὴν Πέμπτῃ πουλήθηκαν 60.000 φλυτζάνια τσαγιού. Δεύτερο ἦρθε τὸ γκρέιπ-

φρούτι, πὺν ξεπέρασε τὰ πορτοκάλια στὸ διπλάσιο.

ΤΩΡΑ ΠΙΑ δὲν φτιάχνουν πασχαλινὰ αὐγά. (Τὰ τελευταῖα ἔγιναν στὰ 1939). Δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε πότε θὰ ξαναρχίσουν ἡ παραγωγή. Οἱ δὲ κύριες δυσκολίες εἶναι ἡ ἔλλειψη ἐργαζομένων καὶ χαρτιοῦ. Τὰ αὐγά αὐτὰ ἔχουν πάρα πολὺ λεπτὸ κέλυφος καὶ ἔτσι ἡ συσκευασία τους χρειάζεται ἰδιαίτερη προσοχή. Χρειάζεται ὁμορφα στολισμένο καὶ χρωματιστὸ χαρτί καὶ κορδέλλες. Τὰ ἐργαστήρια ζαχαροπλαστικῆς Λάιονς, σὲ ἓνα χρόνον ἔφτιαξαν κάπου 2.000.000 αὐγά.

ΣΤΑ 1925, ἓνα ἐργαστήριον καταδικάστηκε σὲ πρόστιμο 20 λιρῶν, γιὰ πούλωση σοκολατίνια αὐγά, πὺν εἶχαν 3,5% κιμωλία, κομματάκια γυαλί, μολύβι, χαλκὸ καὶ τσίγκο. 9.000 τέτοια αὐγά καταστράφηκαν.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ Φραγκίσκος Ἰωσήφ τῆς Αὐстроουγγαρίας χάρισε στὴ γυναῖκα του τὸ περίφημο μαργαριτάρειο κολλίε τῆς μέσα σὲ ἓνα Πάσχα-λινὸ αὐγό.

ἘΝΑ ΖΕΣΤΟ τσουρέκι φτιαγμένο στὰ 1799 ἀπὸ τὴ μητέρα τῆς πρώτης γυναίκας τοῦ πατέρα, τῆς Μίς Μάκλιν, βρισκόταν ἀκόμα τυλιγμένο, στὰ 1928 σὲ ἓνα μικρὸ πεστοτάκι τοῦ δίσκου. Ποτὲ δὲν ἐμούχλιασε γιὰ τὴν Μ. Παρασκευή. Εἶναι ὅμως ἔξω σὺν τοῦ βλο. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἔκαναν τέτοια τσουρέκια. Δὺο βρέθηκαν στὴν Ἡράκλεια. Δὲν εἶταν ὅμως... ζεστά!

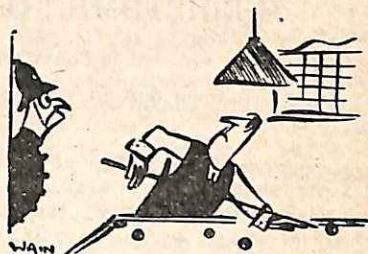
ΣΤΟ ΣΟΜΕΡΣΕΤ, οἱ ἄντρες λένε εἶναι τυχεροὶ στὴν ἀγάπη ὅλη τὴ χρονιά καὶ κερδίζουν στὶς δουλειές τους διὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἀνέβουν στὴν κορφή τοῦ Ντάνκερ Μπῆτον. Ὅταν πάει κανεὶς ἐκεῖ τὴν αὐγὴ, θὰ δεῖ τὸν ἥλιο νὰ χορεύει στὸν δόριζοντα γιὰ νὰ τιμῇ τὴν Ἀνάστασι.

Οἱ ΑΤΣΙΓΓΑΝΟΙ τῆς Ρουμανίας τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα γιορτάζουν τὴν Ἀνοιξὴ σολιζοντας μιὰ λυγαριὰ μὲ γκιρλάντες. Ἐνα ἀγόρι ντύνεται μὲ φύλλα καὶ καρφώνει τρία καρφιά σ' ἓνα δέντρο. Ὑστερὰ τὸ εἰσέρχονται μέσα στὸ νερό. Οἱ χωρικοὶ πιστεύουν πὺς ἡ τελετὴ αὐτὴ βοηθεῖ τὶς γυναῖκες νὰ γεννήσουν εὐκολώτερα.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ χώρες συνθίζουν νὰ τσουγγρίζουν τὰ κόκκινα αὐγά, γιὰ νὰ δοῦν ποῖο θὰ σπάσει πρῶτο.

Ο ΕΝΤΟΥΑΡΝΤ ΜΑΝΤΟΞ, ξενοδόχος, κατηγορήθηκε στὰ 1934, γιὰ παράβαση τοῦ νόμου περὶ τυχερῶν παιχνιδιῶν, γιὰ τὴν ἔνας ἀστυνύλακας τὸν εἶδε πὺν ἔπαιξε μυλλιάρδο τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Ἡ μήνυσις ἀπορρίφθηκε, πλήρως ὅμως πρόστιμο γιὰ τὴν εἰς χτυπήσει μόνον τὴ μίλλια καὶ δὲν εἶχε ἀντίπαλο.

Οἱ ΧΩΡΙΚΟΙ τῆς Σιλοσίας πιστεύουν πὺς τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, βγαίνουν οἱ μάγισσες καὶ μπορούν νὰ κάνουν ἓνα σωρὸ κακά. Γι' αὐτὸ καὶ κείνοι δπλίζονται μὲ παλῆς σκοῦπες καὶ τίς διώχνουν ἀπὸ τὰ σπίτια, τίς αὐλὲς καὶ τοὺς σταύλους, κάνοντας μεγάλο θόρυβο σ' ὅλο τὸ χωριό.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ Βαλκανικὲς χώρες τὸ Πάσχα γιορτάζεται μὲ πυροτεχνήματα καὶ πυροβολισμούς. Ὁ κόσμος νηστεύοντας ὁλόκληρη τὴ Σαρακοστή, ἀρρωσταίνει μὲ τὸ Πασχαλιάτικο ἀρνί καὶ τὸ κρασί.

ΣΤΗΝ ΤΡΑΝΣΥΛΒΑΝΙΑ τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα, οἱ νῆσοι πηγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τῶν κοριτσιῶν τους μὲ κουβάδες νερό. Ὅταν φανεῖ τὸ κορίτσι τρώει τὸν κουβά, καὶ δὲν ἔσχαζει παρὰ διὰ πληρώσει τὰ λύτρα σὲ... κόκκινα αὐγά.

ΤΑ ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ αὐγά ἔχουν τὴν καταγωγή τους στὴν Περσία. Οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἰνδοί, ὅπως καὶ οἱ Χριστιανοὶ πῆραν ἀπὸ καὶ τὸ ἔθιμο. Σὲ μᾶς τὰ αὐγά τοῦ Πάσχα ἔγιναν κόκκινα γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουν τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος.

'Η Έπιστήμη και η σύγχρονη Γεωργία

Δύο άποψεις

Η ΣΟΒΑΡΗ ΑΠΟΨΗ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΕΣ

Του VERNON VINE

(Περίληψη από το «Nation's Business» της Ουάσιγκτον)

Η γεωργία δεν ωφελείται μόνο από τις καταπληκτικές ανακαλύψεις του κύκλου των δικών της έρευνών, αλλά και από τις ανακαλύψεις άλλων πεδίων που είναι σχεδόν άσχετα μ' αυτήν. Η συνεχής έργασία που γίνεται στην φυτοκαλλιέργεια, αγρονομία, γεωργική χημεία, στην ανάπτυξη φυτών και την κτηνοτροφία, έχει προσθέσει νέες ποικιλίες, νέες τεχνικές και καινούργιες γνώσεις που υπόσχονται να κάνουν τη γη, τα ζώα και τη δουλειά του αγρότη πιο αποδοτική από κάθε άλλη φορά.

Ίσως η σπουδαιότερη από τις τελευταίες επιστημονικές προόδους είναι η τεχνητή γονιμοποίηση. Στην αρχή εφαρμόστηκε πειραματικά στα πουλερικά, στις αγελάδες και τις μέλισσες, τώρα όμως εφαρμόζεται κανονικά στα βουστάσια. Σήμερα ο βαθμός της τεχνητής γονιμοποίησης είναι περιοσμένος γιατί δεν υπάρχουν πολλοί κτηνίατροι και εξασκημένοι τεχνικοί.

Με την τεχνητή γονιμοποίηση κάθε βουστασιάρχης θα μπορεί να ζευγαρώσει τις αγελάδες του με βώδια από γερή, παραγωγική ράτσα, χωρίς μεγαλύτερη δαπάνη και συχνά με πολύ μεγαλύτερη ευκολία.

Η εξήγηση είναι απλή. Όλες οι αγελάδες που θα γεννηθούν από αρσενικά τόσο καλής ράτσας, θα είναι βέβαια πολύ παραγωγικές και έτσι θα

αυξηθεί το γάλα που βγάξει κάθε αγελάχη κατά μέσο όρο, και θα ελαττωθούν οι δαπάνες της παραγωγής του.

Ο αγρότης που πρέπει να αρμέξει 20 αγελάδες για να φτιάξει 1800 δ-κάδες βούτυρο το χρόνο, τώρα μπορεί να βγάλει την ίδια ποσότητα με 12 μόνο αγελάδες. Η μπορεί, αν προτιμά, να εξακολουθήσει να αρμέγει 20 απ' αυτές τις καλές αγελάδες και το εισόδημά του να είναι 40% μεγαλύτερο, για να αναφέρουμε ένα λογικό αριθμό.

Χρειάζονται δύο ή και περισσότερα ακόμα χρόνια για να αυξηθεί η παραγωγή του γάλατος με την τεχνητή γονιμοποίηση—δηλ. όσος καιρός χρειάζεται για να μεγαλώσει η αγελάδα και να είναι κατάλληλη για άρμεγμα. Ακόμα σπουδαιότερα είναι τα αποτελέσματα—που σήμερα βρίσκονται στο πειραματικό στάδιο—που έδωσε η θεωρητική, μία όρμηση που ανακάλυψαν δύο επιστήμονες στο Πανεπιστήμιο του Μισσιούρι. Με αυτήν αυξήθηκε κατά 10-20% το γάλα σε αγελάδες που ήδη βγάζανε πολύ και κερδήθηκε κάτι που ως τώρα ποτέ δεν είχαμε κατορθώσει. Αύξησε σε 25%—από 4-5%—την ποσότητα του βουτύρου στο γάλα. Αξέφροντας την ποσότητα του γάλατος και μαζί και την ποσότητα του βουτύρου αυτό το

φάρμακο ανέβασε την παραγωγή αγελαίνου βουτύρου από 20 σε 50% και μάλιστα αυτό έγινε σε μία νύχτα, με δαπάνη μόνα 150 δρχ. την ημέρα.

Ένα άλλο πάλι γιατρικό, η «θιουρασίλη» (thiouracil), ελαττώνει τη λειτουργία του θυροειδούς. Τα μοσχάρια που τρώνε ανακατωμένο μαζί με το φαί τους αυτό το φάρμακο, παχαίνουν και δίνουν περισσότερο κρέας από τα άλλα που δεν τρώνε. Το ίδιο παρατηρείται και στις κότες.

Είναι πολλά τα ζώα που χάνονται κάθε χρόνο από τα έντομα, τα μικρόβια και τους μύκητες. Όταν η παραγωγή είναι αυξημένη, η ζημία που προκαλείται μόνον από τα έντομα, φθάνει τα 2.000.000.000 δολάρια το χρόνο. Στο ίδιο σχεδόν ποσό φθάνει και η ζημία που προκαλούν οι άρρωστεις των φυτών και οι αλλοιώσεις που παθαίνουν τα αποθηκευμένα προϊόντα.

Από τα νέα χημικά παρασκευάσματα που μπορούν να φέρουν καταπληκτικές μεταβολές στη γεωργία, το πιο γνωστό σ' εκείνους που δεν ασχολούνται με τα αγροτικά είναι το Ntl-Ntl-Tl. Μ' όλο που δεν σκοτώνει όλα τα έντομα, το Ntl-Ntl-Tl εξολοθρεύει τόσο πολλά που πολλοί συντηρητικοί έντομολόγοι τόλμησαν να πουν πως δεν βρίσκεται μακριά η ημέρα που δρισμένα έντομα θα εξαφανιστούν τελειωτικά.

Στη ζωοπαραγωγή το Ntl-Ntl-Tl έχει σχεδόν τα ίδια καταπληκτικά αποτελέσματα με τη θιουρασίλη. Τα κοπάδια των βοδιών που ψεκάζονται με Ntl-Ntl-Tl κερδίζουν τους τρεις καλοκαιρινούς μήνες 17 δκ. περισσότερο από τα κοπάδια των βοδιών που δεν ψεκάζονται μ' αυτό. «Ας δούμε το γιατί: Το Ntl-Ntl-Tl τα γλυτώνει από τις μύγες. Τα μοσχάρια λοιπόν τρώνε περισσότερο και επειδή είναι ήσυχα, δεν τρέχουν πάνω κάτω για να διώξουν τους βασανιστές τους, κ' έτσι δεν χάνουν βάρος.

Άλλη καινούρια ανακάλυψη είναι η «γκαμμεξάνη» (gammexane), που την ανακάλυψαν Βρεταννοί επιστήμονες

και ελπίζουμε πως αυτή θα καταστρέψει πολλά έντομα που δεν εξαφάνισαν το Ntl-Ntl-Tl. Επίσης με τα νέα φάρμακα που σκοτώνουν τους μύκητες, ελπίζουμε πως θα αυξηθεί πολύ η παραγωγή δρισμένων φυτών. Ο σπόρος των τεύτλων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ζάχαρης, αν καλλιεργηθεί με τα μυκητοκτόνα αυτά φάρμακα, έχει δεκαπλάσια απόδοση από τον άλλο.

Ήδη έχουμε καταπληκτικά αποτελέσματα από τα νέα φάρμακα που βοηθούν την ανάπτυξη των φυτών. Σ' αυτά περιλαμβάνονται κ' εκείνα που καταστρέφουν τ' αγριόχορτα και τα χρησιμοποιήσαν πολύ οι κάτοικοι των πόλεων για να καθαρίσουν τους κήπους τους.

Τα πιο γνωστά από αυτά, είναι διάφοροι τύποι του 2 και 4-D (2, 4-διχλωροφenoξυακετονικό δξύ). Αυτά τα παρασκευάσματα καταστρέφουν τα λαχανικά. Αντίθετα δεν επηρεάζουν καθόλου ή πολύ λίγο το σιτάρι, το κριθάρι, τη βρώμη κτλ. Αυτό το ειδικό χαρακτηριστικό ίσως θα έχει μεγάλη σημασία για την παραγωγή των δημητριακών.

Ενώ πολλοί επιστήμονες βρίσκουν διάφορους τρόπους στους αγρότες για να καλλιεργούν περισσότερα από τα παλιά φυτά, άλλοι ασχολούνται να βρουν καινούρια φυτά. Ανάμεσα σ' αυτά είναι το «ράμι» (χέρτο της Κίνας) που εισάγεται από τη Νότιοανατολική Ασία. Αυτό μπορεί να προμηθεύσει στη βιομηχανία των σκοινιών ένα χρήσιμο και ελαστικό νήμα.

Ένα άλλο είναι το φυτό «καφίρ ζόργκουμ». Οι επιστήμονες του Κάνσας ανακοινώνοντας ότι το φυτό αυτό είναι σπουδαίο, δήλωσαν πως ένα δοχείο 20 δκ. περιέχει 10 δκ. περίπου άμυλο σε ανώτερη ποιότητα από το άμυλο του σταριού· μία δκά λάδι όμοιο με το λάδι του σταριού· μισή δκά κερύ, ανώτερο από το κερύ της μέλισσας και 2 1/2 δκ. πρωτεΐνη σε 6 1/2 δκ. άλειρι κατάλληλο για τροφή των ζώων.

Επίσης η μηχανική, όπως εφαρμόζεται σήμερα στη γεωργία κάνει θαύματα και ανοίγει διάπλατα τὸ δρόμο γιὰ τὴ μηχανοποίηση τῆς φάρμας.

Πολὺ μεγάλη αίσθηση στὴ μεταπολεμικὴ ἀγορὰ τῶν μηχανημάτων θὰ προκαλέσει ἕνα γεωργικὸ ἐργαλεῖο που συνδυάζει τρία ἐργαλεῖα μαζί. Αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι κάτι καινούριο. Ἐνα μηχανήμα πού θὰ ὀργώνει, θὰ σκαρτίζει καὶ θὰ τσιώνει, εἰσιμάζοντας ἔτσι μὲ μιὰ κίνηση τὸ χῶμα γιὰ τὴ σπορά, στάθηκε ἀπὸ πολὺν καιρὸ ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν μηχανικῶν. Τὸ μεγάλο πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζανε, εἴταν ν' ἀποκτήσουν τὴ δύναμη γιὰ νὰ κατασκευάσουν αὐτὸ πού ἤθελαν. Τώρα, γιὰ νὰ γυρίσουμε σὸ θέμα μας, στὴν ἀγορὰ ὑπάρχουν δυὸ τύποι ἀπ' αὐτὰ τὰ μηχανήματα. Ἀλλὰ κινούνται μόνον τους καὶ ἄλλα μὲ τὴ δύναμη πού παίρνουν ἀπὸ τὰ τρακτέρ πού τὰ τραβοῦν. Μὲ τὰ μηχανήματα αὐτὰ θὰ κερδίσουμε χρόνο καὶ κόπο. Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς θὰ γίνεταί καλύτερα καὶ ἡ παραγωγή θὰ εἶναι μεγαλύτερη.

Στὰ τέσσερα περιφερειακὰ ἐργαστήρια ἐρευνῶν τῆς Γεωργικῆς Ἰντερρεσίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν γίνονται τώρα συνεχεῖς χημουργικὲς ἐρευνες. Στὸ ἐργαστήριον «Πεόρια», όπου ἐφαρμόστηκαν γιὰ πρώτη φορὰ μέθοδοι μαζικῆς παραγωγῆς πενικιλίνης, ἔχουν ἀρχίσει νὰ παράγουν σὲ μικρὲς ποσότητες καύσιμη ὕλη γιὰ αὐτοκίνητα, ἀπὸ τὰ στάχυα τοῦ καλαμποκιοῦ. Παντοῦθεν καὶ πολὺ ἀγαπητὸ ὄνειρο τῶν Ἀμερικανῶν εἶναι νὰ μπορέσουν νὰ κινήσουν τὸν ἀπέραντο αὐτοκινητικὸ τους στόλο μὲ καύσιμη ὕλη πού θὰ βγίνει ἀπὸ τὰ γεννήματα. Θὰ εἶναι λοιπὸν εἰρωνεία, ἀλλὰ καὶ ὥστόσο πολὺ σπουδαῖο, ἂν ἡ πρακτικώτατη αὐτὴ καύσιμη ὕλη, ἀντὶ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ σπέρμα, βγεῖ ἀπὸ τὸ στάχυ πᾶνω σὸ ὁποῖο μεγαλώνει ὁ σπόρος.

Ἐνας ἄλλος ἐρευνητής, πού τὸν ἀπασχολοῦσε πολὺ τὸ πρόβλημα νὰ μπορέσει νὰ βρεῖ τρόπο νὰ σπείρει ἐλαφροῦς σπόρους ἀπὸ ἀρκετὸ ὕψος

μὲ ἐπιτυχία, ἀνακάλυψε μιὰ μέθοδο νὰ ἀνακατεῖται σπέρματα καὶ λίπασμα μέσα σὲ μικροῦς λάσπινους βώλους, πού μπορεῖ νὰ τοὺς σκορπίζει ἕνα ἀεροπλάνο, χωρὶς μεγάλη δαπάνη.

Ὁ βαθμὸς στὸν ὁποῖο ἔχει φτάσει ἡ γεωργικὴ μηχανοποίηση δημιουργεῖ στοὺς ἐπιστήμονες ὁρισμένα εἰδικὰ προβλήματα, ὅχι καθαρὰ τεχνικῆς μορφῆς. Τὸ «ζόργκουμε», ἕνα δημητριακὸ πού θερρίζεται, ἔχει τὸ πολὺ κακὸ ἰδιώμα μόνις ὀριμάσει νὰ γέρνει καὶ νὰ μένει πεσμένο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ φυτοκαλλιεργητὲς τοῦ Κάνσας προσπάθησαν νὰ ἀναπτύξουν ἕνα εἶδος «ζόργκουμε» πού νὰ θερρίζεται κανονικά. Καὶ ἐπέτυχαν νὰ ἀναπτύξουν μιὰ ποικιλία μὲ σκληρὸ κοτσάνι.

Οἱ ἐρευνες πού ἔγιναν σχετικὰ μὲ τὴν συσκευασία καὶ τὴν καλλιέργεια, ὅχι μόνον μπορεῖ νὰ ἀλλάξουν πολλὰς συνήθειες τῶν καταναλωτῶν στὶς πόλεις, ἀλλὰ νὰ ἔχουν σοβαρὰς συνέπειες σὸ μέλλον καὶ γιὰ τίς ἴδιες τίς φάρμες.

Ἡ ἀνακάλυψη ἑνὸς νέου τρόπου γιὰ νὰ συσκευάζονται τὰ ροδάκια, —σὺν τὸν τρόπο τῆς συσκευασίας τῶν αὐγῶν— ἴσως συντελέσει σὸ νὰ κῶβονται τὰ φρούτα ὀριμα ἀπὸ τὸ δέντρο γιὰ τὸ ἐμπόριο. Ἐπίσης θὰ φέρει μεγάλες μεταβολὰς ἡ «ταχεία ψύξη» μὲ τὰ συστήματά της, πού ἐξαπλώθηκε πολὺ τώρα τελευταῖα.

Στὸ πεδίο τῆς πρακτικῆς φαντασίας, ἡ εταιρεία Α. Ο. Σμιθ —ἐργοστάσιο μὲ ἀναμφισβήτητο κύρος—σὸ Μιλουόκη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἶχε ἄλλη ἐπιτυχία: σχεδίασε ἕνα μεταλλινὸ σιλό μὲ γυάλινη ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια, ἐφοδιασμένο μ' ἕνα μηχανισμό πού ἀνοίγει ἀπὸ κάτω γιὰ νὰ ἐξφορτώσει τὸ περιεχόμενό του μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καταργεῖται μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ ἐνοχλητικὰς δουλειὰς πού ἔχει νὰ κάνει ὁ ἀγρότης καθὲς μέρα (δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα νὰ ἀνεβαίνει τὴ σκάλα τοῦ σιλό καὶ μάλιστα δταν τὰ πόδια του ἀρχίζουν νὰ κλονίζονται ἀπὸ τὰ γερατειά). Ἡ τελευταία ἐπιστημονικὴ ἀνακάλυψη τοῦ σιλό εἶναι τὸ

χρῶμα του: λευκὸ ἀπὸ τὴ βορεινὴ πλευρὰ καὶ μαῦρο ἀπὸ τὸ νοτιὰ, ἔτσι πού νὰ ἐκμεταλλεῖται καθὲς ἀκτῖνα τοῦ φθιπωριτικοῦ ἡλίου καὶ συγχρόνως νὰ προστατεύει τὸ περιεχόμενό του ἀπὸ τὴν παγωνιά.

Οἱ ἐρευνητὲς τοῦ Κρατικοῦ Κολλεγίου τοῦ Ὀρεγκον, γιὰ νὰ ἀποδείξουν πῶς δλα τὰ ἐπιστημονικὰ προ-

βλήματα δὲν λύνονται μὲ τίς δύσκολες καὶ πολὺπλοκές ἐργαστηριακὰς ἐρευνες, δταν ἀνακάλυψαν πῶς πολλὰ καρποφόρα δέντρα τὴν ὥρα τῆς καρποφορίας τοὺς εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ ψευδάργυρο, ἐφάρμοσαν μιὰ πολὺ ἀπλὴ μέθοδο: ἀρχισαν δηλ. νὰ μπήγουν στὰ δέντρα τσίγγινα καρφιά.

ΚΑΙ Η ΕΝΘΥΜΗ ΑΠΟΨΗ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΓΝΩΡΙΣΤΗ

ΤΟΥ HOMER CROY

(Ἀποσπάσματα ἀπὸ ἕνα ἄρθρο σὸ «Harper's Magazine», τῆς Νέας Ὑόρκης)

Στὰ χρόνια μου ἡ συγκέντρωση τοῦ σταριοῦ εἴταν σχεδὸν ἡ πιὸ δύσκολη καὶ ἡ πιὸ βαρεῖα δουλειὰ τῆς φάρμας. Τὸ καταραμένο αὐτὸ πράγμα κρατοῦσε ἕνα μὴν καὶ πολλὰς φορὲς δυό. Οἱ ἀγρότες ἔλεγαν πάντα ὑπερβολὰς γιὰ τὸ πόσα ὀκτωγάλογα μποροῦσαν νὰ γεμίσουν. Πολλοὶ μιλοῦσαν καὶ γιὰ 100. Ὡστόσο ἐγὼ δὲν γνώρισα ποτὲ στὴ ζωὴ μου κανέναν πού νὰ μαζεύει καὶ νὰ λιχνίζει ἑκατὸ ὀκτωγάλογα τὴ μέρα. Ὁ μέσος ὁρος εἴταν κάπου κοντὰ στὰ 50. (Κι ἂν ρωτᾶτε γιὰ μένα, ἐγὼ ἔφτιαχνα 40 στίς πολὺ καλὰς μου μέρες).

Σήμερα ἕνας γιγαντιαῖος μηχανικὸς συλλέκτης ἀρχίζει δουλειὰ μὲ τὴν αὐγὴ καὶ ἔχει μαζέψει 1200 ὀκτωγάλογα προτοῦ βραδυάσει. Βέβαια δὲν ἔχουν ὅλοι οἱ γεωργοὶ τὰ μέσα νὰ προμηθεύονται ἕνα τέτοιο μηχανήμα, γι' αὐτὸ ὑπάρχουν ἐταιρίες πού ἀναλαμβάνουν τὴν συγκέντρωση τοῦ σταριοῦ. Ὅποιος ἔχει ἕνα τέτοιο μηχανήμα γυρίζει τίς διάφορες φάρμες καὶ λιχνίζει τὸ στάρι ζητώντας ἕνα ὁρισμένο ποσὸ γιὰ καθὲς ὀκτωγάλο. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ χωρικός μπορεῖ νὰ λιχνίσει ὅλο τὸ στάρι του μέσα σὲ μιὰ μέρα.

Εἶναι πραγματικὰ ἀπίστευτο καὶ ἔχεται δικαίωμα νὰ ἀμφισβallest.

Σήμερα τὸ ὄργωμα εἶναι δουλειὰ «καθιστικῆς». Ἐνα τρακτέρ κινεῖται μὲ 6 περίπου μίλια τὴν ὥρα καὶ ὀρ-

γώνει ἕνα χωράφι μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Πολλοὶ γεωργοὶ προτιμοῦν νὰ ὀργώνουν τὴ νύχτα: τότε τοποθετοῦν ἡλεκτρικὰ φῶτα στὰ τρακτέρ πού βλέπουν πρὸς τὰ κάτω γιὰ νὰ φωτίζουν τὰ αὐλάκια. Πολλὰς φορὲς τὴ νύχτα ὑπάρχουν ἐνοχλητικὰ ἔντομα: τότε ὁ γεωργὸς φορᾷ μιὰ μάσκα σὺν τοῦ μελισσοκόμου καὶ συνεχίζει εὐχάριστα τὴ δουλειὰ του. Δὲ νοιώθει

πλήξη από τη μοναξιά γιατί έχει και ραδιόφωνο. Σας λέω πώς αν υπήρχαν όλες αυτές οι ευκολίες όταν είμουν νέος ποτέ δεν θα έφευγα από τα κτήματα.

Τό Κυριακάτικο φαί εΐταν σπουδαίο γεγονός. Εΐταν δική μου δουλειά να πιάσω να σφάξω την κότα. Πόσο συχαινόμουνα όμως τό μάδημα! Ύστερα έπρεπε να την καφαλίσω και καθώς την κρατούσα πάνω από τη φλόγα τὰ χέρια μου καίγονταν. Τώρα φτάσαμε στο πίο καταπληκτικό γεγονός απ' όλα. Οι γεωργοί έχουν ηλεκτρικά μηχανήματα που μαζούν τὰ κοτόπουλα. Μιά σειρά από λαστιχένια «δάχτυλα» που γυρίζουν με μεγάλη ταχύτητα μαζούν τὰ φτερά και τὰ ρίχνουν μέσα σέ μιὰ σακκούλα. Σας βεβαιώνω πώς είναι αλήθεια. Δοξάζω μόνο τό Θεό που ως τώρα δεν έχει βρεθί καμιά μηχανή για να αντικαθιστά τό Κυριακάτικο φαγητό.

Ας δοϋμε τό άρμεγμα τώρα! Πώς τό συχαινόμουνα! (ντρέπουμαι όταν θυμηθώ πόσων ειδών δουλειές δεν μπορούσα να υποφέρω). Είχα ένα σκαμνί μ' ένα πώδι όπου καθόμουν, έβαζα τόν δεξιό μου ώμο κάτω από

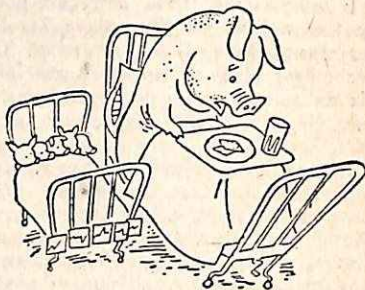
την άγελάδα και άρχιζα. Σήμερα όλα αυτά γίνονται με μηχανές.

Τό κεφάλι της άγελάδας περιορίζεται, τή ζέβουν, τής βάζουν θήλαστρα με δοχεία από κάτω και ό βοσκός κάθεται και ξεκουράζεται. Αυτή ή δουλειά θά μού άρσες πολύ.

Ένα άλλο μεγάλο βάσανο εΐταν οι μύγες. Η άγελάδα σέ χτυπούσε με την ουρά της προσπαθώντας να διώξει τις μύγες. Μπορούσε και να σέ κλωτοήσει καμιά φορά. Κι' αυτό λοιπόν σταμάτησε, χάρι στά έντομοκτόνα, που τὰ περισσότερα τὰ βρήκαν στόν πόλεμο. Όταν ή άγελάδα πάει στο σταύλο της, παίρνεις την τρόμπα σου και την τρομπάρεις! Έτσι στέκεται ή-συχη κ' εύχαριστημένη χωρίς ποτέ να σέ κλωτοήσει και να σέ στείλει στόν άλλον κόσμο.

Όστόσο δεν τελείωσα. Σήμερα άρχίζουν να λειτουργούν και έταιρίες που έξολοθραίνουν τις μύγες με ψεκασμός. Έρχεται ένας άνθρωπος με την ειδική συσκευή και ραντίζει τό σιτοβολώνα ή τό βουστάσιο με D. D. T. και φεύγει. Σήμερα ό ραντισμός άπομακρύνει τις μύγες για 30-40 μέρες! όταν ξαναρχίσουν να γίνονται έντομολητικές ό γεωργός τηλεφωνεί στην έταιρία και ξανάρχεται ό υπάλληλος με τό ειδικό μηχανήμα. Είναι πολύ παράξενο να βλέπει κανείς πόσοι ξένοι άνακατεύονται σήμερα στις άγροτικές δουλειές. Στη δική μου εποχή ό πατέρας μου και γώ τις κάναμε όλες.

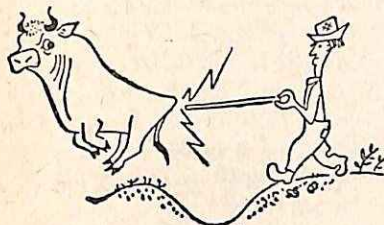
Τό καταπληκτικό μηχανήμα είναι

έκείνο που άρμέγει τούς χοίρους. Μάλιστα αυτό άκριβώς έννοώ άρμέγει τούς χοίρους. Είναι ένα μηχανήμα με τό όποιο παίρνουμε τό γάλα από τό χοίτρο και τό εξετάζουμε για να δοϋμε αν είναι καλό για τὰ γουρουνάκια. Άν τὰ νεογέννητα γουρουνάκια είναι

άσθενικά τότε εξετάζεται τό γάλα της μάννας και την βάζουν σέ δίαιτα. Γιατί σήμερα γίνεται κι' αυτό— κάνουν δίαιτα και τὰ γουρουνία. Η τέταρτη και ή πέμπτη εβδομάδα είναι κρίσιμες για τή ζωή ενός μικρού γουρουνιού! αν μπορείς και ζήσει τότε, θά γίνει ένα γερό ζώο. Για να είμαστε βέβαιοι λοιπόν πώς τρέφεται κανονικά στις επικίνδυνες αυτές βδομάδες χρησιμοποιούμε τό μηχανήμα και εξετάζουμε τό γάλα. Είμαι ένθουσιασμένος που ό πατέρας μου δεν έμαθε ποτέ του γι' αυτό τό πράγμα.

Α! μάλιστα έξασα και κάτι άλλο. Ένα μηχανήμα που όταν τό είδα έμεινα μ' άνοιχτό τό στόμα. Τό ηλεκτρικό— κεντρί. Την παλιά εποχή ό-

δηγοσαν τὰ άγελαδοτρόβατα με μαστίγια όπως και τὰ άλογα. Σήμερα ό δηγός τους έχει ένα κεντρί μακρού όσο τό χέρι του, πλατύ και στρογγυλό σαν τόν καρπό του. Μέσα υπάρχει μιὰ μπαταρία και στή μιὰ του άκρη ένας ηλεκτρικός διακόπτης. Ό άγρότης άγγιζει τό βώδι ή τό άλογο με τό κεντρί και άνοίγει με τό δάχτυλό του τόν διακόπτη— τό αποτέλεσμα είναι άμεσο. Ίσως φαίνεται βάρβαρο! πάντως είναι λιγώτερο βάρβαρο από τό μαστίγιο! δεν άφίνει σημάδια και τό δέρμα γιατρεύεται γρηγορώτερα. Κι' αν έχεις πολλά ζώα να οδηγήσεις, τὰ άλλα δεν τρομάζουν! μόνο ό τεμπέλης πλήρωνει τὰ σπασμένα.

Ό τόσο οι μηχανές έχουν και τὰ μειονεκτήματά τους. Χαλούν και κάτι τότε πρέπει να έρθει ό ειδικός που περιοδεύει διαρκώς για να τις φτιάξει. Μέσα στο αυτοκίνητό του

έχει ότι δήποτε ζητήσητε! όλόκληρο κινητό κατάστημα με μηχανήματα και ανταλλακτικά. Είναι ένα επάγγελμα που ύστερα από τόν τελευταίο πόλεμο τό άκολούθησαν πολλοί άντρες που είχαν έξασκηθί στις μηχανές.

Δείτε πόσα πράγματα μπορεί να κάνει ό ειδικός: βάζει ηλεκτρικές εγκαταστάσεις σέ σπίτια και σιτοβολώνες! τοποθετεί μηχανήματα που διορθώνουν τό γλυφό νερό! βάζει μπάνια και κάνει υδραυλικές εγκαταστάσεις! καθαρίζει τό νεροχύτη, διορθώνει τὰ τρακτέρ, βρίσκει τή βλάβη των φυγείων, κολλά με όξυγόνο τό άροτρο, διορθώνει τό ραδιόφωνο και φέρνει τὰ νέα στή γειτονιά. Τις βροχερές μέρες ό άγρότης εΐταν συνειθισμένος να προσπαθεί μόνος του να τὰ διορθώσει, σήμερα όμως τηλεφωνεί στόν ειδικό. Εΐταν πολύ διαφορετική ή εποχή που κάναμε όλες αυτές τις δουλειές μόνοι μας ό πατέρας και γώ.

Άλλο μηχανήμα είναι τό ηλεκτρικό κλαδευτήρι. Τό φθινόπωρο ό πατέρας και γώ σκαφαλώναμε σέ μιὰ σκάλα και με τό πριόνι κόβαμε τὰ κλαδιά, ενώ ή σκάλα ζητούσε εύκαιρία να μās άδειάσει στο χώμα. Τώρα πιά τό κλάδεμα δεν γίνεται έτσι. Έρχεται ό ειδικός με τό «ηλεκτρικό σύρμα» τυλίγει τό κλαδί που είναι για κόψιμο, γυρίζει τόν ηλεκτρικό διακόπτη και τό κλαδί κόβεται στο λεπτό. Πολύς φορές άναρρωτιέμαι πού είναι ή δουλειές που μείνανε για να γίνονται από τούς άγρότες!

Κάπου-κάπου, ό πατέρας μου άναγκαζόταν να δανείζεται χρήματα. Πόσο τὰ φοβόταν αυτά τὰ δάνεια! Δεν έννοιωθε μονάχα φόβο αλλά και ντροπή μαζί. Από τό ένα μέρος τού ταμείου στέκόταν ό πατέρας με τὰ Κυριακάτικά του και από τό άλλο ό Τζόζεφ Τζάκσον με τό μεταξωτό γιλέκο, τή χρυσή άλυσίδα τού ρολογιού και τή φουσκωτή γραβάτα. Ό πατέρας άκουμπούσε στο ταμείο και τού έλεγε με σιγανή φωνή «Τζός, θά μπορώ να σέ δώ ιδιαίτέρως».

—«Ναι, Άμος, πέρασε στο πίσω δωμάτιο.»

Ο κ. Τζάκσον άνοιξε την πόρτα και ο πατέρας τόν άκολουθεσε στο μυστηριώδες «πίσω δωμάτιο».

Ύστερα από λίγο ο πατέρας έβγαίνει και έφευγε όσο γρηγορώτερα μπορούσε. Τό δάνειο ελταν υπόθεση σπουδαία αλλά πού σ' έκανε λίγο νά ντρέπεται.

Σήμερα όλη αυτή ή δουλειά γίνεται με τό ταχυδρομείο. Υπάρχουν πάρα πολλά μέρη πού δανείζουν χρήματα μ' αυτό τόν τρόπο. Στις διαφημίσεις

τους λένε: «Όλη ή συνναλλαγή γίνεται χωρίς μεσολάδηση και χωρίς νά γνωστοποιηθεί σέ φίλους ή συγγενείς.

Δέν έχετε παρά νά συμπληρώσεις λίγες γραμμές, νά υπογράψετε σ' ένα δυό μέρη και τά λεπτά είναι δικά σου. Δέν έχετε ανάγκη νά κρύβεσαι, ν' άκουμπάς στο ταμείο, νά χαμηλώνεις τή φωνή σου. Ίσως όμως ο τρόπος αυτός πού παίρνουμε σήμερα τά δάνεια είναι κάπως πάρα πολύ εύκολος.

W

ΕΝΑΣ συγγραφέας έλεγε: «Τό παράξενο είναι πώς έκαμα δέκα χρόνια για νά άνακαλύψω πώς δέν είχα συγγραφικό ταλέντο».

«Και τά παράτησες;» ρώτησε ένας φίλος.

«Όχι βεβαία», απάντησε ο συγγραφέας. «Τότε πιά είχα γίνει διάσημος».

«ARGOSY», Λονδίνο

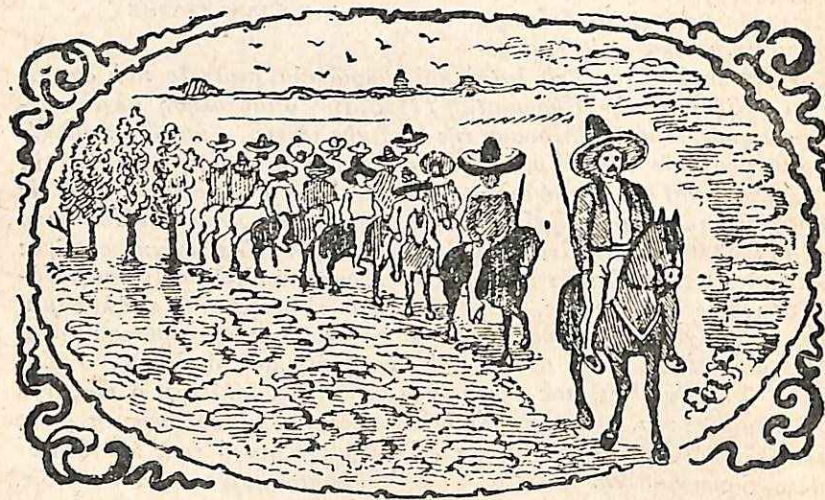
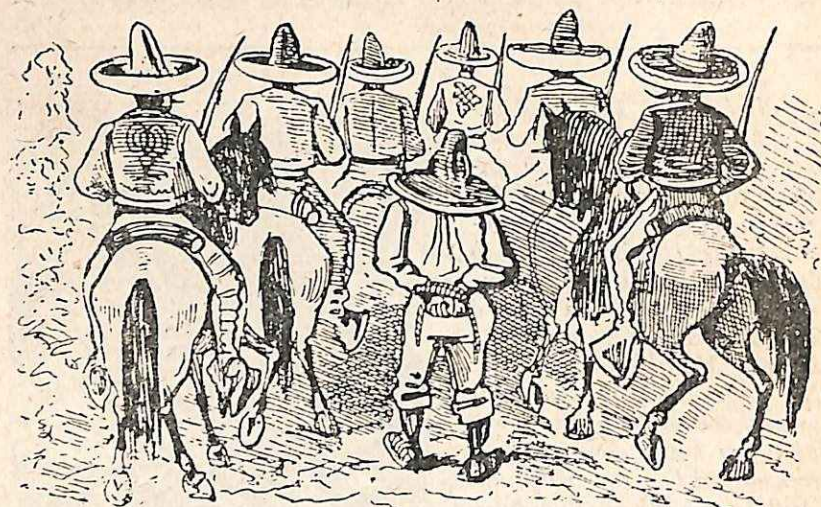
ΕΝΑΣ ΜΕΞΙΚΑΝΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

Ο Ντιέγκο ντε Ριβέρα, ο μεγάλος Ίσπανός τοιχογράφος, στην εισαγωγή του βιβλίου του «Τά έργα του Μεξικανού ξυλογράφου, Χοζέ Γκουανταλούπε Ποζάντα»¹ από το οποίο αναδημοσιεύουμε μερικές ξυλογραφίες, λέει πώς ο Ποζάντα είναι ο πατέρας της λαϊκής Μεξικανικής τέχνης. Η σχολή αυτή σήμερα είναι γνωστή με τό όνομα του Ριβέρα και ή επίδρασή της έχει άπλωθι σέ όλη την Άμερική. Διαλέξαμε αυτά τά λίγα δείγματα μέσα από 15.000 ξυλογραφίες πού έκαμε ο Ποζάντα για τόν έκδοτικό οίκο «Vane-gas Arroyo», προσέχοντας ν' αντιπροσωπεύουν τά διάφορα χαρακτηριστικά πού ξεχωρίζουν τή δουλειά του: τό λαϊκό και χωριάτικο στοιχείο πού σχεδόν έχει χαθι από την Εύρωπαϊκή Τέχνη, την άπασχόληση με τόν άνθρωπομορφισμό, — επίδραση της Ίνδικης τέχνης — και ένα παραλήρημα γραμμών πού θά μπορούσε νά είχε την καταγωγή του από τούς Αζτέκους και την Ίσπανική νοσηρότητα. Άραγε ο Ποζάντα ήξερε τις συνθέσεις του Γκόγια ή είναι κάτι πού βρίσκεται μέσα στο Ίσπανικό αίμα; Όπως κι αν είναι, αυτά τά έργα έχουν ένα τεχνικό σφoίγος και μās δείχνουν άμεσα τό νόημά τους, κάτι πού μās φαίνεται μοναδικό για την εποχή μας. Παρουσιάζουμε τή σειρά αυτή και λυπόμαστε πού ο χώρος μας δέν επιτρέπει νά δείξουμε περισσότερα έργα. Όποιοι κι' αν είναι αυτοί πού προηγήθηκαν, ο Ντιάζ, ο Ζαπάτα ή ο Μαντέρα, πού τώρα άρχισε νά επιβάλλεται, ο Ποζάντα μās θυμίζει πώς οι τέσσερις καβαλλάρηδες της Αποκάλυψης τρέχουνε πάντα πίσω από τό ίππικό τους ή φτερουγίζουν ο ένας κονιά σιόν άλλο, πάνω από την άτέλειωτη άκολουθία των μαχομένων στρατών.

1. Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ

1. Έκδ. του «Mexican Folkways» 1930 με τή φροντίδα των F. Toor, P. Higgins και B. V. Arroyo και εισαγωγή του D. Rivera. Ευχαριστούμε τόν κ. Jacques B. Brunius πού μās επέτρεψε νά συμβουλευτούμε τό τόσο σπάνιο αυτό βιβλίο.

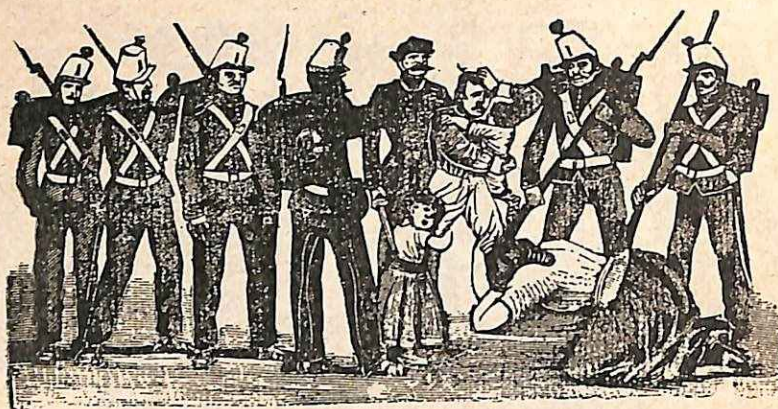
2-3. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ

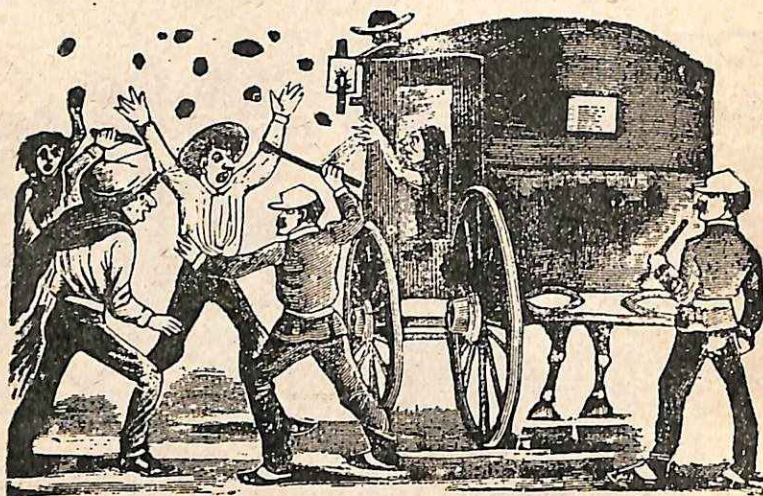
4. ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΑΝΤΩΝΙΟ

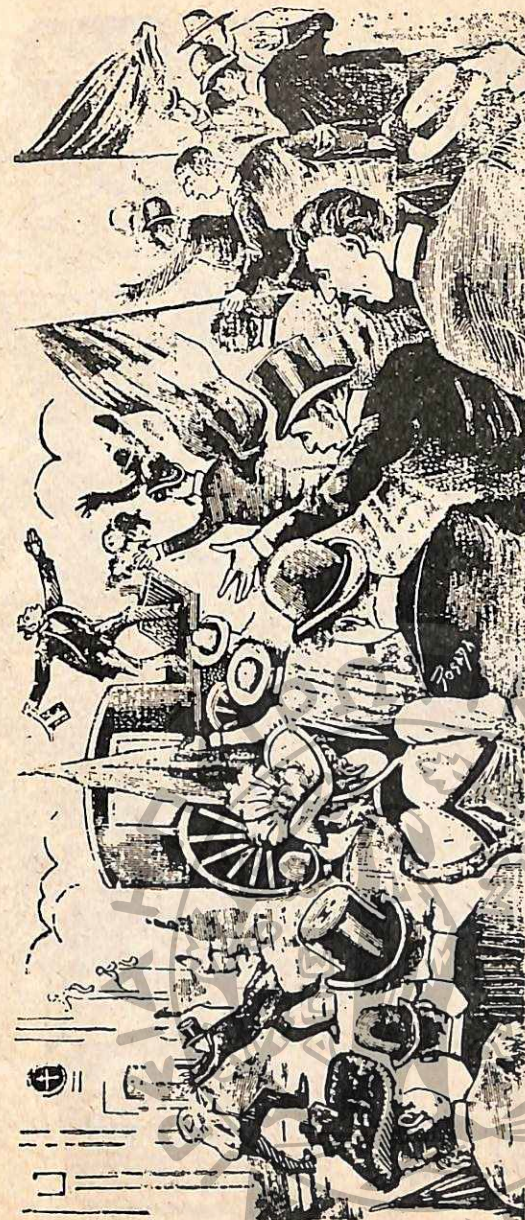
5. ΑΓΟΡΑ

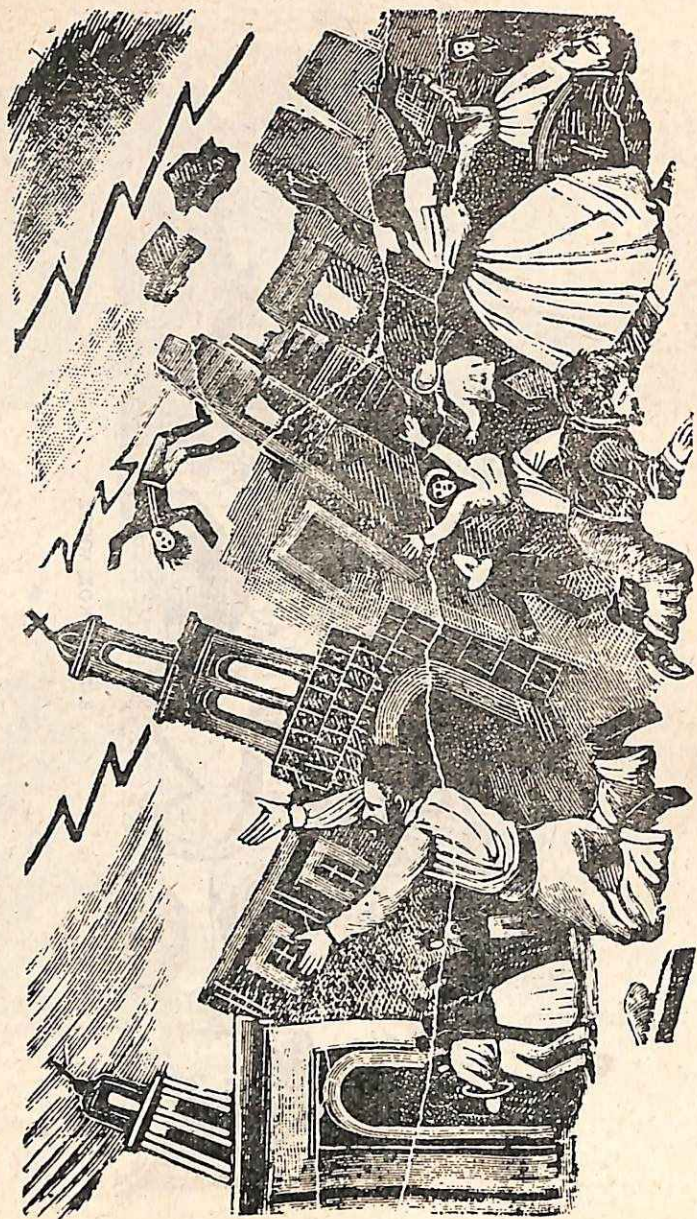
6. Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ ΚΑΛΑΠΙΖ

7. ΣΥΛΛΗΨΗ ΤΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

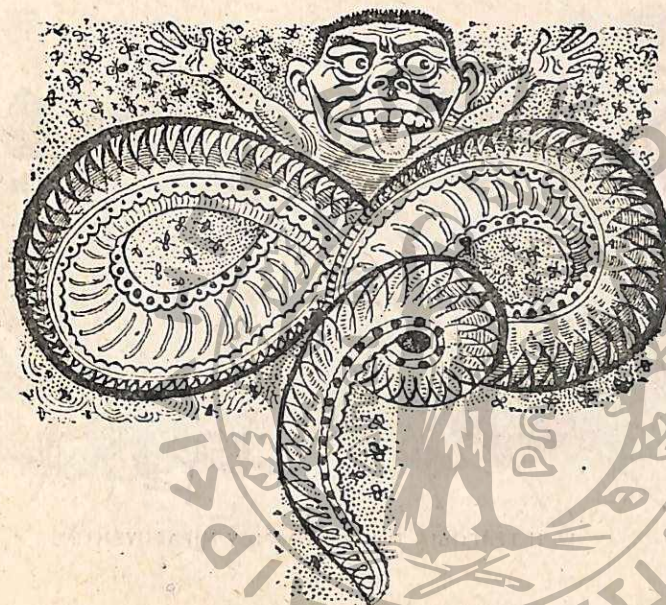
8. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

9. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

10. ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ ΣΕ ΦΙΔΙ.

11. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ - ΦΙΔΙ

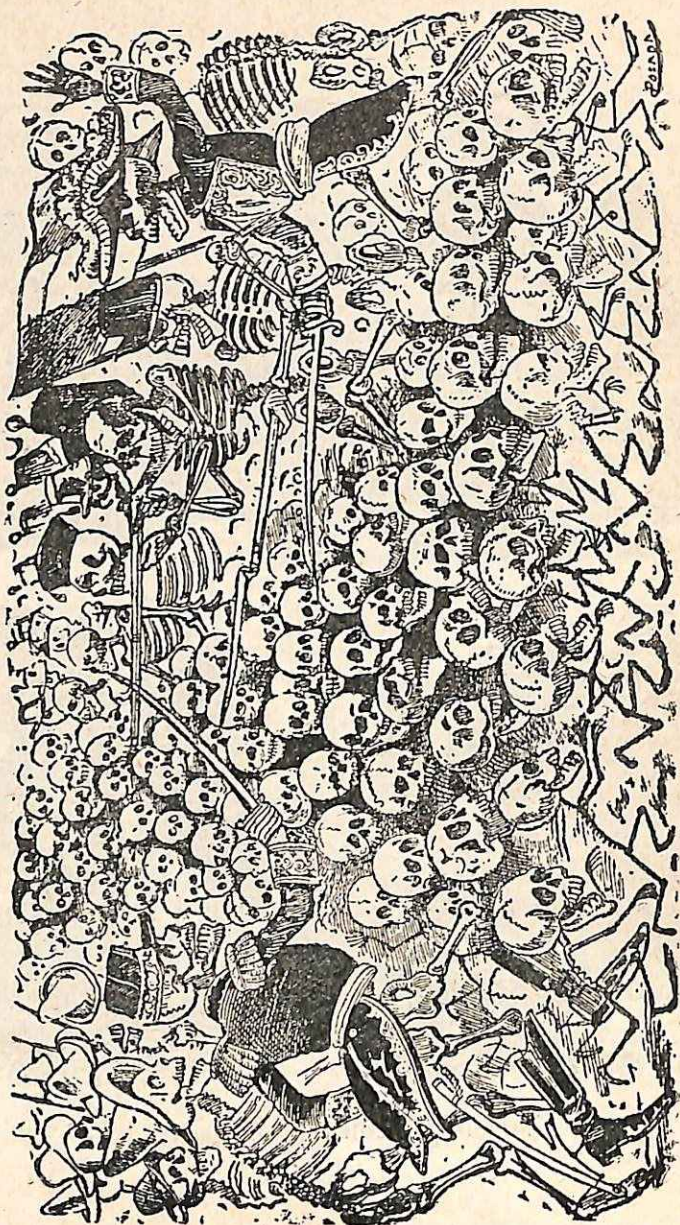
12. ΤΑ ΕΠΤΑ ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ

13. Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΙΡΑΦΟΥΡΕΝΤΕΣ

14. Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΚΕΛΕΤΩΝ

15. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Κίνητρα και παραγωγή στη Βιομηχανία

(Από το «The Economist» Λονδίνο)

Σήμερα πολλές χώρες της Δυτικής Ευρώπης έχουν ν' αντιμετωπίσουν κοινά βιομηχανικά προβλήματα. Σε μιὰ εποχή που γίνεται προσπάθεια να συνδυαστεί ή ελευθερία με την τάξη και ή ιδιωτική πρωτοβουλία με την διευθυνόμενη οικονομία, πολλά από τα παλιά ελατήρια της παραγωγής αρχίζουν να εξαφανίζονται. Η κρατικοποίηση της βιομηχανίας καταπνίγει το ελατήριο του κέρδους. Η πολιτική της κοινωνικής ασφάλισης, που μεταφράζεται σε επιδόματα ανεργίας, καταλύματα για τους γέροντες εργάτες, κλπ. συντελεί εξίσου στην κατάργηση αυτών των δύο ελατηρίων. Η Μ. Βρετανία που πήρε την απόφαση να ακολουθήσει συγχρόνως και τις δύο αυτές αρχές: «εργασία για όλους» και «κοινωνικές ασφαλίσεις», είναι υποχρεωμένη να λύσει το πρόβλημα των ελατηρίων μέσα στο πλαίσιο της ασφάλισης, για να μπορέσει να πραγματοποιήσει το ανώτατο όριο της βιομηχανικής της παραγωγής. Το ανεξάρτητο εβδομαδιαίο περιοδικό «Εκονομιστ», που δεν είναι σοσιαλιστικό, δημοσίευσε τώρα τελευταία μιὰ σειρά μελέτες για τη λύση του προβλήματος, που είναι κοινό για δόες χώρες προσπαθούν ν' ακολουθήσουν ένα μέσο δρόμο, ανάμεσα στην έντελως διευθυνομένη οικονομία και την καθαρά ιδιωτική πρωτοβουλία. Σας παραθέτουμε την περίληψη των δύο απ' αυτά τα άρθρα.

1. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η άποτελεσματικότητα των βραβείων και των επιλαυνών, — ή ανταπόκριση δηλαδή των εργατών στην παρώθηση αυτή — εξαρτάται κυρίως από κείνο που θα μπορούσε να ονομασθεί περιβάλλον της εργασίας. Η παρότρυνση που γίνεται με τα βραβεία, όπως και ή απειλή της απόλυσης δεν μπορούν να αναγκάσουν τον εργάτη να δουλέψει σκληρά, παρά ως ένα δρισμένο σημείο. Πάνω απ' αυτό το όριο όλες οι προσπάθειες πρέπει να γίνονται από την κοινή γνώμη, που θα επιδράσει στην υπερηφάνεια και τη συνείδηση κάθε εργάτη. Σ' αυτή την περίπτωση, ή κοινή γνώμη, είναι κυρίως και πάνω απ' όλα, ή γνώμη του μικρού κύκλου με τον οποίο κάθε άτομο έρχεται σε άμεση επαφή κατά τη διάρκεια της καθημερινής του εργασίας. Το ύψος αυτού του «όριου» εξαρτάται από την κοινή γνώμη του ίδιου αυτού κύκλου. Είναι λοιπόν φανερό πως πρέπει να ασχοληθεί κανείς πρώτα με το ψυχικό κλίμα που περιβάλλει την εργασία, για να μπορέσει

να επιτύχει μεγαλύτερες προσπάθειες από τον εργάτη που είναι όσο χρειάζεται ειδικευμένος και ευσυνείδητος.

Η Μεγ. Βρετανία σ' αυτή το σημείο βρίσκεται σε μειονεκτική θέση, αν συγκριθεί με τη Σοβιετική Ρωσία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο άμερικανός εργάτης, παρ' όλη την επιφανειακή συχνότητα των απεργιών και των ταραχών, μένει πιστός στην πεποίθηση πως υπάρχει σχέση ανάμεσα στη σκληρή δουλειά και τους μεγάλους μισθούς. Αυτό το έμαθε την εποχή που βρισκόταν στο ύψος της ή ιδιωτική πρωτοβουλία. Ο Ρώσος εργάτης έχει πάρει θέση καθορισμένη μέσα στο πλαίσιο ενός σχεδίου έγκεκριμένου από το κράτος. Τόσο ο Άμερικανός, όσο κι' ο Ρώσος, νοιώθουν πραγματικά περήφανοι για τα άποτελέσματα που πέτυχαν ο ένας με την πρώτη κεφαλαιοκρατική βιομηχανία και ο άλλος με την πρώτη σοσιαλιστική βιομηχανία του κόσμου. Ο Βρετανός εργάτης τείνει να βρίσκεται ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο. Έχει κατά με-

γάλο μέρος πειστή να εγκαταλείψει την παλιά του εμπιστοσύνη στην ελεύθερη ιδιωτική πρωτοβουλία και την περηφάνεια γιὰ τὰ κατορθώματα της βρετανικής βιομηχανίας. «Οστόσο εκείνοι που έφτιαξαν τα σχέδια δὲν τοῦ ἔδωσαν ἀκόμα κανένα πειστικό δικαιολογητικό γι' αὐτήν τὴν ἀντικατάσταση. Πάνω ἀπ' ὅλα αὐτὸ εἶναι πὺλ κάνει ἐξαιρετικά ἐπιβόουσα τὴν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας ἐνὸς νέου πλαισίου βιομηχανικῶν σχέσεων.

Ἡ προσπάθεια νὰ οἰκοδομηθεῖ ἕνα σύστημα βιομηχανικῶν σχέσεων πὺλ νὰ συμβιβάζεται μετ' τὴν ιδιωτικὴν πρωτοβουλία καὶ συγχρόνως νὰ ἀντιμετωπίζει τὶς λογικὲς ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατῶν, πρέπει νὰ προχωρεῖ σύμφωνα μετ' 4 ἢ 5 στοιχειώδεις ἀρχές.

Τὸ πρῶτο βασικότερο βῆμα πὺλ πρέπει νὰ γίνει, εἶναι δίχως ἄλλο νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα ἀποτελεσματικό σύστημα γενικῆς ἀπασχόλησης καὶ ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ σταθερό. Δὲν μπορεῖ νὰ ἐλπίζει κανεὶς ὅτι θὰ δημιουργηθοῦν εὐκρινεῖς βιομηχανικὲς σχέσεις, ἐφ' ὅσον θὰ τὶς ἀπειλεῖ τὸ φάσμα τοῦ «ἐφεδρικοῦ στρατοῦ» τῶν ἀνέργων τοῦ Μάρξ.

Δεύτερο ἔρχεται τὸ ζήτημα τῶν μισθῶν καὶ τοῦ συστήματος συμμετοχῆς στὰ κέρδη. Χρειάζεται ἕνα μισθολογικὸ σύστημα, τόσο γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐξασφάλιση μιᾶς δίκαιης κατανομῆς τῆς ἐργασίας ἀνάμεσα στὶς διάφορες βιομηχανίες. «Οστόσο αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο ἂν δὲν ἐφαρμοστεῖ ἕνα σύστημα συμμετοχῆς στὰ κέρδη. Ἡ πολιτικὴ τῆς συμμετοχῆς στὰ κέρδη εἶναι ὁπωσδήποτε στοιχειώδης γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ὅλη ἡ υποστήριξη τῶν ἐργατῶν στὴν συνολικὴ παραγωγή. Ἡ ἀόριστη ἐντύπωση ὅτι τὰ κέρδη δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἀποθεματικό κεφάλαιο πρὸς ὄφελος κάποιου ἀπόντος μετόχου, ἀποτελεῖ ἕναν ἀπὸ τοὺς κύριους λόγους πὺλ καθορίζουν τὸ «δρι» τῆς προσπάθειας τοῦ ἐργάτη.

Τρίτο, πρέπει νὰ φωτιστεῖ περισσότερο κάθε πλευρὰ τῆς βιομηχανίας. Στὰ βιομηχανικὰ συστήματα, ὅπως καὶ

στὰ στρατιωτικά, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσδιορίζονται καθαρὰ οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ καὶ νὰ κατανοοῦνται ἀπὸ ὅλες τὶς τάξεις.

Τέταρτο, πρέπει νὰ ἀναθεωρηθοῦν οἱ σχέσεις τῶν διευθυντῶν, δικαιοκτικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐργατῶν. Οἱ εἰδικοί στὰ προβλήματα τῆς διευθύνσεως νομίζουν πὺλ εἶναι σχετικὰ πολὺ λίγες οἱ φέρμες πὺλ ὀργανώνουν κατὰ τὸν καλύτερο δυνατό τρόπο τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὴ διευθύνση καὶ τὸ προσωπικό ἐλέγχου, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ τοὺς ἐργάτες ἀπὸ τὸ ἄλλο. Αὐτὸ εἶναι τὸ κρισιμότερο σημεῖο μέσα σὲ δλόκληρο τὸ σύστημα τῶν βιομηχανικῶν σχέσεων. Εἶναι ἀνώφελο νὰ περιμένουμε ἐνθουσιασμό ἢ συναδελφικό πνεῦμα στὴ βιομηχανία ἂν δὲ μεταχειριστοῦμε τοὺς κατώτερους ἐργάτες ὡς ὑπεύθυνα ἀνθρώπινα ὄντα. Τὸ πιὸ σπουδαῖο πρόβλημα εἶναι νὰ καλυτερέψουμε τὶς ἀντιστοιχίες σχέσεις μέσα στὴν καθημερινή πορεία τῆς ἐργασίας. Αὐτὸ πὺλ χρειάζεται εἶναι καλύτερη ἐξάσκηση ὅλων τῶν ἐργατῶν στὰ ζητήματα τοῦ προσωπικοῦ. Μιὰ ἐξέταση τῆς προόδου πὺλ ἔχει γίνει τελευταία—ἡ καὶ ἀντίθετα τῆς ἑλλειψῆς της — ἀπὸ τὶς Μιτέξ Ἐπιτροπὲς τῆς Παραγωγῆς καὶ ἄλλους παρόμοιους ὀργανισμοὺς θὰ ὁδηγοῦσε σὲ πολὺ χρήσιμα ἀποτελέσματα.

Τέλος τὸ Ἐργατικό κίνημα θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀνακαινίσει τὸ μηχανισμό του. Αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ σκεφθοῦμε δικαιολογημένα, πὺλ ἡ συχνὴ ἑλλειψη ἐπαφῆς ἀνάμεσα στὸν κοινὸ ἐργάτη, τοὺς ἀνθρώπους κυβερνητικῆς κύκλους καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν συνδικάτων, ὀφείλεται κυρίως στὴν ἀδυναμία τῶν μέσων καὶ κατωτέρων μελῶν τῆς συνδικαλιστικῆς ἱεραρχίας. «Οποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀλήθεια αὐτῆς τῆς γνώμης εἶναι φανερό πὺλ ἡ ἀναθεώρηση τῆς ὀργάνωσης καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν συνδικαλιστικῶν κινήματος ἔχει πάρα πολὺ ἀργήσει. Τὶ ἴδιο ἔχει ἀργήσει — μ' ὅλο πὺλ στὴν περίπτωση αὐτῆ ἀρχίζουν καὶ φαίνονται ἱκανοποιητικὰ σημεῖα προόδου — καὶ μιὰ ἀνακαινίση,

τῆς ιδεολογίας τῶν συντεχνιῶν. "Ἄς ἀφήσουμε τὶς συντεχνίες νὰ συζητοῦν — ὅπως καὶ θὰ κάνουν — γιὰ τὴ διαίρεση τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων,

ἀρκεῖ μόνο ν' ἀναγνωρίσουν πὺλ τὸ πιὸ σπουδαῖο ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ αὐξήσουν στὸ μέγιστο δυνατό ὄριο τὴν παραγωγή πὺλ θὰ τοὺς κατανεμηθεῖ.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΣΤΑ ΚΕΡΔΗ

Εἶναι τὸ πρῶτο μᾶς βῆμα πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ σταματήσουμε τὴν ἀνεργία, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ κείνην πὺλ δὲν μποροῦμε νὰ ἀποφύγουμε, δηλ. τὴν περιορισμένη βραχυπρόθεσμη ἀνεργία. Τὸ δεύτερο θὰ συνίσταται στὸν καθαρὸ προσδιορισμὸ τῶν σκοπῶν τῆς βιομηχανίας, τόσο γενικά, ὅσο καὶ εἰδικὰ κάθε βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπιχείρησης.

Τὸ τρίτο μέτρο θὰ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ ἐνὸς συστήματος συμμετοχῆς τῶν ἐργαζομένων στὰ κέρδη.

Ἀναφέρουμε τί γράφει ἕνα κείμενο τυπικὸ γιὰ τὴ διαχείρηση: «Τὸ κέρδος δὲν μπορεῖ πιά νὰ εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ἐπιχειρηματία, ὅπως τὸ φαί δὲν εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου», μ' ὅλο πὺλ μπορεῖ βέβαια νὰ εἶναι σπουδαῖο ὡς κίνητρο καὶ ὡς κριτήριο τῆς ἱκανότητος. Εἶναι τώρα τρία χρόνια πὺλ μιὰ ὁμάδα ἀπὸ ἐργατικούς ἡγέτες, — ἀνάμεσά τοὺς βρισκονται καὶ δυὸ ὁπουργοὶ τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως, — δημοσίευσαν τὴν ἀκόλουθη δήλωση:

«Μὲ τὸ σημερινὸ σύστημα, ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἐργάτη εἶναι ὡς ἕνα μεγάλο σημεῖο, τόσο κριτήριο τῆς ἱκανότητος ὅσο καὶ ἕνας ὁρος ἐπιβίωσης. Δὲν ἔχουμε κανένα ἄλλο μέσο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τοὺς κινδύνους τῆς ιδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ νὰ περιορίσουμε τὸν ριψοκίνδυνο κεφαλαιοῦ.»

Ἰπσύθουνι καὶ καλὰ πληροφορημένοι ἡγέτες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος δὲν συζητοῦν καθόλου πόση σημασία ἔχει ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἐργάτη γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ πρόσδος ἐνός ἐργοστασίου, ὅτε πόσο καλὸ εἶναι νὰ ἀφήνει κανεὶς στοὺς μετόχους λογικὰ μερίδια, ὡς ἀντάλλαγμα γιὰ τὸν κίνδυνο καὶ τὴν ἀκίνητοποίησιν πὺλ διατρέχουν τὰ

κεφάλαιά τους. Ἀκόμα ὅτε πὺλ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀφήνονται στὸν μικροεπιχειρηματία ἐξαιρετικὰ μεγάλα κέρδη, ἀφὺ αὐτὸς ἐξαρτᾶται πολὺ περισσότερο παρὰ τὸ μεγάλο ἐργοστάσιο ἀπὸ τὴν ἐπανεπένδυση τῶν κερδῶν του, καὶ ἀφὺ πολλὲς φορὲς μέσα στὸ ὄνομαστικό του κέρδος περιλαμβάνεται πραγματικὰ ὁ μισθὸς του.

Πρῶτο, τὸ Ἐργατικό Κίνημα πρέπει νὰ ἔξει ποιά εἶναι ἀκριβῶς τὰ κέρδη πὺλ ἔχει ἡ κάθε φέρμα καὶ ἡ κάθε βιομηχανία, καὶ νὰ ἔξει τὸ μέσον νὰ κρίνει ἂν αὐτὰ τὰ κέρδη μένουν μικρὰ ἀπὸ ἑλλειψὴ ἱκανότητος ἢ αὐξάνονται μετ' ὁ μονοπώλιο.

Δεύτερο, θέλει μιὰ ἐγγύηση πὺλ τὰ μερίσματα πὺλ θὰ διανεμηθοῦν στοὺς ἀδρανεῖς μετόχους δὲ θὰ εἶναι περισσότερα ἀπὸ ὅτι χρειάζεται ὡς νὰ ἐξασφαλιστοῦν γιὰ τὴ βιομηχανία τὰ κεφάλαια ἀπὸ τὰ ὅποια ἔχει ἀνάγκη καὶ πὺλ κάθε υπερβολικὸ κέρδος θὰ χρησιμοποιοῦται πρὸς ὄφελος τῶν καταναλωτῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐπιχειρήσεως.

Σχετικὰ μετ' ὁ πρῶτο σημεῖο, ἡ συνδικαλιστικὴ ὑπόθεση τὰ ἔχει ὅλα εὐνοϊκὰ ἀπέναντί της καὶ σ' αὐτὰ συμπεριλαμβάνονται, τὸ ζήτημα τῆς γενικῆς ἐθνικῆς ἀποδοτικότητος τῆς παραγωγῆς ὅπως καὶ τῶν βιομηχανικῶν σχέσεων. Τὰ Ἐργατικά Συμβούλια Βάμβθακος καὶ Κεραμοῦργιας ἔκασαν τὴν σύσταση ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθεῖται ἕνα καλύτερο καὶ ποῖο ὁμοιόμορφο λογιστικὸ σύστημα ἰδιαίτερα στὸν ὑπολογισμὸ τοῦ κόστους τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ τόνισε ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὸ κόστος τῶν ἐμπορευμάτων σὲ ὅλες τὶς βιομηχανίες μετ' ὁ προοπτικὴ νὰ συγκρίνουμε τὴν παραγωγικὴ τοὺς ἱκανότητα. Τὸ Συμβούλιο Βάμβθακος ἐπίσης σῆσας νὰ δοθοῦν στὴ δημοσιότητα

οι ισολογισμοί όλων των βιομηχανιών που χρησιμοποιούν ένα σχετικά μεγάλο αριθμό εργατών συμπεριλαμβανομένων και των ιδιωτικών Έταιριών.

Από την άποψη των βιομηχανικών σχέσεων, ή σημασία αυτών των συστάσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολική. Συχνά υπάρχει καταπληκτική διαφορά στην εντύπωση που προκαλεί ένα φαινόμενο μεγάλο κέρδος, όταν το πάρουμε μεμονωμένα και στην εντύπωση που μας κάνει το ίδιο κεφάλαιο όταν το δούμε όπως και ταίριαζει, ανάλογα με τον συνολικό αριθμό των πωλήσεων, το κεφάλαιο που χρησιμοποιήθηκε και τα άπαραίτητα αποθέματα. Με την αποκάλυψη όλων αυτών των λεπτομερειών, διαλύεται περισσότερο παρά με ότι δήποτε άλλο κάθε υποψία που έχει δημιουργήσει η πατροπαράδοτη συνδικαλιστική μυθολογία περί κέρδους.

Το δυσκολότερο κατά πάσα πιθανότητα θα είναι να εξασφαλιστεί η συναίνεση για το δεύτερο σκοπό του Έργατικού Κινήματος, που στην πραγματικότητα, σημαίνει περιορισμό των μερισμάτων. Η υπόθεση του συνδικαλιστικού κινήματος μπορεί να συγκεφαλαιωθεί σε πέντε σημεία:

Πρώτο: οι μέτοχοι πρέπει να πληρώνονται αρκετά για να εξασφαλίζουν στη βιομηχανία ολόκληρο, την κυκλοφορία των κεφαλαίων που της χρειάζονται, έχοντας όπ' όψης ότι τα μεγάλα μερίσματα που δίνει μια φίρμα όταν εφημερεί κερδοσκοπώντας, μπορούν από μία δριμυμένη άποψη να θεωρηθούν σαν άποζημιωση για τις ζημιές των επιχειρήσεων που δεν εφημερούν.

Δεύτερο: Αντίθετα οι μέτοχοι δεν πρέπει να παίρνουν μερίδιο σε κέρδη που ξεπερνάνε αυτό το κατώτερο όριο. Όλο το κέρδος που θα υπερβαίνει αυτό το όριο πρέπει να διατίθεται για τη βελτίωση της επιχειρήσης ή να ε πιστρέφεται στους καταναλωτές με τη μορφή της ελάττωσης των τιμών ή (σε κατάλληλες περιστάσεις) με τη μορφή συνεταιρικού μερίσματος.

Τρίτο: "Αν το κέρδος δεν οφείλεται σε ιδιαίτερες περιστάσεις που άφορουν ειδικά μία Έταιρία, αλλά σε

μία γενική κατάσταση πληθωρισμού, τότε πρέπει να απορροφάται από ειδικές φορολογίες.

Τέταρτο: Σάν συνέπεια των προηγούμενων, το μερισματικό σύστημα των βιομηχανιών που εφημερούν και είναι σταθερά αποκαταστημένες, θα πρέπει να είναι ανάλογο, προς το κοινό συμφέρον, ένα επίπεδο δηλ. όσο γίνεται πιο χαμηλό, πάντα όμως ανάλογο με την ιστορία της φίρμας και τις συνθήκες, και καθοριζόμενο κάθε χρόνο.

Τελειώνοντας το κατώτατο όριο απ' όλα: τα συνδικάτα πρέπει να πάρουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στον έλεγχο της διανομής των μερισμάτων. Τα συνδικάτα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να δέχονται εξηγήσεις από το σύνδεσμο του επισημού συμβουλευτικού οργανισμού, που θα είναι μία εγγύηση για το που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί κάθε μέρισμα. Η ανάγκη της εξήγησης δημιουργεί ή ίδια μία εγγύηση ότι τα μερίσματα δε θα μοιραστούν παρά μόνο με το σκοπό να εξασφαλίσουν κάποιο δριμυμένο κέρδος προς όφελος της επιχείρησης.

Οι αντίρρήσεις για μία τέτοια πολιτική συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη της επιχείρησης είναι σίτις γραμμές που άναφεραμε, είναι μικρές και τα πλεονεκτήματα που θα κερδηθούν είναι ολοφάνερα. Ένα δριμυμένο μερίσματα — ακόμα και δριμυμένο — θα συντελέσει πολύ ώστε να διορθωθεί η γενική εντύπωση πως ο μέτοχος παίρνει το μεγαλύτερο μέρος του κέρδους που βγάζουν οι εργάτες με τις προσπάθειές τους. Η εντύπωση αυτή, χωρίς αμφιβολία, είναι ένα από τα πιο σπουδαία εμπόδια της παραγωγής. Η έφαρμολγή ενός δριμυμένου συστήματος συμμετοχής στα κέρδη, είναι επίσης το μόνο μέσον για να άνοήσουμε τα δρόμο στην δημιουργία ενός καθορισμένου συστήματος μισθών. Και δεν χρειάζεται καθόλου να υπογραμμίσουμε τη σημασία που έχει το μέτρο αυτό για να αποφύγουμε τον πληθωρισμό και να εξασφαλίσουμε την όρθη κατανόηση των εργατών στις βιομηχανίες.

Ισπανική φιλοξενία

Του LEONHARD HUIZINGA

(Από το «Elseviers Weekblad» του Άμστερνταμ)

Η παραμεθόρια περιοχή του Ισπανικού Μαρόκου εκείνη την εποχή δεν ήταν ακόμα τόσο ασφαλισμένη. Είχε αρχίσει να βραδυιάζει από πολλή ώρα είχαμε χάσει το δρόμο και όταν βγήκαμε μέσα

από μία πυκνή λόχμη σε ένα κατάφυτο όροπέδιο και φτάσαμε σ' ένα σημείο που χωριζόταν ο δρόμος, ο Κάσγκαϊ ήθελε να στρίψουμε δεξιά, εγώ πάλι ένοιωθα πως έπρεπε να συνεχίσω ίσια. Τότερα από μικρή συζήτηση στρίψαμε δεξιά και πήραμε τα βουνά. Ο Κάσγκαϊ ε ήταν τ' αλογό μου.

Το σκοτάδι έπεφτε γρήγορα. Έπαψαν και τα τελευταία τραγούδια των πουλιών. Τέ μονοπάτι ήταν άνηφορικό, δε φαινόταν ψυχή άρχισα να φοβόμαι. Οι ντόπιοι θεωρούσαν ακόμα αυτά τα βουνά δικά τους.

Μπροστά μου είχα τα βουνά σκεπασμένα με μαύρα σύννεφα και όπως προχωρούσα μαζί με τον Κάσγκαϊ, άρχισα να πέφτει μία αιγανή κρύα βροχή. Τέτοιες ώρες πάει περίπατο το πνεύμα της μεγάλης περιπέτειας, που γεννιέται από τη ζέση και όταν το ήλιόφωτο αρχίζει να πέφτει νοιώθουμε σαν τα παιδιά, ένα παράξενο φόβο για το σκοτάδι.

Ευτυχώς το γατρικό μας βρισκόταν κοντά. Σ' ένα γύρισμα του άρατου μονοπατιού ο Κάσγκαϊ στάθηκε και χλιμντρίσας. Στο βάθος αντίκρυσα μία Ισπανική κατασκήνωση, μία όλοκληρη πόλη από σκηνές και ξύλινες παράγκες. Έβλεπα φώτα, άκουγα φωνές και χιλιάδες ανθρώπους να σπρώ-

χνονται στους δρόμους αυτής της προσωρινής πόλης μέσα στην έρημια. Σκύλοι γαυγίζανε, άλογα χλιμντρίσσαν, σαλπίσματα άκούγονταν μακριά και ο άέρας έίταν γεμάτος από τη μυρωδιά των φαγητών και των

κοιμισμένων λουλουδιών. Χωρίς να περιμένει να τον οδηγήσω ο Κάσγκαϊ άρχισε να κατεβαίνει την πλαγιά προς το μέρος που τον περίμενε ζεστασιά, φαί και συντροφιά. Για πρώτη φορά νοιώθαμε την ίδια επιθυμία.

Βρήκα πραγματική Ισπανική φιλοξενία. Τρεις άπιστευτα όμορφοι άξιωματικοί ήρθαν να με υποδεχτούν. Δέν με άφησαν ούτε το άλογό μου να περιποιηθώ. Το παραδώσαν σε τρεις πολύ βρώμικους στρατιώτες και με πήρανε μαζί στη καντίνα τους. Σε μία παλώρια ξύλινη καλύβα έβησαν κρέας σε μία γερή φωτιά και μέσα στην ομίχλη που σήκωνε ο καπνός από τα τσιγάρα άκουσα πολλές φωνές που δέλε τους έδειχναν πόσο φιλόξενοι είναι οι άνθρωποι στην Ισπανία. Δαμπερά Ισπανικά κρασιά, Ισπανικά κομπλιμέντα, θερμές χειραφίτες, φιλικές ματιές και ένα αίσθημα ασφάλειας.

Μουσική; Μήπως άρέσει ή μουσική στον ξένο μας; "Αν ναι, θα την έχει. "Ε! τσιγγάνες, παίζε για τον ξένο μας! Και με την παράξενη υποταγή του περιπλανώμενου τραγουδιστή, ένας μελαγχόος στρατιώτης, ένας τσιγγάνος από τη Σεβίλλη, κάθεται κάτω και από τη φασαρμονικά του βγαίνει το φλογερό παράπονο και οι παράξενες άνώνυμες μελωδίες.

Σας άρέσει τὸ κρασί; Κι ἄλλο κρασί γιὰ τὸν ξένο μας! Ποτήρια γεμάτα ἀπὸ μεθυστικό κρασί πὺ τὸ κοιτοῦσες στὸ φῶς τῆς λάμπας καὶ φαινόταν μαῦρο.

Μπρος ἄς πᾶμε κι ἄλλοῦ. Τί; νὰ πληρώσεις; "Οχι, σενιόρ, ὄχι. Ἐσὺ πὺ εἶσαι καλεσμένος νὰ πληρώσεις; Θὰ ντροπιαστοῦμε γιὰ πάντα!

Καὶ σ' ἄλλο μπάρ ἢ ἴδια φιλοξενία. Κι ἄλλο κρασί, κι ἄλλη μουσική, δυνατές κι ὄλο πὺ δυνατές φωνές καὶ πὺ θερμές, φιλικές ἐκδηλώσεις. Νὰ πληρώσεις;... Κι ἄλλη μάχη, χέρια πὺ διώχνουνε τὰ δικὰ μου σωστή μάχη γιὰ τὸ ποιὸς θὰ πρωτοπληρώσει. "Ἐξω τὰ ἄστρα, χιλιάδες ἄστρα. Καὶ ἀπὸ πάνω μας τὰ μαῦρα βουνά, ἀπ' ὅπου ἄγρυπνες φυλές κοιτάζουν τὴ φωτισμένη, βοερὴ κατασκήνωση.

"Ἄλλη ταβέρνα! Κι ἄλλο κρασί! Ξαναρχίζει ἡ μάχη γιὰ τὴν πληρωμή. Κανένας Ἰσπανὸς δὲν ἐπιτρέπει ὁ καλεσμένος του νὰ κερᾶσει ἐκείνους πὺ

τὸν φιλοξενοῦν. Ποτέ!

Ποιὸς καινουριοφτασμένοι δὲν ὑποχωρεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἄνιση μάχη; Στὴν ἐπόμενη ταβέρνα καὶ στὴν μεθεπόμενη τοὺς ἄφησα νὰ πληρώσουν χωρὶς νὰ διαμαρτυρηθῶ. Δὲν ἔγινε μάχη. Οἱ φωνές ὡστόσο ἔγιναν πὺ κρύες, τὰ βλέμματα πὺ μακρυσμένα. Στὸ τέλος, ὅταν φεύγαμε ἀπὸ μιὰν ἄλλη ταβέρνα, τὴ μεγαλύτερη καὶ πὺ ἀναπαυτική ἀπὸ ὅλες, ὁ πὺ ξεμέθυτος ἀπὸ τοὺς τρεῖς συνοδοὺς μου, μὺ ψιθύρισε στ' αὐτί:

— Μὲ συγχωρεῖτε, σενιόρ, ὁς μιλῶ γιὰ τὸ καλὸ σας. Θὰ τὸ πάρουν πολὺ βαρεῖα οἱ σύντροφοί μου ἂν δὲν κερᾶσετε ἔστω καὶ μιὰ φορὰ.

— Μὰ δὲ θὰ μ' ἀφήσουν. Εἶδες πόσο προσπάθησα.

— Αὐτό, κύριε, ἀποκρίθηκε περήφανα, εἶναι ἡ Ἰσπανικὴ φιλοξενία. Καὶ ὕστερα ξαφνικά, μ' ἕνα τόνο μισο-εἰρωνικό, πρόσθεσε:

— Κουταμάρες, σενιόρ, ὅλα εἶναι κουταμάρες!

Πῶς ἀνακαλύφθηκε τὸ τηλέφωνο

Τοῦ WILFRID WEBSTER

(Ἀπὸ τὸ «Leader Magazine», Λονδίνο)

Τὸν Αὐγουστο τοῦ 1922

ὅλα τὰ τηλέφωνα στὴ Βορειαμερικανικὴ ἡπειρο σταμάτησαν γιὰ λίγο ἐνῶ μακρὰ πέρα στὰ νοτιοανατολικά, σ' ἕνα βουνὸ τοῦ Κέιπ Μπρέτον "Ἀλντ, κηδεύονταν ἕνας πολίτης τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν πὺ καταγόταν ἀπὸ τὴ Σκωτία. Εἶχε πεθάνει ὁ ἄνθρωπος πὺ ἀνακάλυψε τὸ τηλέφωνο καὶ ἡ πράξη αὐτὴ εἶταν ἕνας φόρος τιμῆς ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας στὸ πρόσωπό του.

Ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς γέννησης τοῦ Ἀλεξάντερ Γκράχαμ Μπέλλ στὸ Ἐδιμβούργο, τὸ Μάρτιο τοῦ 1847, γιορταζόταν μετὰ τὸ σχηματισμὸ μιᾶς ἐταιρείας στὸ Λονδίνο. Κύριό τῆς ἐργε εἶναι νὰ φροντίσει νὰ ἰδρυθῶν σὲ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα πανεπιστήμια, ἔδρες, καθηγεσίες καὶ ὑποτροφίες γιὰ τὴ Φυσικὴ καὶ τίς ἄλλες συγγενεῖς ἐπιστήμες. Ἐπίσης ἔχει σκοπὸ νὰ ἰδρύσει μετὰ διεθνή κεφάλαια ἕνα Κολλέγιο Ἠλεκτρολογίας καὶ Φυσικῆς στὸ ὁποῖο θὰ δώσει τὸ ὄνομα τοῦ Γκράχαμ Μπέλλ καὶ τὸ ὁποῖο θὰ προσαυτηθεῖ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἐδιμβούργου.

Ὁ Ἀλεξάντερ Μπέλλ, εἶταν ἕνα συναισθηματικὸ παιδί μετὰ μεγάλη φαντασία· ἀγαποῦσε πολὺ τὸ διάβασμα καὶ τὴ μουσική, ἐνῶ στὸ σχολεῖο δὲν ἦταν καλὸς μαθητής. Διδάχτηκε πολλὰ ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὸν Ἀλεξάντερ Μέλβιλ Μπέλλ, καὶ τὸν παπποῦ του πὺ εἶταν αἰθνεῖς σὲ ζητήματα γλώσσας καὶ ἀρθρώσεως καὶ μεγάλως νοιώθοντας ἐνθουσιασμὸ μπροστὰ στὴ δουλειὰ πὺ κάνανε κι οἱ δύο τους γιὰ τοὺς κουφούς.

Ὁ κ. Μέλβιλ Μπέλλ βρῆκε μιὰ μέ-

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1947 ἔκλεισαν ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε πὺ γεννήθηκε ὁ ἐφευρέτης τοῦ τηλεφώνου καὶ μετὰ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ δημοσιεύουμε τὸ παρακάτω ἄρθρο.

θοδο νὰ ἐρμηνεύει μετὰ σύμβολα τὸν ἥχο τῶν γραμμάτων· τὴν ὀνόμασε «Ὁρατὴ Ὁμιλία» καὶ ὁ Ἀλεξάντερ ἔγινε βοηθὸς του.

Ὅταν πῆγε στὸ Λονδίνο μετὰ τὸν πατέρα του ὁ Ἀλεξάντερ Μπέλλ ἐξακολούθησε νὰ πειραματίζεται μετὰ τὸν ἥχο. Ἀφῆσε τὴ μελέτη τῆς ἀπαγγελίας καὶ τῆς ἀκουστικῆς καὶ

καταπιάστηκε μετὰ τὸν ἡλεκτρισμὸ, γιὰτὶ τὸν εἶχε κυριεύσει ἡ ἰδέα νὰ ἀνακαλύψει ἕνα ὄργανο μετὰ τὸ ὁποῖο θὰ γίνονταν ὁρατοὶ οἱ ἤχοι καὶ πὺ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ βοηθοῦσε τοὺς κουφούς νὰ ἐξασηθηθοῦν στὴν ὁμιλία.

Στὰ 1870, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του καὶ τῶν ἀδελφῶν του, ἔμεινε ὁ μόνος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ ἔφυγε γιὰ τὸν Καναδὰ. Νὰ ἐργάζεται γιὰ τοὺς κουφούς, εἶταν πάντα ἐκεῖνο πὺ τὸν ἐνδιέφερε περισσότερο στὴ ζωὴ του, καὶ μετὰ τίς γνωριμίες τοῦ πατέρα του στὴ Βοστώνη, πῆρε μιὰ θέση δασκάλου στὸ σχολεῖο τῶν κουφῶν αὐτῆς τῆς πόλης. Εἶταν ἕνας σοβαρὸς μελαγχολικός νέος, ψηλός, ἀδύνατος μετὰ κατὰ μαῦρα μαλλιά, φαβορίτες καὶ διαπραγμαστικά μαῦρα μάτια πὺ ἔκαναν μεγάλη ἀντίθεση μετὰ τὴ χλωμάδα του. Ἐκανε ἐντύπωση ὅταν μιλοῦσε καὶ πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ εἶχε ἀρχίσει νὰ ταξιδεύει, καὶ νὰ κάνει διαλέξεις σχετικὰ μετὰ τὴν «ὁρατὴ ὁμιλία».

Σ' αὐτὲς τίς περιόδους συνάντησε τοὺς δύο ἄντρες πὺ ἡ οἰκονομικὴ τους ὑποστήριξη τὸν βοηθῆσε ἀργότερα νὰ ἐπιτύχει σὰν ἐφευρέτης. Καὶ οἱ δύο τους χωριστὰ πλησίασαν τὸν Μπέλλ γιὰ νὰ δοῦν ἂν θὰ μπορούσε νὰ βοηθήσει τὰ κουφὰ παιδιά τους. Ὁ

Γκάρντνερ Τζ. Χάμπαρντ, ένας δικηγόρος της Βοστώνης με μεγάλη επιρροή, είχε μια κόρη, την Μπέλλ, που είχε χάσει την ακοή της όταν ήταν παιδάκι. Ο γιός του Τόμας Σάντερς, είχε γεννηθεί κουφός· τρία δλόκληρα χρόνια ο Μπέλλ ξηγός με το παιδί και του δίδαξε, ότι μπορούσε. Τήν εποχή εκείνη αγάπησε την Μπέλλ Χάμπαρντ και αρραβωνιάστηκαν.

Με τη βοήθεια ενός μηχανικού που ονομαζόταν Τόμας Ουότσον, ο Μπέλλ άρχισε να φτιάχνει διάφορα μηχανήματα για κουφούς. Άγωνιόυσε να τους δείξει πώς να βγάλουν σωστους ήχους δείχνοντάς τους παραστατικούς πίνακες των ήχων που έβγαζαν αυτοί σε σύγκριση με άλλους παραστατικούς πίνακες των ήχων που έβγαζαν άνθρωποι κανονικοί. Δανείστηκε από την Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ ένα ανθρώπινο αυτί και προσπάθησε να φτιάξει ένα όμοιο όργανο.

Ο Μπέλλ κατέστρεψε πρώτα σχέδια με βάση των πολλαπλό τηλεγράφο. Η δουλειά αυτή στηριζόταν στο σύστημα των συμπληρωματικών παλμικών δονήσεων. Ακριβώς όπως το διαπασών δονείται όταν ένα όμοιο διαπασών δονείται κοντά του, το ίδιο θα κάνει και ένα ξύλινο έλασμα που θα έχει τονιστή προσεκτικά αν παραχθεί κοντά του ο δικός του ήχος.

Ο Μπέλλ συνέδεσε ορισμένα τέτοια δονούμενα έλασματα σε διαφορετικές περιόδους παλμικών δονήσεων με ένα σύρμα που οδηγούσε σε μια όμοια συσκευή από έλασματα που βρίσκονταν σε άριστη απόσταση και που χρησίμευε για δέκτης. Κάθε έλασμα - δέκτης ανταποκρινόταν στις παλμικές δονήσεις που δεχόταν, μόνο αν αυτές μεταδιδάχονταν από το αντίστοιχο του έλασμα· μπορούσαν να στέλνονται συγχρόνως διάφορα μηνύματα.

Ο Μπέλλ εγκατέλειψε το επάγγελμα του δασκάλου και αφοσιώθηκε στις έφευρές του· βιαζόταν, γιατί ήξερε πως είχε ένα επικίνδυνο αντίπαλο στο πρόσωπο του Έλσα Γκρέυ, αρχιηλεκτρομηχανικού στο εργοστάσιο Ουέστερν Γιούνιον. Ο Μπέλλ ανακοίνωσε

έπίσημα την έφευρηση του ηλεκτρικού του τηλεφώνου στα 1876 και λίγες ώρες αργότερα ο Γκρέυ ανακοίνωσε, έπίσημα τη δική του. Γι' αυτό το δίπλωμα εφευρετικής, έγιναν σκληροί δικαστικοί αγώνες ανάμεσα στους δυο αντιπάλους. Σ' όλη του τη ζωή ο Μπέλλ πήγε γι' αυτό το ζήτημα 600 φορές στο δικαστήριο.

Ο Μπέλλ ανακάλυψε το τηλεφώνον έντελως τυχαία. Τήν ώρα που δούλευε έναν αρμονικό τηλεγράφο, ο Ουότσον χτύπησε ένα έλασμα προσπαθώντας να μεταδώσει μια παλμική δόνηση στον Μπέλλ που βρισκόταν στο επάνω πάτωμα.

Αντί όμως για την παλμική δόνηση προξενήθηκε ένας ήχος που έδειξε στον Μπέλλ ότι δε βρισκόταν πολύ μακριά από εκείνο που ζητούσε επίμονα πάντα· ανακαλύψει, δηλαδή το μέσο, όχι για να καταγράψει την όμιλία αλλά για να την μεταδώσει. Το εξαιρετικά ευαίσθητο αυτί του δεν άκουσε μονάχα τον τόνο ενός ατσαλένιου έλασματος αλλά και τον αρμονικό του τόνο. Ήξερε πως κάθε είδος συσκευή που θα μπορούσε να παραγάγει τους τόνους και την αρμονία ενός ατσαλένιου έλασματος μπορεί να φτιαχτεί έτσι ώστε να κάνει το ίδιο και με την ανθρώπινη φωνή.

Τότε ο Μπέλλ έδωσε οδηγίες στον Ουότσον για την κατασκευή του πρώτου τηλεφώνου—ένός τύμπανου δηλ από δέρμα που το κέντρο του ελταν ενωμένο με το έλασμα - δέκτη και ένα μικρόφωνο. Έκείνη τη νύκτα απλώσανε σύρματα από τη σοφίτα ως το πρώτο πάτωμα και κατάφεραν μέσα απ' αυτό το όργανο να ακούσουν λίγες μπερδεμένες λέξεις.

Ο αρμονικός τηλεγράφος εσχάστηκε κι' οι δυο άντρες εργάζονταν αδιάκοπα με τη νέα τους έφευρηση. Κατασκεύαζαν διάφορα μοντέλλα, και τότε έφτασε η μεγάλη στιγμή που ο Μπέλλ πρόφερε την πρώτη φράση που ακούστηκε καθαρά και δλόκληρη. Ο θριαμβος ελταν μοναδικός όταν ο Μπέλλ ειπε: «Κύριε Ουότσον, έλατε επάνω, σας θέλω».

Σ την αρχή ο Μπέλλ βρήκε μεγάλες δυσκολίες για να πουλήσει την έφευρησή του Προσπάθησε να πουλήσει το τηλεφώνον στην Ουέστερν Γιούνιον για 10.000 δολάρια. Η εταιρία άρνήθηκε. Ο Μπέλλ δεν απογοητεύτηκε και ξεκίνησε για μια περιόδεία για να κάνει διαλέξεις και να επιδείξει τα καινούρια μηχανήματα «μεγάλων αποστάσεων».

Στις 25 Ιουνίου του 1876, παρουσίασε το τηλεφώνον του στη Διεθνή Έκθεση της Φιλαδέλφειας. Ο Μπέλλ είχε μια παράμερη παράγκα και κανείς δεν έδωσε μεγάλη προσοχή στην έφευρησή του ώπου έφτασε ένας βασιλικός επισκόπος και τον δει και να τον ρωτήσει κάτι σχετικά με τους κουφούς. Αυτός ελταν ο Ντόν Πέντρο II, αυτοκράτορας της Βραζιλίας. Άκουσε το τηλεφώνον και του έκαμε μεγάλη εντύπωση. Το αποτέλεσμα ελταν πως ζήτησαν από τον Μπέλλ να παρουσιάσει το όργανό του στην Έπιτροπή της Έκθεσης και σε άλλες έξεχουσες προσωνιότητες. Ανάμεσα σ' αυτούς ελταν ο Λόρδος Κέλβιν και ο κ. Έλσα Γκρέυ.

Στα 1877 ο Μπέλλ μίλησε με το τηλεφώνον από τη Βοστώνη στη Νέα Υόρκη. Όλα πήγαιναν καλά. Έκείνο το χρόνο παντρεύτηκε τη Μπέμπελ και τον Αύγουστο πήγαν στην Άγγλία.

Ο Μπέλλ παρουσίασε το τηλεφώνον με μεγάλη επιτυχία στη Βασίλισσα Βικτωρία. Αυτό έγινε αττία να ιδρυθεί η Ηλεκτρική Τηλεφωνική Έταιρία. Πριν από πολύ καιρό είχε αρχίσει να λειτουργεί στην Άγγλία η Έταιρεία Έντισον. Στα 1880 το Ταχυδρομείο με δικαστική απόφαση, ανακοίνωσε πως ένα μήνυμα τηλεφωνικό ελγαι το ίδιο με ένα τηλεγραφικό και γι' αυτό θα έπαιρνε το μονοπώλιο των τηλεφώνων ο Γενικός Διευθυντής του Ταχυδρομείου· ωστόσο ο νόμος αυτός δεν έφαρμόστηκε παρά μόνο το 1912. Τότε η Κυβέρνηση ανέλαβε τα τηλεφώνον και πλήρωσε αποζημιώσεις στις δύο αντίπαλες ιδιωτικές εταιρίες. Οι Μπέλλ γύρισαν στις Ην. Πολιτείες το 1878.

Χρειάστηκε η Αμερικανική Έταιρία του Μπέλλ να πολεμήσει με την Αμερικανική Τηλεφωνική Έταιρία.

Όσοσο σ' αυτή την περίπτωση για μεγάλο όφελος του Μπέλλ, οι ανταγωνιστές ενώθηκαν.

Ο Μπέλλ, πλούσιος πιά ξαναγύρισε πίσω στην πρώτη του δουλειά, την ανακούφιση των κουφών. Ίδρυσε τον Αμερικανικό Σύνδεσμο που σκοπός του ελταν να διαδώσει την διδασκαλία της όμιλίας στους κουφούς και του δώρησε περισσότερο από 300.000 δολάρια. Στα 1880, η Γαλλική Κυβέρνηση του απένειμε το βραβείο Βόλτα για την ανακάλυψη του τηλεφώνου, και αυτό ακόμα το βραβείο που ελταν 50.000 φράγκα, το αφιέρωσε σε έρευνες και ανακαλύψεις για χάρη των κουφών. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα ελταν πολλά. Στα 1883 με τη βοήθεια του Χάμπαρντ, έξέδωσε το περιοδικό «Επιστήμη», που ελταν τώρα το όργανο της Αμερικαν. Έταιρίας για την «Ανάπτυξη της Επιστήμης». Και για πέντε δλόκληρα χρόνια ελταν Πρόεδρος της Έθνικής Γεωγραφικής Έταιρίας.

Η αεροπορία προσέλκυσε το ενδιαφέρον του και ίδρυσε το Σύνδεσμο Αεροπορικών Πειραμάτων. Έφτιαξε πλώριους χαρταετούς και στα 1907 ρυμούλκησε με μια βάρκα, και ύψωσε στον αέρα έναν απ' αυτούς 42 πόδια μακρές, και τον ονόμασε «τ' αεροδρόμιό» του. Αργότερα ένας άλλος χαρταετός του σήκωσε εκεί πολλές εκατοντάδες μέτρα ψηλά, κι' ένα επιβάτη δεμένο, τον υπολογαγό Σέλφρητζ.

Με τη βοήθεια του φίλου του Γκλέν Χ. Κάρτις, που είχε εργοστάσια κατασκευής ποδηλάτων, ο Μπέλλ κατασκεύασε ένα είδος βομβαρδιστικού αεροπλάνου. Αυτό έκανε την πρώτη του πτήση στα 1908. Κατά τη διάρκεια του πρώτου ταξιδιού του πολέμου, σχεδίασε μια ατμάκατο που ανέπτυσσε ταχύτητα που ξεπερνούσε τα 70 μ. την ώρα.

Ακόμα και στα βαθιά του γεράματα, ο Αλεξάντερ Γκράχαμ Μπέλλ, ελταν καταπληκτικά όμορφος άντρας. Τα μαλλιά του ελταν άσπρα σαν το χιόνι και το κορμί του ρωμαλέο. Τήν ανήσυχη νευρικήτητα που είχε στα νεύρα του την είχε αντικαταστήσει η ήρεμία και η πρόσχαρη διάθεση.

Όρατή όμιλία

Του ROBERT SIMPSON

Από το «This Month», Νέα Υόρκη)

Οι «Τάϊμς» και η θέση τους στην αγγλική ζωή

Του F. J. LYONS

(Περίληψη από το «Persuasion» του Λονδίνου)

Καινούρια βοήθεια φτάνει για τους κουφούς. Η εφεύρεση των Τηλεφωνικών Έγχαρτίων Μπέλλ, είναι «μια νέα γραπτή, ήχητική γλώσσα», ένα μηχανήμα που μεταφράζει τις λέξεις και ακόμα τη μουσική σε γραπτά σχήματα. Ονομάστηκε «δρατή όμιλία». Με αυτό το όργανο — το ακουστικό μάτι — ο κουφός θα μπορέσει να συζητεί από το τηλέφωνο και να παρακολουθεί τις ραδιοφωνικές εκπομπές. Κι' ακόμα θα βοηθηθεί τους κουφούς να μάθουν να μιλούν φυσικά.

Η συσκευή αυτή δείχνει τις τρεις βασικές διαστάσεις του ήχου: την ένταση, την ισχύ και τη διάρκεια. Αναλύει και καταμετρά αυτές τις διαστάσεις και εκθέτει τα αποτελέσματα με σχέδια πάνω σε μια κινούμενη θρόνη ή μια τυπωμένη ταινία.

Η ιδέα μιας τέτοιας συσκευής δεν είναι καινούρια. Στά 1874 ο Άλεξάντερ Γκράχαμ Μπέλλ έκανε πειράματα με την τυμπανική μεμβράνη του ανθρώπινου αυτιού. Για γραφίδα χρησιμοποίησε μια λεπτή από άχυρο και κατόρθωσε να επιτύχει την ήχο-γράφηση των παλμικών δονήσεων των φωνηέντων πάνω σ' ένα κομμάτι καπνισμένου γυαλιού που το πέρας γρήγορα κάτω απ' αυτήν. Δε μπορούσε όμως να ξεχωρίσει τους διάφορους ήχους από τα σχέδιά τους.

Τα κυματοειδή σχήματα του ήχου έδωσαν τέτοια περίπλοκα σχέδια που δεν ήταν δυνατόν να ξεκριθώθει εύκολα ή ταυτότητα του. Τα έργαστήρια Μπέλλ, που στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας 1920-30 ανακάλυψαν το πρώτο επιστημονικό μέσο για την καταμέτρηση της ακοής και το πρώτο ηλεκτρικό μηχανήμα που βοηθούσε την πλεονέκτηρη χρησιμοποίηση των ήλεκτρικών, βρήκαν σήμερα μέσο να ξεκαθαρίζουν τα ήχητικά σχέδια και να κρα-

τούν τα πιο στοιχειώδη και ενδιαφέροντα. Το πρώτο μηχανήμα που μετέφραζε άμεσα τον ήχο σε σχέδια που μπορούν να διαβαστούν, είχε ένα νέο είδος κινηματογραφικής θρόνης και ένα σωλήνα καθοδικών ακτίνων. Τα τελικά μοντέλλα που θα κυκλοφορήσουν στο εμπόριο δεν έχουν ακόμη κατασκευαστεί, αλλά θα είναι πολύ μικρότερα. Υπάρχουν δύο τύποι μηχανών. Η μια καταγράφει διαρκώς τους προφερόμενους ήχους πάνω σε μια διπλή κορδέλλα μιας μαγνητικής ταινίας. Με κατάλληλο φίλτρησης το σχέδιο καταγράφεται είτε με μεγάλες λεπτομέρειες ή σε πολύ γενικές γραμμές. Οι γενικές γραμμές είναι πιο κατάλληλες για διάβασμα. Οι λεπτομέρειες είναι για την επιστημονική μελέτη. Το άλλο όργανο παρουσιάζει μια κινητή φωτογραφία της όμιλίας. Σ' αυτό το όργανο, το εξαγόμενο των διαφόρων φίλτρων συγκεντρώνεται σε μια σειρά φωτεινές λάμπες που είναι τοποθετημένες σε κάθετη γραμμή. Καθώς το φως κάθε λάμπας αναβοδύνει, μια ακτίνα του περνά κατά μήκος της ταινίας και έτσι ζωγραφίζει τα σχέδια της δρατικής όμιλίας. Το αποτέλεσμα είναι ανάλογο με τις φωτεινές ειδήσεις που περνούν σαν ταινία. Μόλις τα ήχητικά σύμβολα εξαφανιστούν, τα σχέδια σβήνουν με υπέρυθρες ακτίνες.

Μόνο ύστερα από μια μεγάλη ειδική εξάσκηση ή νέα δρατή όμιλία, μπορεί να είναι χρήσιμη στους κουφούς. Πρέπει να περάσουν πολλοί μήνες για να μάθει ο κουφός να ερμηνεύει τα ήχητικά σχέδια αυτού του οργάνου, όπως ακριβώς γίνεται και όταν μαθαίνει κανείς ξένη γλώσσα. Και δεν είναι απίθανο, πως πριν περάσει πολύς καιρός, θα γίνουν ήχητικές κινηματογραφικές ταινίες που θα είναι εφοδιασμένες με ταινίες δρατικής όμιλίας.

Φανταστήτε ότι βρισκόμαστε μέσα σ' ένα βυθίου του Υπόγειου Σιδηρόδρομου του Λονδίνου και οι επιβάτες του είναι χαρακτηριστικοί εκπρόσωποι των Άγγλων πολιτών που έχουν τη συνήθεια να διαβάζουν την έφημερίδα τους πηγαίνοντας το πρωί στη δουλειά. Είναι δλοι - δλοι 40, οι 18 άντρες κι' οι 22 γυναίκες. Οι 12 είναι νέοι, οι 13 ώριμοι και οι 15 έχουν περάσει τα 50. Κοιτάτε τώρα τις έφημερίδες που γράτουν. Μπορεί να διαβάζουν ή ν' άγνοούν τα κύρια άρθρα τους, αλλά, συνειδητά ή ασυνειδητά, θα καταβροχθίσουν όπωσδήποτε τα γενικά «σχόλια» των ειδήσεων.

Έντεκα διαβάζουν το «Νταϊηλ Έξπρες» (συντηρητικό), επτά το «Νταϊηλ Χέραλντ», (Έργατικό Κόμμα), πέντε το «Νταϊηλ Μαϊνλ» (συντηρητικό), κι' άλλοι πέντε το «Νιους Κρόνικλ», (φιλελεύθερο ανεξάρτητο), έννέα διαβάζουν περιοδικά «Νταϊηλ Μίσορ» ή «Νταϊηλ Σκέτς» ή τα ξεφυλλίζουν σταματώντας στις γελοιογραφίες και τ' άστεία δύο διαβάζουν το «Νταϊηλ Τέλεγραφ» (συντηρητικό) κι' ένας το σημερινό φύλλο της πιο φημισμένης έφημερίδας του κόσμου, των «Τάϊμς».

Κάθε άναγνώστης του φανταστικού αυτού βαγονιού αντιπροσωπεύει 300.000 συμπατριώτες του. Η αναλογία αυτή είναι φυσικά κατά προσέγγιση. Στην πραγματικότητα ο μοναδικός άναγνώστης των «Τάϊμς» αντιπροσωπεύει 232.000 συνδρομητές (Μάιος 1946). Ωστόσο ο άναγνώστης μας, άγνοώντας τις ηθλόφθονες ματιές που ρίχνουν στην έφημερίδα του ένας - δυο από τους συνιαειδίωτες του, όταν κατέβει δεν άφήνει στο βαγόνι την έφημερίδα όπως κάνουν πολλοί άλλοι. Τη βάζει προσεχτικά στη τσέπη γιατί — σύμφωνα με τους ύπολογισμούς — πρόκειται να την διαβάσουν και άλλοι έξη άνθρωποι.

Από τους περιορισμούς που υπήρχαν στην κυκλοφορία των έφημερίδων ένα μέρος σταμάτησε στις 22 Σεπτεμβρίου του 1946. Τα άποτελέσματα του ελεύθερου ανταγωνισμού μόνο με προβλέψεις μπορούν να ύπολογιστούν. Δεν ύπάρχει όμως αμφιβολία ότι η κυκλοφορία των «Τάϊμς» θ' αύξηθεί, άνάλογα βέβαια με το διάθεσιμο χαρτί. Δε θα ξανακερδίσουν μόνο τους πολίους τους άναγνώστες, που ήταν κατά κανόνα άντρες. Θα τραβήξουν άκόμα και πολλές γυναίκες

Ένα κομμάτι από τη φωνογραφική ταινία που μας δείχνει τα σχέδια της όμιλίας.

ΣΗΜ. Το σκίτσο της σελίδας αυτής είναι παρμένο από την πρώτη δτήλη της σελίδας κυρίων άρθρων των «Τάϊμς» όπου μπαίνει άπο το 1894. Οι δείκτες του ρολογιού δείχνουν 6.5, την ώρα που η έφημερίδα μπήκε στο πιαστήριο έκείνη τη χρονιά.

καὶ νέους πού ὕστερα ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου διψοῦν γιὰ σοβαρά καὶ καλοσυγισμένα νέα. Καὶ κάτι ἄλλο: αὐτοὶ πού διαβάζουν τοὺς «Ταῖμς» ἀποτελοῦν τὴν ἐνεργητικὴν, ὑπεύθυνη καὶ ἐξυπνὴ (ἂν καὶ προκατειλημμένη καμιά φορά) μερίδα τοῦ πληθυσμοῦ.

Τώρα πού ἔχουν μπροστά τους τὴν προοπτικὴ νὰ ἐξασκήσουν μεγαλύτερη ἀκόμη ἐπιρροή ὄχι μόνο στὸ διανοούμενο καὶ σοβαρὸ κοινὸ τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ σὲ εὐρύτερα στρώματα τῆς χώρας (καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ὅσο οἱ συγχωριναῖκές συνθήκες θὰ βελτιώνονται) μπαίνει τὸ ἐρώτημα: Ποῦ ἀκριβῶς στέκονται οἱ «Ταῖμς» σήμερα;

Ακόμα κι ἐκεῖνοι πού μέσα σὲ μιὰ 24χρονη περίοδο σχεδὸν ἀδιάσπαστης, συντηρητικῆς διακυβέρνησης συνήθισαν νὰ θεωροῦν τοὺς «Ταῖμς» σάν ἓνα ἡμικυβερνητικὸ ὄργανο, παραξενεύτηκαν ὅταν εἶδαν τὴν ἐφημερίδα αὐτὴ νὰ προσγειώνεται — ἀφοῦ πρῶτα ζύγισε μὲ προσοχὴ τὰ πράγματα — στὸ πλευρὸ τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη, ἂν κριθεῖ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῶν ξένων πού ἔχουν τὴν τάση νὰ θεωροῦν τοὺς «Ταῖμς» σάν ἓνα εἶδος ἐπίσημης κυβερνητικῆς ἐφημερίδας, φαίνεται πολὺ λογικὴ. Στὴν πραγματικότητά ὅμως δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος ν' ἀμφισβῆσουμε ὅτι οἱ «Ταῖμς» εἶναι αὐτὸ πού διαδηλώνουν πῶς εἶναι: μιὰ ἀνεξάρτητὴ ἐφημερίδα. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀνεξάρτητὴ ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις τῆς ἐποχῆς (εἶναι ποτὲ δυνατόν μιὰ ζωντανὴ ἐφημερίδα νὰ ἔχει μιὰ τέτοια ἀνεξαρτησία;) ἀλλὰ καὶ καμιά παράταξη δὲν τὴν κρατᾷ αἰχμάλωτη.

Οἱ «Ταῖμς» ἐπιδιώκουν — καὶ γιὰ νὰ τὸ κατορθώσουν εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ θυσιάσουν κάπως τὸ ὕψος τῆς ἐπιστημοσύνης πού εἶναι διάχυτο στὶς σελίδες τους — νὰ γίνουν μιὰ «ἐθνικὴ» ἐφημερίδα. Νὰ μὴν εἶναι κομματικὸ ὄργανο σάν τὶς ἐφημερίδες πού ἀνήκουν σ' ἓναν ἰδιώτη μὲ φανατισμένες πεποιθήσεις πού ἐξασκεῖ τὸ

δικαίωμά του νὰ τίς ἐκθέτει ἀπὸ τίς στήλες τους, ὅπως γίνεται μὲ τὸ «Νταϊνλ Τέλεγραφ» καὶ τὸ «Μόρινγκ Πόστ». Οὐτε δεσμεύονται ἀπὸ δόγματα, ὅπως τὸ «Νιού Στάιτσμαν» (ἐβδομαδιαῖο σασιαλιστικὸ ἀνεξάρτητο). Διατηροῦν τὸ δικαίωμα νὰ ὑποστηρίζουν ὅποια κυβέρνηση θέλουν φτάνει νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ κυβέρνησις αὕτη ἀνταποκρίνεται στὴν ἐντολὴ πού τῆς ἔδωσε ὁ λαός. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι οἱ «Ταῖμς» θεωροῦν ὑποχρέωσή τους νὰ ὑποστηρίζουν στὰ τυφλά τὴν κυβέρνησις. Σὲ πολλὰ σημεία βρέθηκαν σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ τὸ κύριο ἄρθρο τους τῆς 27 Μαΐου τοῦ 1946 πού κατέκρινε τὴν πρότασιν γιὰ τὴν ἐθνικοποίησιν τῆς βιομηχανίας χάλυβος ἦρθε σάν ἀπάντησις σὲ ὁρισμένους ἀφορισμούς, ὅπως π.χ. τῆς ἐφημερίδας τῆς δεξιᾶς «Νταϊνλ Γκαρφικ» πού βεβαίωσε ὅτι οἱ «Ταῖμς» δὲν εἶναι παρὸ ἓνα πετιῆνιο ὄργανο στὰ χέρια τῆς Ἐργατικῆς Κυβέρνησης.

Οἱ ἀντιγνώμεις γύρω στὴ σάσιν τῶν «Ταῖμς» δὲν εἶναι τίποτα καινούριο καὶ γίνεται ἀκριβῶς γιὰ τὸ κύρος καὶ τὴν φήμην πού οἰκοδομήθηκαν ἀπὸ τὴ μεγάλη δυναστεία τῶν ἀρχισυντακτῶν καὶ ἰδιοκτητῶν τους σάν τὸν Τζὼν Ντιλαίην, τὸν Τζὼν Οὐῶλτερ τὸν 2ο καὶ τὸν ἀρχισυντάκτη τους Τόμας Μάρκονους, τὸν Τζὼν Οὐῶλτερ τὸν 3ο καὶ τὸν Λόρδο Νόρθκλιφ, εἶναι καὶ πού τοὺς κάνει σύμμαχο τόσο περιζήτητο ὥστε τὴ φιλία τους νὰ τὴν κυνηγοῦν καὶ νὰ τὴν διαμφισβητοῦν ἐπίμονα, κόμματα καὶ πολιτικὲς ὁμάδες. Πολλὲς φορὲς ὅλοι αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἀρχισυντάκτες κατακρίθηκαν μὲ τὴν ἴδια δριμύτητα πού κατακρίθηκε ὁ Τζῶν Τζῶνσον στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, κι ὁ P. M. Μπάρινγκτον Γουάρεν, ὁ τωρινὸς ἀρχισυντάκτης πού διαδέχτηκε τὸν Ντόουσον τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1941. Ἀλλὰ εἶναι πολὺ πιὸ σημαντικὸ νὰ ἐξετάσουμε τὴν πιθανὴν μελλοντικὴ ἐξέλιξιν τῶν συντελεστῶν πού θὰ ἐπιδράσουν στὴ πολιτικὴ διαμόρφωσιν τῶν «Ταῖμς».

Κύριοι ἰδιοκτῆτες τῶν «Ταῖμς» εἶναι ὁ Συνταγματάρχης Τζ. Ἀστορ καὶ ὁ Τζὼν Γουῶλτερ (τριεγγονος τοῦ Ἰδρυτῆ). Ἀπὸ τὸ 1924 καὶ ὕστερα, ἀπαραίτητὴ προϋπόθεσις κάθε σημαντικῆς μεταβίβασης μετοχῶν εἶταν ἡ συγκατάθεσις μιᾶς ἐπιτροπῆς πού εἶχε τὴν ἐντολὴ «νὰ ἐξασφαλίζει, ὅσο εἶναι ἀνθρώπινα δυνατό ὅτι ἡ κυριότητα τῶν «Ταῖμς» δὲ θὰ θεωρηθεῖ ποτὲ ἀντικείμενο μιᾶς ἀπλῆς ἐμπορικῆς πράξεως, κάτι πού νὰ μπορεῖ νὰ μεταβιβάζεται χωρὶς καμιά διάκρισιν στὸν πλειοδότη καὶ νὰ καταβάλλει ὅλες τὶς δυνατές προσπάθειες γιὰ νὰ μὴν πέσουν σὲ ἀνάξια χέρια». Οἱ συνθήκες ἐπομένως πού ἐπέτρεψαν στὸ Λόρδο Νόρθκλιφ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ 1908 τὸν ἔλεγχον τῆς ἐφημερίδας, δὲν εἶναι δυνατό νὰ ξαναπαρουσιαστοῦν. Κανένας «μεγιστὰς τοῦ τύπου» δὲν μπορεῖ πιά νὰ πάρει στὰ χέρια του τοὺς «Ταῖμς». Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, θὰ χρεωζόταν νὰ ψηφιστεῖ ἓνας εἰδικὸς Νόμος ἀπὸ τὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων γιὰ νὰ ἐθνικοποιηθεῖ ἡ «ἐθνικὴ» ἐφημερίδα τῆς Ἀγγλίας καὶ νὰ μετατραπῇ σὲ ἐπίσημο ὄργανο τῆς Βρετανικῆς Κυβέρνησης.

Ὡς τῶρα ἡ ἐπιτροπὴ δὲ χρειάστηκε νὰ ἐπέμβει πουθενά: ἂν ὑπολογίσουμε ὅμως τὶς πτωχευτικὲς συνέπειες τῆς βαρεῖας φορολογίας πού τὸ Κράτος ἐπιβάλλει τώρα στὶς διαθήκες, ἡ στιγμὴ αὕτη δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔρθῃ ἀργὰ ἢ γρήγορα. Σημασία ἔχει ἡ σύνθεσίς της. Ἀνακρινώθηκε ὅτι θὰ ἀνακηρυχθῶνται δικαιωματικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὅσοι κατέχουν μιὰν ὀρισμένη θέσιν, καὶ ὅτι ἡ ἰδιότητά τους θὰ εἶναι τέτοια πού θὰ ἀποκλείει τὴν ἐνεργὸν ἀνάμιξιν τους στὴν κομματικὴ πολιτικὴ ζωὴ. Ἐκεῖνοι πού ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση, δέ-

χτηκαν νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Ὁ Λόρδος Πρόεδρος τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου.

Ὁ Κοσμήτωρ τοῦ Κολλεγίου «Ὁλ Σόουλς» τῆς Ὁξφόρδης.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας (τῆς πιὸ παλαιᾶς ἐπιστημονικῆς ὁργάνωσης τῆς Μεγ. Βρετανίας).

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀναγνωρισμένων Λογιστῶν.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας.

Θὰ γίνῃ βέβαια ἡ παρατήρησις ὅτι ἐνῷ ἡ σύνθεσις αὕτη ἐξασφαλίζει, στὸν ἀνώτατο δυνατό βαθμὸ, τὸν ἀκομματιστὸ χαρακτῆρα τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ κυβέρνησις θὰ μπορούσε νὰ διοχετεύει ἄμεσα τὰ αἰσθηματὰ τῆς στὴν Ἐπιτροπὴ, χρησιμοποιοῦντας ἓνα ἀπὸ τὰ μέλη της. Ἀλλὰ ἡ ἐπιτροπὴ, σάν σύνολο, δὲν ταυτίζεται μὲ κανένα τρόπο οὔτε μὲ τὴ διευθύνσιν οὔτε μὲ τὴν ἀνθρογραφικὴ πολιτικὴ τῆς ἐφημερίδας.

Ἀξίζει ν' ἀναδημοσιεύσουμε ἐδῶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς, ὅπως διαγράφηκαν περιληπτικὰ ἀπὸ τοὺς «Ταῖμς» γιὰ τὴν δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀναφερθοῦν σὲ συζητήσεις σάν ἓνα ἀποτελεσματικὸ μέσο γιὰ νὰ ἐμποδιστεῖ τὸ «μονοπώλιο» καὶ ἄλλων ἐφημερίδων.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποφασίζοντας ἂν κάθε νέος προτεινόμενος μετοχος εἶναι πρόσωπο κατὰλληλον γιὰ νὰ κατέχει μετοχὲς τῆς Ἐταιρίας κρατᾷ τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα νὰ κάνει διάκρισιν καὶ νὰ μπορεῖ νὰ δίνει ἢ νὰ ἀρνιέται τὴ συγκατάθεσιν τῆς σχετικῆς μὲ τὴ μεταβίβασιν τῶν μετοχῶν γιὰ ὅποιοδήποτε σκόπιμον καὶ κατὰλληλον, κατὰ τὴν κρίσιν της, λόγο καὶ χωρὶς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἀπόφασίν της, μιὰ καὶ ἡ πρόθεσις καὶ οἱ ἐντολές πού ἔχει ἀναλάβει εἶναι... νὰ φροντίζει α) νὰ διατηρεῖ τὴς καλύτερες παραδόσεις καὶ τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν «Ταῖμς» μὲ γνώμονα τὰ

1) Ἀνάλογες ἐπιτροπὲς κατοχυρώνουν τὴν συντακτικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν «Ομπσέρβερ», «Ἐκονομίστ» καὶ «Νιουζ Κρόνικλ» μὲ τὴ διαφορά ὅτι στὶς περιπτώσεις αὗτες, ἀντίθετα ἀπ' ὅτι συμβαίνει μὲ τοὺς «Ταῖμς», ἐπιτρέπεται καὶ εἶναι μέλη τῶν ἐπιτροπῶν καὶ μετοχοί.

έθνικα μάλλον παρά τὰ άτομικα συμφέροντα και β) νὰ ἐξουδετερώσει ὅσο μπορεί περισσότερο, τὰ ζητήματα ἀτομικῆς φιλοδοξίας και κερδοσκοπίας.

Οἱ σημερινοὶ ἰδιοκτῆτες διορίζουν φυσικά τὸν ἀρχισυντάκτη και σύμφωνα με τοὺς δρους τοῦ συμβολαίου ποὺ ἔχουν υπογράψει μοζύ του, μποροῦν νὰ τὸν ἀπολύσουν ἢ νὰ τὸν ἀντικαταστήσουν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παράδοση τῶν «Τάιμς» ὁ ἀρχισυντάκτης ἔχει ἀκέραια τὴν εὐθὺνη γιὰ τὴ γραμμὴ τῆς ἐφημερίδας, ποὺ τὴν χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος με τὴ βοήθεια τῶν ἄλλων συντακτῶν και τῶν κυριωτέρων ἀρθρογραφῶν. Ποιοὶ εἶναι αὐτοί; Ἀπὸ ποιά στρωματα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς προέρχονται;

Ἡ ἀπάντηση λέει πὼς εἶναι ἀνώνυμοι, και πὼς μόνον ὅταν ἀφήσουν τὴ θέση τους κοί ἡ δουλειά τους (σὰν ὁμοδικὴ προσπάθεια) ἔχει περάσει πιά στὴν ἱστορία μπορεί κανεὶς νὰ μάθει κάτι γιὰ τὴν προσωπικότητά τους. Αὐτὴ ἡ ἐπαγγελματικὴ παράδοση τῆς ἀπροσωπίας τηρεῖται με μεγάλη αὐστηρότητα (ὡπως γίνεται και στὶς δημοσίες πολιτικές ὑπηρεσίες). Μίσα στὶς σελίδες τους ἡ σφραγίδα τοῦ ἀτόμου χάνεται. Φαίνεται ὅτι οἱ ἀρθρογράφοι τῶν «Τάιμς» εἶναι υποχρεωμένοι νὰ μαθαίνουν νὰ γράφουν στὸ γνωστὸ, κάπως μεγαλόσχημο ὕφος ποὺ ἔχει γίνῃ στόχος γιὰ τὶς σάτυρες και τὶς παρωδίες. Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ μεγαλόστομο ὕφος και τὴν ἀτλή πρόζα τοῦ «Μάντισον Γκάρνιαν» (φιλελεύθερο ἀνεξάρτητο) δίνει στὸν ξένο μιὰ ἀκόμα ἀπαιτητὴ ἔνδειξη ὅτι πίσω ἀπὸ τοὺς «Τάιμς» ὑπάρχει ὁ «ἐπίσημος δάκτυλος».

Οἱ ἀρχὲς τῆς σημερινῆς πολιτικῆς τῶν «Τάιμς» σχετικὰ με ἑξωτερικά ζητήματα, ἐκδηλώθηκαν τὸ

1942, τότε ποὺ ἡ ἐφημερίδα εἶχε ἀρχίσει νὰ ψάχνει γιὰ νὰ βρεῖ νέα σταθμὰ με τὰ ὁποῖα θὰ ἔκρινε τὶς ἐξελίξεις ἐνὸς κόσμου ποὺ ὁλοένα μεταβάλλεται. Με ἀρχισυντάκτη τὸν Ντόουσον εἶχαν υποστηρίξει τὴν πολιτικὴ τοῦ κατευνασμοῦ, ἀλλὰ ἔπεσαν ἔξω, ὡπως ἔπεσε ἔξω και ἡ πλειοψηφία τοῦ ἔθνους. Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἐγγυήσεις πρὸς τὴν Πολωνία και τὴν κατάληψη τῆς Τσεχοσλοβακίας στὰ 1939, ἡ στάση τους συμμορφώθηκε με τὰ αἰσθηματα τοῦ Βρετανικοῦ κοινοῦ κι ἔγινε πιὸ σταθερὴ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι, σὲ μιὰ κρίσιμη στιγμή, οἱ «Τάιμς» ὑποστήριξαν τὴν κοινὴ ἀσφοδία: ὅταν ἀνακοινώθηκε στὸ Παρίσι στὶς 11 Δεκεμβρίου 1935 ἡ πρόταση τῶν Χόαρ —Λαβὰλ γιὰ τὴ συνάψη ἐνὸς συμφωνίου, οἱ «Τάιμς» με μιὰ σειρά δημοτικὰ ἀρθρα ὁδήγησαν τὴν κοινὴ γνώμη ἐναντίον της.

Ἐν ἄλλο θέμα σχετικὰ με τὸ ὁποῖο οἱ «Τάιμς» ὑποχρεώθηκαν νὰ ἀναθεωρήσουν τὶς ἀποψεις τους εἶχαν ἡ Ρωσία. Ἀπὸ τὶς πρώτες μέρες τοῦ Μιτολεβικισμοῦ ὡς τὴν ἐπίδρομὴ τοῦ «Ἀρκος»* στὰ 1927 οἱ «Τάιμς» ὑποστήριξαν τὴ διάσταση με τὴ Ρωσία.

Στὰ 1930 κατέκριναν με μεγάλη σφοδρότητα τὴν Ἑργατικὴ Κυβέρνηση ἐπειδὴ ἀποκατάστησε σχέσεις μαζί της και τὸ 1940 με τὸ Ρωσο-Φιλλανδικὸ πόλεμο ἔεπασε και πάλι ἡ ὁρμή τους. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1941 οἱ «Τάιμς» ἀναθεώρησαν τὴ στάση τους σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο. Ὅταν ὁ Τσώρτσιλ ἐκήρυξε τὴν πολιτικὴ τῆς ἀντιρροίσεως βοήθειας και ὑποστήριξης πρὸς τὴ Ρωσία οἱ «Τάιμς» ἔγραφαν ὅτι «καμιὰ διαφορὰ γνώμης ἢ συμφέροντος δὲν χωρίζει τὴ Μ. Βρετανία ἀπὸ τὴ Ρωσία σὲ κανένα σπουδαῖο ζήτημα τῆς διεθνούς πολιτικῆς». Κι' αὐτὸ εἶταν σὰν νὰ ἀναγνωρίζονταν ἡ Ρωσία ἀπὸ μιὰ μεγάλη

Daily Mail

Train jumps the rails after 'wobble' at Hatfield

LONDON EXPRESS CRASH AT 50 MPH: 3 INJURED

Miracle escapes in 3 derailed coaches

HUNDREDS of passengers on the Newcastle-King's Cross express had miraculous escapes last night when the train "wobbled" at 50 m.p.h. just south of Hatfield and the engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

The engine plunged some two miles tracks, tearing up rails and sleepers before it stopped between two sets of rails. The leading coach skidded on to the side and the next two coaches were dragged half over the track.

All four trains were stopped, but no other trains were due immediately. The accident occurred at 11.30 p.m. near Kingswood signal box, two and a half miles south of Hatfield station, where a Southern express crashed last July.

Amidst the wreckage were many of the Newcastle-King's Cross express. The train was carrying 150 passengers and 100 crew members. The engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

The engine plunged some two miles tracks, tearing up rails and sleepers before it stopped between two sets of rails. The leading coach skidded on to the side and the next two coaches were dragged half over the track.

All four trains were stopped, but no other trains were due immediately. The accident occurred at 11.30 p.m. near Kingswood signal box, two and a half miles south of Hatfield station, where a Southern express crashed last July.

Amidst the wreckage were many of the Newcastle-King's Cross express. The train was carrying 150 passengers and 100 crew members. The engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

The engine plunged some two miles tracks, tearing up rails and sleepers before it stopped between two sets of rails. The leading coach skidded on to the side and the next two coaches were dragged half over the track.

All four trains were stopped, but no other trains were due immediately. The accident occurred at 11.30 p.m. near Kingswood signal box, two and a half miles south of Hatfield station, where a Southern express crashed last July.

Amidst the wreckage were many of the Newcastle-King's Cross express. The train was carrying 150 passengers and 100 crew members. The engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

The engine plunged some two miles tracks, tearing up rails and sleepers before it stopped between two sets of rails. The leading coach skidded on to the side and the next two coaches were dragged half over the track.

All four trains were stopped, but no other trains were due immediately. The accident occurred at 11.30 p.m. near Kingswood signal box, two and a half miles south of Hatfield station, where a Southern express crashed last July.

Amidst the wreckage were many of the Newcastle-King's Cross express. The train was carrying 150 passengers and 100 crew members. The engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

The engine plunged some two miles tracks, tearing up rails and sleepers before it stopped between two sets of rails. The leading coach skidded on to the side and the next two coaches were dragged half over the track.

All four trains were stopped, but no other trains were due immediately. The accident occurred at 11.30 p.m. near Kingswood signal box, two and a half miles south of Hatfield station, where a Southern express crashed last July.

Amidst the wreckage were many of the Newcastle-King's Cross express. The train was carrying 150 passengers and 100 crew members. The engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

The engine plunged some two miles tracks, tearing up rails and sleepers before it stopped between two sets of rails. The leading coach skidded on to the side and the next two coaches were dragged half over the track.

All four trains were stopped, but no other trains were due immediately. The accident occurred at 11.30 p.m. near Kingswood signal box, two and a half miles south of Hatfield station, where a Southern express crashed last July.

Amidst the wreckage were many of the Newcastle-King's Cross express. The train was carrying 150 passengers and 100 crew members. The engine and first three coaches were derailed. One coach overturned: no one was badly hurt.

Τὸν περασμένο χειμῶνα ἔγινε ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδίνον ἓνα μικρὸ σιδηροδρομικὸ δυστύχημα στὸ ὁποῖο τραυματίστηκαν τρεῖς ἐπιβάτες. Τὰ δύο αὐτὰ ἀποκόμματα ἐφημερίδων δείχνουν πόση ἔκταση ἀφιερώθηκε σ' αὐτὸ ἀπὸ τὸ «Νταϊηλ Μαιν» μιὰ κάπως λαϊκὴ ἐφημερίδα και τοὺς «Τάιμς». Ὁ σχετικὸς τίτλος στὸ «Νταϊηλ Μαιν» ἔπαινε τὶς δυνάμεις ἀπὸ τὶς ἐννέα στήλες τῆς πρώτης σελίδας και ἡ ἱστορία ἔπαινε ὅλη τὴν πρώτη στήλη τῶν νέων. Οἱ «Τάιμς» ἀφιέρωσαν στὸ δυστύχημα δώδεκα γραμμὲς στὴ μέση τῆς δευτέρας στήλης τῆς σελίδας τῶν νέων. Τὸ κύριο θέμα τῶν εἰδήσεων τῆς ἡμέρας εἶταν ἡ θέση τοῦ κ. Τρούμαν μετὰ τὶς ἐκλογὲς τοῦ Κογκρέσου στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες.

*Ἐρευνα τῆς Ἀγγλικῆς ἀστυνομίας στὰ γραφεῖα ποὺ εἶχε στὸ Λονδίνον ἡ Σοβιετικὴ Ἐμπορικὴ Ἀποστολὴ μαζί με τὴν ἐμπορικὴ ὁργάνωση «Arcos Ltd.»

δύναμη, τη μόνη που ως εκείνη τη στιγμή δεν την είχε αναγνωρίσει. Κι οι «Τάϊμς», με αντίκρια έπιμονή, εξακολούθησαν να αναθεωρούν τις παλιές τους αντιλήψεις, σχετικά με το ρόλο που είχε να παίξει η Ρωσία μέσα σ' ένα ειρηνικό κόσμο.

Αλλά η αλλαγή που άρχισε να εκδηλώνεται το 1942, εΐταν ακόμη πιο αξιοσημείωτη στο πεδίο της εξωτερικής και της οικονομικής πολιτικής. Στις 24 Μαρτίου του 1942, οι «Τάϊμς» δημοσίευσαν δύο άρθρα για το παγκόσμιο μεταπολεμικό έμπόριο στα όποια διαδήλωσαν την προσχώρησή τους στο σύστημα της διευθυνόμενης οικονομίας. 'Αποκάλυψαν μερικές άρχετα στοιχειώδεις αλήθειες όπως π.χ. ότι «καμιά χώρα δεν μπορεί να πουλήσει στον υπόλοιπο κόσμο περισσότερα απ' όσα ο κόσμος μπορεί ν' αγοράσει», χαρακτήρισαν το χρήμα «λογιστική τεχνική» και ζήτησαν να συροτηθεί μία «Παγκόσμια Έμπορικη Ένωση» που να οργανώνει την κατανομή, να καθορίζει διεθνείς τιμές και να εξασκει ένα γενικό έλεγχο σύμφωνα με συνεννοήσεις όλων των παραγωγών, που θά γίνονται με μία «Παγκόσμια Έπιτροπή Προόδου».

Η νέα πολιτική κέρδιζε σιγά-σιγά έδαφος. Οι «Τάϊμς» άπηύθουναν τα σχόλια τους προς τους τεχνικούς, τους νεαρότερους έκτελεστικούς υπαλλήλους του κράτους και γενικά προς τους νέους άνθρώπους που τόσο γρήγορα ώριμάζονταν στη βιομηχανία και στις δημόσιες υπηρεσίες που από καιρό είχαν τις ίδιες ιδέες. Η πολιτική αυτή συνοψίζεται σε τρία πράγματα: διευθυνόμενη οργάνω-

ση — ορθολογισμός — έπάρκεια. Δεν εΐταν δογματικά σοσιαλιστική αλλά έμπορικη πολιτική. 'Αναπτύχθηκε τον καιρό που ο πόλεμος πρόβαλλε άλλεπάλληλα προβλήματα σχετικά με την έθνική οργάνωση και την οικονομική κατάσταση του κράτους.

Από το 1943 και ύστερα οι «Τάϊμς» έδιναν όλο και μεγαλύτερη προσοχή στα καθαρά «μεταπολεμικά» σχέδια όπως εΐταν π.χ. του Σκώτ και του 'Αθγουντ* για τη χρησιμοποίηση και την κυριότητα της γής. 'Υποστήριξαν το σχέδιο των κοινωνικών ασφάλισων Μπέβεριτζ. Ζήτησαν ν' άρχίσει η εφαρμογή των σχεδίων κοινωνικών ασφαλίσων.

Οι «Τάϊμς» έπεξέειναν το αίτημά τους για μελύτερη έπάρκεια και στο πεδίο της πολεμικής οργάνωσης. Ζήτησαν έπιμονα να άπλοποιηθούν οι δημόσιες υπηρεσίες και χτύπησαν τη «γραφειοκρατία». 'Όταν άμφισβητήθηκε το δικαίωμα του τύπου να κατακρίνει τον τρόπο της διεξαγωγής του πολέμου, οι «Τάϊμς» άπάντησαν:

«Θά είχαμε νέους ανθρώπους να δώσουν νέο παλμό στην Κυβέρνηση, θά εΐταν δυνατό να χαραχθούν οι νέες κατευθύνσεις για τη ρύθμιση του 'Ινδικού προβλήματος, θά είχαμε τα νέα μηχανήματα, που τόσες έλπίδες δίνουν σχετικά με την καθοδήγηση και την αναξωογόνηση της παραγωγής, άν εΐταν κλειστό το στόμα των επικριτών.»

Ακόμα κι ούτοι που διαφωνούν με τους «Τάϊμς» φτάνοντας ως την αντιπάθεια δεν μπορούν παρά να τους διαβάσουν άν θέλουν να εΐναι ένημέροι στα νέα και στις διά-

φορες άπόψεις. Γιατί η είδησεογραφική ύπηρεσία των «Τάϊμς» εΐναι πραγματικά άσυαγώνιστη. 'Ακόμη οι στήλες των άναποκρισών τους άποτελούν την άντανάκλαση και μοξί τον οδηγό της κοινής γνώμης. Εΐναι η μόνη έθνική καθημερινή έφημερίδα (ο Μάντσεστερ Γκάρντιαν άπευθύνεται κυρίως στο κοινό της Β. 'Αγγλίας) όπου ο ειδικός μπορεί να βρει νέα γενικού ένδιαφέροντος πάνω στο θέμα που τον άπασχολεί — έπιστημονικό, πνευματικό, ακαδημαϊκό, καλλιτεχνικό — και να ξέρει ότι μπορεί να βασιστεί σ' αυτά. Περιφημο εΐναι το άρθρο που τυπώνεται στα δεξιά της άρθρογραφικής σελίδας. 'Εκεί, π.χ., δημοσιεύτηκε μία έκθεση του Καθηγητή 'Αϊνστάϊν για το πρόβλημα της σχετικότητας, που και τώρα ακόμα μνημονεύεται σε έπιστημονικές μελέτες.

Οι «Τάϊμς», όπως και ο υπόλοιπος τύπος, άντλούν τα νέα τους από τα πρακτορεία είδήσεων. 'Αλλά συγχρόνως άπασχολούν, τον καιρό της ειρήνης, 100 περίπου άναποκριτές στο έξωτερικό, κι απ' αυτούς οι 30 εΐναι άποκλειστικά δικοί τους. Μερικοί από τους άλλους άναποκριτές εΐναι άρχισυντάκτες έφημερίδων που κυκλοφορούν στις 'Αποικίες και τις Κτήσεις. Σε όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με την άπόκτηση είδήσεων και τη χρησιμοποίησή τους, στην τακτική προς τους διαφημιστές και τη στάση τους άπέναντι στη βιομηχανική και οικονομική οργάνωση, οι «Τάϊμς» έχουν δημιουργήσει ένα πρότυπο συμπεριφοράς που συμβαδίζει θαυμάσια με τα συμφέροντα του κοινού, του έθνους και της έλευθερίας του τύπου.

Το ζήτημα των σχέσεων άνάμεσα στους συντάκτες και τους άναποκριτές εΐναι πάντοτε στην ήμερησία διάταξη. 'Ο τελικός συντονισμός ένεργείται άπό τον συντάκτη των Αύτοκρατορικών 'Εξωτερικών Είδη-

σεων. Το μόνο που μπορούμε να πούμε έδώ γι' αυτόν εΐναι ότι οι γνώσεις του έχουν πραγματικά έγκυκλοπαιδική έκταση. Εΐναι 25 χρόνια συντάκτης των έξωτερικών είδήσεων και πριν απ' αυτό εΐταν άναποκριτής σε όλες τις Εύρωπαϊκές πρωτεύουσες, όπως και στις 'Ινδίες, τον Καναδά, τις 'Ηνωμένες Πολιτείες, τη Νότιο 'Αμερική. «'Ο ίδεώδης άναποκριτής του έξωτερικού εΐναι», κατά τη γνώμη του, «έκεινος που από τη μία μεριά γνωρίζει την τέχνη του δημοσιογράφου κι από την άλλη εΐναι ώριμος, λογικός και δημιουργικός άνθρωπος.» Αυτοί οι πολύτιμοι άνθρωποι εΐναι σπάνιοι, αλλά οι «Τάϊμς» τους βρίσκουν κι όταν μια φορά τους προσλάβουν, διατηρούν τη θερμή άφοσίωσή τους σε αληθινά καταπληκτικό βαθμό.

Οι «Τάϊμς» άνέπτυξαν σ' όλα τους τα τμήματα συστήματα εργασίας με τα όποια οίκοδομήθηκε το κύρος τους και η έπιροή τους. Τα παραρτήματά τους, — Φιλολογικό, 'Εκπαιδευτικό, Έμπορικό και Μηχανικό, και Οικονομικό, — ή «Βασιλική Έκδοση» τους, τυπωμένη σε χαρτί που θά βαστάξει 500 χρόνια, οι εβδομαδιαίες και αεροπορικές (σε φιλόχαρτι) εκδόσεις τους, οι μικρόσκοπικές τους εκδόσεις που τις κυκλοφορούσε στον πόλεμο το 'Υπουργείο Πληροφοριών, η ποιότητα του τυπώματος — και των φωτογραφιών τους — όλα συμβάλλουν στο επίπεδο της τελειότητας που έχουν κατάκτησει.

Οι έφημερίδες δεν δημοσιεύουν αναλύσεις των περασμένων κυρίων άρθρων τους ούτε φορολογούν τα σφάλματα και τους κακούς ύπολογισμούς τους όταν έρχονται τα γεγονότα να τους διαψεύσουν. 'Αλλά μπορούμε να είμαστε σίγουροι για ένα πράγμα: ότι στην περίπτωση που μία Βρετανική κυβέρνηση θ' άποδεχό-

* Η Έκθεση Σκώτ άσχολείται με προβλήματα των άγορών, προτείνει συστήματα έλέγχου και βελτίωση των όρων της άγορικής ζωής. Η Έκθεση 'Αθγουντ άσχολείται κυρίως με τη χρήση και την άπόκτηση γαιών και θεωρεί πως το κράτος πρέπει να έχει δικαιώματα στις άκαλλέργητες γαίες παντού.

ταν μέτρα άσυμβίβαστα με τη δημοκρατία και την έλευθερία της γνώμης, οί «Τάϊμς», από τη στιγμή που θα κυτολάβαιναν τί τρέχει, θα άγωνίζονταν με σταθερότητα έναντίον της κυβέρνησης αυτής. Όλα τα θυσιάζουν για μιá έλευθερη κοινωνία!

Στις 24 Σεπτεμβρίου του 1940 ή

Λουφτβάφε πίστεψε ότι είχε καταστρέψει τους «Τάϊμς» για πάντα. Το Γερμανικό ραδιοφωνο άνήγγειλε ότι «ή φωνή της Άγγλίας άναγκάστηκε να σωπάσει». Καλά ή άσχημα αυτή είναι ή γνώμη που έπικρατεί σε πολλά μέρη του κόσμου για τους «Τάϊμς».

Τα γραφεία των «Τάϊμς» στα 1811.

Ή Ρωσική θέση απέναντι στη θρησκεία

(Από το «Molodoi Bolshevik» της Μόσχας)

Μιά κι' ή θέση της θρησκείας στην Ε.Σ.Σ.Α. είναι κάτι που συζητείται από όλους, ή Έκλογή παρουσιάζει την αθένητική αυτή άνακοίνωση του «Νέου Μπολσεβίκου», επίσημης έφημερίδας της Κεντρικής Έπιτροπής της Κομμουνιστικής Όργάνωσης Νέων.

Ενα μέλος της Κομμουνιστικής Όργάνωσης Νέων ένεος δημοτικού σχολείου της έπαρχίας του Καλίνιν, έστειλε στο «Μολοντό Μπολσεβίκ» το ακόλουθο γράμμα:

«Άγαπητοί Σύγγεργοι,

Στην όργάνωση των νέων της περιφέρειας, γεννήθηκε τελευταία ζήτημα για τη στάση όλης της όργάνωσης απέναντι στη θρησκεία. Ή γνώμη μας είναι πως ένα μέλος της όργάνωσης δεν μπορεί να πιστεύει στο Θεό και να πηγαίνει στην εκκλησία και φέραμε αυτό το θέμα για συζήτηση στη γενική σχολική συνέλευση των μελών της Κομμουνιστικής Νεολαίας.

Ή συνέλευση απάντησε ότι τα μέλη της Όργάνωσης δεν πρέπει να πηγαίνουν στην εκκλησία. Μερικά όμως δεν άκολούθησαν αυτή τη λύση.

Ύστερα άπ' αυτό άκολούθησαν έντονες συζητήσεις στο σχολείο. Τα παιδιά που πήγαν στην εκκλησία άναφέρουν το νόμο για την έλευθερία της συνείδησης και της θρησκείας και πιστεύουν ότι έχουν δίκιο και πως ή άπόφαση της Όργάνωσης δεν είναι σωστή.

Σας παρακαλούμε να μάς πείτε τι στάση παίρνετε σεις σχετικά με το ζήτημα που παρουσιάστηκε στην Όργάνωσή μας».

Ή απάντηση στην έρώτησή τους αυτή, πρώτα-πρώτα είναι ότι Κομμουνιστικό Κόμμα, σ'αθερός πρωτοπόρος των δημοκρατικών έλευθεριών, άγωνίζεται πάντα για την έλευθερία της συνείδησης: άγωνίζεται δηλ. για να δώσει στον κάθε πολίτη το δικαίωμα να άποφασίζει έλεύθερα για τη στάση

του απέναντι στη θρησκεία και να διαλέγει αυτήν ή εκείνη τη θρησκεία ή να μην έχει καμιά σχέση μαζί της. Έπέμεινε πάντα στην άνάγκη του χωρισμού της Έκκλησίας από το Κράτος και του Σχολείου από την Έκκλησία, κάτι που το επέτυχε άπόλυτα μετά την Όκτωβριανή Έπανάσταση.

Το κράτος δεν δίνει καμιά έπιχορήγηση στην Έκκλησία. Στην Ε.Σ.Σ.Α. δεν υπάρχει επίσημη κρατική θρησκεία: όλα τα θρησκευάματα έχουν τα ίδια δικαιώματα. Όλοι οι πολίτες της Ε.Σ.Σ.Α. σύμφωνα με το άρθρο 124 του Συντάγματος, έχουν άπόλυτη έλευθερία συνείδησης.

Όστόσο αυτό δε σημαίνει πως το Κομμουνιστικό Κόμμα άδιαφορεί και για τις σχέσεις των μελών του με τη θρησκεία. Ό Λένιν είπε, ότι το κόμμα βλέπει τη θρησκεία σαν ιδιωτική όπόθεση σχετικά με το κράτος, όχι όμως και σχετικά με το άτομο τον Μαρξισμό ή την έργατική όργάνωση.»

Ό διαλεκτικός όλισμός, ή φιλοσοφία Μαρξισμού-Λενινισμού και ή θεωρητική βάση του Κομμουνιστικού Κόμματος είναι άκαταμάχητη στο ζήτημα της θρησκείας. Ή ιδέα που έχει σχηματίσει το κόμμα για τον κόσμο στηρίζεται σε έπιστημονικά δεδομένα. Άφου το κόμμα στηρίζει κάθε πράξη του σε έπιστημονικές βάσεις, είναι άναγκασμένο να σταθεί άντίθετο στη θρησκεία.

Ό Στάλιν είπε:

«Το κόμμα δεν μπορεί να σταθεί ουδέτερο απέναντι στη θρησκεία: κάνει προπαγάνδα έναντίον όλων των θρησκευτικών προλήψεων γιατί μάχεται για την έπιστήμη και οι θρησκευτικές προ-

λήψεις είναι έναντιον της 'Επιστήμης' κάθε θρησκεία βρίσκεται σε αντίφαση με την επιστήμη.» (Από τὰ «Προβλήματα του Λενινισμού»).

Η δύσκολη θέση του εργαζομένου λαού, ή έλλειψη επιστοσύνης στο άμεσο μέλλον του, ο φόβος της καταστροφής και της πείνας που τον απειλούν πάντα, υποκινούν την πίστη του στο θεό και στὸν ἄλλο κόσμο. Ο Λένιν εἶπε ότι μόνο με τὴ διαφώτιση δὲν μπορεί νὰ ξεριζωθεί ἡ θρησκεία ἀπὸ τὴ συνείδηση τῆς μάζας ἂν δὲν διδασχτεί νὰ μάχεται ἡ ἴδια γιὰ τὴν ἀπολύτρωσή της, ἐσωμένη καὶ οργανωμένη.

Αὐτὸ εἶναι ὁ λόγος πὺ τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα δὲν καταπολεμᾷ καμὶά θρησκεία μετὶ τῆς ἐνέργειάς του. Τὸ Κόμμα πιστεύει πὺς τὸ καθήκον νὰ υπερνική'σὺν οἱ θρησκευτικὲς προλήψεις, πρέπει νὰ υποταχθεὶ στὸ πρῶτιστο καθήκον, τὴν ὀργάνωση καὶ τὴν ἔνωση τοῦ εργαζομένου λαοῦ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ νίκη τοῦ Κομμουνισμοῦ.

Ύστερὰ ἀπὸ τὴν Ὀκτωβριανὴ Ἐπαναστάση πὺ κατέστρεψε τῆς βαθύτερες κοινωνικὲς ρίζες τῆς θρησκείας, ἐκατομμύρια λαοὶ ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τῆς θρησκευτικὲς προλήψεις πὺ ὡς τόσο εἶναι πολὺ δυνατές, ἰδίως ἀνάμεσα στοὺς λιγότερο ἐξελιγμένους καὶ μορφωμένους ἀνθρώπους. Ὑπάρχουν ἀκόμη στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ σὰν ἐπιβίωση τοῦ καπιταλισμοῦ. Γιὰ νὰ μπορέσει ὁλος ὁ εργαζόμενος λαὸς ν' ἀπαλλαγεὶ ἀπὸ τῆς προλήψεις αὐτές, χρειάζεται περισσότερο ἀπ' ὅλα νὰ ἀνυψώσουμε τὸ πολιτικὸν του ἐπίπεδο. Πρέπει νὰ καταβάλουμε ἐπιμοχθε προσπάθεια γιὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσουμε ὅτι οἱ θρησκευτικὲς προλήψεις εἶναι κάτι βλαβερό καὶ ἀντίστοιχο. Στὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν μπορεί νὰ ἰσχύσει κανένα διοικητικὸ μέτρο. Δὲ θὰ ὠφελήσει σὲ τίποτα τὴν προσπάθεια γιὰ τὴν υπερνίκηση τῶν θρησκευτικῶν προλήψεων ἀντίθετα θὰ τὴν ἐμποδίσει.

Ὅταν στὰ 1936 καταστρώθηκε τὸ πρόγραμμα τῆς Γενικῆς Ἐνώσεως τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας, τὸ Καταστατικὸν τῆς ἔλεγε: 'Η Κομμουνιστικὴ

Ἐνωση Νέων, πρέπει ἀποφασιστικὰ καὶ ἀπόλυτα νὰ χτυπήσει τῆς θρησκευτικὲς προλήψεις. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ, ὁ Στάλιν εἶπε:

«Γιατὶ «ἀποφασιστικὰ» καὶ «ἀπόλυτα» Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι αὐτό. Πρέπει νὰ ἐξηγηθεὶ μετὶ ὑπομονῆς στὸ λαὸ τὸ κακὸ πὺ κάνουν οἱ θρησκευτικὲς προλήψεις καὶ νὰ ἀναλυθεὶ τέλεια στὴ Νεολαία ἡ ὕλιστικὴ κοσμοθεωρία.»

Σύμφωνα μετὶ τῆς δηλώσεως αὐτῆς τοῦ Στάλιν, τὸ πρόγραμμα τῆς Ὀργάνωσης συμφώνησε πὺς «πρέπει μετὶ ὑπομονῆς νὰ ἐξηγηθεὶ στοὺς νέους τὸ κακὸ πὺ προξενοῦν οἱ θρησκευτικὲς καὶ οἱ ἄλλες προλήψεις.

Αὐτοὶ πὺ ἐγραψαν τὸ γράμμα ἔχουν δίκιο ὅταν λένε ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἐνώσεως δὲν θὰ ἐπρεπε νὰ ἀδιαφοροῦν στὸ ζήτημα τῆς θρησκείας ἄλλὰ νὰ ἀντιτάσσονται στίς ἀντιεπιστημονικὲς προλήψεις ἐνῶ τὰ μέλη πὺ θέλουν νὰ δικαιώσουν τὴ συμπεριφορὰ τους καὶ ἀναφέρονται στὸ ἄρθρο 124 τοῦ Συντάγματος δὲν ἔχουν δίκιο. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀναφέρεται στὴ στάση τοῦ κράτους ἀπέναντι στὸ ζήτημα τῆς θρησκείας καὶ ὄχι τοῦ κόμματος ἢ τῆς νεολαίας. Ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐνωση Νέων ἀποτελεῖ τὸ πῶς προσδευτικὸ μέρος τῆς Σοβιετικῆς Νεολαίας καὶ γιὰ τὴν Ἐνωσὴ ἡ θρησκεία δὲν εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεση. Ἄν ἓνα μέλος τῆς πιστεύει στὸ θεὸ καὶ πηγαίνει στὴν ἐκκλησίαν, δὲν μπορεί νὰ ἐκπληρώσει τὰ καθήκοντά του. Αὐτὸ σημαίνει πὺς δὲν ἔχει ἀκόμα ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τῆς θρησκευτικὲς προλήψεις καὶ δὲν ἔχει ἀποκτήσει ἀκόμη αὐτοσυνείδηση.

Ἡ Κομμουνιστικὴ Ὀργάνωση Νέων τοῦ σχολείου εἶχε δίκιο νὰ μὴν ἀφήσει νὰ περάσει ἀπαράτηρητο ἓνα τέτοιο γεγονός. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνει ἀδιάφορη ἐμπρὸς στὰ γεγονότα πὺ διαλύουν τῆς θρησκευτικὲς ἢ ἄλλες προλήψεις ἀνάμεσα στοὺς μαθητὲς τοῦ σχολείου.

Εἶχε ὅμως λάθος ἡ Συνέλευση τῆς Ἐνώσεως ὅταν ἀποδεχόταν μὴ λύση πὺ ἐμπόδιζε τὰ μέλη τῆς τὰ πηγαί-

νουν στὴν Ἐκκλησίαν. Ἄν βρίσκονται μέσα στὴν Ἐνωση παιδιά πὺ πιστεύουν στὸ θεὸ, τότε πρέπει νὰ τοὺς ἐξηγήσουν τὴ βλάβη πὺ φέρνουν οἱ θρησκευτικὲς προλήψεις καὶ νὰ τὰ βοηθήσουν νὰ σχηματίσουν μὴ σωστὴ ἀποψη τῶν φυσικῶν φαινομένων. Εἶναι ἀδύνατον νὰ πετύχουμε κάτι, ὅταν τοὺς ἀπαγορεύουμε ἀπλῶς νὰ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησίαν, ἀφοῦ χρέος τῆς Ἐνώσεως εἶναι νὰ παίρνει μὴ συνειδητὴ στάση ἀπέναντι στὴ θρησκεία καὶ νὰ πείθει τὰ μέλη τῆς γιὰ τὴν ἀναξιοσύνη τῶν θρησκευτικῶν ἀποψέων. Αὐτὸ δὲν μπορεί νὰ γίνει μετὶ ἐπίσημες ἀποφάσεις. Μόνο ἐκείνοι πὺ δὲν μπορούν νὰ πείσουν μετὶ ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα, καταφεύγουν σὲ τέτοιες «λύσεις».

Ἡ Κομμουνιστικὴ Ὀργάνωση Νέων πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ βελτίωση τῆς ἐκπαιδευτικῆς δουλειᾶς ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς καὶ ἀνάμεσα

στοὺς νέους πὺ πρέπει συστηματικὰ νὰ διαβάξουν ἐκλαϊκευτικὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία, καὶ ν' ἀκοῦν διαλέξεις πὺ θὰ τοὺς δείχνουν τὴν ἐπιστημονικὴ ὅψη τοῦ κόσμου, γιὰτὶ ἔτσι ἡ διδασκαλία τῆς φυσικῆς ἔχει μόνιμη ἀξία. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσουμε στοὺς νέους ἐρωτήματα σὰν τὴ σύνθεση τοῦ κόσμου, τὴ γένεση τοῦ σύμπαντος, τὴ γῆ καὶ τὴν ἱστορία τῆς, τὴν ἀρχὴ καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς πᾶν στὴ γῆ, τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ νοῦ καὶ τῆς συνείδησης. Αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα πρέπει νὰ τὰ ἐξηγήσουμε μετὶ τρόπο πὺ νὰ ἐξοικειώσει τοὺς νέους μαζί τους καὶ συγχρόνως νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ ἀναπτύξουν μὴ ἐπιστημονικὴ ἀποψη τοῦ κόσμου.

Συνεχῆς καὶ ὑπομονετικὴ διδασκαλία τῆς κοσμοθεωρίας αὐτῆς εἶναι, μετὶ τῆς σημερινῆς συνθήκης, τὸ καλύτερο μέσο γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων προλήψεων.

ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ...

ΤΑ ΠΙΟ ΠΑΛΙΑ ψεύτικα δόντια σ' ὅλον τὸν κόσμο εἶναι ἐκεῖνα πὺ βρέθηκαν στὸ στόμα μιᾶς Φοίνισσας πὺ εἶχε ταφεὶ πολλοὺς αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ. Εἶπ' ὅτι πολὺ ὥραία συνορμολογημένα καὶ εἶχ' ὅλον ἐφορμολογεὶ στὰ δόντια τῆς με λεπτὰ σημεῖα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἄρβες εἶχαν ἓνα εἶδος ἀναισθητικὸ πὺ τοὺς ἐπαίρναν με ἐλπίσιν· αὐτὸ πιθανότατα εἶχε τὴν προέλευσίν του ἀπὸ τοὺς Κινεζοὺς πὺ λέγεται πὺς ἀνακτάβαν γι' αὐτὸ τὸ λόγο στριγγυλοβόταν, (δηλ. ἠριώδες φυτὸ), μανιτάρια καὶ ἓνα ἄλλο ναρκωτικὸ φυτὸ. Οἱ Ἄρβες εἶχαν κτείνει ὥραία νοσοκομεῖα σὲ μὴ ἐποχὴ πὺ στὴν Εὐρώπη τὸ νοσοκομεῖον εἶταν γεμάτα βρωμιά καὶ ἀκαθαρσία. Χρησιμοποιοῦσαν ἀκόμα μουσικοὺς καὶ ἀνθρώπους πὺ διηγόνταν ἱστορίες γιὰ νὰ διασκεδάξουν τοὺς ἀρρώστους· καὶ ὅταν οἱ ἀρρώστοι βγαίναν ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο τοὺς εἶδαν χρήματα γιὰ νὰ πληρώσουν τὰ ἐξόδα τῆς ἀνάρρωσής τους.

M. P. REA στὸ «The March of Progress»

Ἡ ἀνθρώπινη μορφή

ΤΟΥ JOHN BROPHY

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο του «The Human Face»,

ἔκδ. George G. Harrap & Comp., Λονδίνο)

Γιὰ νὰ «διαβάσουμε» μιὰ φυσιογνωμία, γιὰ νὰ κρίνουμε τὴ φύση τοῦ κατόχου της, δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο· συχνὰ μάλιστα ἀδύνατο. Ἀκόμη καὶ ἓνα πρόσωπο φαινομενικὰ ἀπλὸ καὶ γλυκὸ εἶναι γεμάτο αἰνίγματα, ἐμπόδια, τυχαῖα συμπλέγματα καὶ ἓνα σωρὸ σημάδια ποὺ μᾶς παραπλανοῦν. Κατὰ τὴ γνώμη μου, κανεὶς, κρίνοντας ἀπὸ κείνο ποὺ βλέπει, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι μὲ τὴν πρώτην φορὰ ποὺ ἀντικρύζει ἓνα πρόσωπο, τὸ διαβάξει σωστά. Ἡ πείρα τῆς ζωῆς, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συμπεριφορᾶς ἐνὸς ἀνθρώπου πάνω πρὸς τὸν ἑαυτὸν καὶ ἡ ψυχολογικὴ μᾶς ἱκανότητα βοηθαεῖ πάρα πολὺ, καὶ ἔτσι μποροῦν νὰ γίνουν πραγματικὰ ἐξυπνες ὑποθέσεις. Μὰ καὶ ἡ καλύτερη ὑπόθεση μπορεῖ νὰ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ τέρας καὶ ἐκείνοι ποὺ εἶναι ἀντίθετοι, δὲ θὰ βροῦν γενικά νὰ ἀποκαλύψουν τίποτα τὸ ἀξιόλογο. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὸ πρόσωπο εἶναι τὸ ὄργανο ὅπου ἀποτυπώνεται ἡ εὐαίσθησις· καθεὶ ποὺ συνεχῶς ἐπιδρᾷ στὸ χαρακτὴρα τὸ βρίσκουμε γρομμμένο ἐκεῖ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ γλώσσα ὅπου εἶναι γραμμμένο τυχαίνει ἢ νὰ μὴν εἶναι εὐανάγνωστη ἢ νὰ μὴν ἔχει ἀπαλλαγὴ ἀπὸ διφρούμενα· καὶ ὁ χαρακτήρας εἶναι μιὰ σύμπτωση πνευματικῶν, βουλητικῶν καὶ συναισθηματικῶν λειτουργιῶν ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν παθητικὴ καὶ ἐνεργητικὴ πείρα τοῦ ὑποκειμένου, μιὰ ἀτελειωτὴ ἀκολουθία ἀπὸ συνειδητὲς ἢ ἀσυνειδητὲς ἀποφάσεις, μικρὲς ἢ μεγάλες ποὺ παίρνει τὸ άτομο στὴν πορεία τῆς καθημερινῆς του ζωῆς.

Δὲ θὰ μοῦ κάνει ἐκτίληξ ἂν μερικοὶ ἀπὸ κείνους ποὺ θὰ διαβάσουν αὐτὰ, ἀρνηθοῦν νὰ συμφωνήσουν μὲ τὰ συμπεράσματά μου, ἂν βάλουν στὸ νοῦ τους καὶ ἐπιμένουν στὴν πίστη πως ὁπωσδήποτε μποροῦν νὰ διαγνώσουν τὸ χαρακτὴρα ἀπὸ τὴ μορφή. Δὲν θὰ ἀρνηθῶ ὅτι μπορεῖ νὰ κατέχουν τὸ χάρισμα αὐτό. Ἡ δική μου ἀποψη εἶναι πὼς τὸ χάρισμα αὐτό εἶναι πάντα περιορισμένο καὶ τίποτα περισσότερο ἀπὸ μιὰ προσπάθεια. Ἄς πάρουμε τίς εἰκόνας ποὺ ἔχουμε στὶς ἐτάμενες σελίδες· ἄς δοῦμε προσεχτικὰ τίς μορφὲς καὶ ἄς προσπαθήσουμε νὰ συνθέσουμε μιὰ πλήρη καὶ λεπτομερὴ εἰκόνα τοῦ χαρακτὴρα τοῦ κατόχου τῆς κάθε μιᾶς. Τὸ «Γυναικεῖο κεφάλι» τοῦ E. P. Χιούις (πίν. 1) μᾶς δίνει ἓνα προφίλ μὲ κανονικὰ καὶ ὁμορφα χαρακτηριστικά. Τὰ μάτια κοιτάζουν μπροστὰ μὲ μιὰ εὐλακίαν στὴν ἐκφρασὴ τους, τὸ στόμα γεμάτο, κάπως φιλήδονο χωρὶς νὰ προκυλεῖ ἡ ἐκφραση ὅλης τῆς μορφῆς εἶναι σκεπτικὴ καὶ εὐγενικὴ. Μποροῦμε ὅμως νὰ ποῦμε ὅτι οἱ ἀρετὲς οὐδὲς μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὑποδηλώνονται, εἶναι παντοῖνές καὶ ὅχι μιὰ διάθεση τῆς στιγμῆς; Μποροῦμε νὰ εἰμαστε βέβαιοι ὅτι δὲν εἶναι, σὲ ἓνα τόσο νεὸ ἄνθρωπο ἀποτέλεσμα κληρονομικότητας περισσότερο, παρὰ ζήτημα χαρακτὴρα; Καὶ ἂν ὑποθέσουμε ὅτι ἡ νεὰ αὐτὴ κοπέλλα (δὲν ξέρω διόλου ποιά εἶναι) εἶταν πραγματικὰ πάντα τῆς ἰδιοτροπίας, κρυφῆς, μὲ θέληση ἀδύνατη, τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ τοῦ χαρακτὴρα τῆς θὰ εἶχαν προφάσεις κιόλας νὰ φανερωθοῦν, ἄς ποῦμε, σὲ μιὰ ἐνταση τῶν χειλιῶν, στὸ ἐλάφρὸ κλείσιμο τῶν ματιῶν, ἢ στὴ χαλάρωση τῶν μυῶν τῶν σιαγόνων;

Δεύτερο φέρνω σὰν παράδειγμα ἓνα πορτραῖτο τοῦ Ντύτερ (πίν. 2), τὸ

ἴδιο ὁμορφο, μὲ τὸν τρόπο του καὶ κείνο. Ἐδῶ τὸ πρόσωπο εἶναι πολὺ μεγάλο, τὰ μάγουλα μὲ ἄδρες γραμμές, ἡ μύτη καλοφτιαγμένη, μακριὰ ὅμως καὶ λεπτή, τὸ σαγόνι πεταχτό, μὲ ἓνα βαθύλωμα κάτω. Ἡ ἐκφρασὴ του φαίνεται ἐλαφρὰ εὐθυμῆ, δείχνει αὐτοσυμψύχηση, καὶ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη. Ἡ μορφὴ αὐτὴ θὰ μπορούσε νὰ ἀνῆκε σ' ἓνα στρατιώτη ἢ σ' ἓνα ληστή, ἓνα καλοστέκοντο ἔμπορο ἢ πολιτικὸ, πάντως σὲ ἄνθρωπο μὲ δρᾶν καὶ ἐνδιαφέροντα ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν. Μιὰ φορὰ ἐκείνο ποὺ ἔδωσε στὸν ἄγνωστο αὐτὸ ἀντὶ τῶν ἀδρῶν γρομμῆς τοῦ προσώπου του, τὸ δυνατό του σαγόνι, δὲν εἶναι ὁ χαρακτήρας ποὺ ἐφτίσθη ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἡμεῖς μποροῦμε νὰ ἐρμηνεύσουμε τὸ σχῆμα τῆς μύτης του ὅτι δείχνει εἴτε περιέργεια εἴτε ἓνα ξύπνημα τοῦ μυαλοῦ, ποὺ χαρακτηρίζει τὴν Ἀναγέννηση. Ἀπὸ ὅτι ξέρουμε «μπορεῖ νὰ εἶχε ἀφήσει νὰ σκορπίσουν ὅλες οἱ ἀρετὲς ποὺ κληρονόμησε ἀπὸ τοὺς προγόνους του καὶ ὁ χαρακτήρας του, ἔτσι ὅπως τὸν ἐφτίασε, μπορεῖ νὰ εἶταν ἄσματος καὶ ἐπιεικῆς γιὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι, τὸ μόνο ποὺ μποροῦμε νὰ ποῦμε εἶναι πὼς ἴσως νὰ εἶταν ἓνας ὄνειροπόλος παρὰ ἄνθρωπος τῆς δρᾶς, ἓνας πιστὸς σύζυγος καὶ ἀφοσιωμένος πατέρας παρὰ ἓνας ἐπιδεικτικὸς καὶ ἀνεύθυνος ἐραστὴς πολλῶν γυναικῶν, κάτι ποὺ θὰ μᾶς τὸ ἔβαζε στὸ νοῦ μας τυχαῖα ὁ τύπος του, ἀρκετὰ καλοφτιαγμένος.

Ἄν ἐξετάσουμε τὴν «Ἀντιπροσωπογραφία» τοῦ Σάμουελ Πάλμερ, (πίν. 3) βλέπουμε ἄμέσως πὼς εἶναι μόνο ἓνα σχέδιο ἀξιόλογο γιὰ τὴν καλὴν τεχνικὴν, γιὰ τὴν πραγματικὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ τελειότερα πορτραῖτα ποὺ ἔγιναν ποτε, ἀλλὰ μιὰ σύνθεση ποὺ μὲ ὅλη τὴν ἀπλότητα περιβάλλεται ἀπὸ ἓνα μεγάλον καὶ ἐντονὸ αἶσθημα. Καὶ εἶναι ἡ ἀντιπροσωπογραφία ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ τὴν ἐφτίασε κοιτάζοντας στὸν καθρέφτη καθὼς ἐργαζόταν. Φαίνεται πὼς ἔβαλε τὸν ἑαυτὸν νὰ ζωγραφίσῃ εὐλακίαν, πιστὰ, χωρὶς προκατάληψη — ὅσο μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος — καὶ χωρὶς συναισθηματικότητα, τὴ βαθειὰ καὶ μουσικὴ ἐκείνη στιγμὴ ποὺ τὰ μάτια βουβίζονται μέσα σὲ μιὰ μορφὴ ποὺ φαίνεται στὸν καθρέφτη. Ἡ οὐτοκριτικὴ, ποὺ συχνὰ οἱ ἄνθρωποι τὴν παίρνουν ἐλαφριά, μεταστραμμένη σὲ αἰσθητικὴ ἀποτίμηση ἢ χαμωμένη γιὰ νὰ ὑπηρετῇ τίς πρακτικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐμφάνισης τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ γίνῃ μιὰ ἀσκησιὶς ἐπὶ μεταφυσικῇ, ποὺ ἐπιτείνει τὴ σχέση ἀνάμεσα στὸ ἐγὼ καὶ στὸ σὺμπαν. Κοιτάζοντας θαυμαστικὰ τὴ μορφὴν του ποὺ καθρεφτίζονταν στὰ ἴσχυα νερὰ τῆς λίμνης, ὁ Νάρκισσος ἔφτασε στὴν αὐτοκτονία.

Ὡστόσο, μέσα στὸ πορτραῖτο τοῦ ὁ Σάμουελ Πάλμερ κατόρθωσε νὰ δώσει κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν ἀπλὴ σύνθεση καὶ τὴν ὁμοιοτητα. Ἐδῶς μιὰ εἰκόνα τῆς προσωπικότητάς του, τοῦ χαρακτὴρα του καὶ τῆς ἐσωτερικῆς του διάθεσης ὅλα μαζί συνδυασμένα, μιὰ μαρτυρία εἰς εἶδους ἀνθρώπου εἶταν. Τί εἶδους λοιπὸν εἶταν; Ἐδῶ δὲν κρύβεται τίποτα μὲ γενεὴ ἢ μουστακὰ οὐτε ὑπάρχει κανένα τέχνασμα γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὴ φυσικὴ θελκτικότητα: εἶναι τὸ πρόσωπο ἐνὸς νέου ἀνθρώπου, εὐχάριστο στὸ μάτι, χωρὶς νὰ ἔχει τίποτα τὸ ἐξαιρετικὰ ὥραιο. Τὰ μαλλιά καὶ τὰ πυκνά του φρύδια εἶναι ἀκατάστατα. Τὰ μάτια καλοφτιαγμένα φαίνονται πρὸ πολλοῦ νὰ παρατηροῦν ψυχρὰ παρὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύπτουν κάτι. Τὸ σαγόνι εἶναι στενὸ μὰ ἔχει μιὰ σιγουριά καὶ τὰ μάγουλά του ἔρχονται λίγο ἀσύμμετρα μὲ τὸ πλούσιο, σοβαρὸ στόμα του, σὰν λίγο πρὶςμένα. Τί ἄλλο μποροῦμε ν' ἀνακαλύψουμε ἀπὸ τὸ πορτραῖτο αὐτό, παρὰ πὼς ὁ Σάμουελ Πάλμερ εἶταν, τότε ποὺ τὸ ἐφτίσθηκε, νέος, τρομερὰ σοβαρὸς καὶ ἰσως σταθερός. Θὰ μπορούσαμε νὰ μῆσουμε ἀπὸ τὸ πορτραῖτο αὐτό, πὼς ὁλόκληρη ἡ ζωὴ του ἐπηρεάσθηκε ἀπὸ τὴ γνωριμία του μὲ τὸν Οὐίλλιαμ Μπλέικ (!), ὅταν εἶταν

1) William Blake Ἕλληνας ποιητὴς καὶ ζωγράφος (1757 - 1827).

νέος, πώς εΐταν ένας αισθηματικός και ρομαντικός τύπος και πώς εΐδε και έδωσε με την τέχνη του στο άγγλικό τοπείο μιὰ μυστικιστική όμορφιά που απλώνεται και σχηματίζει τη φύση, τὰ δάση και τὰ χωράφια, τούς λόφους και τὰ ποτάμια; Όταν μιὰ φορά μάθουμε κάτι για τή ζωή του Πάλμερ, τότε πιά είναι εύκολο νά διαβάσουμε μέσα στη μορφή του τὸ χαρακτήρα του. Προτού όμως γίνει αυτό, με όλη τή συναισθηματική σύγκρουση που εκφράζει τὸ πορτραίτο, κάθε άφαιρέση πρέπει νά είναι πειραματική και άμφιβόλη.

Φτιάνοντας στο έργο του Ρόμπερτ Γκρήνχαμ ή «Πυρρόξανθη Βικτωριανή» (πίν. 4) βρίσκουμε μιὰ έντελώς διαφορετική τεχνική και ένα έντελώς διαφορετικό πρόσωπο. Στο πρωτότυπο τὰ μαλλιά κάτω από τὸ γυρτό καπέλλο, είναι χρυσοκόκκινα· οί άπρες πινελιές του φόντου μοιάζουν με νιφάδες, και ή άκρη τής μύτης είναι ρόδινη σά νά έχει κοκκινίσει από τὸ κρύο. Τὸ πρόσωπο του κοριτσιού τὸ σχηματίζουν όλο μαλακές φόρμες· ή άπλότητά του δίνει ένα σύνολο νέο και ήρεμα όμορφο. Η έκφρασή της, καθώς γέρνει τὸ κεφάλι, είναι λίγο προσποιημένη· έχει τήν προσποίηση που παίρνουν οί νέοι. Όπως τὸ πορτραίτο του Χιούις, έχει κι αὐτὸ μιὰ σκεπτική έκφραση, όμως είναι λιγότερο ώριμο και πολὺ λιγότερο αὐτὸ που λέμε, άριστοκρατικό. Όσοσο θά μπορούσαμε νά πούμε πώς αὐτὸ τὸ κορίτσι του 1640 έχει λιγότερα έφόδια για τή ζωή παρὰ ή κοπέλλα που ζωγραφίστηκε, ίσως μιὰ αιώνα πριν, και θά είχαμε δίκιο νά εκπλαγούμε αν μᾶς είλεγαν πώς είναι κοπέλλα από καλὸ σπίτι, ενώ τὸ μοντέλλο του E. P. Χιούις δούλευε σ' ένα μαγαζι ή σ' ένα εργοστάσιο; Τέτοιες προκλήσεις τυχαίνουν σ' όλους. Ο κ. Γκρήνχαμ μὲ είπε ότι για τὸ πορτραίτο του αὐτὸ δὲν είχε μοντέλλο. Είναι μιὰ σύνθεση έπινοημένη και εκτελεσμένη για τή διακοσμητική της άξία· σάν πορτραίτο είναι φανταστικό. Τὸ κορίτσι αὐτὸ δὲν υπήρξε παρὰ μόνο στη φαντασία του καλλιτέχνη. Μά ποιὸς θά τολμούσε νά τὰ πεί όλα αὐτὰ χωρίς τις έξηγήσεις του καλλιτέχνη; Τὸ κορίτσι έχει πολὺ νέο πρόσωπο και έτσι ὁ χαρακτήρας του μόλις που θά είχε τὸν καιρὸ ή και τις εύκαιρίες νά έντυπωθεῖ στὸν έσωτερικὸ άνθρωπο που είχε μέσα της από κληρονομικότητα. Από τὸ πορτραίτο ώστόσο ένας παρατηρητὴς θά μπορούσε εύκολα νά φανταστει πώς τὸ κορίτσι αὐτὸ—αν υπήρχε—θά μιλούσε και πώς θά φερνόταν σὲ όρισμένες περιστάσεις. Τὸ ζήτημα είναι ότι δὲν αποκλείεται, οί φαντασίες αὐτὲς νά βρίσκονταν πολὺ μακριά από τήν πραγματικότητα.

Για νά φανεί αὐτὸ πὸ καθαρά, ἄς συμβουλευτοῦμε και μιὰν άλλη μορφή, για τήν όποία δὲν χρειάζεται νά παραπέμψουμε σὲ πίνακα, γιατί τὰ γεγονότα τήν έχουν κάνει πάρα πολὺ γνωστή σὲ κάθε Εύρωπαίό: τή μορφή του Άδόλφου Χίτλερ. Οί γνώμες θά αποκλίνουν ή μιὰ από τήν άλλη. Ίσως αὐτοί που θά έρθουν ύστερα από μᾶς διαφωνήσουν. Για μᾶς όμως που ζούμε σήμερα είναι βέβαιο πώς ὁ Χίτλερ έφερε περισσότερο από κάθε άλλον άνθρωπο κατὸ μέσα στην ιστορία. Έγινε αίτία νά πεθάνουν πολλά εκατομύρια άνθρωποι και διέφθειρε τὸ πνεῦμα του λαού του. Έχει τήν εὐθύνη για άναρρίθμητα και τρομερά βασανιστήρια· προκάλεσε τρόμο και καταστροφή και δυστυχία όπου μπορούσε νά φτάσει. Πέθανε στὰ πενήντα του και έτσι υπήρχε καιρός νά φανεί ὁ χαρακτήρας του στο πρόσωπό του. Άς αφήσουμε τὰ πορτραίτα, που πάντα κολακεύουν γιατί οί τύραννοι μπορεί νά αγαποῦν τήν παραστατική τέχνη, όχι όμως και τή ρεαλιστική. Άς πάρουμε τις άναρρίθμητες φωτογραφίες του. Οί φωτογραφίες του Χίτλερ όταν μιλάει μέσα σὲ διασχέψεις, χαρούμενος σὲ εποχές νίκης, σκυθρωπὸς σὲ καιρούς-άποτυχίας, άπειλητικός, προτρεπτικός, χαμογελαστός

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΕΦΑΛΙ

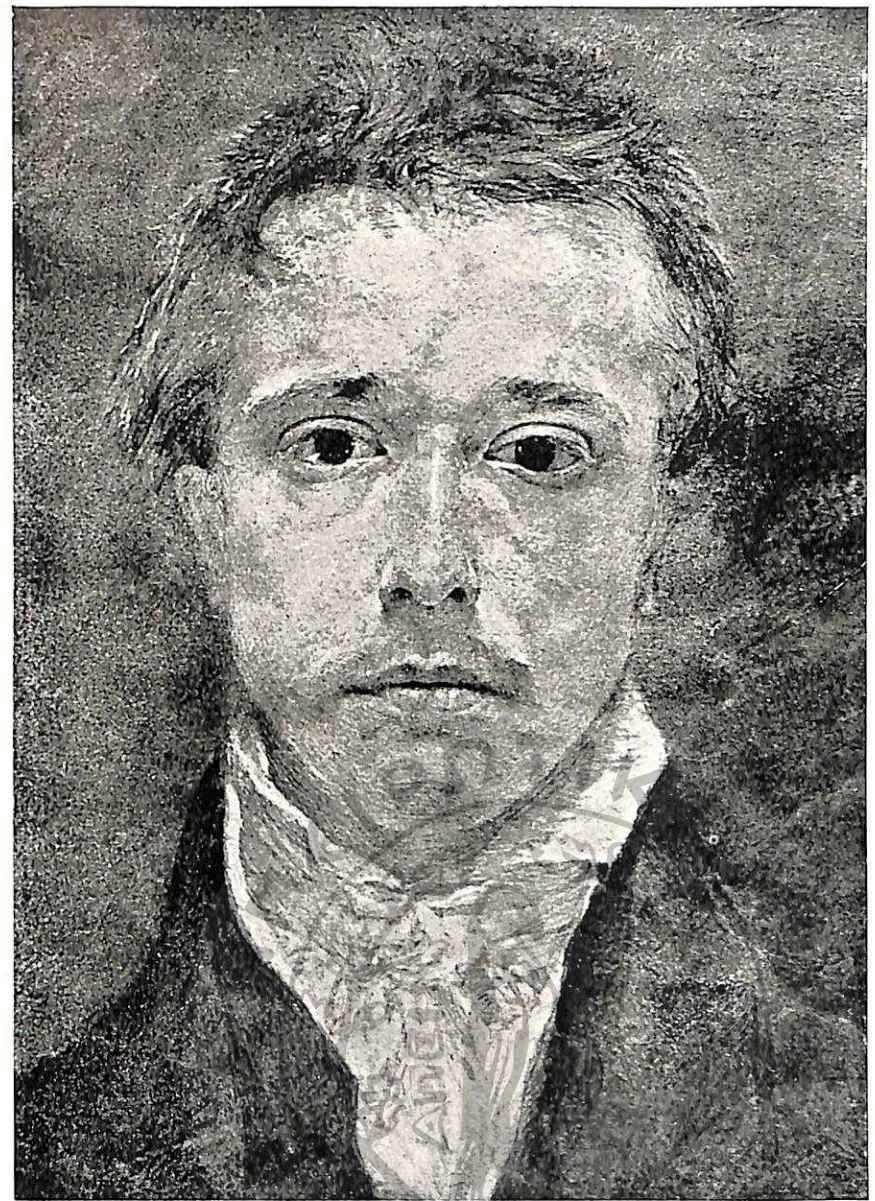
Του E. R. Hughes

Σύλλογή John Brophy

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ
Τοῦ Albrecht Dürer

Βρεταννικὸ Μουσεῖο

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ
Τοῦ Samuel Palmer

Μουσείο Ashmolean, Ὁξφόρδη

Η ΠΥΡΡΟΞΑΝΘΗ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗ

Τοῦ Robert Greenham

Συλλογὴ John Brophy

σὲ κοινωνικὲς συγκεντρώσεις, ἢ ὅταν ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰ βουνὰ στὸ Μπέρχτεσγκατέν ἢ ὅταν παίρνει λουλούδια ἀπὸ μικρὰ κοριτσάκια μὲ χωριάτικα φουστάνια. Μποροῦμε σὲ καμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὲς φωτογραφίες, νὰ δοῦμε τὸν πραγματικὸ τοῦ χαρακτήρα καὶ τὴν ἀλαζονεία τῆς ἐξουσίας, τὴν τρομερὴ ὁμότητα, τὴν ἀπεριόριστη φιλοδοξία, τὴ μεγαλομανία, τὸν αὐτο-οἰκτιρμό, τὴν αὐτομεγαλοποίηση; Εἶναι μορφή ὅπου μποροῦμε νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν πηγὴ τῆς καταστροφῆς τοῦ κόσμου; Εἶναι σατανική; Ἔχει πυκνὰ φρόνδι; ἄγρια μάτια, γαμψή μύτη, περιφρονητικὸ στόμα, πεταχτὸ σαγόνι; Ὅλοι ἐξέρουν πὼς κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ δὲν ὑπάρχει στὸ πρόσωπο τοῦ Χίτλερ. Ἀπὸ τὴ μορφή του δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μαντέψει κανεὶς οὔτε ἓνα περιστατικὸ τῆς ἀπαίσιας σταδιοδρομίας του. Εἶναι ὁ πῶς σατανικὸς χαρακτήρας μέσα στὴν ἱστορία καὶ ἡ φυσιογνωμία του δὲν ἔχει τίποτα τὸ ἰδιαίτερο—οὔτε ὁμορφο, οὔτε ἀσχημο, οὔτε ἐντυπωσιακὸ· εἶναι ἓνα τυχαῖο ἄθροισμα ἀπὸ κακοφτιαγμένα καὶ κοινὰ χαρακτηριστικὰ, μιὰ μορφή ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ περιμέναμε καὶ ἀπὸ ἓνα κατώτερο δημόσιο ὑπάλληλο, λίγο ἀνισόρροπη ἀπὸ τὴ μανία νὰ κάνει ἀκουαρέλλες, ὄχι κακὲς, μὰ καθόλου πρωτότυπες ἢ δυνατὲς ὅπως τὲς φαντάζεται αὐτὸ τὸ ἀγοητο πλάσμα. Ἴσως αὐτὸς ὁ πιθανὸς ἀσχημος Χίτλερ νὰ τρομάζει ὥρες-ὥρες τὸν κόσμο διὰ τὴν προσβάλλεται ἡ καλλιτεχνικὴ του περηφάνεια. Τότε τὸ πρόσωπό του παίρνει μιὰ ἐκφραση μανίας, τεντώνονται τὰ μάτια του καὶ χάνονται σὲ μιὰ παρατεταμένη λάμψη. Μὰ ὁ γιατρός κουνάει τοὺς ὤμους του καὶ λέει πὼς εἶναι μιὰ ἥπια μορφή ὑστερίας· εἶναι ἀπίθανο νὰ γίνῃ ἐπικίνδυνη. Νὰ τί φαίνεται ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χίτλερ: κατωτερότητα καὶ μικροπρέπεια, ἡ ἀχαρὴ ἰδιοσυγκρασία ποὺ κληρονόμησε καὶ ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ βελτιώσει.

Ἡ Γερμανία εἶναι μιὰ χώρα ποὺ στάθηκε πέρα ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν ἐξέλιξη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, μιὰ χώρα γεματὴ ἀνωμαλίες καὶ βαρβαρικὲς ἐπιβιώσεις. Τίποτα ὅμως δὲν εἶναι στοὺς Γερμανοὺς τόσο ἀκατανόητο ὅσο τὸ ὅτι διάλεξαν ἓνα τέτοιο ἄνθρωπο καὶ μιὰ τέτοια μορφή γιὰ νὰ τὴν κάνουν εἰδωλο καὶ νὰ ὑποταχθοῦν σ' αὐτήν. Ἡ μόνη ἐξήγηση ποὺ μπορεῖ νὰ σταθεῖ εἶναι μία· καὶ αὐτὴ δὲν μᾶς δίνει τὸ «γιατί» ἀλλὰ μᾶς φέρνει στὰ μισὰ τοῦ δρόμου γιὰ τὸ «πῶς». Ἡ ἀπάντηση αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι πὼς ἡ πλειονότητα τῶν Γερμανῶν δὲν μποροῦσε νὰ δεῖ τὸν Χίτλερ ὅπως κάνει ὁ σωστὸς καὶ πολιτισμένος κόσμος. Εἶχαν μιὰ ἀντίληψη ποὺ θόλωνε καὶ διαστρέβλωνε αὐτὸ ποὺ ἔβλεπαν μὲ τὰ μάτια τους. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ Γερμανικὴ πλάνη ἀπὸ ὅπου ἐξαιροῦνται καὶ οἱ ἄλλες ἐθνικότητες. Ἰδιάζει ὅμως στὴ Γερμανία γιατί ἡ δύναμη ποὺ ἔχει ἡ διαστρέβλωση αὐτὴ νὰ διαφθείρῃ τὸ ἠθικὸ αἶσθημα, συγχωρώντας κάθε φαιδριότητα γιὰ χάρι μίᾳς στρατιωτικῆς νίκης παλιᾶς ἢ μελλοντικῆς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς σὲ μιὰ τόσο ἀνηρωτικὴ μορφή σὰν τὸν Χίτλερ, γίνεται ὑπερβολή.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ ἄνθρωποι, ἀντὶ νὰ διαβάσουν χωρὶς πάθος μιὰ μορφή, προσπαθοῦν νὰ εἰσδύσουν μέσα τῆς, τῆς ἀποδίδουν χαρακτηριστικὰ ἐπίκτητα καὶ φυσικὰ ποὺ τὰ διαισθάνθηκαν αὐτοὶ, τὰ ἀκούσαν καὶ τὰ φαντάστηκαν μόνοι τους. Ἄν τὸν Χίτλερ τὸν ἔβλεπαν σὰ σωτήρα τοῦ λαοῦ του, σὰν προφήτη, σὰ μεγάλο πολιτικὸ καὶ στρατηγό, γιὰ κείνους ποὺ τὸν δέχονταν ἔτσι, ἄρχισε νὰ ἐνσυχώνει τὴ Γερμανικὴ ἰδέα τοῦ ἥρωα. Ἀντίθετα, ὅλοι ἐμεῖς περιμένουμε ἓνα ἐγκληματὴ νὰ δείξῃ στὸ πρόσωπό του τὰ σημάδια ποὺ τὸν ὠθησαν στὸ ἐγκλημα. Τὰ μάτια τοῦ ἀπατεώνα, —μιὰ καὶ τὸ μάθαμε πὼς εἶναι ἀπατεώνας— ἀρχίζουν νὰ μᾶς φαίνονται πὼς παίξουνε καὶ μᾶς ἐξαπατοῦν, ἐνῶ λίγο πρὶν μᾶς φαίνονταν ἴσως ὀρεκτὰ ἔντιμα, καὶ αὐτὸ ἂν μπαινάμε στὸν κόπο νὰ τὰ προσέξουμε. Ὁ ἐγκληματίας ὅταν μιὰ φορὰ τὸν πιάσουν καὶ τὸν καταδικάσουν, ἐκφράζει τὴ δίψα του

για το αίμα σε κάθε του έκφραση ή αν η μορφή του δεν είναι πολύ έκφραστική, λένε πως δείχνει το εσωτερικό του με την ψυχή του αδιαφορία. Ακόμη θα πρέπει να υπάρχουν και να περιφέρονται στους δρόμους και άνθρωποι—πολύ λίγοι βέβαια—που έχουν εγκληματίσει μα που ποτέ δεν τους υποψιάστηκε κανείς. Ή τσση είναι πάντα να δούμε στο πρόσωπο, την επιβραύση εκείνου που πιστεύουμε κι' όλας για τον κάτοχό του. Καθώς γράφω έχω μπροστά μου μία εφημερίδα με ανταπόκριση ενός ξυπνου και αξιοπιστού δημοσιογράφου για μία ομάδα Γερμανούς αιχμαλώτους, «μέλη του κόμματος των Ναζί, που συνελήφθησαν εδώ γύρω και Γερμανούς στρατιώτες των Σ.Σ. που έβγαλαν τις στολές τους και βρέθηκαν πίσω από τις συμμαχικές γραμμές...» Τους είδε στα κελιά τους και τους χαρακτηρίζει «αίμιβορους», και «τρομπόχους». Ο ένας έχει μία «πλαδαρή φυσιογνωμία» και όλοι τους ένα «ήλιθιο άπαιδες βλέμμα». Πριν να τους επισκεφθεί στα κελιά τους, ο δημοσιογράφος ήξερε πως είχαν κάνει φοβερά εγκλήματα. Πραγματικά μπορεί να έδωσε μια λαμπρή και αντικειμενική περιγραφή εκείνου όμως που ενδιαφέρει έμένα, είναι αυτό: αν πριν να τους επισκεφθεί, του έλεγαν ότι είναι θύματα των Ναζί, θα είχε δη τη ίδια χαρακτηριστικά στα πρόσωπά τους; Μερικοί διαβολικοί άνθρωποι χωρίς άμφισβησία φαίνονται διαβολικοί, όχι όμως όλοι. Είναι φυσικό, από ένστικτο να περιμένει κανείς να δει το χαρακτήρα στο πρόσωπο, μα σπάνια ή ζωη είναι τόσο απλή και ή προσδοκία αυτή, που δεν ικανοποιείται πάντα, οδηγεί σε λαθεμένες κρίσεις. Όταν ο Ρούντιστεντ προχωρούσε στις Άρδεννες, στο τέλος του 1914, άρχισαν Αμερικανοί στρατιώτες αιχμαλωτίστηκαν, άποπλίστηκαν και δολοφονήθηκαν από τα πυροβόλα των γερμανικών τάνκς που τους είχαν περικυκλώσει. Αν ανακάλυπταν τους Γερμανούς που έκαναν αυτό και τους δίκαιαν, όλος ο κόσμος θα περιμενε να τους βρει άσχημους, με κατεβαστά φρύδια, μισοκλεισμένα μάτια, κατσουφιασμένους, με πρόσωπα άποκτηνωμένα. Μπορεί όμως και πολλοί απ' αυτούς να είχαν ξανθοί, με γαλανά μάτια, χαριτωμένοι, φτιαγμένοι για να παίξουν το ρόλο του ήρωα σε ένα κινηματογραφικό ρομάντζο. Αυτό θα είναι ένα από τα πιο άλυτα προβλήματα για τα στρατεύματα κατοχής και τις πολιτικές άρχές: να άποκαταστήσουν τις ανθρώπινες και ακόμα συμπαθητικές μορφές των νικημένων Γερμανών, που στα χρόνια του θριάμβου τους έδειξαν τέτοια συμπεριφορά που ή ανθρώπινη πρέπει ή να την άποκηρύξει ή να πάψει να λέγεται ανθρώπινη.

Εκείνου που φαίνεται πιο εύκολα από τη μορφή, είναι ή ιδιοσυγκρασία, ή διάθεση που χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά του καθενός. Αυτό όμως είναι κληρονομιά τη: φυλής ή των γονέων, που ο κληρονόμος μπορεί να τη σπαταλήσει, να την παρημελήσει ή να την καλλιεργήσει με επίγνωση της ευθύνης του. Δεν μπορούμε να διακρίνουμε εύκολα πως χρησιμοποιήσει την κληρονομιά αυτή. Αυτό είναι έντελώς άδύνατο με την πρώτη γνωριμία. Όσο γνωρίζουμε καποιον ά το κοντά, όσο μαθαίνουμε να προσέχουμε τί κάνει και τί άτοφεύγει, την άτελεύτητη άκολουθία των μικροαποφάσεων που σάν το κοράλλι σχηματίζουν το χαρακτήρα του και όσο συγχρίνουμε αυτό με τις ευμετάβλητες άτοκαλίψεις της μορφής του,... τόσο μαθαίνουμε άπό τον τύπο να βγάζουμε το άτομο, τον άνθρωπο, όπως βγαίνει άπό τις δυνατότητες που του άνοίγονται άπό την ώρα της γέννησής του. Ή ανθρώπινη μορφή δεν είναι άνεξιχνίαστη: είναι ένα άνοιχτο βιβλίο, γραμμένο σε διάφορες γλώσσες και με λεπτά γράμματα, που οι γραμμές τους μπλέκονται ή μια με την άλλη. Το πρόσωπο δε διαβάζεται ποτέ με την πρώτη και για να έχουμε μια βεβαιότητα ότι το έρμηνεύσαμε σωστά, μάς χρειάζονται πε-

ρισσότερες πληροφορίες άπό όσες άποκαλύπτει το ίδιο το πρόσωπο. Και το περισσότερο χρειαζόμαστε να επαληθεύσουμε τις πληροφορίες που έχουμε απ' έξω μήπως και διαβάσουμε λάθος μέσα σε κείνο που βλέπουμε.

Κάθε καλό και κάθε κακό στον κόσμο μπορούμε να το βρούμε μέσα στις μορφές των ανθρώπων: το θείο «ναι» και το σατανικό «όχι» ακόμη και πιο συχνά μάλιστα, το μισημένο «ναι και όχι» ή τη δειλή υπεκαυγή όταν είναι να δώσουμε ξεκάθαρη άπάντηση στις ερωτήσεις που άντιμετωπίζει καθέννας διαν πρωτομποίνει στη ζωή. Όταν βλέπουμε μία ανθρώπινη μορφή, έχουμε να κάνουμε με ένα μυστήριο και το μυστήριο (στην πιο καθάρη σημασία της λέξης που την πήρε όταν άκούη οι εγκληματικές ιστορίες δεν είχαν γίνει ή ψυγαγωγία της μόδας) βρίσκεται στην καρδιά εκείνου που θεωρούμε ιερό. Το μυστήριο της ανθρώπινης φυσιογνωμίας είναι ένα μέρος άπό το μυστήριο της ζωής... Ο καθέννας μας έχει πάρει τη μορφή με την οποία είναι γνωστός, όπως έχει πάρει το όνομα στο όποιο άκούει. Περιστασιζόμαστε άπό άλλες μορφές, σάν τις δικές μας, που ώστόσο δεν μάς κοιάζουν. Άλλες τις σεβόμαστε, άλλες τις αγαπούμε, άλλες τις άποστρεφόμαστε, άλλες τις μισούμε και τις περιφρονούμε. Μα αν έχουμε λίγη φρόνηση, προσποθούμε να μην είμαστε άπόλυτοι ούτε στο θυμό μας, ούτε στην περιφρόνησή μας. Γιατί ενώ όλες οι εικόνες του θείου είναι φανταστικές και δεν μάς ικανοποιούν, γιατί μάς δίνουν έναν άνθρωπο την ώρα που ζητάμε τη διάχυτη μορφή του Θεού, έτσι και στον άνθρωπο,—στο πρόσωπο του ανθρώπου—πρέπει να διακρίνουμε μια άμυδρη άντανάκλαση, μια λεπτή ουσία της φύσης του Θεού μας, που είναι, που πρέπει να είναι, άφου έμεις είμαστε, τι είμαστε, ένας άνθρωπος θεός... Αν έχουμε έφεύρει ένα φανταστικό θεό, είναι στο κάτω-κάτω μια εύγενική σύλληψη, φτιαγμένη άπό την ίδια ουσία της υπάρξής μας. Αυτό δε διαστρέφει το βασικό χαρακτήρα της ανθρώπινης μορφής που μένει ένα μυστήριο, μια πολυσύνθετη μηχανή σχεδιασμένη για να βλέπει, να άκούει, να γεύεται, να τρώει, να πίνει, να μιλάει, που ακόμα είναι το άποκαλυπτικό χρονικό για κάθε τι που περνάει άπό το μυαλό, την καρδιά και το πνεύμα

ΕΝΑΣ Άμερικανός φοιτητής του Πανεπιστημίου του Κόρνελ έσπασε ρεκόρ στην παρακολούθηση μιας άγελάδας. Την παρακολούθησε επί 24 ώρες συνέχεια και κράτησε σημειώσεις:

Όταν ή άγελάδα βόσκει, παίρνει 50 - 0 μπουνιές στο λεπτό: κάποτε φτάνει και τις 90. Προστιά το τρυφερό χορτάρι και για να το βρει περπατάει και 2 1/2 μίλια στο ελκοστικό γάστρο, κυρίως μερα, μ' όλο που και τη νυχτιά βόσκει πολύ. 12 ώρες την ήμερα μένει καθιστή, και 8 ώρες βόσκει. 4 ώρες στέκει και τριγυρίζει περιμενοντας μήπως συμβί τιποτα. Μία φορά την ήμερα πίνει νερό. Στις 21 ώρες έφαγε 180 λίβρες χορτάρι. Έτρωγε όμως λιγώτερο όταν το χορτάρι ήταν πολύ χαμηλό ή πολύ υψηλό.

L. F. Eastbrook: «NEWS CHRONICLE»

Δυό ντουζίνες στρείδια

Του PIERRE COURTADE

(Από το «Les Circonstances», έκδ. «Bibliothèque Française», Παρίσι)

Είναι πολύ παράξενο πού αυτά τα κοχύλια βγαίνουν από τη θάλασσα. Φωτεινά σ' α χρυσαφιά μάτια, ήρεμα, και μέσα τους ή θάλασσα· μέσα σ' αυτό τόν νερό, κόσμο καινούριοι, μακρινοί, πέρα από τόν σκοτάδι της νύχτας.

Παραμέρισε λίγο τη σκούρα κουρτίνα στο παράθυρο της κουζίνας. Τίποτα, ούτε σκιά, μονάχα μιά μικρή γαλάζια λάμπα πού δ' άερας την έμπρωχνε, ξαναγύριζε στη θέση της τρέποντας, αϊχμαλωτη μαζί κι' άδόμευτη. Πέρασε ένα τραύμ. Ένα σύντομο κύκλωμα σ' α σύρματα τόν άφησε νά δει τόν δγκο ενός σκοτεινού σπιτιού. Άφησε ξανά την κουρτίνα νά πέσει.

Είχε σχεδόν γεμίσει ένα πιάτο. Όταν άνοιγε τόν στρείδι, έβγανε λίγο τόν μαργαριταρένιο του κόλπο όπου καθρεφτιζόταν λαμπερό τόν ηλεκτρικό λαμπριόν της κουζίνας και άνάσαινε βαθεία. Η αλήθεια είναι πώς δεν τού άρεσαν και πολύ. Ώστόσο εταν εταν παιδί — όχι και πριν από πολλά χρόνια — τ' στρείδια εταν πολυτέλεια γιά τούς φτωχούς ανθρώπους. Χριστουγεννιάτικες λιχουδιές σάν την τρεμουλιαστή πηχτή και τ' σοκολατένια μασουράκια. Και π' α καί, κοντά σ' αυτά, τ' ανοιγμένα στρείδια, βαλμένα τριγύρω από κομμένο λεμόνι σ' α έστια-τόρια τού Παρισιού, τόν κεκριμπαρένιο κρασί μέσα σ' α ποτήρια και δ παντοτεινός έρωτας. Άχ! ή όμορφη ζωή στην άλλη μεριά τού κόσμου! Άραγε θ' άναρχίσει; πάλι έτσι; αυτή ή γεύση της θάλασσας εταν ή γεύση της έλευθερίας.

— «Είναι παράξενο πού βγαίνουν από τη θάλασσα», είπε εκείνος.

— «Γιατί»; άπάντησε εκείνη, «άπό

πού ήθελες νά βγαίνουν;» Είχε μιά λεπτή γλυκεριά φωνή, λίγο τρεμουλιαστή. Εκείνος είπε: «Δέν ξέρω, πού φαίνεται παράξενο. Μ' κάνει νά σκέπτομαι ιστορίες πού δέν έχουν βέβαια μεγάλη σχέση με τ' στρείδια» πού δέν έχουν μεγάλη σχέση με την πρώτη ματιά».

Τήν κοίταξε και της έκλεισε τόν μάτι σ' α νά την νοστιμευόταν.

— «Μ' αγαπάτε πάντα;»

Διασκέδαζε νά της μιλά σ' α πλυντικό και νά την χωρίζει από τόν έαυτό του, γιά νά γίνεται γιά λίγες στιγμές καινούρια, αλλοιώτικη. Μά ωστόσο νά μένει ή ίδια, δίχως άλλο, πάντα ή ίδια. Έπιτέλους, σκεπτόταν, ξέρις κανείς τούτο: πώς δέν είναι έντελώς ή ίδια και μ' αγαπά και με καταλαβαίνει.

— «Άγάπη μου» της είπε, «τί ώρα είναι;» Κοίταξε τόν ρολογάκι τού χειριού της. Τ' α χέρια της εταν τόν όμορφότερο από ό,τι είχε. Ό άντρας της δέν μπορούσε νά καταλάβει τί μηχανευόταν γιά νά μήν τ' α χαλάει στη μπουγάδα ή σ' α νεροχύτη. Εταν τόσο προσεκτική, σ' α μιά μικρή γάτα, πού γλύφεται και καλλωπίζεται υπομονητικά και θαρραλέα, γιατί επιτέλους δέν εταν πού όμορφη; ωστόσο έτσι εταν και γενικά αυτό δέν είχε σημασία.

«Έπτά παρά πέντε».

«Πρέπει νά πάω στην Κλαίρη τ' α χαρτιά πού πρέπει νά πολυγραφήσι» την άλλη ντουζίνα τ' στρείδια θ' α άνοίξει όταν γυρίσω. Έχω ένα τέταρτο καιρό όλο κι' όλο. Ίσως ούτε και τόσο».

Εκείνη δέν άπάντησε δέν φανέρωνε ποτέ την νευρική της. Της ξανά-

κλεισε τόν μάτι και της είπε: «Άγαπούλα μου». Έβγαλε την ποδιά του πού εταν μούσκεμα. Από κάτω τόν σακκάκι του δέν είχε βραχί. Τ' α ανοιγμένα στρείδια λάμπανε, καθάρια, ήρεμα, σάν τόν νερό μέσα σ' α βαθύλωμα ενός βράχου όταν τραβιέται ή θάλασσα.

— «Πάει πολλές καιρές πού έχω νά δώ θάλασσα» μурμουρίσε. Άναπολούς στρογγυλά φαράδια κατκία, πού μύριζαν ψαρίλα, νά ταλαντεύονται δεμένα σ' α ψηλές αποσάθρες γεμάτα από άχόρταστος γλάρος, με τίς μικρές τους βάρκες πού ξεκινούν από την ακτή, τή νύχτα, στην αρχή με τ' α κουπιά και ύστερα, λίγο πιο καί, βάζουν μπρός τόν μοτέρ και μέσα κάθεσαι ένας παράξενος τύπος με αδιάβροχο και μαλακό καπέλλο. Ξαφνικά έβαλε τ' α γέλια.

— «Ω! αυτό πάει πολύ γιά τ' στρείδια, πάει πολύ γιά λίγο θαλασσινό νερό!» Εκείνη είπε: «Τ' α βρίσκεις πολύ άκριβά». Ζάρωσε τή μύτη του: «Όχι δέν σκεπτόμουν αυτό μά έχω βρή ένα δεσμό ανάμεσα σ' α στρείδια και στην έλευθερία. Δέν θ' α τ' α πιστεύω κανείς αλλά τόν στρείδι είναι ζω πού αντιστέκεται. Άν είχα καιρό θ' άγραφα πάνω σ' α αυτό τόν θέμα. Άλλά πραγματικά δέν έχω καιρό».

Πήγε νά πάρει κάτω από τόν μαξιλάρι τού ντιβανιού ένα μικρό πακέτο από δακτυλογραφημένα χαρτιά. Τ' α τύλιξε προσεκτικά σ' α ένα κομμάτι χοντρό χαρτί και τόν έκλεισε με κόλλα. Έτσι έφτιασε έναν μικρό κύλινδρο, πού σκληρό και καλοδιπλωμένο. Έγραψε επάνω όρισμένα κρυπτογραφικά σημάδια. Δέν ξέρις ποτέ κανείς τί γίνεται. Είναι τόσο κτήνη, μπορούν πάντα νά κάτσουν και νά πουν πώς τόν βρήκαν μέσα σ' α ένα τραύμ και πώς ούτε καν διάβασαν τί λέει. Σίγουρα αυτό δέν είναι πού σοβαρό. Άλλά τόν κάτω-κάτω ή άξία εταν τόση πού δέν εταν άδικες α προφυλάξεις! Φόρεσε τόν πανωφόρι του, έβαλε τόν κύλινδρο στην έσωτερική του τσέπη και βγήκε χωρίς νά πει τίποτα.

Εκείνη εταν στην κουζίνα γονατισμένη μπροστά σ' α ντουλάπι γυρεύοντας κάτι, και είπε: «Νά γυρίσεις γρήγορα!»

Ό άντρας κατέβαινε τή σκάλα. Εταν μιά σκάλα εργατικού σπιτιού άρκετά φτωχική γιά μιά τόσο μοντέρνα συνοικία. Τ' α τοιμεντένια σκαλοπάτια της εταν πάντα πού σκονισμένα. Όταν τόν παράθυρο εταν ανοιχτό, όλη αυτή ή σκόνη μαζεύονταν σ' α τοίφες-τοίφες πού έτρεχαν σάν κάτι ζωντανό. Δέν υπήρχε θυρωρός γιά νά καθαρίσει. Πάντα είναι καλύτερα όταν δέν άπάργει θυρωρός. Οι έισοδοί τών σπιτιών είχαν γίνει γι' α αυτόν επικίνδυνα περάσματα πού έπρεπε νά τ' α περνά γρήγορα, γυρίζοντας τόν κεφάλι, περάσματα ανάμεσα σ' α δρόμο όπου εταν ένας άνθρωπος διαβάτης και σ' α μυστήριο πού έκρυβε ή σκάλα. Άκόμα κι' όταν κανείς δέν κατέβαινε ή άνέβαινε, πάντα σχεδόν αυτό τόν περάσμα βρισκόταν κάτω από ένα άγνωστο βλέμμα. Οι έισοδοί έμοιαζαν σάν την στιγμή πού ή ταλαντευόμενη σφαίρα της ρουλέτας διατάζει στην άκρη της τρύπας κάτω από τήν θρησκευτική λάμψη τών φωτών τού καζίνο.

Διέσχισε τόν δρόμο γρήγορα γιά ν' αποφύγει τόν άνήσυχο φωτεινό κύκλο της γαλάζιας λάμπας πού κρεμόταν σ' α αέρα. Τόν άπόγεμα είχε βρέξει. Τόν χόμα εταν ακόμα βρεμένο, αλλά δ' αρας στέγνωσε την ατμόσφαιρα. Τ' α πρόστεια εταν κοντά κι' έτσι δ' αρας δέν πρόφτανε νά χτυπήσει σ' α τοίχους και νά χάσει την μυρωδιά της γής και τών φύλλων.

Μέσα σ' α τή σκοτεινή νύχτα, πού πολλαπλασιζόταν και πύκνωνε γύρω από τ' α σπάνια φώτα—φώτα λιγούστα, περισπασμένα, άστρονομικά—τ' α πρόσωπα και δ θερμός τών βημάτων έχαναν κάθε σημασία.

Άκόμα και «έκείνοι οι ίδιοι» χαμένοι μέσα στην ίδια αυτή νύχτα, με τίς άκαθόριστες στολές τους άνακατωμένες με τόν αέρα και τήν όμίχλη πού ξεκινούσε από τούς ποταμούς, εταν σχεδόν προσίτοι και άπωσδήποτε θνητοί. Μήπως όλη ή εύρώπη δέν άκούγε τόν

κρότο των βημάτων τους στο πεζοδρόμιο: βήματα ρυθμικά, αβέβαια, ζευγαρωτά σαν του αλόγου (δεν βγαίνανε πιά παρά δυο-δυό) βήματα που τους έκαναν πολλές φορές να γλιστρύν (μά να μὴν πέφτουν ποτέ). Είταν δ' ταλαιωτός τους χειμώνας που άρχιζε. Λίγος καιρός ακόμη κι' οι δρόμοι θά είναι πάλι άπλά περσίματα. Οι είσοδοι των σπιτιών θά είναι σκοτεινές επειδή έξω θά υπάρχει φώς, και τὰ ζευγαράκια θά στέκονται να τὰ λένε. "Έρθαν σ' ένα τόπο που όλα αυτά δηήρχαν, τὴν καταστρέφανε και κλειστήκαν στὴ δική τους δυστυχία. Σὲ ένα τέταρτο θά έχει γυρίσει. Θά ανοίξει και τὴν ἄλλη ντουζίνα τὰ στρείδια. Πόσο λαμπερά εἴτανε! Εἶχε ανάγκη από πράματα λαμπερά, που να έχουν θερμή διαφορετική από τὴ θερμή τῆς νύχτας και συγχρόνως τὴ φρεσκάδα τῆς θάλασσας.

Εφτασες κοντά στο σπίτι που καθόταν ἡ Κλαίρη. Πέρασε στο αντίκρυνό πεζοδρόμιο κι' έριξε μιὰ ματιά. Ἡ πόρτα τῆς αὐλῆς εἴταν ανοιγμένη διάπλατα. Στὸ βάθος άρχιζε ἡ σκάλα και μιὰ λάμπα που κρεμόταν ψηλά έρριχνε ένα φωτεινό κύκλο στὰ πρώτα σκαλοπάτια. Πάντα, κάθε φορά, έβρισκε εκεί μιὰ σιωπὴ αδιατάραχτη και μιὰ ἀναμονή, θαρρεῖς από όλα τὰ σπιτία τῆς πόλης, αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχε εἰτοιμαστὴ γιὰ νὰ τὸν δεχτεῖ.

Στὴν ἀρχὴ τῆς σκάλας, κατω από τὴν λάμπα στέκονταν ὃ ἡ ὃ ἄνθρωποι: δὲν κατάλαβε πόσοι εἴταν, έβλεπε μόνο τις μεγάλες τους πλῆτες με τις καμπυλινές και τις ρεπούμπλικες. "Ενός εἴταν ψηλότερος από τοὺς ἄλλους: με τὰ χέρια στὶς τσέπες, κουνούσε τοὺς ὤμους του, ένας ἄλλος χτυπούσε τὸ ένα πόδι του πάνω στο ἄλλο ὅπως κανουν γιὰ νὰ τινάξουν τὸ χιόνι. Τοὺς έβλεπε κανείς πολὺ καλά, καθὼς φωτιζόνταν, σάν τὰ σκηνικά τοῦ θεάτρου, σφιγμένοι ὃ ένας κοντὰ στὸν ἄλλον, κάτω από τὴ λάμπα, σά νὰ εἶχανε συμβόλαιο.

Δὲν σκέφθηκε τίποτα ιδιαίτερο και

γύρισε πίσω σιγά, μὰ ξαφνικά, κάπως χαρούμενος.

Εἴτανε ἡ πρώτη φορά που γι' αὐτόν, ὃι ἄντρες αὐτοὶ παύανε νὰ εἶναι φαντάσματα. Εἴταν ἡ πρώτη φορά που διασταυρωνόνταν ὃι παράλληλοι δρόμοι που ἀκολουθοῦσαν ἐκείνοι κι' αὐτός, ἐκείνη τὴ νύχτα. Σάν νὰ εἴταν δυὸ παραπλανημένοι ἄντρες, που περπατήσανε ψηλαφητὰ μέσα σὲ μιὰ ἀπέραντη κοιλάδα και ξαφνικά συναντήθηκαν. «Α! τὸ ἥϊερα ἐγὼ πὼς στο τέλος θά συναντιόμασταν!».

Ξαναγύρισε ὡς τὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου, κάπου 10) μέτρα πίσω. Γιὰ νὰ κερδίσει καιρὸ και γιὰ νὰ σκεφθεῖ, μπῆκε σὲ ένα καπνοπωλεῖο και ζήτησε ένα κουτί σπέρτα, που δὲν τὰ χρειαζόταν. Δίχως ἄλλο εἴταν ὃ μόνος ἄντρας μέσα στὴν πόλη, που ἐκείνο τὸν βράδυ, τέτοια ὥρα, ἀγόραζε ένα κουτί σπέρτα εἰδικὰ γι' αὐτόν τὸν λόγο και που δὲν εἴδεινε τίποτα σχετικό στο πρόσωπό του. Ὁ καταστηματάρχης τοῦ έδωσε τὰ σπέρτα σάν νὰ μὴν συνέβαινε τίποτα. Κάτι ἄνθρωποι παίζανε μπιλιάρδο — τί πράμα ἥρεμο και γλυκὸ που εἶναι αὐτὴ ἡ πράσινη τοῦχα! Τὴ εὐτυχία νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι που μποροῦν νὰ ἀποφεύγουν σὲ μιὰ τέτοια νύχτα ένα κυνηγητό σάν τῆς γάτας και τοῦ ποντικιοῦ, νὰ μποροῦν μόνο νὰ κάθονται και νὰ παρακολουθοῦν με τὰ μάτια τὸ ζωντανό, ἴσιο και γρήγορο τρέξιμο μιὰς ἀσπρῆς μπάλας. Κι' ὅμως τὴν περασμένη μέρα, γιὰ μιὰ ἀπόπειρα δολοφονίας που έγινε σὲ μιὰ συνοικία, «ἐκείνοι» μπῆκαν στὴν τύχη σὲ καρενιστά. Πιάσανε κάτι φτωχοὺς κακομοιρηδες που παίζανε χαρτιά και μπιλιάρδο, τοὺς χαστούκισαν πρώτα, — τὰ χαστούκια εἶναι πιὸ ταπεινωτικά από τὰ χτυπήματα και τὸ ἴσιο βαριά — τοὺς κράτησαν φυλακισμένους ὅλη τὴ νύχτα, τὴν ένα πάνω στὸν ἄλλο, μέσα σὲ ένα μικρὸ δωμάτιο. Τὸ πρωτὶ τὰ γένεια τους θά εἶχαν μεγαλώσει, θά εἶχαν κόκκινους κύκλους γύρω από τὰ μάτια γιατί θά συλλογιζόνταν ὅλη τὴ νύχτα μιὰ γυναίκα που θά τοὺς περιέμενε, πὼς έπρεπε νὰ πᾶνε σὸν κινή-

ματογράφο, πὼς εἴταν βλακεία, πὼς δὲν εἶχαν κάνει τίποτα, πὼς ὃι τρομοκράτες εἴταν κακοῦργι γιατί ἐνοχοποιούσαν ἅθωα θύματα, πὼς εἴταν πολὺ κουτό νὰ λέει κανείς: ἐπαίζα μπιλιάρδο.

Εἶχε τὰ ὀνόματά τους σὲ ένα κομματάκι χαρτί, πολὺ λεπτό, δακτυλογραφημένα, ένα κατάλογο από 30 ὀνόματα ἀνθρώπων που εἶχαν τευφεκιστὴ τὸ πρωτὶ. Γεωργός, 55 χρονῶν (εἶχε ἔρθει νὰ περάσει τὴ μέρα του στὴν πόλη), ὀπάλληλος γραφέας, 25 χρονῶν.

Ἄγνωστα ὀνόματα, ἀδιάφορα και τί πράγμα ποῖὸ ἀπρόσωπο ἀπὸ ένα δνομα. Ὁνόματα μάλλον κουτὰ που τὰ εἶχανε και τὰ χρησιμοποιοῦσαν τόσα χρόνια, γιὰ νὰ παντρεύονται, γιὰ νὰ γράφονται στοὺς καταλόγους τῶν ἀνέργων, στο ἔργοστάσιο, στο μπακάλη, στὸν ἔμπορο κρασιῶν, στὴν ἀστυνομία. Ποτέ, πρὶν από τέσσερα χρόνια, δὲν εἶχε ὁῶσει κανείς τόσες φορές, ἀληθινὸ, ψεύτικο, μισοαληθινὸ, ἐντελὼς ἀλλοιώτικο, κομμένο ἡ μεγαλωμένο ὄνομα. "Άλλες φορές πετύχαινε τὸ κολπο, κι' ἄλλοτε ὄχι. Γιὰ ἐκατοντάδες χιλιάδες ἀνθρώπους, τὸ ὄνομα εἶχε γίνει τὸ πιὸ σημαντικό πράγμα στὸν κόσμο, και γιὰ τοὺς νέους: ἡ ἡλικία. "Εκατοντάδες χιλιάδες κατεχόμενοι, δὲν εἴταν πιά ὅτι εἴταν στὴν πραγματικότητα. Μὲ λίγη τύχη και λίγο καιρὸ, καταλήγανε νὰ προσκολλῶνται σὲ ένα ἄλλο ὄνομα. Ξεχνούσαν τὴ γυναίκα, τὰ παιδιά τους, και τὸ ὄνομα τοῦ δρόμου τους. Εἶχε συντροφους που μελετοῦσαν στο λεξικό τὸ καινούργιο ψεύτικό τους ἐπάγγελμα. Δὲν ἔβρι κανείς ποτέ τί γίνεται. Αὐτός δὲν εἶχε πάρει αὐτὴ τὴν προφύλαξη ἀν έπρεπε στὰ χέρια τους κατὸ τὸ βράδυ — γιατί θά πῆγαινε στῆς Κλαίρης, δίχως ἄλλο, γιὰ νὰ δει — θά πῆγαιναν στο σπίτι του ὕστερα από πάντες λεπτὰ. Τὸ διαμέρισμά του εἴταν γεμάτο χαρτιά.

Βγήκε από τὸ καπνοπωλεῖο και σταῆκε γιὰ λίγο ἀνάμεσα σὲ κάτι ἀνθρώπους που περιέμεναν τὸ τράμ. Ὑπῆρχαν πολλοὶ τέτοιοι ἄν-

θρωποι στὴν πόλη που περιέμεναν τὸ τράμ και δὲν τὸ ἐπαίρναν, ἄνθρωποι που κάθονταν στοὺς πάγκους, σὲ διάφορες πλατείες και δὲν εἶχαν μαζί τους παιδάκια οὔτε βλέπανε τις γυναίκες, ἄνθρωποι που ἀκουμποῦσαν στο πεζούλι μιὰς γέφυρας, ἄνθρωποι που δὲν εἴταν οὔτε χασομέρηδες, οὔτε ὄνειροπόλοι, οὔτε ψαράδες, ἄνθρωποι που διάβαζαν μιὰ ἐφημερίδα κρεμασμένοι σ' ένα περλίπτερο και που εἶχαν τὴν ἴδια ἐφημερίδα στὴν τσέπη τους, ἄνθρωποι που προσεύχονταν μέσα στὶς ἐκκλησίες και δὲν πίστευαν στὸν θεὸ, ἄνθρωποι που ἐπαίρναν τὸ μακρύτερο δρόμο γιὰ νὰ πᾶνε από τὴ μιὰ γωνιά στὴν ἄλλη.

"Ακουσε τὸ θόρυβο τοῦ τράμ πάνω στὰ σίδερα και ἔμεινε μόνος. Ἡ νύχτα εἶχε ξαναπάρει τὴ συνηθισμένη της ὄψη. "Εστριψε και ξαναγύρισε ἀπὸ κεῖ που εἶχε περσιει. Δὲν ὀπῆρχε ψυχὴ στο κάτω μέρος τῆς σκάλας, μέσα στο φωτεινὸ κύκλο τῆς λάμπας. Σάν ὅλα τὰ βράδια, τὸ φῶς αὐτὸ ἔφεγγε μόνο γι' αὐτόν. Κοίταξε τὰ παρὰθυρα τῆς Κλαίρης. Στὴν τραπεζαρία, ένα μικρὸ λαμπερὸ ἀστέρι, ένα ἀνοιγμα στὸ σκοτεινὴ κουρτίνα. Εἴταν ἐκεῖ. Δὲν ὀπῆρχαν αὐτοκίνητα στο δρόμο. Ἐν τάξει. Εἶχε κάνει πολὺ καλά που δὲν γύρισε στο σπίτι του νὰ εἰδοποιήσῃ. Δὲ θά τέλειωνε ποτέ αὐτὴ ἡ δουλειά, κι' ἄλλωστε που νὰ πᾶσι;

"Αρχισε νὰ ἀνεβαίνει τὴ σκάλα κολητὰ στὸν τοῖχο, με τὰ χέρια στὶς τσέπες. "Ενοῶθε πάνω στο στέθος του τὸν χάρτινο κύλινδρο νὰ φουσκώνει κάτω από τὴν καμπυρίνα.

Καθὼς ἔφτανε στο κεφαλόσκαλο, εἶδε ἀπὸ πάνω κάτι κινούμενες σκιές και συγχρόνως ἄκουσε κάτι ξένες μουρμουριστὲς ὀμιλίες. Ὁ ἄντρας που κατέβαινε πρώτος, ἐβράδυσε τὸ βῆμα του, ἄφησε τὸ κάγγελο τῆς σκάλας και γλίστρησε στο χέρι του ένα ἀτσάλινο γκρίφο κύλινδρο με τρύπες γύρω-γύρω. "Ενοῶσε πάνω στο στέθος του, πολὺ κοντὰ στὸν κύλινδρο τοῦ χαρτιοῦ, κάτι ἀπὸ τὴν ἀκαλή, ἐπίμονη, ἀκριβή, σκληρὴ πίεση τοῦ αὐτόματου, νὰ τρυπᾷ τὴ σάρκα του. Ὁ ἄνθρωπος τὸν

κοίταζε κατάματα. Ένα ζωηρό βλέμμα· εκείνος είδε μονάχα τη λάμψη των ματιών του· το πρόσωπο ήταν κάτι ασήμαντο: εκείνο που είχε σημασία ήταν το πρόσωπο, ήταν το ζωηρό βλέμμα και η γκρίζα λάμψη του παγωμένου αὐτόματου. Τό αίμα του είχε παγώσει, αλλά ένα παράξενο πράγμα, κάτι που δεν το είχε προβλέψει, ένοιωθε τὰ πόδια του γερά κι' ακλόνητα. Δεν έκανε καμμιὰ ασυνήθιστη κίνηση, ούτε μία λέξη· τὸ μυαλό του δὲ δούλευε, τίποτα μέσα του δὲν κουνιόταν. Ἡ καρδιά χτυποῦσε πὶο ἄργά, μὲ κάτι χτύπους που φούσωναν τὸ στήθος, πυκνοί, δυνατοί, ἀραιοί, σὺν μιᾷ κουρασμένη μηχανή. Παραμέρισε λίγο καὶ ἐξακολούθησε νὰ ἀνεβαίνει τὴ σκάλα ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ τοίχου, χωρὶς νὰ κοιτάξει πίσω του. Τώρα ἄκουε πὺν κρότο τῶν βημάτων. Ὅταν ἀνέβηκε λίγα σκαλιά, τὸλμησε νὰ γυρίσει νὰ δεῖ. Εἶταν πέντε ἡ ἑξή, κρατοῦσαν τὸ κάγγελο τῆς σκάλας μὲ τὸ δεξιὸ χέρι, καὶ σὲ ἀριστερὸ εἶχαν τὸ αὐτόματο. Τὸ βάρος τοῦ ὅπλου ἔδινε σὲ περπάτημά τους μιὰ παράξενη ἀστάθεια. Μὲ πολιτικὰ ὅλοι, μὲ ρεμπούλικες καὶ καμπαρτίνες, εἶταν ἐκεῖνοι που εἶχε δὴ πρὶν ἀπὸ λίγο νὰ στέκονται σὲ φωτεινὸ κύκλο τῆς λάμπας, κάτω στὴν εἴσοδο. Δὲν μπόρεσε νὰ δεῖ ἂν κανεὶς τους γύρισε γιὰ νὰ τὸν κοιτάξει. Ὅταν ἔφτασε σὲ πρῶτο πάτωμα δὲν ἔνοιωθε τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ ἀκατανίκητη, παράξενη χαρὰ, τέτοια που ποτὲ ξανά δὲν θὰ τοῦ ἔδινε σὲ καμμιὰ στιγμή τῆς ζωῆς του, οὔτε δ' ἔρωτας, οὔτε ἡ τύχη, οὔτε ἡ εὐτυχία. Τὸ κεφαλόσκαλο εἶταν ἤρεμο. Χτύπησε στὴν πόρτα τῆς Κλαίρης: δυὸ χτυπήματα γρήγορα κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο ἕνα παρατεταμένο. Ἀπὸ τὴν εἴσοδο, κάτω, ἀκούγονταν φωνές καὶ τὰ καρφιά τῶν παπουτσιῶν πάνω στὶς πλάκες. Ἡ πόρτα ἀνοίξε. Στὸ φῶς τῆς μικρῆς λάμπας τὸ πρόσωπο τῆς Κλαίρης τοῦ φάνηκε σὺν ἑνὰς κύκλος ἄσπρου, χωρὶς χεῖλια. Τοῦ εἶπε: «Α! Θεέ μου, εἰσὶ εἶσαι; νόμισα πὼς ξαναγυρίσανε». Τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν τράβηξε γρήγορα μέσα, ὅπως

βάζουμε στὴν γωνιά ἕνα κλαψιάρικο παιδί.

—Δὲν συνάντησες στὴ σκάλα κατὶ ἄντρες;»

—Ναί, εἶπε ἐκεῖνος, πέντε ἡ ἑξή. Τί τρέχει;»

—Εἶναι ἡ Γκεσταπό. Ἀπὸ ἐδῶ φεύγανε. Δούλευα τὸν πολὺγραφο ὅταν ἦρθαν».

—Δὲν τοὺς πρόσεξα».

Αὐτὸ τὸ φέμμα τὸν μεθοῦσε σὺν μιᾷ περιλαμπρῇ νίκη τῆς φαντασίας τοῦ ἀγνώστου που πολλές φορές τὸν βασάνιζε. Γύρευε δ' ἕνας τὸν ἄλλο πολὺ καιρὸ μέσα στὴ νύχτα τῆς πόλης ὥς τὴ στιγμή που οἱ δρόμοι τοὺς διασταυρώθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ καὶ σ' αὐτὸ τὸ σταυροδρόμι πουμποῦσε νὰ εἶταν παντοῦ ἄλλου κι' ὄχι μόνο στὴ νύχτα τῆς πόλης, μὰ στὴ νύχτα τῆς Εὐρώπης—τὸ πεδίο τοῦ κυνηγητοῦ τους—περιτριγυρισμένο ἀπὸ νερὸ ἄλμυρὸ, ἀπὸ παραλίες γεμάτες συρματοπλέγματα, ψευτικούς βράχους ὑπονομευμένα μονοπάτια, σταχτερές στέγες, ἡ ἀκόμα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἡ θάλασσα. Ἡ ἄλμυρὴ γέυση τῶν στρεϊδιῶν τοῦ ξαναρχόταν σὲ στόμα.

Κάθιος ἀντίκρυ στὴν Κλαίρη σὲ μιὰ καρέκλα τῆς κουζίνας· ἐκεῖνη μιλοῦσε βιασικὰ. Στὸ γκάτζι ἔβραζε σούπα, καὶ μιὰ μυρωδιά ἀ-τὸ πράσα γέμιζε τὸ δωμάτιο.

—Χτύπησαν τὴν πόρτα δυνατὰ, δὲν χτύπησαν τὸ κουδούνι. Δὲν καταλαβαίνω γιατί. Ἴσως δὲν τὸ πρόσεξαν. Μόλις χτύπησαν, κατάλαβα ἀμέσως. Δούλευα στὸν πολὺγραφο, τὰ χέρια μου εἶταν κατὰμυα, ἔβαλα τὴ μηχανή μέσα σ' ἕνα ντουλάπι κι' ἀπὸ πάνω ἔρριξα ἕνα σωρὸ παλιάτσες. Δὲν μποροῦσα νὰ κάνω τίποτα παραπάνω. Ἐρρίξα τὰ πολυγραφημένα χαρτιά σὲ τζάκι. Εὐτυχῶς, Θεέ μου, που εἶταν ἀναμμένο ἂν εἶταν καλοκαίρι εἶμουν χαμένη. Ἐπειδὴ ἀνυπομονοῦσαν, περνώντας τράβηξα τὸ καζανάκι τοῦ καμινεῖ γιὰ νὰ δικαιολογηθῶ που ἄργησα νὰ ἀνοίξω τὴν πόρτα. Δὲν ἔβρει ποτὲ κανεὶς γίνεταί».

—Βέβαια, ποτὲ δὲν ἔβρει κανεὶς τίποτα».

—«Μπήκανε καὶ φάανε παντοῦ, χωρὶς νὰ πουν τίποτα. Ἐνας ἀνοίξε τὸ ντουλάπι. Δὲν ἔβρω πῶς, ἀνάμεσα στὶς παλιάτσες βρέθηκε κι' ἕνα παιδικὸ ἱποδρόμιο. Τὸ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ντουλάπι τὸ κοῦρδης, ἦρθαν καὶ οἱ ἄλλοι κι' ἄρχισαν νὰ παίξουν. Γελοῦσαν. Ξανάδωλαν τὸ παιχνίδι στὴ θέση του, καὶ μὲ ρώτησαν ἂν γινώριζα τὸν ἔβρατο τρομοκράτη Ἀνρὺ. Τοὺς εἶπα πῶς δὲν δὲν γινώριζα κανένα ἔβρατο. Ἐλάσαν καὶ μὲ κοίταξαν μὲ συμπόνια. Ἐβρις σὲ ἰσόγειο εἶναι φυλακισμένοι πολλοὶ ἄνθρωποι. Ὅλους τοὺς ἄντρες που μπηκαν σὲ σπῆτι 5-7, τοὺς ἔκαναν ἔρευνα. Πῶς ἔγινε νὰ μὴ σὲ ρωτήσουν, τίποτα. Εἶναι ἀπίστευτο. Τί τύχη! τί τύχη!»

—«Ἐποθέτω, εἶπε ἐκεῖνος, πὼς πήγαιναν γιὰ φαί. Εἶναι ἄνθρωποι σχολαστικοί. Εἶχαν διαταγὴ νὰ κάνουν ἔρευνα σ' ὅσους μπήκανε 5-7. Ἐπειτα σκέπτονται πολὺ καὶ τὸ φαί. Αὐτὸ μὲ ὅμιση πὼς μὲ περιμένουν γιὰ φαί. Φαντάσου πὼς ἀνοίγα στρεΐδια πρὶν ἔρθω».

—«Δὲν μπορεῖς νὰ βγεῖς ἀμέσως. Ἀκούσε. Ἀπὸ τὴν πλακοστρωμένη εἴσοδο ἀκούγονταν βήματα καὶ φωνές. Ἐκεῖνος εἶπε: «Κατέδασε τὴ σούπα». Σηκώθηκε καὶ τὴν ἄκουσα νὰ σβήνει τὸ γκάτζι. Ὑστερα μέσα στὴ σιωπὴ τῆς νύχτας, ἀκούστηκαν ἀνάμεσα στὸν κρότο τῶν τράμ, κατὶ σδυσμένες κουδύνες καὶ κατὶ ξαφνικὰ ἔσπαμα, σὺν νὰ γινόταν καυγᾶς.

Κούνησε τὸ κεφάλι τοῦ λυπημένου. —Κρίμα. Δὲν καταλαβαίνω γερμανικά, μπορῶ νὰ διαβάσω, μὰ δὲν καταλαβαίνω τὰ λόγια, καὶ οὐ;» —«Ἐγὼ δὲν ἔβρω οὔτε λέξη».

—«Τί μποροῦν νὰ κάνουν;»

Κοίταξε τὸ ρολόι του: 8 παρὰ τέταρτο· πρὶν ἀπὸ ἕνα τέταρτο ἡ Κατρίν θὰ ἄρχισε ν' ἀνησυχεῖ.

—«Ὅσο πρὶν νὰ φύγω» εἶπε φιθυριστὰ.

Τῆς ἔδωσε τὸν κύλινδρο. «Βάλτο μπρός· ἂν ξαναγυρίσουν, κυρτά μαγεύρισα, ἔχεις πάντα καιρὸ. Λύσε τα γιὰ νὰ κοῦν εὐκολότερα. Πρέπει νὰ φύγω. Μὲ περιμένουν, καὶ εἶπα πὼς

θὰ γυρίσω γρήγορα. Εἶναι κουτὸ νὰ κάθομαι.»

—«Δὲν πρέπει νὰ φύγεις, περίμενε τουλάχιστον νὰ μακρύνουν οἱ φωνές», τοῦ εἶπε πάλι.

Σ' ἕνα βάζο, μπροστὰ του, εἶταν κάτι λουλούδια, χρυσάνθεμα.

Συλλογίστηκε τὰ ἀνθοπωλεῖα κοντὰ στὰ Δικαστήρια, ἕνα φθινοπωριτικὸ, ἡλιόλουστο πρωινό. Μιὰ λεπτὴ ὁμίχλη ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸν Σηκουάνα, πολὺ λεπτή· ἕνα κορίτσι ἀνάμεσα στὰ χρυσάνθεμα βάφεται. Σταλαγματιές νερὸ λάμπουν στὶς φάδες καὶ ἀκίνητες στέκονται ἀνάμεσα στοὺς γιανωμένους κήπους, ὅπου πάπιες κατάλευκες κολυμποῦνε πάνω σὲ γυάλινες πλάκες κόκκινες καὶ σὲ μικροὺς κάκτους.

—«Κλαίρη, δὲς μου αὐτὰ τὰ λουλούδια, θέλω νὰ κατέσω κρατῶντας τα».

—«Πιστεύεις πὼς θὰ σοῦ φέρουν τύχη;»

—«Δὲν εἶναι αὐτό· δὲν εἶμαι προληπτικός, ἀλλὰ θάναί ἕνα πρόσχημα...»

Ἐκεῖνη χαμογέλασε. Πρόσεξε πὼς εἶταν ἕνα μικρὸ κορίτσι ἀδύνατο μ' ἕνα μεγάλο σταυρὸ στὸ στήθος. Δὲν τὴν εἶχε «δὴ» ποτὲ, τῆς μιλοῦσε πολὺ λίγο χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξει. Πάντα δ-πῆρχε κατὶ που δὲν πήγαινε καλά. Πάντα ἔπρεπε ν' ἀρχίσει ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ὅλα νὰ τὰ ξαναεπιτάξει, ὅλα νὰ τὰ ξαναδιοργανώσει. Τὴν μιὰ φορὰ εἶταν τὸ χαρτί που δὲν εἶχε φτάσει· τὴν ἄλλη δ' οὐδὲν σὺνδεσμός που δὲν εἶχε μπόρσει νὰ φύγει· τὴν ἄλλη, τὸ μελάνι που εἶχε πῆξει γιατί ἔκανε πολὺ κρύο. Ἀρχίσε μακρύνει ἑξηγήσεις γιὰ τίς σκουμένες μεμβράνες, καὶ τὸ μηχανήμα τοῦ μελανιοῦ που δὲν λειτουργοῦσε. Δὲν εἶταν ἕνα πρόσωπο ζωντανό. Στὴν ὀργάνωση δὲν τὴν λέγανε οὔτε Κλαίρη, που δὲν εἶταν τ' ὄνομά της, ἀλλὰ ἡ «Γκεσταπενερ», ὁ πολὺγραφος.

—«Καμμένη Κλαίρη, σὲ βάζουμε σὲ στενοχώριες. Ὅσο, δῶσε μου τὰ λουλούδια».

Ἦξερε πὼς δὲν εἶταν καλὸ πρόσχημα, μὰ ἤθελε νὰ κατέβει κρατώντας αὐτὰ τὰ λουλούδια. Γιατί ὅμως αὐτὰ

τά λουλούδια; «Πήγες σ'αυτή τη γυναίκα γιατί να σου δώσει λουλούδια; Είναι φιλενάδα σου; Σου δίνει χρυσάνθεμα;»

— «Νά, είπε εκείνη, ήρθες σπίτι μου γιατί να πάρεις λίγα τρόφιμα που σου είχα υποσχθῇ. Είσαι γείτονας και μένα μου περισσεύουν. Θέλεις να σου δώσω ένα λουκάνικο;»

— «Όχι, ευχαριστώ! Θα μου δώσεις τα λουλούδια; Σε βεβαιώ πως είναι απ' όλα καλύτερα».

Η Κλαίρη πήρε δυο χρυσάνθεμα από το βάζο και τα έχωσε ανάμεσα σ' ένα λάχανο και κάτι πατάτες που είχε βάλει σ' ένα καλάθκι. Στην ακοφωτισμένη είσοδο, το χρώμα των λουλουδιών μέσα στη σκιά, γινόταν πιο ζωντανό. Πήρε ένα στο δεξί χέρι του και το έσφιξε απαλά. Δεν ακούγονταν φωνές από κάτω.

— «Τώρα πιά θα φύγω, ψιθύρισε. Έλα αύριο στις 4 στη σιάση του τράμ. Να σταθείς εκεί σά να πρόκειται να πάρεις το τράμ. Άλλωστε θα μπούμε μαζί στο ίδιο τράμ, χωρίς να μιλήσει ο ένας στον άλλο. Θα δοῦμε αργότερα τι θα γίνει».

Κατέβηκε άφοβα τη σκάλα. Η καρδιά του σχεδόν δεν χτυπούσε. Όλα είχαν τελειώσει, είχαν περάσει! αν ξανάρχιζαν ήταν άλλο πράγμα, θα ξαναδοκίμαζε την τύχη. Τα λουλούδια, το λάχανο και οι πατάτες μέσα στο καλάθι αποτελούσαν ένα κόσμο από πράγματα κοινά που απέπλιζαν. Σάν να είχε περάσει γύρω στο λαμό του ένα κολλιέ από μαργαρίτες και στο κεφάλι του να φορούσε ένα άσπρο, σοφό και άγνό πουλί. Έτσι διέσχιζε τα φράγματα της αστυνομίας. Θα λέγανε: Αφήστε τον, είναι χαζός. Ανθρωπος ακίνδυνος, ευαίσθητος, που μέσα στη νύχτα τη γεμάτη παγίδες, μετέφερε αντί για μπόμπες, τους ειρηνικούς καρπούς, ενός γειτονικού περιβολιού. Μικρή τίμια οικογένεια, που κάνει το καθήκον της δημονετικά χωρίς να ενδιαφέρεται για την πολιτική που είναι τόσο βλαβερή.

Μα κανένας δεν τον σταμάτησε. Όταν ξεμύτισε στο δρόμο έφυγε το τελευταίο αυτοκίνητο. (Τα άφηναν πάντα

σε γειτονικό δρόμο, γι' αυτό έπρεπε να προσέχει κανείς, δεν έχει σημασία αν δεν υπήρχε αυτοκίνητο σταθμευμένο μπροστά στο υποπο σπίτι).

Ο δυνατός αέρας πότε-πότε στάγνωνε τους άδειους δρόμους. Κάθε θόρυβος έλεγε το τραγούδι της ζωής. Μιάς ζωής ζεστής, δυστυχισμένης και γλυκιάς. Ένα παιδί έκλαιγε! μια κουρτίνα έκλεισε. Από δω κι από καί, σχεδόν ανεπαίσθητος, άκουγόταν ο κρότος ενός ποδηλάτου και φαινόταν μια φωτεινή βεντάλια στο πεζοδρόμιο.

Η Κατρίν ήρθε να του ανοίξει καρτώντας στο χέρι της ένα πουρόνι. Την τράβηξε κοντά του και την φίλησε στο στόμα. Τα χείλια της ήταν πολύ γλυκά και ζωντανά και γύρω από τη μύτη της, ένα απαλό, ζεστό χνούδι. Τού είπε:

— «Άργησες, γιατί;»

Κάθως σά μια καρέκλα στην κουζίνα με τους άγκωνες πάνω στο τραπέζι, το πρόσωπο ανάμεσα στα χέρια της και στο εκείνος μιλούσε, σήκωνε ψηλά τα φρύδια σαν μικρό κοριτσάκι, που του διηγούνται ένα παραμύθι για νεράιδες.

— «Και αυτό, της είπε, δεν είναι ούτε καν μια ενδιαφέρουσα ιστορία. Οι ιστορίες που λένε για ανθρώπους τυχερούς δεν είναι ενδιαφέρουσες, πραγματική τύχη έχεις όταν δεν σου συμβαίνει τίποτα.»

Τού είπε ότι λένε όλες οι γυναίκες.

— «Ξέρεις κάτι υποπτευόμουν, είχα μια διαίσθηση.»

— «Μά δεν θα έφυγες δεν είν' έτσι; Θα περίμενες να έρθουν;»

— «Ίσως περίμενα.»

Δεν όμολογούσε πώς από ένα τέταρτο πριν, ήταν σαν ένα μικρό ζώο φοβισμένο από τη σιωπή μέσα στη σιωπή πολλές φορές ακούγονται θόρυβοι από βήματα στη σκάλα και τότε τίκ-τάκ του ρολογιού που στέκεται ανάμεσα στο κουτί της ζάχαρης και του καφέ.

— «Αν δεν γύριζα, ποιος θα άνοιγε τα στρείδια; Έσύ δεν ξέρεις; είσαι

ένα πουλάκι πολύ άδείο για ν' ανοίξεις στρείδια. Είναι αλήθεια πως θάταν πολλά για σένα, μια όλόκληρη ντουζίνα»

Εκείνη είπε:

— «Δεν πεινοῦσα.»

Ξανάδαλε γύρω στη μέση του τη βρεμένη ποδιά όπου ήταν κολ-

λημένα μικρά μαργαριτάρνια κομμάτια, μυτερά, κοφτερά και άναερα.

Το νερό της θάλασσας κυλούσε μέσα από τα δάκτυλά του.

— «Αν βρω ένα μαργαριτάρι, είπες εκείνος, θα σε φιλήσω. Τι ξέρεις; Μπορεί και να βρω! είναι ζήτημα τύχης.»

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Η ΑΚΤΟΠΛΑΟΪΚΗ Ιατρική υπηρεσία που δημιουργήθηκε στην Αγγλία πριν από τον πόλεμο και διακόπηκε τότε, ξαναρχισε. Δώδεκα ιατρικοί σταθμοί γύρω στην ακτή, έχουν ο καθένας ένα δικτυωμένο στην περιφέρειά του και τους στέλνουν μηνύματα για να ζητήσουν διάγνωση ή τρόπο θεραπείας. Οι απαντήσεις έρχονται πίσω μέσα σε λίγα λεπτά.

Να μια περίπτωση πάνω σ' ένα καράβι 100 μίλια έξω από την ακτή, που κανονίστηκε από το ραδιόφωνο.

Πλοίο: Άνδρας σκάφους έτων 30. Έκδηλώσεις περιφέρειας. Φαντάζεται κόσμο να τον κοιτάζει από κειραοτρυπες. Προσθυρα τρέλλος. Παρακαλώ συμβουλή σας.

Απάντηση: Δώστε άμέσως — χαπάκια λουμινάλ. Επαναλάβετε δόση μετά δυο ώρες.

Πλοίο: Δώσαμε στις 4 μ.μ. Άρρωστος σε μανία στις 5.30. Στις 5.45 δώσαμε μορφίνη. Παρακαλούμε συμβουλή.

Απάντηση: Ελα, αλοβετε μορφίνη. Φέρτε τον στο λιμάνι. Και μια άλλη περίπτωση καθορίζει πως ένας ναύτης είχε ένα πόνο στη «νοτιοδυτική γωνία του στυμάχου του».

«NEWS CHRONICLE»

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ
ELIZABETH MONROE

ΤΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΜΙΑΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Μια καλή προσωπογραφία μπορεί να ζωγραφιστεί με δυο τρόπους: με σχολαστική λεπτομέρεια ή με λίγες έντονες γραμμές. Ο ζωγράφος που θα θελήσει να αποδώσει το πολυτάραχο και πολύποικιλο θέαμα που παρουσιάζει σήμερα

ή Μέση Ανατολή, πρέπει να διαλέξει τη δεύτερη τεχνοτροπία. Διαφορετικά δε θα μπορούσε ποτέ να εκφράσει τις εκπληκτικές αλλαγές και αντιθέσεις που περιλαμβάνει η σημερινή Μέση Ανατολή:

«Είταν άλλοτε κοινή η έκφραση πώς η Μέση Ανατολή βρίσκεται «σε μεταβατική περίοδο». Αλλά μια μετάβαση, ακόμα κι όταν δεν έχει μια αυστηρή προσδιορισμένη άφετηρία, χρειάζεται τουλάχιστον ένα τέρμα που να είναι καθορισμένο. Στα 1920-30 μπορούσε να πιστέψει κανείς ότι όλες σχεδόν οι κοινωνίες της Μ. Ανατολής είχαν ένα κοινό σκοπό: λαϊκή μόρφωση, πολιτική δημοκρατία, άποτίναξη της ξενικής κυριαρχίας, βιομηχανοποίηση και διαφοροποίηση της πατροπαράδοτης εκπολιτιστικής κληρονομίας του Ισλάμ με γνώμονα τον ορθολογισμό και την έπιστήμη της Δύσης. Στα 1945, μόνο ο ένας απ' αυτούς τους αντίκειμενικούς σκοπούς συγκεντρώνει αμέριστη υποστήριξη: η άποτίναξη του ξενικού ζυγού. Όσο για τ' άλλα, η Μ. Ανατολή βρίσκεται περισσότερο σε κατάσταση σύγχυσης παρά μετάβασης. Απαρνήθηκε τις πατροπαράδοτες αρχές της, στη θέση τους όμως δε βρήκε να βάλει άλλες πίστεις κοινές και επιβλητικές».

(Ρόμπερτ Νάθαν και άλλοι: «Παλαιστίνη - Πρόβλημα και Υπόσχεση» - Ουάσιγκτον 1946) 1.

Το συμπέρασμα είναι ότι η «αμετάβλητη Ανατολή», που ήξεραν οι πατέρες μας, αλλάζει — και αλλάζει γοργά. Ένα κύμα από νέες ιδέες την διατρέχει σήμερα και φέρνει μια επανάσταση στη ζωή και τη σκέψη της, κι αυτό είναι κυρίως αποτέλεσμα του πολέμου για τον οποίο πριν από λίγο ακόμα καιρό χρησιμοποιούσαμε τις βάσεις της.

Θα εξακολουθήσουν άραγε αυτές οι μεταπολεμικές μεταβολές με τον ίδιο ρυθμό; Η κοινωνική επανάσταση που εξελίσσεται στη

Μ. Ανατολή θα είναι άραγε βίαια όπως στη Γαλλία και στη Ρωσία, ή βαθμιαία όπως στην Αγγλία;

I. ΤΑ ΑΜΕΤΑΒΛΗΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η Μ. Ανατολή άλλαξε πολύ λίγο μέσα στα εκατό περίπου χρόνια που μεσολάβησαν ανάμεσα στους πολέμους του Ναπολέοντα και του Κάιζερ. Ταξιδιώτες που γράφουν σε διαστήματα πενήντα χρόνων ο ένας από τον άλλο, περιγράφουν ένα αναλλοίωτο επίπεδο ζωής. Εκείνο που έκανε εντύπωση σε όλους, ως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν όχι το ότι η Μ. Ανατολή είχε μπροστά της ένα μέλλον, αλλά το ότι έχει ένα παρελθόν. Κι ο Λώρενς ακόμα, που εργάστηκε τόσο για τις Αραβικές χώρες, άρχισε κοιτάζοντας προς τα πίσω και όχι προς τα εμπρός:

«Άρχισα να περπατώ δίπλα στη λίμνη, τη θάλασσα της Γαλιλαίας όπου έφτασα στη νότια άκρη της, εκεί που την αφήνει ο Ιορδάνης» προχώρησα ύστερα αρκετά μίλια στην κοιλάδα του ποταμού. Ο δρόμος δεν είταν κι άσκημος αλλά και πόση παρηγοριά να ξέρεις ότι το τοπίο τουτο είναι έντελως διαφορετικό στα χρόνια του Χριστού. Πολύ σωστά οι ζωγράφοι της Αναγέννησης μάς τον παρουσιάζουν να συμμοιάζεται με τους μαθητές Του μέσα σε αίθουσες με κίονες ή να λιούζεται μαζί τους σε μαρμαρίνες σκάλες. Παντού διακρίνει κανείς τους θαυμάσιους Ρωμαϊκούς δρόμους, και βρίσκεται έρεπια σπιτιών και δημοσίων κτιρίων. Κι είταν η Γαλιλαία ή πιο έκρωματισμένη έπαρχία της Παλαιστίνης. Είταν μια χώρα πυκνοκατοικημένη και είχε καλές τεχνητές ύδρευτικές εγκαταστάσεις. Τότε δεν είχε αγκάθια 20 μίλια έξω από την Καπερναούμ!... Από την Ναζαρέτ, πέρασα μέσα από την πεδιάδα της Έσδρελών, στο Χαροσέθ, όπου η μητέρα του Σιζέρα κοίταζε από το καφασωτό της παράθυρο, κι δραματιζόταν το γιό της να μοιράζει τα λάφυρα. Τί υπέροχο ποίημα, αλήθεια! Η πεδιάδα είταν πολύ καλή: το χώμα γόνιμο, κι οι χωριάτες δουλεύουν στα θέρισμα και στ' άλώνισμα. Στήνουν σκηνές στο ύπαιθρο και μένουν στα χωράφια, ενώ μακρυνές σειρές από καμήλες και γαϊδουράκια μεταφέρουν το σταρι στ' άλώνια. Όταν το άχυρο σπάσει και ξεχωρίσει από το σταρι, το πετάνε ψηλά με τη σβάρνα και το λιχνίζουν. Ύστερα κάθε χωρικός σφραγίζει το σωρό του μ' ένα μεγάλο σημάδι έτσι που κανείς να μη μπορεί να του πάρει κάτι χωρίς να το καταλάβει. Και κάνουν χίλια δυο άλλα πράγματα».

(Από τα «Γράμματα» του Τ. Ε. Λώρενς, Λονδίνο 1909) 1.

II. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η αλλαγή άρχισε όταν ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος εξαφάνισε την Οθωμανική Αυτοκρατορία και στη θέση της ξεφύτρωσαν διάφορα εθνικιστικά κράτη. Η αλλαγή όμως αυτή είχε συνέπειες

1. Η Μίς Έλίζαμπεθ Μόνροου είναι ειδική για τα διεθνή προβλήματα. Έχει εργασθή στη Γραμματεία της Κοινωνίας των Εθνών στη Γενεύη και στο «Ίδρυμα Πολιτικών Έρευνών Περιοχής Μεσογείου, Ροκφέλλερ». Η Μίς Μόνροου υπηρέτησε στο Τμήμα Μέσης Ανατολής του Υπουργείου Πληροφοριών και δημοσίευσε πολλά άρθρα σε οικονομικά και πολιτικά περιοδικά.

2. Robert Nathan: «Palestine—Problem and Promise».

1. T. E. Lawrence: «Letters», Έκδ. Jonathan Cape.

μόνο για τὰ ἀνώτερι κοινωνικά στρώματα, τοὺς πολιτικούς, τοὺς μεγαλοαστοὺς, τοὺς πλούσιους. Ὁ δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος μετὰ τοὺς συμμάχους ἐγκατεστημένους σὲ μιὰ πολὺν μεγαλύτην βάση ἐξορηγήσαν ἀπλωμένη σ' ὁλόκληρο τὸ μεγάλο τρίγωνο τῆς Μ. Ἀνατολῆς (Λιβύη, Ἀζερμπαϊτζάν, Ἑρυθραία) προκάλεσε μιὰ εὐρύτερη καὶ ριζικώτερη ἀνατοραχὴ:

«Τὸ πιὸ ἐκδηλο στοιχεῖο στὴν ἐπίδραση τοῦ πολέμου πάνω στὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ τὴν οἰκονομία τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶσαν ἡ παρουσία τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Ὅχι μόνον Βρεταννικὴς καὶ Αὐτοκρατορικὴς δυνάμεις—μεγαλύτερες σὲ ὄγκο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ—ἀλλὰ καὶ Πολωνικά, Γαλλικά, Ἑλληνικά, Ἀμερικανικά καὶ ἄλλα στρατεύματα, μικρὰ καὶ μεγάλα, σκορπίστηκαν σ' ὅλη τὴ Μ. Ἀνατολή. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶσαν νὰ πάρουν οἱ κοινωνικὲς σχέσεις ἐκτασὴ καὶ ποικιλία. Αὐτὸ ἐξακολούθησε γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα καὶ εἶσαι δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀγνοήσουμε οὔτε νὰ θεωρήσουμε ἐφήμερες τίς συνέπειές του.

Ἡ Μέση Ἀνατολή πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο 1914-1918. Ἡ ἔκταση μετὰ τὴν ἐκτασὴν τῆς παλαιᾶς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἐνα μεγάλο μέρος ἀπ' αὐτὸ τὸ πρόσθετο χρῆμα ποὺ μπήκε στὴν κυκλοφορία τὸ συγκέντρωσαν οἱ καταστηματαρχές, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ γαιοκτῆμονες, μικροὶ καὶ μεγάλοι. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα πλούτισαν καὶ ἀπὸ τὸν περιορισμὸ τῶν εἰσαγωγῶν ποὺ ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκη νὰ αὐξηθεῖ ἡ ἐντόπια παραγωγή, καὶ τοὺς ἐπέτρεψε νὰ προσφέρουν τὰ προϊόντα τους στὴν ἀγορὰ σὲ ψηλὲς τιμές....

Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ τῆς εἰκόνας αὐτῆς: οἱ στερήσεις ποὺ προκάλεσαν στίς ἄλλες τάξεις οἱ ψηλὲς τιμές καὶ ἡ ἔλλειψη τῶν ἀγορευμάτων. Ὅλες οἱ κοινωνικὲς ομάδες μετὰ κάπως σταθερὰ εἰσοδήματα—μισθωτοὶ ποὺ δὲν ἐργάζονταν σὲ στρατιωτικὲς ὑπηρεσίες, χωρικοὶ χωρὶς κτήματα, δημόσιοι υπάλληλοι καὶ ὅσοι ἄλλοι ζοῦσαν ἀπὸ τὸ μισθό τους, πτωχοὶ μετὰ τὴν πτώση τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος. Μετὰ τὸν ἐλεγχὸ στὴ διανομὴ τῶν τροφίμων καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις μετὰ τὴν μείωση τῶν τιμῶν, οἱ Κυβερνήσεις προσπάθησαν νὰ προλάβουν τὸν πραγματικὸ λοιμὸ. Ὡστόσο τὰ μέτρα αὐτὰ δὲν εἶσαν ὅσο ἔπρεπε πλατειὰ καὶ ἀποτελεσματικά γιὰ ν' ἀντιδρᾷσιν στὴν τάση ποὺ ἔχουν τὰ δύο ἄκρα—τοῦ πλούτου καὶ τῆς φτώχειας—νὰ ἐντείνουν τίς ἀντιθέσεις τους καὶ τὸ ἀμοιβαῖο αἰσθηματὶςμὸς τῆς ἀγανάκτησης περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε.

Οἱ ἐργατικὲς ἀναταραχές, μετὰ ἀπεργίες καὶ διαδηλώσεις εἶσαν... πολυαριθμῆς... Παντοῦ ἡ συνείδηση τῶν διανοουμένων ἀντικρύζει μετὰ μεγαλύτην συμπαθείας τὰ αἰτήματα γιὰ κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Ἀπὸ τίς ἐκθέσεις καλὰ πληροφορημένων παρατηρητῶν ποὺ ἐπιστρέφουν στὴν Ἀγγλία, φαίνεται ὁλοκλήρως πῶς τὰ κοινωνικά προβλήματα κυνοῦν νὰ πρῶτη φορὰ ζυγηρὸ ἐνδιαφέρον ἰδιαίτερα στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Περσίαν. Ἡ περίοδος ποὺ περνᾷ τώρα θὰ εἶναι κρίσιμη γιὰ τὴ Μ. Ἀνατολή. Πολυαριθμῆς τάξεις μαζί με τοὺς γεωργούς καὶ τοὺς ἐργάτες ποὺ δουλεύουν σὲ στρατιωτικὰ ἔργα, θὰ δοῦν τὸ εἰσοδήμα τους νὰ ἐλαττώνεται κι' ἂν δέ δοθεῖ μεγάλη προσοχὴ γιὰ τὴν πρόληψη τοῦ κακοῦ, θὰ ἐπακολουθήσει μεγάλη ἀνεργία. Δὲν ἀποκλείεται, οἱ συνθήκες αὐτὲς νὰ φέρουν στὸ κορύφωμά της τὴν κοινωνικὴ ἀναταραχὴ ποὺ δημιουργήσε ὁ πόλεμος»

(Χάρολντ Μπῆλυ: «Περιοδικὸ τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας», Ἰανουάριος 1945.)¹

Ἀκόμη καὶ ὁ κάτοικος τῆς ἐρήμου εἶδε τοὺς ξένους. Οἱ μηχανεὶς τοὺς τὸν γένισαν μ' ἐνθουσιασμὸ κι' οἱ τρόποι τους τὸν ἔκαναν νὰ σαστίζει. Ἔτσι, ἀπόρησε κι' αὐτὸς καινούριες ἀρχές γιὰ τὴ ζωὴ, ἂν καὶ εἶναι ἄγνωστο ἂν αὐτὸ θὰ βγεῖ σὲ καλὸ ἢ κακὸ.

«Οἱ Βεδουῖνοι, παρακολουθώντας ἀπὸ τοὺς ξεροπόταμους τῆς ἀκτῆς τὴ μάχη νὰ πηγαίνει μιὰ μπρὸς μιὰ πίσω, παίρνουν τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς γιὰ τρελλοῦς. Βλέπουν πρῶτα τὴ μιὰ στρατιὰ κι' ὕστερα τὴν ἄλλη, νὰ ὑποχωρεῖ βιασικὰ, ἀφήνοντας πίσω της πλοῦσια λάφυρα. Οἱ Βεδουῖνοι προχωροῦν, κλεβουν καὶ πουλοῦν αὐτὴ τὴ λεία στὸ νικητὴ. Λίγους μῆνες ἀργότερα, νικητὴς εἶναι οἱ ἡττημένοι Πάλι μένουν στοὺς Ἀραβες ἀφθονα λάφυρα. Ὡς τώρα εἶναι ὁ μόνος λαὸς ποὺ βγαίνει κερδισμένος σ' αὐτὸ τὸ ἐπικίνδυνον παιχνίδι ὅπου ὁ κερδισμένος χάνει πάντα ἐπειδὴ ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τίς βάσεις τοῦ ἀνεφοδιασμῶν του. Μόνο οἱ Ἀραβες ἔχουν πᾶς νὰ ζοῦν ἐδῶ στὴν ἐρήμο. Εἶναι σχεδὸν τὸ μόνο ποὺ ξέρουν. Μετὰ τὴ μάχη, ὅταν τὰ τάνκς φλέγονται καὶ οἱ στρατιῶτες ποὺ εἶναι μέσα καίγονται ζωντανοί, καὶ τὸ πεδίο τῆς μάχης μετακινεῖται, καταφθάνουν οἱ Ἀραβες γιὰ νὰ μαζέψουν ἀνάμεσα σ' ἄχρηστα ἀπρμεινάρια καὶ τὰ ὅπλα τῆς καταστροφῆς, τὰ χρυσὰ δαχτυλίδια, τὰ ρολόγια, τίς φωτογραφικὲς μηχανὲς καὶ τὰ ἐνθύμια ἀπὸ τὰ κοκκαλωμένα σώματα ποὺ κείτονται κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο».

(Σέσιλ Μπῆτον: «Ἑγγὺς Ἀνατολή», Λονδίνο 1943.)²

Ἡ ἴδια ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται παντοῦ ἀπὸ τὴ Λιβύη ὡς τὸν Περσικὸ κόλπο:

«Ἡ παλιὰ Ἀραβία ἀλλάζει ἐπιτέλους. Ἐκεῖ ποὺ ἀποβιβαστήκαμε ἀπὸ τὸ καΐκι μας, στὴν ἄκρη τῆς παρθενικῆς ἀμμουδιᾶς τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, βρισκεῖται τώρα μιὰ Ἀμερικανικὴ βιομηχανικὴ πόλη, τὸ κέντρο τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Ἀροβσομερικανικῆς Ἑταιρίας Πετρελαίων. Βλέπεις ἀποβάθρες, γερανούς, πρόχειρα ναυπηγεῖα, ὑπόστεγα, ἀγωγούς, τηλεγραφικὲς γραμμές, ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, αὐτοκίνητα ποὺ τρέχουν, βιασικὲς μάζες ἐργατῶν καὶ κάθε

1. Harold Beeley: «The Journal of the Royal Central Asian Society»

2. Cecil Beaton: «Near East». ἔκδ. Batsford.

τί πού συνοδεύει μιὰ σύγχρονη ἐγκατάσταση πετρελαίων. Ἡ ἀντίθεση εἶναι τόσο ξαφνική, τόσο τέλεια καὶ τόσο ἀπρόοπτη μέσα στὸ ὑπόλοιπο περιβάλλον της, πού σοῦ φαίνεται ὅτι οἱ θεοὶ καθὼς ἔπαιζαν κίβους, ἔβαλαν κατὰ λάθος στὴν εἰκόνα τῆς Ἀραβίας ἓνα κομματάκι ἀπὸ μιὰ ἐντελὴς διαφορετικὴ εἰκόνα: ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ. Ἐνας κουκουλωμένος Βεδουίνος ἐρχεται ἀπὸ τὴ μακρινὴ του κατασκήνωσιν τοὺς γυμνοὺς λόφους καὶ περνώντας καβάλλα στὴν καμῆλα του μέσα στὴν καυτερὴ ζέστη, συναντᾷ μιὰ κατασκήνωσιν ὅπου μερικοὶ μηχανικοὶ ἀπὸ τὸ Τέξας καὶ τὴν Καλιφόρνια, πίνουν παγωμένα ποτὰ μέσα σὲ δωμάτια μὲ μοντέρνο σύστημα ἀερισμοῦ. Στὸ χαιρετισμὸ του «Εἰρήνη ὑμῖν» τοῦ ἀπαντοῦν «Ὁκέϋ μπόϋ».

(Τζέραλντ ντὲ Γκώρυ, στὸ βιβλίον: «Ὁ Ἀραβικὸς Φοῖνικας». Λονδίνον, 1946.)¹

Ὡστόσο ἂς μὴ φανταστῇ κανεὶς ὅτι μεταβολὲς τόσο ἀπτόμετες, ὀφείλονται στὸν πόλεμον καὶ μόνο. Εἶχαν ἀρχίσει κι' ἀπὸ πρὶν. Πραγματικὰ ὁ βασικὸς ὅρος τῆς ἀλλαγῆς — οἱ καλύτερες καὶ ταχύτερες συγκοινωνίες — πραγματοποιήθηκε βαθμιαία μέσα σὲ διάστημα εἰκοσι ἡμερῶν:

«Θὰ μπορούσε νὰ ρωτήσῃ κανεὶς γιατί, ὕστερα ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς αἰῶνες ὕπνου τῆς Ἀνατολῆς, νὰ ξυπνᾷ τώρα μόλις, ὁ νεαρὸς ἐφέντης, λὲς κι εἶταν ἡ τυποποιημένη βιομηχανικὴ παραγωγὴ τῆς κοιμισμένης Βασιλοπούλας. Ποιὸς νὰ τὸν φίλησε καὶ ξύπνησε; Ὁ ἄλλος πᾶς ὁ ἀφέντης, σὴν καμιά σύγχρονη βασιλοπούλα πού δὲν τῆς φτάνει ἓνας μονάχα πρίγκηψ, δέχτηκε τὸ φιλὶ τοῦ ξυπνημοῦ ἀπὸ τρεῖς: ἀπὸ τὴ μηχανὴ ἑσωτερικῆς καύσης, ἀπ' τὸν Ἀμερικανὸ ἐκπαιδευτὴ κι' ἀπὸ τὴ Βρετανικὴ Κυβέρνηση»...

«Ὁ Ἀλῆ Μωχάμετ εἶταν εἰκοσιτριῶν χρόνων, λεπτοκαμωμένος μὲ ἄσπρο κουστουμί καὶ φανταχτερὲς πλούσιες γραβάτες. Ὅπως πολλοὶ Ἀραβες, εἶχε εὐαίσθητα χέρια, ὁμορφα καὶ ζεστά, λεπτὰ ἐργαλεῖα φτιαγμένα γιὰ νὰ κρύβουν τὰ νεῦρα καὶ τοὺς τένοντες καὶ νὰ ἐκφράζουν τίς σκέψεις πού τὰ βάζουν σὲ κίνηση — χέρια χωρὶς ἰχνοῦς περιττῆς σάρκας ἐπάνω τους... Εἶταν, βέβαια, πιδὲ μελαγχρινὸς ἀπ' τὰ ἄσπρα του ροῦχα, ὅμως κάθε ἄλλο παρὰ μιῦρος: Ὁ ἄλλος μᾶλλον ὅτι σοῦ θύμιζε τὸ χῶμα τῆς πατρίδας του, ψημένο τόσους αἰῶνες ἀπὸ τὸν ἥλιο. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἀποικοὶ πού ἀφήνουν τὴ στέγη τους καὶ τριγυρίζουν ἐδῶ κι' ἐκεῖ παίρνουν κι' αὐτοὶ τὸ ἴδιο σκούρο χῶμα τῆς ἀντοχῆς. Οἱ κινήσεις τοῦ Μωχάμετ εἶταν ἡρεμες. Ἦρθε ἀπὸ τὸ σπίτι του — πού εἶταν πέντε μίλια μακριὰ, στὸ Κρατέρ, μὲ ποδήλατο. Ὅταν ἔμπαινε μέσα περίμενε νὰ πέσει ἡ ματιὰ σου πάνω του, γιὰ νὰ πεῖ καλημέρα, καὶ τότε πάλι πρόσεχε κανεὶς περισσότερο τὸ χαμόγελό του παρὰ τὰ λόγια του. Μοῦ τῆσεν τὸ ἐνδιαφέρον, γιατί στὸ πρόσωπο τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ Ἀραβὰ μπορούσα νὰ δῶ τὸ μέλλον τῆς Ἀραβίας. Ὅταν σηκώθηκε μ' ἓνα ὕψος γεμάτο διάκριση, σὰ νάταν γραμματέας πρεσβείας πού ἀναπληρῶνει τὸν πρεσβευτὴ του, καὶ μὲ μιὰ ἀδιόρατη συγκαταβατικὴτητα ἐσφίξε τὸ χέρι τῶν ἀνεξάρτητων Βεδουίνων πού ἦρθαν νὰ μᾶς δοῦν ἀπὸ τὰ πιδὲ μακρινὰ σημεῖα, φουσκωμένοι ἀπὸ περηφάνεια — μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ἔσμιζαν δυὸ ἐποχὲς τῆς ἱστορίας: Δυὸ ἐποχὲς πού τίς

ἔνωσε ἴσως ἡ παράδοση, ἀλλὰ τίς χώριζαν ὅλες οἱ συνθήκες πού δημιουργεῖ ὁ χρόνος κι' ὁ τόπος. Ἡ συνάντησιν αὐτὴ ἐνσάρκωνε τὸ βασικὸ πρόβλημα κάθε Ἀραβικῆς Κυβέρνησης: τίς ἀπέραντες διακυμάνσεις ἐκπολιτιστικοῦ ἐπιπέδου πού πρέπει νὰ γεφυρώσει.

Κι' ἄλλες Κυβερνήσεις — ὅλες οἱ κυβερνήσεις νομίζω — ἀντιμετωπίζουν αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Ἡ πόλη καὶ ἡ ὑπαίθρος, τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ ἄνεση, ἡ παιδεία, ἡ τέχνη καὶ οἱ καθημερινὲς ἀνάγκες, πρέπει νὰ συγκεραστοῦν σ' ἓνα εὐρύτατο νομοθετικὸ κώδικα. Κάθε ἀποψη, κάθε πίστη ἢ αἴσθημα ἀφοσίωσης, πηγάζει ἀπὸ μιὰ διαφορετικὴ περίοδο τῆς γενικῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ σὲ χώρες ὅπου οἱ νομάδες καὶ οἱ πόλεις συνυπάρχουν, ἡ διαφορὰ αὐτὴ φτάνει στὸ κατακόρυφο. Εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ βρεθῇ ἓνας τρόπος ζωῆς πού νὰ ταιριάζει καὶ στοὺς δυὸ. Σὲ ἐποχὲς φτώχειας καὶ ταραχῶν οἱ ἀπάρχοντες οἱ ἐμπορικὲς ἀρτηρίες, οἱ νομάδες — πού ἔχουν ἐλάχιστες ἀνάγκες — ἀποσποῦν δύναμιν ἀπὸ τὴν πόλιν. Μὲ τὴ διάδοσιν τῆς μηχανῆς στὴν Ἀσία, ἡ ἐπίδρασιν τῆς πόλης σταθεροποιήθηκε. Κι' ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ παράγοντας — ἡ ἐξουδετέρωσιν τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἀποστάσεων της — κι' ὅχι ἡ μιὰ ἢ ἄλλη πολιτικὴ διευθέτησιν, εἶναι πού ἀλλάξε τὸ περιεχόμενο καὶ τὸ ρυθμὸ τῆς Ἀραβικῆς ζωῆς. Καὶ συνέπεια τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἡ ἐξέλιξιν τοῦ νεαροῦ ἐφέντη — τῆς ἐπαγγελματικῆς μεσαιῆς τάξης.

Οἱ ἐφέντηδες δὲν εἶναι καὶ τόσο νέα τάξη. Οἱ γραφιάδες καὶ οἱ ἔμποροι στὴς Ἀραβικὲς Νύχτες, οἱ Σίντμπαντ τῆς Μπάσσα, ἀκόμα καὶ πιδὲ φημισμένα ὀνόματα, ὁ ἴδιος ὁ Προφήτης καὶ οἱ Σύντροφοί του μεγάλωσαν μέσα στὴν ἐπαγγελματικὴ ἐμπορικὴ ἀπόσπαιρα μιὰς μεγάλης κοινωνίας πού στηριζόταν στὴς συγκοινωνίες της. Αὐτὴ ἔδωσε τίς δημοκρατικὲς βάσεις της στὴν Ἀραβικὴ σκέψιν. Κι' εἶταν ὅλοι τους, στὴς ἐπιδιώξεις τους καὶ τὴν ἀνατροφή τους, οἱ νεαροὶ ἐφέντηδες τῆς ἐποχῆς τους. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι τώρα οἱ περιστάσεις τοὺς εὐνοοῦν πάρα πολὺ. Ἐνῶ ἄλλοτε δὲν ἀποτελοῦσαν παρὰ ἓνα τμήμα μόνον μιᾶς κοινωνίας ὅπου οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ δυσκολίες ἔδιναν δύναμιν στὸν φεουδαρχικὸ φύλαρχον καὶ τίς φυλές του, τώρα οἱ ἐφέντηδες γίνονται πανίσχυροι: Κρατοῦν τὰ λογιστικὰ βιβλία τους, συντάσσουν τὰ τιμολόγια τους, στέλνουν τὸ μπαμπάκι καὶ τὰ ἄλλα φορτία τους στὸν προορισμὸ τους χωρὶς τὴ βοήθειαν ἢ τίς δυσκολίες τῆς ἐρήμου. Αὐτὰ πού ἀποτελοῦν τὴ διδασκαλίαν καὶ τὴν πίστη τῶν Πανεπιστημίων τῆς Βηρυτοῦ καὶ τοῦ Καῖρου, ἔχουν πολὺ μεγαλύτερη σημασίαν ἀπ' ὅλα ὅσα λέγονται μέσα στὴς σκηνὲς τῶν φυλῶν. Τὰ Φόρντ καὶ τὰ Σεβρολὲ πληθαίνουν πάνω στὴν ἄμμο τῆς Ἀραβίας ὅσο καὶ στὸ Νέο Μεξικὸ ἢ τὴν Ἀριζόνα. Ἀπὸ τὸ νέο αὐτὸ φόντρο ἔβγαίνει ὁ νεαρὸς Μωχάμετ κι' αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού μοῦ κίνησε τόσο πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον».

(Φρέγια Στάρκ στὸ: «Ἡ Ἀνατολή εἶναι Δύση». Λονδίνον, 1945.)¹

III. ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

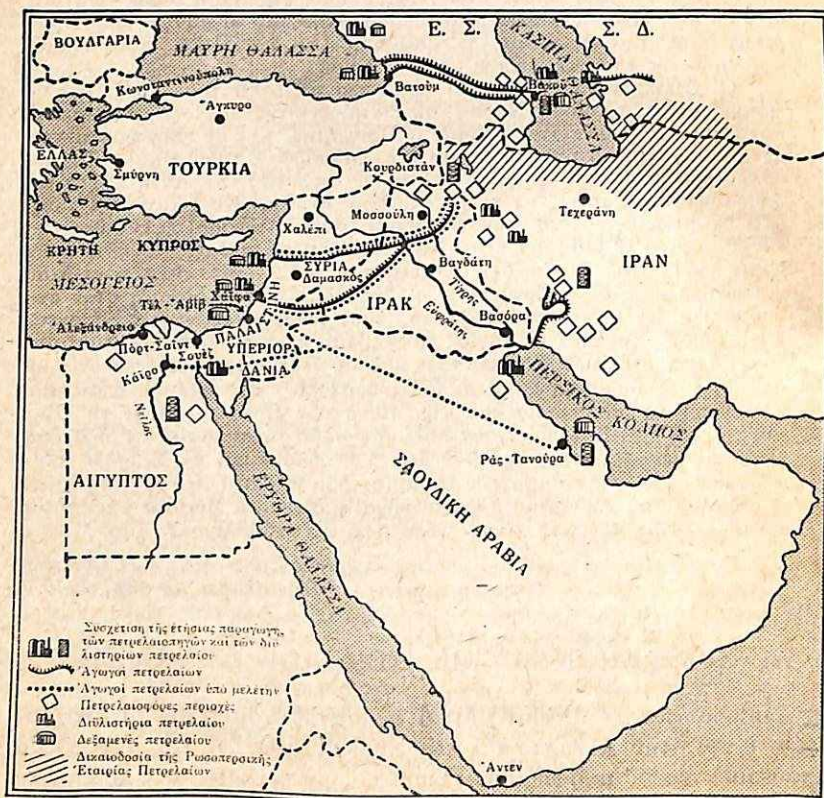
Εἶναι ὅμως πολὺ ἀπίθανον ὅτι ὁ νεαρὸς Μωχάμετ καὶ οἱ σύγχρονοί του στὴν Αἴγυπτον καὶ στὴ Συρίαν (αὐτὸς ζεῖ στὸ Ἄντεν) θὰ μπορέσουν νὰ διαμορφώσουν ἐλεύθεροι, μὲ τὸ δικὸν τους τρόπο, τὰ

1. Gerald de Gaury: «Arabia Phoenix», ἐκδ. Harrap.

1. Freya Stark: «East is West», ἐκδ. John Murray.

πεπρωμένα της Μ. 'Ανατολής. 'Ο λόγος είναι ότι η περιοχή που κατοικούν είναι ένα σημείο που συγκεντρώνει την παγκόσμια προσοχή. Είναι γεμάτη απ' αυτά που ονομάζουμε «συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων» και δεν αποκλείεται να θελήσει ο καθένας απ' τους Τρεις Μεγάλους να επιβάλει τη γνώμη του σχετικά με το μέλλον της:

«Μπορεί να πει κανείς, διατηρώντας όρισμένες επιφυλάξεις, ότι η περιοχή αυτή αποτελεί ένα ενιαίο στρατηγικό σύνολο, με την έννοια ότι κατά έναν περιεργό τρόπο η κατάκτηση ή η άμυνα κάθε τμήματός της είναι στενά συνδεδεμένη με την κατάκτηση ή την άμυνα του υπόλοιπου μέρους της (αυτό ωστόσο ισχύει λιγότερο για τις χώρες που διαγράφουν τα εξωτερικά όρια της Μ. 'Ανατολής και περισσότερο γι' αυτές που αποτελούν την «καρδιά» της). Έχει ιδιαίτερη στρατηγική σπουδαιότητα, γιατί είναι το σημείο όπου συναντώνται μεγάλες μεσο-

‘Η Μέση ‘Ανατολή στα 1941.

γειακές περιοχές, και συγχρόνως είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα σε πολλές θάλασσες. 'Ο έλεγχος της Μ. 'Ανατολής έχει ζωτική σημασία για κάθε Δύναμη που επιδιώκει: (α) να επεκτείνει την επιρροή της από μια ήπειρο ή θάλασσα στην άλλη, (β) να ενώσει τις δυνάμεις της με τις δυνάμεις μιας άλλης Δύναμης που έχει την επιρροή της σε άλλη ήπειρο ή θάλασσα, (γ) να ελεγχει το εμπόριο ή τις συγκοινωνίες ανάμεσα στις ήπειρους και τις θάλασσες, (δ) να μην αφήσει καμμιά άλλη Δύναμη να κάνει τίποτε απ' αυτά. 'Η Μ. 'Ανατολή θα διατηρήσει ίσως αυτή την εξαιρετική σπουδαιότητα, όσες μεταβολές κι' αν γίνουν στην κατανομή της παγκόσμιας εξουσίας. Είναι φυσικό στις μέρες μας, να βλέπουμε τη Μ. 'Ανατολή από τη σκοπιά της Μεσογείου, να την αντι-κρούζουμε σαν ένα πión στον αγώνα των Δυτικών Κρατών. 'Αλλά θα είχε την ίδια άκριβως σπουδαιότητα και στην περίπτωση που το επί-κεντρο της Ισχύος θα μετατοπιζόταν απ' τον 'Ατλαντικό και τη Με-σόγειο, στον 'Ινδικό και τον Ειρηνικό 'Ωκεανό, ή από την Εύρωπη στην 'Αφρική. 'Υπήρξαν εποχές που οι χώρες της Μ. 'Ανατολής ή του-λάχιστον μερικές απ' αυτές είχαν στραφή περισσότερο προς το Νότο και την 'Ανατολή παρά προς τη Δύση.

Τόν τελευταίο αιώνα, η σπουδαιότητα που πήρε σά γέφυρα, έσχίσε την αξία που είχε σαν αντικείμενο για κατάκτηση. 'Αλλοτε διέθετε και οικονομική και πολιτική δύναμη. Το στόρι της, οι τέχνες της, ή έξυ-πνάδα και ή επιδεξιότητα των κατοίκων της βοήθησαν τις αυτοκρατο-ρίες που διαδέχτηκαν ή μια την άλλη στο έδαφός της ν' αναπτύξουν την Ισχύ τους. Σήμερα ή σημασία που έχει μέσα στην παγκόσμια οικονομία είναι συγκριτικά πολύ μικρότερη, αλλά και πάλι διαθέτει ένα οίκο-νομικό κεφάλαιο που έλκυει τὰ βλέμματα των Δυνάμεων επάνω της. Είναι μια απ' τις μεγάλες πετρελαιοφόρες περιοχές του κόσμου».

(Α. Χ. Χουράνι: «'Η Μεγάλη Βρετανία και ο 'Αραβικός Κόσμος», Λονδίνο, 1946.)¹

Γέφυρα και πετρελαιοπηγή, λοιπόν, που είναι ανάγκη να την μοιράζεται ο κύριός της με άλλους, αλλά και να τους την αρνιέται ίσως όταν αυτοί που προβάλλουν αξιώσεις δεν έχουν φιλικές διαθέ-σεις. Πολλές υπερβολές λέγονται για τη σημασία των πετρελαίων της Μ. 'Ανατολής και την ανεξάντλητη παραγωγή τους. Το γεγονός είναι ότι αποτελούν ένα πόρο που θα έπρεπε πάντα να εξετάζεται με την προϋπόθεση ότι τόν καιρό της ειρήνης είναι προσιτός σε κάθε αγο-ραστή και ότι δεν είναι παρά ένα ποσοστό της παγκόσμιας παρα-γωγής.

«'Εδώ στην 'Αγγλία έχουμε από καιρό καταλάβει τη σημασία που έχει ή Μ. 'Ανατολή γενικά και ιδιαίτερα ή Πεερσία, σαν πηγή δημιουρ-γίας μεγάλων αποθεμάτων πετρελαίου. Στην περίοδο του μεσοπολέμου παρουσιάστηκαν και άλλα έθνη που, ακολουθώντας το παράδειγμά μας, άρχισαν να παίρνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος στις έρευνες για την ανακάλυψη νέων πηγών και την ανάπτυξη των παλιών. 'Αλλά οι ένερ-γείες τους είχαν σιγαλό και μάλλον αθόρυβο χαρακτήρα, όταν ξα-φνικά το φθινόπωρο του 1943 κάτι επίσημες και ανεπίσημες δηλώσεις

1. Α. Η. Hourani: «Great Britain and the Arab World», Έκδ. John Murray.

πού έγιναν στην 'Αμερική, και οι τολμηροί ύπολογισμοί που τις συνόδευσαν στάθηκαν άφορητή νά τραβήξει ή περιοχή αυτή ζωηρό τὸ ενδιαφέρον τοῦ τύπου καὶ τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης. Θά ρωτήσετε ἴσως τί έγινε ξαφνικά; ποιά φοβερή ἀνακάλυψη προκάλεσε αὐτὸ το χειμαρρὸ ἀπὸ δημοσιεύματα, ὑπολογισμούς, σχέδια καὶ συζητήσεις; Ἡ ἀπάντηση, ὅσο κι' ἂν φαίνεται περίεργο, εἶναι ἀρνητική. Τίποτε δὲν εἶχε συμβῆ, τουλάχιστο στὴ Μ. Ἀνατολή. Ἡ μοναδική αἰτία τοῦ ξαφνικοῦ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος εἶταν ἡ ἀναμέτρηση τῶν ἀποθεμάτων πετρελαίου ποῦ έγινε σ' ὅλο τὸν κόσμον καὶ ἰδιαίτερα στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Ἡ ἀναμέτρηση αὐτὴ φανερώσε ὅτι ἡ σχετικὴ σπουδαιότητα τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶταν πολὺ μεγαλύτερη ἀπ' ὅτι πιστεύαμε γενικὰ ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή. Κι' ἀκόμα ἂν κανεῖς ἐρευνήσεις τὶς δυνατότητες μεγάλων ἀποθεμάτων πετρελαίου σ' ὅλο τὸν κόσμον, θά δει ἀμέσως ὅτι οἱ πετρελαιοφόρες περιοχὲς ποῦ ἔχουν ἐξαιρετικὴ σημασία εἶναι μόνο τέσσερις: Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερική, οἱ βόρειες πολιτεῖες τῆς Ν. Ἀμερικῆς, γνωστὲς μὲ τὸ ὄνομα «Καριβικὲς», ἡ Μ. Ἀνατολὴ καὶ οἱ Ἀνατολικὲς Ἰνδίες. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὲς ὑπάρχουν τώρα κι' ἄλλες πετρελαιοφόρες περιοχὲς καὶ δὲν ἀποκλείεται ν' ἀνακαλυφθοῦν πολλὲς ἀκόμα. Ὡστόσο δὲν εἶναι πιθανὸν πὼς θά ἀποκτήσουν μεγαλύτερη σπουδαιότητα γιὰ μιὰ μεγάλη χρονικὴ περίοδο.

Τὰ ἀποθέματα τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι τόσο μεγάλα, ποῦ τῆς δίνουν τὴν πρώτη θέσιν ἀνάμεσα στὶς πετρελαιοφόρες περιοχὲς τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ σχετικὴ σπουδαιότητά τους θά μεγαλῶνῃ ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια, ἐνῶ ἡ ἀπόδοση ἄλλων, καὶ συγκεκριμένα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, θά πέφτει. Τὸν τεράστιο αὐτὸ πλοῦτο σὲ πετρέλαια τὸν μοιράζονται μεταξὺ τους ἡ Περσία, τὸ Ἰράκ, τὸ Κοβέϊτ, ἡ Σαουδικὴ Ἀραβία, τὸ Βαχεϊν καὶ ἡ Αἴγυπτος, ἐνῶ σὰ παραλιακά Σουλτανάτα, στὸ Ὀμάν, τὴ Συρία, τὴν Παλαιστίνη καὶ τὴν Ὑπεριορδανία, εἶναι πιθανὸ νά ἀνακαλυφθοῦν στὸ μέλλον πολλὲς πηγές. Παρθωρήσεις γιὰ ἐκμετάλλευση ἔχουν δοθῇ ὡς τώρα σὲ Βρεταννικὲς, Ἀμερικανικὲς, Γαλλικὲς καὶ Ὀλλανδικὲς ἑταιρίες. Ἔτσι τὰ Ἡνωμένα Ἐθνὰ ἀντιπροσωπεύονται πολὺ καλά.»

(Τζ. Μ. Λῆς, στὸ «Περιοδικὸ τῆς Βασιλικῆς ἑταιρίας Κεντρικ. Ἀσίας» Ἰανουάριος 1946.)

Ἀπὸ τότε ποῦ ὁ Δρ. Λῆς ἔγραψε τὸ παραπάνω ἄρθρον στὸν κατάλογο αὐτὸ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν προστέθηκαν καὶ οἱ Ρῶσοι, γιὰ νά ἐκμεταλλευθοῦν τὴν περιοχή τῆς Βορείου Περσίας, ποῦ συνορεύει μὲ τὶς δικές τους πετρελαιοπηγὲς τῆς Κασπίας.

IV. Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΞΩ ΚΟΣΜΟ

Τὸν 19^ο αἰῶνα ὅπως καὶ λίγα χρόνια πρὶν ἀπ' τὸν πρῶτο Παγκόσμιο πόλεμο, οἱ μεγάλες δυνάμεις, θέλοντας ν' ἀποκτήσουν ἐπιρροή σὲ μιὰ περιοχή ποῦ εἶχε τόσα πλεονεκτήματα, προσπάθησαν νά ἀποκτήσουν «σφαῖρες ἐπιρροῆς». Ἔτσι ἡ Μ. Βρεταννία

1. G. M. Lees: «Journal of the Royal Central Asian Society».

καὶ ἡ Ρωσία — στὴν Περσία — κι' ὕστερα ἡ Μ. Βρεταννία καὶ ἡ Γαλλία — στὴν Ἑγγὺς Ἀνατολή — ἦρθαν σὲ σύγκρουση θέλοντας νά ἀποκτήσουν προγεφυρώματα. Ἀλλὰ τώρα ποῦ τὰ κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς — μέσα στὰ ἔξη χρόνια τοῦ Δεύτερου Πολέμου — εἶδαν τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δύσης ἀπὸ κοντά, τώρα ποῦ τοὺς εἶδαν νά τσακώνονται καὶ νά τρώγονται μετοξύ τους, ὅπως κι' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, εἶναι πιά ἀποφασισμένοι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, νά ἐκμεταλλευθοῦν μόνοι τους τὶς πηγές τους. Οἱ Δυτικὲς Δυνάμεις ποῦ ζητοῦν σήμερα νά ἐπηρεάσουν τὶς χῶρες τῆς Μ. Ἀνατολῆς, πρέπει νά τὸ κάνουν μὲ τὸ καλὸ καὶ ὄχι νά διατάζουν. Καὶ πρέπει νά προσφέρουν τὴ βοήθειά τους γιὰ νά λύσουν τὰ προβλήματα τους. Οἱ δυνάμεις ποῦ τὸ κάνουν αὐτὸ εἶναι οἱ Τρεῖς Μεγάλοι.

Ἀπὸ τὶς τρεῖς δυνάμεις, τὴ μικρότερη ἐπιρροή διαθέτουν οἱ Ἡν. Πολιτεῖες. Θέλουν νά ἐξασκήσουν ἐπιρροή γιὰτὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ πετρέλαια καὶ τὶς ἐναέριες συγκοινωνίες τῆς. Ἀλλο ἡ ἐπιρροή τους εἶναι ἐλάχιστη γιὰτὶ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά βρίσκονται πολὺ μακριά, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, μόνο οἱ πολὺ καλά πληροφορημένοι Ἀμερικανοὶ καταλαβαίνουν ὅτι μὲ τὸ νά ὑποστηρίξουν τοὺς Ἑβραίους στὴν Παλαιστίνη, χάνουν τὴ φιλία τοῦ Ἀραβικοῦ κόσμου.

Σήμερα ἡ ἀναλογία Ἑβραίων καὶ Χριστιανῶν στὴ Νέα Ὑόρκη εἶναι περίπου ἡ ἴδια μὲ τὴν ἀναλογία τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν Ἀράβων στὴν Παλαιστίνη. Ἀλλὰ ἐνῶ ὑπάρχουν μόνο 600.000 Ἑβραῖοι στὴν Παλαιστίνη, στὴ Ν. Ὑόρκη εἶναι δυὸ ἑκατομμύρια. Ἡ στάση λοιπὸν τῶν Ἑβραίων στὴ Νέα Ὑόρκη θά μπορούσε νά ἔχει ἀποφασιστικὴ ἐπίδραση στὴν ἐκλογή τοῦ Προέδρου. Ἡ Ἑβραϊκὴ ψήφος σήμερα ἔχει γίνεῖ τουλάχιστον τόσο σπουδαία ὅσο εἶταν ἡ Ἰσραηλινική, καὶ γι' αὐτὸ ἡ Παλαιστίνη ἔχει ἐξελιχθῇ σὲ εἰσαγωγικὸ Ἀμερικανικὸ ζήτημα, ὅπως ἄλλοτε ἡ Ἰσραηλινία γιὰ τὴν Ἀγγλία.

Ἀλλὰ τὸ νά φανταστοῦμε ὅτι ἡ Ἀμερικανικὴ ὑποστήριξη πρὸς τὸν Σιωνισμό ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴν πίεση τῆς Ἑβραϊκῆς μειονότητας, θά ἔδειχνε μεγάλη ἀφέλεια ἀπέναντι σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Οἱ Ἀμερικανοί, ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς, εἶναι ἔθνος πρωτοπόρων. Ἐπομένως τὸν Ἀμερικανὸ δὲν τὸν ξενίζει καθόλου ἡ ἰδέα τοῦ σχηματισμοῦ μιᾶς Ἐθνικῆς Ἑβραϊκῆς Ἑστίας, ἡ ἀκόμα κι' ἐνὸς Ἑβραϊκοῦ Κράτους στὴν Παλαιστίνη. Ἀκριβῶς ὅπως δὲν τὸν ἐξένισε ὁ σχηματισμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς στὴ χώρα τῶν Ἑρυθροδέρμων. Ἐκατομμύρια μὴ Ἑβραίων Ἀμερικανῶν ὑποστηρίζουν τὴν Ἐθνικὴ Ἑστία γιὰτὶ πιστεύουν εὐλογικῶς ὅτι τὸ Ἰουδαϊκὸ πρόβλημα θά λυθῇ μὲ τὴ συγκρότηση ἐνὸς Ἰουδαϊκοῦ Κράτους ἀπὸ Ἑβραίους πρωτοπόρους. Ὅσο γιὰ τοὺς Ἀράβες, ὁ Ἀμερικανὸς στρατιώτης ποῦ τοὺς γνώρισε στὴν Ἀφρική, νοιώθει τὴ διάθεση νά τοὺς κατατάξει μαζὺ μὲ ἄλλους πρωτογόνους πληθυσμούς σὲ μιὰ κατηγορία ἀνθρώπων ποῦ θ' ἀποτελοῦσε ἔγκλημα νά τοὺς προστατεύσει κανεῖς ἀνακόποντας τὸ ρυθμὸ τῆς προόδου τους».

(Ρ. Χ. Σ. Κρόσμαν, στὸ περιοδικό: «Νέος Πολιτικός καὶ Ἐθνικός Λογισμὸς» 13 Ἰουλίου 1946.)

1) R. H. S. Crossman: «The New Statesman and Nation»

‘Ο ‘Αμερικανός διπλωμάτης βλέπει ότι επιβάλλεται να τα έχει καλά και με τις δυο παρατάξεις. ‘Ο ‘Αμερικανός Γερουσιαστής δὲν τὸ βλέπει.

‘Αν τοῦ χρειάζεται προστάτης, ποὺν ἀπὸ τοὺς τρεῖς ὑποψηφίους θὰ διαλέξει ὁ ‘Αραβας, ὁ Πέρσης, ὁ ‘Εβραῖος; ‘Η ‘Αμερικὴ εἶναι ἐλκυστικὰ πλούσια ἀλλὰ πολὺ μακρινή. ‘Η Ρωσία εἶναι ἐλκυστικὰ προλεταριακὴ, ἀλλὰ ἂν τὴν προσκαλοῦσαν, θ’ ἀρνιόταν, ἴσως, στὸν κάτοικο τῆς Μ. ‘Ανατολῆς τὴν ἀτομικότητά του ποὺ τὴ θεωρεῖ τόσο πολύτιμη. ‘Η Γαλλία ἔχασε πολλοὺς φίλους της μετὸν βομβαρδισμό τῆς Δαμασκού τὸ 1945. ‘Η Μ. Βρεταννία εἶναι παλιὸς γνώριμος «διάβολος», δὲν ἔχει μεγάλες ἀξιώσεις καὶ ἴσως πολλοὶ ‘Αραβες νὰ τῆς ἔδιναν τὴν προτίμησή τους ἂν τὸ «πρόβλημα» τῆς Παλαιστίνης δὲν ὑπῆρξε τόσο ἐνοχλητικὸ καὶ περίπλοκο.

Τὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ Μ. Βρεταννία στὴν Παλαιστίνη, ἂν τὸ τοποθετήσουμε μέσα στὸ πλαίσιο τῆς γενικῆς ἱστορίας τῆς Μ. ‘Ανατολῆς, δὲν εἶναι καὶ τόσο παλιό. Δὲν ἔχουν περάσει περισσότερο ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε. Οἱ ‘Αραβες καὶ οἱ ‘Εβραῖοι ποὺ ἀνήκουν κι’ οἱ δυὸ στὴ Σημιτικὴ φυλὴ, ζοῦσαν φιλικὰ ἐνὸς καμιά ἀπὸ τις δυὸ αὐτὲς κοινότητες δὲν ἐνωίωθε τὴν πίεση τοῦ ἐθνικισμοῦ. ‘Εξῆσαν ἀρμονικά, ἂν καὶ φτωχικά, κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ Τούρκου. Κι’ ἔτσι στὸν πόλεμο τοῦ 1914 - 18 καὶ τὶς διαπραγματεύσεις τῆς Εἰρήνης ποὺ τὸν ἀκολούθησαν, ἡ Μ. Βρεταννία θεώρησε πολὺ φυσικὸ νὰ δώσει καὶ στοὺς δυὸ ἀπὸ μιὰ ὑπόσχεση. Στὸ 1917, μ’ ἓνα ἔγγραφο ποὺ ὀνομάστηκε «Δήλωση Μπάλφουρ» ὑποσχέθηκε στοὺς ‘Εβραίους μιὰ ‘Εθνικὴ ‘Εστία στὸ ἔδαφος τῆς Παλαιστίνης. Στὸ 1922, σὺν ἐντολοδόχῳ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὑποσχέθηκε στοὺς ‘Αραβες ὅτι θὰ προ-άσπιζε ὅλα τους τὰ δικαιώματα. ‘Εξετάζοντας τὰ περασμένα, μποροῦμε χωρὶς δισταγμὸ νὰ ποῦμε, ὅτι οἱ ‘Αγγλοι δὲν μπόρεσαν νὰ προβλέψουν τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἐθνικισμοῦ — καὶ τοῦ ‘Αραβικοῦ καὶ τοῦ ‘Ιουδαϊκοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν νὰ στραφοῦν οἱ δυὸ ἐθνικότητες, πρῶτα ἡ μιὰ ἐναντίον τῆς ἄλλης, κι’ ὕστερα κι’ οἱ δυὸ μαζί, ἐναντίον τοῦ Βρεταννικοῦ ἐντολοδόχου καὶ κηδεμόνα. Οἱ Βρεταννοὶ δὲν κατόρθωσαν ἐπίσης νὰ προβλέψουν τὴν ἀπότομη αὔξηση τοῦ ἀντισημιτικοῦ ρεύματος στὴν Εὐρώπη, καὶ τὴν πίεση ποὺ θὰ ἐξασκοῦσε στὸ ζήτημα τῆς Παλαιστίνης, ὅπως καὶ τὴν ἄλλη συνέπεια αὐτοῦ τοῦ ρεύματος: τὸ φόβο τῶν ‘Αράβων ὅτι ὁ σημιτισμὸς θὰ τοὺς ἐκμηδενίσει.

Σήμερα μετὰ τὴ Βρεταννικὴ προστασία ξεχύθηκε στὴν Παλαιστίνη ἓνα κύμα ἀπὸ πλούσιους, πολυμήχανους καὶ ἀποφασισμένους Σιωνιστές, ποὺ χτίζουν μιὰν ‘Εθνικὴ ‘Εστία, ἓνα πραγματικὸ

θαῦμα δημιουργικότητας. ‘Αν καὶ δέχονται τὴν πρόκληση πολλῶν ‘Εβραίων ἀπ’ αὐτοὺς ποὺ ἀφομοιώθηκαν στὶς Λυτικές Χῶρες, λένε ὅτι:

«‘Η τεράστια πλειοψηφία τοῦ ‘Ιουδαϊκοῦ λαοῦ σ’ ὅλο τὸν κόσμον αἰσθάνεται ὅτι τότε μόνο θὰ τῆς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ φόβο «ὅταν οἱ ‘Εβραῖοι, καὶ σὺν ἄτομα καὶ σὺν ἔθνος, ἐξισωθοῦν μετὰ ὅλα τὰ φυσιολογικὰ κράτη καὶ ἰδρυθεῖ τὸ ‘Εβραϊκὸ κράτος τῆς Παλαιστίνης».

(‘Απόφαση τοῦ Παγκόσμιου Σιωνιστικοῦ Συνεδρίου. Αὐγούστος 1945).

Οἱ ‘Αραβες φοβοῦνται αὐτὴ τὴν ἀποφασιστικότητα:

«Οἱ ‘Εβραῖοι εἰσρέουν στὴν Παλαιστίνη «σὺν νὰ εἶταν δικαίωμα τους, καὶ ὄχι ζήτημα ἀνοχῆς» Οἱ ‘Αραβες θεωροῦν αὐτὴ τὴν εἰσροὴ ποὺ πραγματοποιεῖται κατὰ διαστήματα μετὰ τὴ βία παρ’ ὅλη τὴν ἀντίστασή τους, σὺν μιὰ πραγματικὴ εἰσβολὴ καὶ ἀντικρῶνουν τὴν βαθμιαία αὔξηση τῶν ‘Εβραίων σὲ πλειονότητα σὺν μιὰ ὑπουλὴ κατάκτηση... Καὶ μήπως δὲν εἶναι λάθος νὰ θεωρεῖ κανεὶς ὅτι ἡ κυριαρχία εἶναι μόνο ζήτημα ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς; Μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ ὁ μορφωμένος δυναμικὸς καὶ ἐξευρωπαϊσμένος ‘Εβραῖος μετὰ τὸν ἀγράμματο κα-θυστερημένο ‘Αραβὰ χωρικό;»

(Σὲρ Πέτζιναλντ Κούπλαντ: Τάμς, 13 ‘Ιουλίου 1946.)

V. ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΟΙΚΟΥ ΤΗΣ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ἡ αὐθόρμητη τοπικὴ ἀντίδραση στὶς ἐξωτερικὲς πιέσεις ἔχει τὴ μορφή τοῦ Φόβου καὶ τὴν τάση τῆς συσπείρωσης γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἓνα ἀντίβαρο. ‘Απὸ τὴν τάση αὐτὴ βγήκε ἡ ‘Αραβικὴ ‘Ενωση. ‘Αλλ’ ἂν ἐξετάσει κανεὶς τὴν ‘Ενωση θὰ δεῖ ὅτι εἶναι ἐνωμένη στὶς ἀντιδράσεις καὶ τὶς ἀρνήσεις. Τῆς λείπει τὸ θετικὸ πρόγραμμα. ‘Η ἐνοποιητικὴ τῆς δύναμη εἶναι ἡ ἀντίδραση στὴ Δύση, ἀντίδραση ἐναντίον τῆς Γαλλίας στὴ Συρία, ἐναντίον τῆς Μ. Βρεταννίας στὴν Παλαιστίνη, ἐναντίον τῆς ‘Αμερικῆς γιὰ τὸν φίλο-σιωνισμό της. Συγχρόνως ἡ Πεερσία στέκεται ἀντίθετη στὴ Ρωσία. ‘Η ἐνωση τοῦ ‘Αραβικοῦ κόσμου δὲν προχωρεῖ περισσότερο.

«Εἶναι πασίγνωστο πὼς ἡ βασικὴ ἀδυναμία τῆς ‘Αραβικῆς ‘Ενω-σης εἶναι ὅτι τὰ μέλη της συμφωνοῦν μόνο ὅταν πρόκειται ν’ ἀσκήσουν ἀντιπολίτευση ἢ ἀρνητικὴ τακτική. Στὰ προβλήματα ὅμως ποὺ ἀπαιτοῦν θετικὲς ἀποφάσεις διχάζονται. ‘Η Παλαιστίνη — ἡ καλύτερα ἡ καταπολέμηση τοῦ Σιωνισμοῦ — εἶναι ὁ δυνατότερος κοινὸς δεσμός τους. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀρνηση. Τὸ πρόβλημα τῆς στιγμῆς εἶναι τοῦτο: Μπορεῖ ἡ συνέλευσή τους νὰ συμφωνήσει πάνω σὲ μέτρα θετικὰ ποὺ

νά εξασκήσουν αποφασιστική επιρροή στις σύγχρονες εξελίξεις;...

Χωρίς αμφιβολία όλοι θα συμφωνήσουν ότι πρέπει να αναπτύξουν τις απόψεις τους στα "Ηνωμένα Έθνη". Αλλά εκεί θα συναντήσουν την αντίρροπη πίεση των Εβραίων. Άλλοι τρόποι ενέργειας που πρότειναν οι Άραβες, είναι: 1) Η ένοπλη ρήξη. 2) Άρνηση για εκχωρήσεις και άλλες εμπορικές ευκολίες, ιδιαίτερα στον τομέα των πετρελαίων. 3) Η προσέγγιση στη Ρωσία. Αλλά στο σημείο αυτό τα κίνητρα μπερδεύονται και η κατάσταση θολώνει. Κάθε μία απ' αυτές τις λύσεις θα μετέτρεπε άμέσως τη Μ. Ανατολή, σε στίβο πάλης ανάμεσα στη Ρωσία και τη Δύση. Είναι σκόπιμο αυτό; Οι γνώμες συγκρούονται. Ένω οι κάτοικοι της Παλαιστίνης και του Λιβάνου ανυπομονούν να καλέσουν το παραμυθένιο περιγρηπόπουλο απ' τη Μόσχα, οι κάτοικοι του Ιράκ δεν το θέλουν. Φοβούνται τη μοίρα της σημερινής Περσικής Κυβέρνησης, για να μην αναφέρουμε τις βλέψεις που έχει η Ρωσία στο εκατομμύριο των Κούρδων που κατοικούν στο Βόρειο Ιράκ. Και πάλι, οι βασιλιάδες της Αιγύπτου και της Σαουδικής Αραβίας, θα ήθελαν να περιορίσουν τις φιλο - Εβραϊκές τάσεις της Ουάσιγκτων, συγχρόνως όμως προτιμούν τις Αμερικανικές από τις κομμουνιστικές εκχωρήσεις των πετρελαίων τους. Με τον ίδιο τρόπο κάθε αντιβρετανικό σχέδιο υποχωρεί μπροστά στη σκέψη ότι ο κ. Μπέβιν είναι αποφασισμένος να εκκενώσει την Αίγυπτο, και στο γεγονός ότι η Ρωσία θέλει να ξαναδώσει την Σενουσία της Κυρηναϊκής στους Ιταλούς, ενώ η Αγγλία προβάλλει ζωηρή αντίδραση στην άποψη αυτή.»

(«Εκόνομιστ», Λονδίνο, 1 Ιουνίου 1945.)

Δεν πρέπει να άπορούμε γιατί επικρατεί σύγχυση στη σκέψη της Μ. Ανατολής. Δεν πρέπει να άπορούμε γιατί ο Άραβας και ο Πέρσης δεν είναι βέβαιοι σε ποιά κατεύθυνση να στραφούν. Και σά να μην έφταναν όλες αυτές οι πολιτικές περιπλοκές ύπάρχει και το πρόβλημα του μεταπολεμικού κοινωνικού αναβρασμού, που το αναλύσαμε κιόλας πιό πάνω. Το πρόβλημα αυτό με τη σειρά του, προσφέρει τά θολά νερά του στους ξένους που έχουν όρεξη για ψάρεμα :

«Ο άριθμός των εργατών που άπασχολούνται (στα Περσικά πετρέλαια) στον πόλεμο σχεδόν τριπλασιάστηκε και αναγκαστικά το χτίσιμο των σπιτιών και τά άλλα κοινωφελή έργα, σταμάτησαν. Το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετώπιζει τώρα η Έταιρία, είναι οι άπαιτήσεις του αύξημένου εργατικού προσωπικού της, και οι χιλιάδες που έμειναν χωρίς δουλειά από τότε που έφυγαν τά Αμερικανικά και Βρετανικά στρατεύματα.

Είναι φανερό ότι αυτή η μεγάλη και άνώριμη εργατική δύναμη, καθώς δεν ξέρει και πολλά για συνδικαλισμό και συνταγματική λειτουργία των εργατικών θεσμών, θα γίνει μιά πανίσχυρη πηγή άναστατώσεων αν πέσει στα χέρια μιάς κακής προπαγάνδας. Την ευκαιρία που παρουσιαζόταν την εκμεταλλεύθηκαν κιόλας. Η Ρωσική επιρροή έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της σημερινής νοοτροπίας των εργατών της Περσίας».

(«Τάϊμς», Λονδίνο 30 Ιουλίου, 1946.)

VI. ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τò μέλλον λοιπόν του κατοίκου της Μ. Ανατολής είναι ένα μεγάλο ερωτηματικό — γιατί έτσι όπως πιέζεται απ' όλες τις μεριές, σε ποιά κατεύθυνση πρέπει να στραφεί για ένα καλύτερο μέλλον; Δεν ξέρει. Τò μόνο που ξέρει είναι πως θέλει κάτι διαφορετικό από την τωρινή του μοίρα.

Τρεις δρόμους του άνοίγουν οι μοίρες μπροστά του. Ο πρώτος που τον αναλύει παρακάτω ένας νεαρός, αλλά αξιόλογος Άραβας επιστήμονας, είναι να υποκύψει στην ξενική πίεση, σύμφωνα με τò προηγούμενο των μεσογειακών κρατών, και να βρεθεί σε μιά νόθη κατάσταση :

«Μπορεί οι δυσκολίες να πιέσουν τόσο πολύ του Άραβες, ώστε να αναγκαστούν να παραδεχτούν την αυτοδιαίρεσή τους σαν κάτι άναπόφευκτο και ν' αφήσουν την προσπάθεια της συγχώνευσης του νέου με τόν παλιό έαυτό τους. Στην περίπτωση αυτή θα γίνουν Λεβαντίνοι.

Τò να είναι κανείς Λεβαντίνος σημαίνει να ζει συγχρόνως σε δυο ή και περισσότερους κόσμους χωρίς ν' ανήκει σε κανένα να μπορεί να συμμορφώνεται με τους έξωτερικούς τύπους που θα υποδηλώνουν ότι έχει μιά κάποια έθνικότητα, θρησκεία ή πολιτισμό, χωρίς ποτέ στην πραγματικότητα να του ανήκει τίποτα. Σημαίνει να μην έχει δικές του άρχές, να μην είναι ικανός να δημιουργεί άλλα μόνο να μιμείται κι' ούτε καν να μιμείται σωστά, αφού και η καλή μίμηση προϋποθέτει μιά δόση πρωτοτυπίας. Σημαίνει να μην του ανήκει τίποτα. Είναι κάτι που εκδηλώνεται με την άπάθεια, την ύπεροψία, τόν κυνισμό και την άπελπισία.

Πάντα εύρισκε κανείς Λεβαντίνους στα λιμάνια της Μεσογείου γιατί είναι τά σημεία όπου σμίγουν διάφοροι κόσμοι για τò εμπόριό τους. Έκείνο όμως που χαρακτηρίζει την εποχή μας, είναι η εξάπλωση του Λεβαντινισμού προς τη μεσόγειο, σε χώρες άνέγγιχτες ως τώρα. Από μιά άποψη, κάθε Άραβας, ή τουλάχιστον ό μορφωμένος άστος Άραβας, είναι υποχρεωμένος να ζει σε δυο κόσμους. Όχι μόνο η νοοτροπία του, αλλά και η κοινωνική του ζωή έπηρεάζεται μέρο με τη μέρο, όλο και πιό βαθειά, από την Εύρώπη και την Αμερική. Αλλά κατά βάθος είναι ακόμα Άραβας και συνήθως Μουσουλμάνος. Μπορεί να βρεθούν μερικοί που να έχουν τη δύναμη ν' αντιμετωπίσουν τò πρόβλημα και να δημιουργήσουν μιά καινούργια ένότητα από τά παράφωνα στοιχεία. Αλλά η πλειοψηφία θ' ακολουθήσει μάλλον τη γραμμή της ελάχιστης αντίστασης, και θα δεχτεί παθητικά τò διχασμό της ψυχής της. Και καθώς τά στάδια του έξευρωπαϊσμού διαδέχονται τò ένα τò άλλο, τò πρόβλημα γίνεται όλο και όξύτερο. Θα τά καταφέρουν οι λίγοι να έπηρεάσουν τους πολλούς και να τους δείξουν με ποιό τρόπο είναι δυνατό να ζούν σύμφωνα με τά δυτικά πρότυπα, χωρίς να παύουν συγχρόνως να είναι γνήσιοι Μουσουλμάνοι και Άραβες; Η θά ύπερισχύουν οι πολλοί και θα πνιγούν όλοι μαζί μέσα στη θάλασσα του

Λεβαντινισμού; Νά ποιὰ εἶναι ἡ κρίση πού περνᾷ ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμὸς στὴν ἐποχὴ μας».

(Α. Χ. Χουρανί: «*Η Συρία καὶ ὁ Λίβανος*», Ὁξφόρδη, 1946.)¹

Ὁ δεύτερος δρόμος πού ἀνοίγεται στὴ Μ. Ἀνατολὴ εἶναι, ν' ἀπαρνηθεῖ τὸ ὄνειρο τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ νὰ γίνεи, ἡ μιὰ χώρα μετὰ τὴν ἄλλη, ἐξάρτημα καὶ δορυφόρος τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης δυνάμεως, ἀπ' αὐτὲς πού προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐπηρεάσουν. Καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι πού ἄρχισε κιόλας νὰ γίνεται στὴν πατρίδα του, μᾶς λέει ἕνας Πέρσης συγγραφέας:

«Φωτισμένοι πατριῶτες καλὰ κατατοπισμένοι στὶς διεθνεῖς υποθέσεις, ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ δουλοπρεπὴς πολιτικὴ πού στρέφεται μὲ ὑπερβολικὸ ζήλο πρὸς τὴ Μ. Βρεταννίᾳ ἢ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, ἡ καὶ πρὸς τίς δυὸ αὐτὲς δυνάμεις συγχρόνως, εἶναι καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία, καὶ θὰ εἶχε ἴσως γιὰ συνέπεια νὰ παρουσιάσει ἡ Περσία στοὺς πανίσχυρους γείτονές της, ἕνα ἐξασθενημένο καὶ ρευστὸ μέτωπο.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μικρὲς ἀλλὰ καλὰ ὁργανωμένες ὁμάδες ἀνθρώπων τῶν ἄκρων, πού ἂν καὶ δὲν παύουν νὰ εἶναι πατριῶτες, προπαγανδίζουν τὴν ὁλοκληρωτικὴ καὶ ἀνεπιφύλαχτη παράταξη τῆς Περσίας, στὸ πλευρὸ τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης ἀπ' τίς δυνάμεις πού ἀναφέραμε.

Λένε ὅτι ὑπάρχουν φατρίες πού πιστεύουν ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Περσίας πρέπει νὰ δεθεῖ στὸ Ἀγγλο-Ἀμερικανικὸ ἄρμα. Λένε ὅτι οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς τῆς ὁμάδας εἶναι κυριολεκτικὰ τρομοκρατημένοι ἀπὸ τὴ διάδοση τοῦ Κομμουνισμοῦ καὶ νομίζουν ὅτι οἱ Δυτικὲς δημοκρατίες ἀποτελοῦν τὸ μοναδικὸ ὄχυρὸ πού ἀντιμετωπίζει ἡ διείσδυση τοῦ Κομμουνισμοῦ στὴν Περσία καὶ στὴ Μ. Ἀνατολή. Ὑπάρχουν καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης πού ἐννοοῦν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ἡ σωτηρία ὄχι μόνο τῆς Περσίας ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου ὅλου, βρίσκεται στὰ χέρια τῶν Σοβιέτ.

Οἱ ὁμάδες αὐτὲς σχημάτισαν δυὸ πανίσχυρα ἐχθρικά στρατόπεδα, πού ἡ καθημερινή τους σύγκρουση ἀπλώθηκε σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας.»

(Α. Χ. Χαμζαβί: «*Η Περσία καὶ οἱ Δυνάμεις*», Λονδίνο, 1946.)²

Ἡ τρίτη λύση, εἶναι αὐτὴ πού περιμένει ἡ παθητικὴ καὶ μοιρολατρικὴ ἰδιοσυγκρασίᾳ τοῦ Ἀραβῆ. Ἀφοῦ πίσω του ἔχει ἕνα μεγάλο παρελθόν, δὲν ἀποκλείεται νὰ δημιουργήσῃ καὶ πάλι τὸ μεγαλεῖο του, ν' ἀποτινάξῃ τὴ γοητεία τῆς Δύσης καὶ τὴν ἑλξη τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῆς Μόσχας. Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἡ Σημιτικὴ φυλὴ ἔστειλε ἀπὸ τὴ Μέκκα καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ τὰ μηνύματα πού ἐθρεψαν τρία μεγάλα «πιστεύω». Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐξασκήσει καὶ πάλι τὴν ἐπίδρασή της, γιὰ εἶναι γεγονός ὅτι δια-

1. A. H. Hourani: «*Syria and Lebanon*». Ἔκδ. Oxford University Press.

2. A. H. Hamzavi: «*Persia and the Powers*». Ἔκδ. Hutchinson.

τήρησε τὸ αἶσθημα τῆς γαλήνης καὶ τὴν πίστη της στὶς ἀληθινὲς ἀξίες:

«Ὁ κόσμος τῆς Δύσης παρασύρθηκε στὸ ρεῦμα τῆς βιομηχανικῆς του δυνάμεις, καὶ προχωρεῖ ὅλο καὶ πιὸ γρήγορα χωρὶς νὰ συναισθάνεται ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει αὐτὸ τὸ κάτι, τὸ πνευματικὸ κι ὡστόσο παντοδύναμο, κάτι πού ἂν τὸ σκέπασε προσωρινά ὁ χεῖμαρος τοῦ ὕλισμοῦ πού μᾶς πλημμύρισε, δὲν μπορεῖ καὶ νὰ σβύσει ὁλότελα· θὰ ἐξακολουθήσει ὅπωςδήποτε τὴν πορεία του μέσα στὸν κόσμο. Εἶναι τὸ πνεῦμα πού ξεκινᾷ ἀπὸ μιὰ βαθεῖα κατανόηση καὶ συμπάθεια πρὸς τὸν ἄνθρωπο, πού βγαίνει ἀπὸ τὸν πόνο, πού ἐνώνει ὅλους ἐκείνους πού ἔχουν κάποιον κοινὸ σκοπὸ, εἶναι τὸ πνεῦμα πού φουντώνει μέσα στὴ θάλασσα, στὸν ἀνοιχτὸ ἀέρα, στὰ λιβάδια καὶ στὴν ἔρημο. Οἱ Ἀραβες μὲ τὴ διάθεση τοῦ τοπικισμοῦ πού τοὺς διακρίνει ἀκόμα, τὸ δνόμασαν «τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰσλάμ». Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἀδελφωσύνη τοῦ παγκόσμιου μόχθου, μιὰ ἀδελφωσύνη πολὺ πιὸ πλατειά καὶ μεγάλη ἀπ' ὅ,τι φαντάζεται ἡ ἴδια ἡ Ἀραβία, ἀλλὰ πού αὐτὴ τὴν ἔδωσε στὸν κόσμο.»

(Τζέραλντ ντὲ Γκᾶυρ: «*Ὁ Ἀραβικὸς Φοῖνικας*» 1946.)¹

Ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους τῆς Μ. Ἀνατολῆς, ἀπὸ τοὺς πιὸ σπουδαίους ὡς τοὺς πιὸ ἀσήμαντους, ἐπικρατεῖ μιὰ κλιμάκωση τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν. Καὶ μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ τὴν μεταφυτέψουν καὶ στὸ δικό μας, βιαστικὸ κόσμο. Τὴν τελευταία λοιπὸν λέξη, θὰ τὴ δώσουμε σ' ἕναν ὁδηγὸ τοῦ τράμ στὸ Κάιρο.

«...μιὰ γρηθὰ ἀνέβηκε σκουντουφλώντας στὸ τράμ τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πού ξεκινούσαμε.

— Δίγο ἀκόμα καὶ θὰ τσακίζόσουν, εἶπε ὁ ὁδηγός.

— Ἄν ἔμενα ἔξω, θὰ ἔχανα μιὰν ὥρα, εἶπε ἡ γρηθ.

— Μιὰν ὥρα; ἀπάντησε ὁ ὁδηγός. Καὶ τί εἶναι μιὰ ὥρα; Ἐνα τόσο δά κυματάκι μέσα σ' ὅλα τὰ κύματα τῆς θάλασσας.»

(Φρέγια Στάρκ: «*Ἡ Ἀνατολὴ εἶναι Δύση*», Λονδίνο, 1945.)²

1. Gerald de Gaury: «*Arabia Phoenix*».

2. Freya Stark: «*East is West*».

Οι «Ελληνικές Σελίδες» που εγκαινιάζονται σ' αυτό το τεύχος θα περιέχουν πρωτότυπη ελληνική ύλη που είτε θα έχει λογοτεχνικό περιεχόμενο είτε θα αγγίζει επιστημονικά θέματα σύγχρονα ή παλαιότερα. Μέσα σ' αυτή την ύλη, τον ιδιότυπο χαρακτήρα της «Εκλογής» θα τον αντιπροσωπεύουν μικρά έργα ή άρθρα σ' ένα ζήτημα, μία γεωγραφική περιοχή, μία ιστορική περίοδο της Ελλάδας κλπ. Στα έργα αυτά που θα δημοσιεύονται κάθε τόσο, η συμβολή των συνεργατών μας θα είναι περισσότερο συλλεκτική παρά συγγραφική. Σήμερα αρχίζουμε με ένα τέτοιο έργο που ζητήσαμε από τον κ. Κ. Θ. Δημαρά σχετικά με τους ψυχολογικούς παράγοντες του Ελκωσίου.

Οι χρήσιμοι στη νέα μας ιστορία

ΕΡΑΝΙΣΜΑ

Η ανάμνηση των έργων που έδωσαν την ελληνική εθνότητα στο Εικόσινα, δεν γεννά μόνο στην ψυχή μία βαθύτατη συγκίνηση και μία άπεραντη εύγνωμοσύνη προς τους ανθρώπους που μας έδωσαν, μέσα σε αφάνταστα σκληρούς αγώνες, την ελευθερία και την ανεξαρτησία. Δίπλα στο συναίσθημα αυτό γεννιέται στο νου μας μέσα ο θουμασμός και η απορία: Πώς αυτή η φούχτα των άοπλων και φτωχών ανθρώπων, η ασύντακτη και άπειθαρχη, μπόρεσε να νικήσει μία μεγάλη αυτοκρατορία, πολυάνθρωπη, που όσο κι' αν είχαν πιά στον ξεπεσμό της, εξακολουθούσε να έχει αξιοσημείωτη στρατιωτική δύναμη και παρασκευή;

Οι μαρτυρίες των ξένων περιηγητών για την παρακμή στην οποία είχε φθάσει ο ελληνισμός εκείνα τα χρόνια, είναι πολλές και σημαντικές. Πρόσωπα σεβαστά κι' επίσημα, όχι μόνο στα γράμματα και στις τέχνες, αλλά και για τον φιλελληνισμό τους, όπως το άπεδειξαν αργότερα, προσωπα σαν το Βύρωνα και σαν τον Σατωμπριάν, βλέπουν κι' εκείνα με άπαισιοδοξία, με άπελπισία το μέλλον του νέου Ελληνισμού. Ένας Γερμανός σοφός συνοψίζει τις παρατηρήσεις των περιηγητών, χωρίς συμπόνια εκείνος, χωρίς αγάπη:

«Δεν μπορεί κανείς να βρει κατάλληλες εκφράσεις για να περιγράψει την ήθικη κατάπτωση στην οποία έχουν καταλήξει οι νεώτεροι Έλληνες, στην οποία έχουν καταλήξει από δικό τους σφάλμα... Ο λαός αυτός... δεν είναι πιά τίποτα άλλο από ένα περιττό βάρος της γης, το θειδός των προγόνων του, των οποίων παιδί τους τάφους, χωρίς καν να τους γνωρίζει... Η λησμοσύνη των πολιτικών τόμων, η άπαιδεισία, η δεισιδαιμονία έχουν ρίξει τόσο βαθιά τις ρίζες τους μέσα σ' αυτό το λαό, που καμιά ανθρώπινη δύναμη δε θα μπορέσει να τις βγάλει.»

Ο Πάουβ που γράφει τις γραμμές αυτές, κατέχει βέβαια από μισελληνισμό, όπως κι' άλλοι Γερμανοί της εποχής εκείνης. Όμως όσο κι' αν άλλοι λόγιοι, είτε πιδ διορατικοί, είτε παρασυρμένοι από την αγάπη τους έχουν σχηματίσει μιά άκριβέστερη ιδέα για τις δυνατότητες των Νέων Ελλήνων, η γενική εντύπωση είναι ότι ούτε μόνοι τους ούτε με ξένη βοήθεια θα μπορέσουν ποτέ να κάνουν τίποτα—τουλάχιστον στο πολεμικό πεδίο. Όταν έεσπασε η Έπανάσταση, ένας άνταποκριτής γράφει από την Πόλη:

«Εδώ είναι ησυχία δι μέ καμιά πηννηταριά χωριά καμμένα και έξοντωμένα, με λίγες εκατοντάδες κεφάλια έπανάστατων έκτεθειμένα σε κοινή θεία έλάνω από την πόρτα του Παλατιού, εύκολα θα έξασφαλισθεί ή καταστολή της άναστασίας.»

Πώς έγινε αυτό το θούμα; Πώς από τα καμμένα χωριά ξεπετάχτηκε δύναμη ζωής; Πώς τόσο οίμα χυμένο δεν έσβησε την άδύναμη φλόγα της Έπανάστασης; Οι λόγοι, βέβαια, είναι πολλοί, ήλικοί, πνευματικοί, ψυχικοί. Σίς σελίδες που ακολουθούν καταχωρίζονται μερικά κείμενα που φανερώνουν ότι και ή πίστη των Ελλήνων, σε κάποια μοίρα τους καλή, συνετέλεσε κι' εκείνη στην προπαρασκευή του Αγώνα και έκρατησε ζωντανό το έλληνικό φρόνημα, με τέτοιο τρόπο ώστε όταν πραγματοποιήθηκαν οι έξωτερικοί εύνοικοί όροι για την άνάσταση, να βρεθεί το γένος ψυχικά παρασκευασμένο κι' έτοιμο για την έξορμηση.

Από τα ποιά χρόνια τα βυζαντινά, ο λαός φαίνεται να πίστευε πως κάποια μυστική δύναμη, ένα χέρι δυνατό οδηγούσε την ιστορία του προς έναν προκαθορισμένο σκοπό. Πολλοί είναι οι περιηγητές που συνεχίζουν την άρχαία χρησμολογία, προσπαθούσαν να μαντεύσουν το δρόμο των μελλοντικών. Πήθος χρησμοί μας έχουν διασωθεί που προμηνάν το άπαισιο τέλος της αυτοκρατορίας. Όσο πλησιάζει ή ώρα τόσο πολλαπλασιάζονται οι άπαισιοι οίανοι.

Μετά την Άλωση όμως, άπότομα ο προφητισμός άλλάζει περιεχόμενο. Το κακό μοιάζει να έφτασε στο όριό του, και μέσα από την καταστροφή άρχίζει και χαράζει ή έλπίδα. Ένας μεγάλος σοφός μας, ο Νικόλαος Πολίτης, παρατηρεί σχετικά:

«Η μεγάλη συμφορά του Έθνους εύρίσκει άκριβώς εν τώ μεταίχμιο των φόβων και των έλπίδων, της άπογνώσεως και της άναθρόνσεως. Διότι πρό ταύτης μέν τα περί του μέλλοντος μαντεύματα ήσαν άπαισια και προανήγγελλον έλεθρον και καταστροφάς, μετά δέ την άλωση αντίθετα όλως διεδίδοντο, μαρτυρούντα μεταβολήν του φρονήματος του έθνους.»

Ένα από τα παλαιότερα μεταβυζαντινά δημοτικά τραγούδια, εκφράζει αυτή τη μεταβολή:

«Σάν τ' άκουσεν ή Δέσποινα, δακρύζουν οι Είκοτες.
Σώπα, Κυρία Δέσποινα, μη κλαίεις, μη δακρύζεις:
Πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά σου είναι.»

Χαρακτηριστικό είναι ότι όσο το γένος ξυπνάει από το λήθαργο, όσο άρχίζει να ξανανεβαίνει ή στάθμη του πολιτισμού του, τόσο άντι να λιγοστεύουν, πολλαπλασιάζονται τα προφητικά κείμενα, τα μαντεύματα, οι χρησμοί. Άλλα έχουν πιδ λαϊκή προέλευση, καθώς ο μαρμαρωμένος βασιλιάς, και άλλα πιδ λόγια. Στο σύνολό τους όμως έχουν λόγο χαρακτήρα που, φυσικά, είναι συχνά στηριγμένος σε λαϊκές παραδόσεις.

Από τα πιο περιέργα τέτοιου είδους γεννήματα των χρόνων της Τουρκοκρατίας, είναι κάτι βραχυπρόθεσμες, ως τις πούμε, προφητείες, τις οποίες συνεχίζει ο σύγχρονός μας Καζαμίας. Έχουμε αρκετά κείμενα αυτού του τύπου, που συνήθως καλύπτουν το καθένα από μια δεκαετία περίπου. Έπειδή κυκλοφορούσαν χειρόγραφα κι' άχρηστεύονταν γρήγορα, μπορούμε να πιστεύουμε πως αυτά που χάθηκαν είναι πολύ περισσότερα από όσα έχουν σωθεί. Έξ' άλλου, έπειδή όσα έχουμε ανήκουν σε διάφορες εποχές, είναι λογικό να θεωρούμε πως κυκλοφορούσαν αδιάκοπα, τουλάχιστον από τον δέκατο έκτο αιώνα ως τον δέκατο ένατο. Ίδου ένα από τα παλαιότερα γνωστά: άρχίζει από το 1590, 1591 και συνεχίζει:

1593. 'Οργή Θεού έσται εν όλη τη Οικουμένη.
 1594. 'Ο Θεός εξ' όλίγων και ανθρώπων γνωσθήσεται.
 1595. Σεισμός μέγας γενήσεται εν όλη τη Οικουμένη.
 1596. 'Η Φρυγία, ήτοι ή 'Αφρική καίσεται, ούτω και οι ποταμοί εις αίμα μεταστραφήσονται.
 1597. 'Εξεγερθήσεται μέγας άνθρωπος σφόδρα.
 1598. Λοιμός έσται μέγας εν Εύρώπη και 'Ασία και Μεσημβρία.
 1599. Οι άπιστοι γνώσονται ένα Θεόν τρισυπόστατον.
 1600. Είς ποιμήν και μία μάνδρα έσται ή Οικουμένη και φλόξ πυρός σβεσθήσεται.

Τό τέλος τους είναι πάντα ευόιωνο. Και δέν πρέπει να μάς ξαφνίζει αν οι πυκνές άποτυχίες των κειμένων αυτών δέν έκαναν να άτονισει το ενδιαφέρον που προκαλούσαν: ως θυμηθούμε ότι και πρόσφατα, στα χρόνια της κατοχής, έστάθηκε ψυχική ανάγκη για τον Έλληνισμό ή πίστη στην πολύ γρήγορη νίκη ή κανονική διάψευση των ελπίδων δέν μάς άποθάρρυνε, ενώ πολύ πιο άποθαρρυντικοί για τη δική μας ψυχολογία είναι όσοι άπ' άρχής έλεγαν ότι θα πρέπει να περιμένουμε χρόνια ως την άπελευθέρωση.

Άλλωστε πολύ γρήγορα άρχισε και μία άλλη μορφή προφητισμού: είχαν πρώτα ή έκμετάλλευση των παλαιότερων χρησμών, σε κατεύθυνση αισιόδοξη πιά, κ' ύστερα ή σύνταξη καινούριων. 'Η όμóδοξη Ρωσία, για να κρατάει σε άναβρασμό τον ελληνισμό, καλλιεργεί κατάλληλες έρμηνείες και προκαλεί και τη σύνταξη χρησιμολογικών κειμένων. Τα κείμενα αυτά είναι άσφαέστερα από τα βραχυπρόθεσμα, έπιτρέπουν συνήθως πολλές έρμηνείες και έτσι είναι καμωμένα για να τρέφουν την έλπιδα χωρίς να απογοητεύουν. Άλλά γρήγορα άρχισαν και οι άπογοητεύσεις:

- «'Ελπίζομεν και εις τα ξανθά γένη να μάς γλυτώσουν,
 να 'ρθουν από τον Μόσχοβον να μάς ελευθερώσουν.
 'Ελπίζομεν εις τους χρησμούς, στες ψευδοπροφητείες
 και το καιρόν μας χάνομεν στες ματαιολογίες.»

Έτσι γράφει ένας Μητροπολίτης γύρω στα 1600. Κάθε τόσο έμπνοούσαν ρί έλπίδες, φούντωνε ο προφητισμός: ύστερα πάλι χάνουνταν πρόσκαιρα οι έλπίδες και κάποιος άδέλιος στιχουργός έξέφραζε τη θλίψη του κόσμου. Άλλά τουτο δέν έμποδίζει άλλες έρμηνείες και νέες έλπίδες. Όλος ο δέκατος έβδομος αιώνας είναι γεμάτος κωδικοποιήσεις χρησιμολογικών κειμένων και έρμηνείες φυσικών φαινομένων. Ακόμη και ένας σοφός σημειώνει στο ήμερολόγιό του:

- «'Εφάνη κομήτης προς ώραν πρώτην της νυκτός... φαίνεται ύπερ τους

δύο μήνας, ειτα κατά μικρόν ήφανίσθη. Έμαντεύοντο τινές τότε, ότι από της 'Ιταλίας έσονται πόλεμοι κατά της 'Ανατολής.»

Άλλοι σοφοί γράφουν έρμηνείες των χρησμών, χωρίς να μπορούμε να βεβαιώσουμε, σε τί ποσοστό έμπαινε ή έθνική σκοπιμότητα μέσα στην εργασία τους. Συχνά άποδίδεται το προφητικό χάρισμα σε μεγάλες ελληνικές προσωπικότητες σύγχρονες. 'Η μεγάλη όμως άκμή των προφητικών κειμένων είναι στον επόμενο αιώνα, από το 1700 και πέρα. Γύρω στα 1750 κυκλοφόρησε ένα τέτοιο κείμενο, που είχε άφάνταστη επίδραση επάνω στο ελληνικό φρόνημα. Είναι οι περίφημοι Χρησμοί του 'Αγαθαγγέλου, που τους συνέταξε ένας έλληνας κληρικός, ο Θεόκλητος Πολυείδης, με τον σκοπό να έμπνεύσει στους συμπατριώτες του την πίστη ότι το «ξανθό γένος», οι Γερμανοί, και πιο πολύ οι Ρώσοι, θα άπελευθερώσουν την Ελλάδα.

Για να δώσει περισσότερο κύρος στο έργο του ο συγγραφέας, σημείωσε στον τίτλο ότι είναι πολύ παλιό και συμπεριέλαβε έτσι, σαν προφητείες, και γνωστά ιστορικά γεγονόνα που άποδείκνυναν το άλάνθαστο των χρησμών. 'Επί εκατό χρόνια, επί διακόσια χρόνια, θα μπορούσαμε να πούμε, άφου ως τους καιρούς μας εξακολουθεί να τυπώνεται και να έρμηνεύεται ο 'Αγαθαγγέλος, το κείμενο τουτο έθήρμαινε τις έλπίδες και τις ενεργείες του Έλληνισμού.

Στην άρχή το φαινόμενο παρουσιάζεται σαν εκδήλωση ενός μαντικού πυρετού που κατέχει τους υπόδουλους Έλληνες. Προφίτες, σημεία και τέρατα, δηλώνουν άνατροπές, πολέμους, επαναστάσεις:

«Αρχινώ γούν και προλέγω σημείον την φανέρωσιν παντοῦ που έφάνηκε της γής εν τετραπέρασιν' εις γάρ χιλίους εκατοσίους έπτα και τριάντα κακά ήν προμηνύματα δι' όλα τα συμβάντα. Διότι εις τας πέντε του μηνός του Δεκεμβρίου, το βράδι ξημερώνοντας Νικολάου του 'Αγίου, Κομήτης πυρίμορφος έφάνη μεγαλώτατος μέρος προς το βόρειον, κακών σημαντικώτατος, ώστε τουτον ιδασιν ανατολή και δύσις, και κόσμου προσέσημαν τας θλίψεις και συγχύσεις. 'Αφίνω όμως να ειπώ βασιλειών τας ταραχάς, του Τούρκου και Καίσαρη και Μοσχόβου τας διαλλαγάς...»

Έτσι μάς λέει ένας άδέλιος στιχουργός που υπογράφεται «Μιχαήλ ο του Γκόρας». Έδώ όμως το μάντευμα είναι κακό, «κακών σημαντικώτατο», άφου άναφερόταν στις «διαλλαγές», τη συνθήκη ειρήνης, δηλαδή, ανάμεσα στην Τουρκία, τη Ρωσία και την Αυστρία, που έστάθηκε μία νίκη της Ρωσίας. Άλλος στιχουργός, πολύ πιο γνωστός, ο Καϊσάριος Δαπόντες, που ήταν περίφημος στον καιρό του, γράφει λίγα χρόνια αργότερα:

«'Οθεν έτοιθα έγιναν και άφορμή κ' αίτια να συλλογούνται περισσοί άλλόκοτα παντοῦ. 'Ιπποκενταύρους πλάττουνσι, και άλλοι τραγέλαφους άλλοι θαλάσσας, άρματα, λαών μυρίων τάφους: χρησμούς εις μέσον φέρονσι, και άλλοι χρονογράφους, άλλους και νέας έποχής προμηνυτάς ζωγράφους...»

Ἡ ἐλπίδα χαράζει φανερά στὸν τελευταῖο στίχο. Περιτρέχουν τὴν Ἑλλάδα πράκτορες τῆς Ρωσίας καὶ προετοιμάζουν τὸν καινούριο πόλεμο πού θὰ ξεσπάσει λίγα χρόνια ἀργότερα. Ἐνας βοσκός, στὰ 1667, ἀνοστατώνει τὸν Μωριά καὶ ἓνα μέρος τῆς Ρούμελης, μὲ τὴν χριστιανικὴ διδασχὴ του. Ἐνας καλόγερος στὸ Ἅγιο Ὄρος:

«... ἔκαμνε τὸν τρελλόν... ἐπρόλαγε καὶ αὐτός, πλὴν ἄλλα σωστά, ἄλλα δὲ αἰνιγματωδῶς, ὅθεν περιχρὺ νὰ ἔλθουν οἱ Μόσκοβοι, ἔλεγε... ἔρχονται Φράγκοι, ἔρχονται κουμπάροι, τί νὰ γένωμεν, τί νὰ κάμωμεν! καὶ ἄλλα τοιαῦτα...»

Ὁ Ἀγγλὸς περιηγητὴς Τσάντλερ λέει ὅτι ὅταν πρωτοῦρθε στὴν Ἑλλάδα, δηλαδὴ τὸ 1764 ἢ τὸ 1765, κυκλοφόρησε ἡ φήμη πὼς

«... φανερώθηκε στὴν Πόλὴ ἓνας λαμπερὸς σταυρὸς πάνω ἀπὸ τὸ Μεγάλο Τζαμί, πὺν εἶναι παλιὰ ἐκκλησία ἀφιερωμένη ἄλλοτε στὴν Ἁγία Σοφία. Τὸ θαῦμα αὐτὸ εἶχε καταθορυβήσει τοὺς Τούρκους πὺν μάταια προσπάθησαν μὲ κάθε τρόπο νὰ διαλύσουν τὴ θαυμαστὴ αὐτὴ ἐμφάνιση. Τὸ σημάδι αὐτὸ σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνεία πὺν τοῦ δώσανε τότε, προμηνόυσε ὅτι γρήγορα οἱ Χριστιανοὶ θὰ ξανακέρδιζαν τὴν ὑπεροχὴ τοὺς πάνω στοὺς Τούρκους... Ἄλλωστε, πιστεύοντας ὅς παρόμοιες χίμαιρες εἶναι πὺν κατορθώνουν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀποφεύγουν νὰ πέσουν στὴν ἀπελπισία. Θὰ τοὺς βρῆτε πάντα ἐτοιμοὺς νὰ δεχτοῦν οἰδημένη συμφορὰ μὲ τὴν προσμονή τοὺς καὶ μὲ τὸν νὰ τοὺς παρηγορήσει τώρα πὺν τοὺς βαραίνει ὁ ζυγὸς τῆς σκλαβιάς.»

Ἐνας σοφὸς λόγιος, ὁ Νικ. Ζαρχοῦλης, μελετώντας τοὺς χρησμούς στὰ 1767, ἔβγαλε φαίνεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἐμελε νὰ ἀναστηθεῖ 320 χρόνια μετὰ τὴν Ἀλωση, δηλαδὴ στὰ 1773. Μέσα σ' ἓνα τέτοιο ψυχικὸ κλίμα ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ὁρλώφ. Μὰ ἡ ἀποτυχία τῆς εἰρηνικῆς στὴν ἀπόγνωση τοὺς Ἕλληνες κόντεψε νὰ κλονίσει τὴν πίστη τοὺς στοὺς χρησμούς:

«Προφητὰ σεις, θρηνήσατε, σεις λέγω χρησμολόγοι, στὸν ἄνεμον οἱ λόγοι σας, ψευδοῦντες ἀστρολόγοι. Ρωμαῖοι, ἂς θρηνήσωμεν τὴν ἀρεσιότητά μας, δι' αὐτὴν γὰρ ἐχάσαμεν τὴν ἐνδοξότητά μας.»

Ἐκστηθεὶ φρίττων οὐρανέ, σάλευσον γῆ ἀθλία, ἡ ἁλῶσις δὲν ἔγινεν τῆς Πόλης ἡ ἁγία! Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔγινε τώρα προφητευμένη, εἰς τοὺς δικούς μας τοὺς καιροὺς καὶ χρησμολογημένη, καὶ πολυπόθουμένη τε καὶ ἀπανδεχομένη ποτὲ μας μὴν ἐλπίζομεν πλέον πὼς θέλει γίνεῖ»

γράφει ὁ Καισάριος Δαπόντες. Στὰ πεζὰ του κείμενα εἶναι πὺν ἀναλυτικὸς ὅμως τὰ λόγια του ἔχουν τόση βαρύτητα πὺν τὰ ξαναπαίρνει σχεδὸν ἀτόφια ἓνας χρονογράφος τῆς ἐποχῆς, ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, καὶ τὰ κάνει δικὰ του:

«Οὕτως οἱ λοιπὸν ἔπαισαν ὁ πόλεμος καὶ ἔγινεν εἰρήνη μετὰ τὸ Ὀθωμανῶν καὶ Μοσχόβων, εἰς καιρὸν καὶ εἰς χρόνους ὅπου, κατὰ τοὺς χρησμούς τοσούτων ἀνδρῶν ἀστρονόμων καὶ σοφῶν καὶ ἁγίων, ἦτον ἀνάγκη νὰ παρθῇ ἡ Πόλις ἀπὸ τοὺς Μοσχόβους, καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ρωμαῖοι

ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν σκλαβίαν καὶ νὰ ἀναστηθῇ ἡ Ρωμαϊκὴ βασιλεία. Προόηλον οὖν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας παρεχώρησεν ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἔγινεν τὸ διὰ χρησμῶν βεβαιωμένον εἰς καιρὸν ὅπου ἔπρεπε νὰ γένη, προκρίνας καλύτερον τὸ νὰ ματαιωθοῦν οἱ χρησμοὶ καὶ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, παρὰ νὰ βασιλεύουν οἱ, βασιλείας ὄχι, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς τῇ ἀληθείᾳ, ἀνάξιοι, μάλιστα διὰ τὸ ἀμετανόητον τῶν εἰς τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας κακοθηθεινόν τοὺς, μετὰ τοσαύτην ταλαιπωρίαν καὶ βάσανα τῆς σκλαβιάς, καὶ τὸ ἀδιόρθωτον τῶν φαντασιῶν τοὺς. Ἄν λοιπὸν εἰς καιρὸν διωρισμένον ἀπὸ τοὺς χρησμούς δὲν ἡλευθερώθημεν οἱ Ρωμαῖοι, δύσκολον πολλὰ νὰ γένη εἰς τὸ ἔξης ἡ ἀνάστασις τῆς ρωμαϊκῆς βασιλείας, ὅπου χρησμός χρησμολόγου ἄλλου τινὸς δι' αὐτὴν δὲν ἔμεινε! καὶ οὐ μόνον δύσκολον ἀλλὰ σχεδὸν ἀδύνατον, διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἐδικῆς μας κακοθηθείας, ἀσυμψόφας τε καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους μνησικακίας καὶ πολλάκις καὶ καταδρομῆς...»

Ἀλλὰ ἡ πίστη εἶχε καὶ ἄλλους δρόμους, οἱ χρησμοὶ ἐπιδέχονταν καὶ ἄλλες ἐρμηνείες. Ὁ ἀπογοητευμένος ἑλληνισμὸς στρέφει γρήγορα πρὸς ἄλλη μεριά τὰ μάτια του ἡ ἐπαναστατικὴ Γαλλία πὺν διαλαλεῖ τὴν σὺμ-πῶνία τῆς πρὸς ὅλους τοὺς ὑπόδουλους λαούς, θὰ ἀναπετοῦν τις ἑλληνικὲς ἐλπίδες· κ' ἔδω πάλι, τὰ χρησμολογικὰ κείμενα θὰ συντελέσουν στὸν καινούριο πολιτικὸ προσανατολισμό. Νέοι λογαριασμοὶ, ἀκριβέστεροι, δείχνουν ὅτι τὸ τέλος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας θὰ ἔρθει 345 χρόνια μετὰ τὴν Ἀλωση, δηλαδὴ στὰ 1798. Ἐκεῖνο τὸ χρόνο, οἱ Γάλλοι εἶναι στὰ Ἐπτάνησα, ὁ ἑλληνισμὸς ἀναταράζεται. Ἄν δεχθοῦμε μὴ πιθανὴ μαρτυρία, ὁ Ρήγας πὺν πίστευε στὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ περιέμενε ἀπὸ κείνην βοήθεια γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἀπελευθερωτικῶν του σχεδίων, θέλησε νὰ ἐκμεταλλευθεῖ καὶ τὸ κείμενο τοῦ Ἀγαθαγγέλου πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Περιέκοψε καὶ ἄλλαξε διάφορα χωρία, μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε οἱ χρησμοὶ νὰ προφητεύουν τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας.

Νέα ἀποτυχία, νέα ἀπογοήτευση, νέες ἐλπίδες. Τὰ τελευταῖα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀγῶνα, ὁ προφητισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἀκμάζει. Καθὼς λέει ὁ ἱστορικὸς Φιλήμων:

«Ὅχι μόνον αἱ προφητεῖαι τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἀλλὰ καὶ οἱ χρησμοὶ Ἀέοντος τοῦ Σοφοῦ, τοῦ Ἐπισκόπου Μεθοδίου καὶ τοῦ Ταρρασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, αἱ Ἀστρολογικαὶ παρατηρήσεις τοῦ Σοφοῦ Ρηγίνου καὶ ἡ Ἱερὰ Ἀποκάλυψις, ἐξηγουμένα ἀπὸ πολλούς, ἐβεβαίωον εἰς τὸν ὄχλον τὴν ἀφρευκτον ἐλευθερίαν του εἰς μίαν ἡμέραν.»

Ὁ Ἀλ. Ὑψηλάντης γράφει στὰ 1819:

«Εἶναι εὐδοκία Θεοῦ διὰ νὰ πληρωθῶσιν αἱ προφητεῖαι καὶ ἀποκαλύψεις τῶν Ἀγίων.»

Ἐνας δυνατὸς σεισμὸς στὸ Μωριά, στὰ τέλη τοῦ 1820 ἐρμηνεύεται σὰν σημάδι, πὺς ἔφτασε ἡ ὥρα τοῦ Τούρκου. Λίγο ἀργότερα ἐπάνω στὸν Ἀγῶνα, ὁ Σπ. Τρικούπης παίρνει ἀφορμὴ ἓναν ἄλλο σεισμὸ γιὰ νὰ νουθετήσῃ τοὺς συμπατριῶτες του. Οἱ ἀγωνιστὲς νοιώθουν ἀδιάκοπα τὸ δυνατό, μυστικὸ χέρι νὰ τοὺς ὀδηγεῖ.

Φυσικὰ ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἀγῶνα, ὅσο κι' ἂν εἶταν μισή, δυνάμωσε τὴν πίστη στὸν χρησμό. Στὰ 1829 ἀναγγέλθηκε ὅτι ὁ Λεοπόλδος τοῦ Σάξ Κοβούργου, θὰ ἐρχόταν νὰ βασιλεύσῃ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Νικ. Δραγοῦμης

περιγράφει σχετικὰ τὴν ἀκόλουθη σκηνὴ στ' ἀπομνημονεύματά του: Γύρισε στὸ σπίτι του κι' ἔφερε τὸ νέο.

«Ὁ δὲ πατὴρ μου ἀκούσας διὸ ἀναγορευθεὶς ἦτο Γερμανός,

— Καὶ ἐκ τίνος μέρους τῆς Γερμανίας; ἠρώτησέ με.

— Ἐκ τῆς Σάξωνίας.

— Μήπως ἔχεις λάθος; ἠρώτησεν ἐκ νέου.

— Ὅχι εἶμαι βέβαιος.

— Ἀδύνατον, ἀνεφώνησε.

— Καὶ διατί;

— Διότι οἱ χρησιμοὶ λέγουσι τὸ ἐναντίον. Κατ' αὐτοὺς θὰ εἶναι μὲν Γερμανός, ἐξ ἄλλων ὅμως ρητῶς προφητεύουσι διὸ «καὶ εἰς τὸ ἱμπερίον ἔσσι Μπάβαρος». Ἐγὼ δὲ γινώσκων διὸ, πεπαιδευμένος ὢν καὶ γνήσιος χριστιανὸς ὁ πατὴρ μου, ἦτο ἄμοιρος δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων, προσήλωσα ἀπ' αὐτὸν ἀπορῶν ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ὑπεμεδίασα.

— Μὴ γελᾷς, εἶπε μοι' ἔάν, ὥς βεβαιοῖς, εἶναι Σάξων, ἢ θὰ παραιτηθῇ ἢ θ' ἀποθάνῃ καὶ θὰ ἔλθῃ Μπάβαρος ἀντ' αὐτοῦ. Πλὴν καὶ ὁ δευτερός αὐτὸς δὲν θὰ μείνῃ. Ἀφοῦ βασιλεύσει μερικὰ ἔτη, θὰ ἐξωσθῇ καὶ θὰ τὸν διαδεχθῇ ἄλλος ἐκ τοῦ γένους τῶν ξανθῶν.»

Στὰ χρόνια 1848 μὲ 1850, ὁ Ι. Ρίζος Νερουλός, πρέσβυς τῆς Ἑλλάδας στὴν Πόλιν, ἔστειλε στὸ γυιὸ του μυστικά, σ' ἓνα μικρὸ ἀνυπόγραφο χαρτάκι, τὸ ἀκόλουθο γράμμα, ποὺ πρώτη φορὰ δημοσιεύεται ἐδῶ:

«Ὁ προσεπὶς τοῦ ἐν Κοινοκαλίῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἑλπίδος ὑπῆγεν κατ' αὐτὰς εἰς προσκλήνυσιν τοῦ πρό τινων ἐτῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανός, καθημένου εἰς Πεπέκι καὶ διηγῆθη, ἀφοῦ πρώτον ἠσπάσθη τὴν ἐν τῷ δωματίῳ ἱερὰν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, τὰ ἑξῆς:

«Οἱ πρὸ πέντε ἡμερῶν εἰς τῶν ὁρθοδόξων ἐργατῶν ἐπισκευαζόντων τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ἱκρίων καὶ ἔμεινε νεκρός. Ἀμέσως διετάχθη προσκληθεὶς ὁ ἄνω εὐρημένος ἱερεὺς νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἐντὸς αὐτῆς τὴν ἱεροπραξίαν τῆς νεκρωσίμου τελετῆς ἐπὶ τῇ ἐκφορᾷ τοῦ ἀποθανόντος καὶ τότε ὁ ἱερεὺς, φορῶν τὸ πετραχεῖλιον ἐξεφώνησε τὸ «εὐλογητός» κτλ. ἔνδον τοῦ Ναοῦ. Ταῦτα διηγούμενος ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν Παναγιότητά του, ἐμακάριζεν ἑαυτόν, λέγων διὸ, ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς σήμερον, οὐδεὶς παρ' αὐτὸν ἕτερος ἠξιώθη νὰ φορέσῃ πετραχεῖλιον καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ἱεροπραξίαν ἐντὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας.

«Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, θεωρῶ τὸ γεγονός τοῦτο αἶσιον καὶ ἱερὸν οἰωνόν...»

Γύρω στὰ 1850, δόθηκε μιὰ τρίτη ἐρμηνεία τῶν χρησμῶν: τετρακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀλωση ἔπρεπε νὰ περάσουν γιὰ νὰ πέσει ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία. Τὸ τέλος τους εἶταν λοιπὸν γιὰ τὰ 1853. Τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα, ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἀλ. Σούτσου, μᾶς δίνει μιὰ ἰδιαίτερη συγκίνηση, γιατί μετὰ τὴν εἰκόνα γενικὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ, περιώζει τὰ λόγια ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους Φιλικούς: μὲς ἀπ' ὅλες τίς ἀπογοητεύσεις εἶχε κατορθώσει νὰ κρατήσῃ ἀκέραια τὴν πίστη του:

«...πρὸς τὸν πρῶτον τῶν δώδεκα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀποστόλων, τὸν καλὸν ἀγαθὸν Παναγιώτην Ἀναγνωστόπουλον, ἐδείκνυνον τῷ 1852 ἔτει, τὴν δυσπιστίαν μου εἰς τὴν μετὰ πεποιθήσεως παρ' αὐτοῦ προσδοκωμένην καταστροφὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους κατὰ τὸν ἐρχόμενον ἐνιαυ-

τόν... Ἄλλ' ἐκείνος ἀπαγγέλλων μοι τὸν χρησμὸν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ... προσετίθει δὲ καὶ τὸν ἄλλον τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου... ἀνέκραγεν ἔνθους: «Περίμενε μῆνας ἔτι ὀλίγους: ἰδοὺ κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἀγαθαγγέλου, ὁ Ἀγαθὸς εἰς πλήρη τέταρτον αἰῶνα φθάσει, καὶ τοῦ ἔαρος ἀρχομένου ἡ σκηνὴ πίπτει.» Τοὺς λόγους τοὺτους ἐπρόφερον τὰ χεῖλη, οὐχὶ μόνον τοῦ Ἀναγνωστοπούλου, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων.»

Ἔτσι συνεχίσθηκε ἡ πίστις ὡς τοὺς καιροὺς μας. Καὶ ὅσοι ἀντικρύζουν τὰ ἔργα τῆς μετὰ σκεπτικισμοῦ, ἃς θυμηθοῦν διὸ στὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας ἔνα ὄραμα ὀδηγοῦσε συχνὰ τοὺς στρατιῶτες μας πρὸς τὴν νίκην. Τὸ ὄραμα τῆς Παναγίας. Τὸ θαῦμα τοῦ Εἰκοσιένα καὶ τὸ χθεσινὸ ἀκόμη θαῦμα τῆς Ἀλβανίας, σμίγουν γι' ἄλλη μιὰ φορὰ στὴ συνειδήσή μας, μέσα στὸ νόημα τῆς πίστεως.

Λόρδος Βύρων

Τοῦ κ. Ν. Ο. ΓΙΑΒΟΠΟΥΛΟΥ

(Ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἑλλάς» τῆς Ἀργεντινῆς)

Στὶς 19 Ἀπριλίου ἔκλεισαν 123 χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ πέθανε στὸ Μεσολόγγι ὁ Λόρδος Βύρων. Γιὰ τὴν ἐπέτειο αὕτη παρουσιάζουμε στοὺς ἀναγνώστες μας ἀποσπάσματα ἐνὸς ἀρθροῦ ποὺ μᾶς ἔστειλε γιὰ τὴν «Ἐκλογὴ» ἕνας Ἑλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὁ γιατρὸς Ν. Γιαβόπουλος, ἀπὸ τὸ Μπουένος Ἀϊρες τῆς Ἀργεντινῆς καὶ ποὺ δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλληνικὴ ἐφημερίδα «Ἑλλάς» πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἐκλογῆς» δημοσιεύει εὐχαρίστως τὸ ἄρθρο αὐτό, ποὺ προέρχεται ἀπὸ μιὰ τόσο μακρινὴ ἀλλὰ ζωντανή Ἑλληνικὴ Κοινότητα.

Στὶς 19 Ἀπριλίου συμπληρώνονται 123 χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ὁ μεγάλος Ἀγγλος ποιητὴς καὶ φλογερὸς φιλέλληνας Λόρδος Μπάϊρον πέθανε στὸ ἡρωικὸ Μεσολόγγι.

Ὁ Μπάϊρον μὲ τὸ ν' ἀγκαλιάσει μ' ὅλη τὴ θέρη τῆς ποιητικῆς ψυχῆς του τὴν ὑπόθεση τοῦ ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας μας καὶ μὲ τὸ νὰ προσφέρει στὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὅχι μόνον ἀνεκτίμητες ἡθικὰς καὶ ὑλικὰς ὑπηρεσίες μὰ καὶ τὴν ἴδια του τὴ ζωὴ ἀκόμα, ἔχει κατολῶβει μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ δοξασμένες θέσεις στὸ Πάνθεο τῶν Ἑρῶν τοῦ ἐπικοῦ μας Εἰκοσιένα.

Ὁ Μπάϊρον εἶχε ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα σὰν τουρίστας, δέκα χρόνια περίπου πρὶν ἀπὸ τὴν ἑπανάσταση καὶ τὴν ἀγάπησε εὐλαβικά καὶ πόνησε ὅσο λίγοι γιὰ τὴ δουλεία τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἀγγελματὸς ἔσεσκασε γιὰ νὰ σπᾷσει τὴν σκλαβιά τῆς δεσμῆς, τὸ δέχτηκε μὲ τὸν πιὸ μεγάλο ἐνθουσιασμό. Τὴν ἀπόφαση ὅμως νὰ λάβῃ κι' αὐτὸς προσωπικὰ μέρος στὸν ἀγῶνα, τὴν πῆρε ἀργότερα. Εἶταν τότε ποὺ βρισκόταν στὴν Ἰταλία καὶ στὸ σπίτι τοῦ ποιητῆ Σέλλεϋ ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἀλέξανδρο Μαυροκορδάτο καὶ τὸν ἄκουσε ν' ἀναπτύσσει τὰ δι-

καιά μας και τὸ πόσο ἡ ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ μιᾶς ἄμεσης καὶ συστηματικῆς βοήθειας τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Κι' ἐτσι στὰ τέλη τοῦ 1823 κατεβαίνει στὴν Κεφαλλονιά κι' ἀπὸ κεῖ περνᾷ στὸ Μεσολόγγι ὅπου φθάνει στὶς 4 τοῦ Γενάρου τοῦ 1824.

Ὅπλαρχηγοί, πολεμιστὲς καὶ λαὸς τὸν ὑποδέχτηκαν μ' ἀληθινὴ χορὰ κι' ἀγαλλίαση πηγαία, ἐνῶ ἐκεῖνος ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή ἄρχισε νὰ ἐργάζεται μὲ ζέση γιὰ τὸ Μεγάλο Σκοπὸ πού πῆγε. Καὶ μέσα στὸ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα πού ἔζησε ἐκεῖ, στὸ μαρτυροκαταπισμένο Μεσολόγγι, ἐπρόξε τὸ πᾶν γιὰ νὰ βοηθήσει τὸν ἀγῶνα μας.

Καὶ πρὶν ἀπ' ὅλα ἐβάρθηκε νὰ ἐξομαλύνει τὶς διαφορὰς καὶ τὴ φαινομένη πού εἶχαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ μεταξὺ τους. Καὶ τὸ πέτυχε· πρῶγμα πού δείχνει πῶς εἶχε κερδίσει κιόλας τὴν ἀγάπη τους καὶ τὴν ἐκτίμησή τους καὶ τὴ βαθειὰ τους ἐμπιστοσύνη, κι' ἄς εἶταν μόλις 36 χρόνων.

Τόσο πολὺ αὐτὸς ὁ ξένος ποιητὴς-πολεμιστὴς εἶχε μὴν στὴν καρδιά καὶ τὴ συνείδηση τῶν Ἑλλήνων, πού ἡ πόλη τοῦ Μεσολογγίου στὶς 17 Μαρτίου μὲ πανηγυρικὴ τῆς ψήφισμα τὸν ἔκανε καὶ δικό της πολίτη.

Ἡ σκληρὴ ὁμως μοίρα δὲ θέλησε ν' ἀφήσει γιὰ πολὺ τούτη τὴ χαρὰ, οὔτε γιὰ Κεῖνον, οὔτε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ διαρκεῖς κόποι μαζί μὲ τὶς συνεχῆς κακουχίες καὶ τὸ ὑγρὸ κλίμα τῆς λιμνοθάλασσας, εἶχαν ἐπιδράσει στὴ ντελικότη ὑγείας του, ὥστε ὥστερα ἀπὸ μιὰ δλιγοήμερη ἀρρώστεια ὁ Λόρδος Μπάϊρον ἐκλινει γιὰ πάντα τὰ μάτια... Ἐἴταν τὸ δειλινὸ τῆς 19ης Ἀπριλίου τοῦ 1824.. Μόλις ἓνας μῆνας εἶχε περάσει ἀπὸ τότε πού εἶχε ἀνακηρυχθῇ «πολίτης κι' εὐεργέτης» τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης πόλης...

Ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου του ἔτυχε νὰ εἶναι τότε Δευτέρα τοῦ Πάσχα μᾶ, ὅπως παραστατικώτατα εἶπε ὁ Σπ. Τρικoupης σὶν ἐπικήδειο πού τοῦ ἐκφώνησε, «ὁ γλυκύτατος χαίρε-

τισμὸς «Χριστὸς Ἀνέστη» ἔγινεν ἁ-χαρις εἰς τὰ χεῖλη τοῦ κάθε Ἑλλη-νος» γιὰτὶ ὅλη ἡ Κλεφτουριά «ἔχυνε δάκρυα πικρότατα» μπροστὰ στὸ νε-κρικό του κρεββάτι... ἡ Ἑλλάδα ὁ-λόκληρη «ὀδυρόταν ἀπαρηγόρητα» γιὰ τὸ χαμὸ Του...

Ὅποιος θέλει νὰ νιώσει ποσό σπάραιε τὴν καρδιά τῆς γενιᾶς τοῦ Εἰκοσιένα ὁ ἀναπάντεχος αὐτὸς χα-μὸς, δὲν ἔχει παρὰ νὰ διαβάσει τὴν «Ὠδὴ στὸ θάνατο τοῦ Μπάϊρον» πού ἔγραψε τότε ὁ Ἑθνικός μας ποιητὴς Σολωμός. Στὰ 166 τετρά-στιχά της θὰ βρεῖ ὅλον τὸν πόνο, ὅλα τὰ δάκρυα, ὅλη τὴν ὀδύνη της.

*Λευτεριά γιὰ λίγο πᾶνε,
Νὰ χτυπᾶς μὲ τὸ σπαθί.
Τώρα σίμωσε καὶ κλῖψε,
Εἰς τοῦ Μπάϊρον τὸ κορμί.*

*Ἀκὸν Μπάϊρον πόσον θρῆνον
Κάνει, ἐνῶ σὲ χαιρετᾷ,
Ἡ Πατρίδα τῶν Ἑλλήνων.
Κλαίγῃ, κλαίγῃ, Ἑλευθεριά.*

Δὲν εἶναι ὁμως μονάχα οἱ Ἑλλη-νες πού ἐκλαψαν τὴν ἀπώλεια τοῦ Μπάϊρον κι' εἶδαν στὴ θυσία του μιὰ πράξη ὑπέροχη. Ὁ Οὐώλτερ Σκὼτ ἀκούγοντας τὸ θάνατό του, εἶπε: «Εἶναι ὥσάν νὰ χάθηκε ὁ ἡ-λιος...» Κι' ὁ Ἀνατόλ Φράνς ἔγρα-φε: «...Ὁ Μπάϊρον οἶχτηκε στὸ βά-ραθρο τοῦ θανάτου, ὅπως οἱ Σου-λιώτισσες, μὲ τὴ μελωδία τῶν ρυθ-μῶν ἑνὸς ἀθάνατου Τραγουδιοῦ... Εἶναι ὥρα νὰ πεθαίνει κανεὶς γιὰ τὸν ἀγῶνα μιᾶς ξένης Πατρίδας καὶ στὴ γῆ τῶν Θεῶν...» ἡ ἔτσι μ' αὐ-τὸν τὸν τρόπο θὰ γράφει πάντα ἡ παγκόσμια διανόηση ὅταν θὰ σκυ-βεῖ σὶν βιβλία γιὰ νὰ διαβάσει τοὺς στίχους του καὶ τὴ ζωὴ του.

Σχετικὰ μὲ τὸ θάνατο τοῦ Μπάϊ-ρον, ἔχει γραφτῇ καὶ τοῦτο: «Ἡ ἀ-ποστολὴ τῶν ποιητῶν σὶν κόσμο εἶναι νὰ δείχνουν σὶν ἀνθρωπότητα τὸ φῶς τῶν ἀβυσσῶν ἰδανικῶν κι' ὁ Μπάϊρον ἔγραψε ὑπέροχα ποιήμα-τα γεμάτα ἀπ' αὐτὸ τὸ φῶς, μᾶ τὸ πῶ ὑπέροχό του ἀπ' ὅλα, ὑπῆρξε ὁ

θάνατός του... Μὲ τὸ ποιήμα του αὐ-τὸ κατάντησε τὴν αἰώνια δόξα καὶ τὴν ἀσβεστὴ εὐγνωμοσύνη ἑνὸς ὁλό-κληρου ἔθνους, τοῦ Ἑλληνικοῦ...» Κι' αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ὅπως καὶ τοῦτο πού ἔγραψε ὁ Νίκολσον: «...Μὲ τὴν ἡρωϊκὴ αὐτὴ πράξη του ἐξασφάλισε τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλ-λάδας. Ἀν ὁ Μπάϊρον ἐγκατέλειπε τὴν Ἑλληνικὴ ὑπόθεση τὸ Φεβρουά-ριο τοῦ 1824, ὅπως τὸν προτρέπαν, δὲν θὰ ἀκολουθοῦσε ποτὲ τὸ Ναυα-ρίνο...» Μὰ γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἑλλάδα τὸν ἔχει κατατάξει ἀνάμεσα στοὺς Ἑθνικούς της ἥρωες, δὲν ξεχνᾷ ποτὲ τὴν εὐγενειὰ του θυσία καὶ θὰ τιμᾷ πάντα μ' εὐγνωμοσύνη τὴ μνήμη του.

Εκτὸς ὁμως ἀπ' αὐτό, στὸ Λόρδο Μπάϊρον χρωστᾶμε καὶ κάτι ἄλ-λο ἀκόμα: τὸν ἀγγλικὸ φιλελληνι-σμό, ὅπως σήμερα τὸν ἐννοοῦμε, κα-θὼς καὶ τὴν Ἑλληνο-Ἀγγλικὴ φιλία.

Στὴν Ἀγγλία ὑπῆρχαν καὶ πρὶν ἀπ' τὸν Μπάϊρον μεγάλοι φιλέλλη-νες — ὅπως ὁ Λόρδος Γκίλφορντ, ὁ Λέσιγκ, ὁ Οὐίλκεμαν, ὁ Πλεῖτεν καὶ ἄλλοι — ἀλλὰ ὁ φιλελληνισμὸς τους δὲν εἶχε καμιά σχέση μὲ τὴν Ἑλ-λάδα τῆς ἐποχῆς τους, πού ἄλλωστε ἀγνοοῦσαν. Εἶταν φιλέλληνες ἡ μάλ-λον λέγονταν «φιλέλληνες» γιὰτὶ θαύμαζαν καὶ λάτρευαν τοὺς ἀρ-χαίους Ἑλληνες. Τίποτε περισσότε-ρο. Ἐνῶ μὲ τὸν Μπάϊρον εἶταν ἐν-τελῶς τὸ ἀντιθετό. Γιὰ τοὺς ἀρ-χαίους Ἑλληνες δὲν εἶχε τόσο βα-θεῖες γνώσεις καὶ ὁ φιλελληνισμὸς του ἀφοροῦσε τὴ σύγχρονή του Ἑλ-λάδα πού γνόρισε ἀπὸ κοντὰ κι' ἀ-γάπησε μὲ πάθος. Κι' ἡ ἀγάπη του αὐτὴ εἶταν πολὺπληρη, εἶταν «ἐνα-κράμα πολλῶν συναισθημάτων». Ἀ-γάπησε τὸ χαρμικτῆρα τοῦ Ἑλληνι-κοῦ λαοῦ τῆς ἐποχῆς του, τὸν ἡμε-ρῶν του, ἀγάπησε τὴ γλώσσα πού

ἄκουσε τὸ λαὸ αὐτὸ νὰ μιλᾷ καὶ πού τοῦ ἄρεσε νὰ πιστεύει πῶς μπο-ροῦσε νὰ τὴν μιλᾷ κι' ὁ ἴδιος, ἀγά-πησε τὶς φυσικὲς ὁμορφιές τῆς Ἑλ-λάδας καὶ τοὺς ἱστορικούς της δε-σμους κι' ἀγάπησε πλιότερο ἀκόμα τούτῃ τὴ χώρα γιὰτὶ μισοῦσε θανά-σιμα τὴν τυραννία κι' ἡ καρδιά του ραϊζόταν ἀπὸ πόνο στὸ θέαμα ἑνὸς μεγάλου λαοῦ πού δούλευε δέσμιος.

Ἡ φλογερή, λοιπόν, ἀγάπη του γιὰ τὴν ζωντανὴ Ἑλλάδα ἐστά-θηκε ἡ προϋπόθεση τοῦ φιλελληνι-σμοῦ του κι' ὄχι ὅπως στοὺς ἄλλους πού ὁ φιλελληνισμὸς τους ξεκινοῦσε ἀπ' τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων κι' ἀπέ-βλεπε στὴν Ἑλλάδα τῶν περασμέ-νων ἐκείνων αἰώνων, σὲ μιὰ, δηλαδή, Ἑλλάδα πού δὲν ὑπῆρχε πιά.

ἔχουν μερικὸι νὰ ποῦν πῶς ἡ Ἑλληνο-Ἀγγλικὴ φιλία ὑπάρχει γιὰτὶ οἱ δυὸ αὐτὲς χώρες ἔχουν κοι-νὰ συμφέροντα. Ἴσως νὰ εἶναι κι' αὐτό, μὰ δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς λό-γος. Στὸ στενὸ δεσμὸ καὶ τὴν ἀλ-ληλοκατανόηση τῶν δύο αὐτῶν λαῶν ὑπάρχει καὶ βαθύτερο. Μιὰ συγγέ-νεια ἀπὸ εὐγενεῖς παραδόσεις καὶ μερικὲς ψυχικὲς ἰδιότητες γνώριμες καὶ στὰ δυὸ μέρη: Ἡ περηφάνεια, ὁ ἡρωισμὸς, ἡ λεβεντιά, τὸ ρυθμικὸν, ὁ ἀλτρουϊσμὸς, πού τὴν πηγὴ τους, ὅταν τὴν ἀναζητήσουμε θὰ τὴ βροῦμε στὸ στοιχεῖο ἐκεῖνο πού ἐνῶ χωρίζει τοὺς δύο αὐτοὺς λαούς, συ-νάμα τοὺς ἐνώνει: στὴ θάλασσα.

Ἡ φιλία αὐτὴ, γιὰ νὰ προκόψει, ν' ἀνδρωθεῖ, νὰ γιγαντωθεῖ καὶ γιὰ νὰ εἶναι παντοεινὴ, ἔπρεπε νὰ βρεθεῖ ἐκεῖνος πού θὰ τῆς ἐβαζε τὰ γερά καὶ δυνατὰ θεμέλια. Ἐνῶς πού θὰ εἶταν ἄξιος γιὰ τὴ δάφνη καὶ τὴ δόξα καὶ τῶν δυὸ ἔθνῶν. Κι' αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ Λόρδος Μπάϊ-ρον. Αὐτὸς ὁ μέγας ποιητὴς μὲ τὴν ὥραία ψυχὴ καὶ τὸν ὀρειότερο ἀκόμη θάνατο.

Σιλεσία, η χώρα τών άστεγών

Του PETER SCHMID

(Από τὸ «Die Weltwoche» τῆς Ζυρίχης)

«Δέν είναι παρηγοριά γιὰ ἕναν ἄνθρωπο πού τοῦ κόβουν τὸ πόδι νὰ τοῦ χαρίσουν ἕνα καπέλλο», εἶπε κάποτε μιὰ ἔξυπνη κυρία σ' ἕνα Γάλλο συγγραφέα.

Ἡ Πολωνία χρειάστηκε νὰ ὑποστεί μιὰ παρόμοια ἐγχείρηση γιατί ἀναγκάστηκε νὰ παραχωρήσει στὴ Ρωσία τὶς ἐπαρχίες τῆς Βίλνας καὶ τῆς Λευκῆς Ρουθηνίας καὶ ἕνα τμήμα τῆς Οὐκρανίας πού καλύπτει 192.000 τετρ. χλμ. δηλ. 46% τῆς παλιᾶς Ἀνατολικῆς Πολωνίας. Γιὰ ἀποζημίωση τῆς ἔδωσαν καινούρια σύνορα στὰ δυτικά, στοὺς ποταμοὺς Ὀντερ καὶ Νάιτσε. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ πυκνοκατοικημένη περιοχή τῆς Σιλεσίας περνάει σὲ Πολωνικὴ κυριαρχία μαζί μὲ τμήμα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας καὶ τῆς Κάτω Πομερανίας. Οἱ περιοχές αὐτές καλύπτουν πάνω ἀπὸ 107.200 τετρ. χλμ. καὶ τοῦτο σημαίνει, ἀπὸ τὴν καθαρὴ ἐδαφικὴ πλευρὰ, ζῆμιά 20% γιὰ τὴν Πολωνία.

Ὡστόσο ἂν ἀξιολογήσουμε τὴν ἀνταλλαγὴ βλέπουμε καθαρά πῶς τὰ καινούρια μέλη ὄχι μόνο ἀντισταθμίζουν τὸ ἀκρωτηριασμένο, μὰ τὸ ξεπερνῶν σημαντικά. Ἡ ἀνταλλαγὴ ἐδαφῶν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπιμερδῆς γιὰ τὴν Πολωνία τουλάχιστον, ἂν τὰ γεγονότα ἀντικρυστοῦν μὲ τὸ ρεαλιστικὸ μυαλὸ τοῦ κομμουνιστῆ Πολωνοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Ἐμπορίου κ. Χίλαρυ Μίνκ πού περιορίζει τὰ πάντα σ' ἕνα ὑπολογισμὸ παραγωγῆς καὶ εἰσόδων.

«Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο», μᾶς λέει, «ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς μας σὲ μέταλλα καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα ἀντιστοιχοῦσε μὲ 215 ἑκατ. ζλότυ (*) κατ' ἄτομο τὸ χρόνο. Ὄταν, μὲ τὰ καινούρια μας σύνορα, ἀρχίσουν νὰ ἐργάζονται ἔλα τὰ ἐργοστάσια, ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ ἀυξηθεῖ κατὰ 96%, δηλ. θὰ

γίνει 423 ἑκατ. ζλότυ. Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα μας θὰ βγάλουν 100 ἑκατ. τόνους τὸ χρόνο κι' αὐτὸ θὰ εἶναι σημαντικὴ ἀποζημίωση γιὰ τὴν ἀπώλεια τῶν πετρελαιοπηγῶν τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος. Ἡ παραγωγὴ τῆς ὑφαντουργίας θὰ ἀυξηθεῖ κατὰ 60% καὶ τὰ βαμβακερὰ κατὰ 250%. Καὶ ἄλλων προϊόντων ἡ παραγωγὴ θὰ ἀυξηθεῖ: ζάχαρη 60%, τοιμέντο 30%, σίδηρο 4%, ἀτσάλι 100%. Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν πού χάσαμε μποροῦσαν νὰ στεγάσουν 700.000 ἄνθρώπους, μὰ οἱ πόλεις στὰ καινούρια μας δυτικά ἐδάφη ἔχουν θέση γιὰ 1.700.000».

Ἐκτός ἀπὸ τὰ ὀλίκα αὐτὰ κέρδη ὑπάρχουν κι' ἄλλες ἀστάθμητες δυνατότητες. Ὁ μοναδικὸς ἔσοδος τῆς Πολωνίας μὲ τὴ θάλασσα εἶναι ὡς χθὲς ὁ στενὸς διάδρομος πρὸς τὸ Ντάντσιχ καὶ τὸ τεχνικὸ λιμάνι τῆς Γδύνιας. Τώρα μὲ τὸ Ντάντσιχ καὶ τὸ Στεττίνο δικὰ τῆς, ἔχει ἀνοιχτὸ τὸ μέλλον γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ναυτικοῦ τῆς. Ὁ ποταμὸς Ὀντερ ὅταν καθαρισθεῖ ἀπὸ τὰ ἐμπόδια πού ἄφησε ὁ πόλεμος θὰ ἐνώσει τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς ἄνω Σιλεσίας μὲ τὴ Βαλτικὴ, καὶ ἔτσι θὰ τονώσει τὴν ἐπιρροή τῆς Πολωνίας στὴν παγκόσμια ἀγορὰ ἀνθρώπων. Ὁ προὑπολογισμὸς λοιπὸν δείχνει ἕνα τέτοιο ἰδανικὸ κέρδος ὥστε πολλοὶ Πολωνοὶ ἀρχίζουν νὰ φοβοῦνται τὸ φθόνο τῆς μοίρας καὶ ἴσως νὰ μὴν ἔχουν αἰδικο.

Οἱ Πολωνοὶ ὅμως δὲν αἰσθάνονται πολὺ πιὸ εὐτυχησμένοι μέσα στὴν καινούρια φορεσιὰ τους ἀνκαί εἶναι τόσο πιὸ πλούσια ἀπὸ τὴν παλιὰ. Αὐτὸ φανερώθηκε καθαρά στὸ τρίτο ἐρώτημα πού δόθηκε στὸ τελευταῖο δημοψήφισμα. Ἐκεῖ, παρ' ὅλη τὴν ἐνότητα τοῦ σκοποῦ ὅλων τῶν κομμάτων, στὸ Κράκοβο, 40 χιλ. ψηφοφόροι ἀπὸ τοὺς 100

χιλιάδες, δήλωσαν πῶς εἶταν δυσαρστημένοι μὲ τὴν μετατόπιση αὐτὴ πρὸς τὰ δυτικά.

Οἱ Πολωνοὶ ἀπὸ ὀλικὴ ἀποψη ἴσως δὲ θὰ περάσουν ἄσχημα ὅταν, ἀκολουθώντας τὶς μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμῶν ἀπὸ τὶς σημερινὲς Ρωσικὲς περιοχές, μεταφερθοῦν στὰ δυτικά. Δὲ θὰ μπορέσουν ὅμως νὰ πάρουν μαζί τους τὴν πατρικὴ γῆ.

Ἄς μὴν ξεχνῶμε ὡστόσο πῶς ἀκόμα καὶ ἡ Βίλνα καὶ τὸ Λβόφ εἰναι Πολωνικὲς πόλεις μὲ ἀποικισμό. Ὁλὴ ἡ περιοχή τους ἔμεινε βασικὰ Οὐκρανικὴ καὶ εἶχε μόνο ἕνα λεπτὸ ἄνωτερο στρώμα ἀπὸ Πολωνοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἀριστοκράτες. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ρῶσοι ἐξόρισαν τὸ 1939 κάπου 600.000 στὴ Σιβηρία. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ γύρισαν τώρα στὸν τόπο τους σύμφωνα μὲ μιὰ Πολωνο-Ρωσικὴ συμφωνία. Σ' αὐτοὺς θὰ προστεθοῦν τώρα ἄλλα 3 ἑκατ. ἄνθρωποι ἀπὸ τὶς παραχωρημένες στὴ Ρωσία περιοχές, πού σὲ δημοψήφισμα ψήφισαν ὑπὲρ τῆς

Πολωνίας. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ταξιδεύουν στὸ μακρὺ καὶ δύσκολο δρόμο πρὸς τὴ δύση μαζί μὲ ἔλα τὰ ὑπάρχοντά τους, οἰκογένειες μὲ ἀποσκευὲς 10 τόνους καὶ χωρικοὶ μὲ τὰ ἀγροτικὰ τους ἐργαλεῖα καὶ τὰ ζῶα τους. Στοιβαγμένοι σὲ κάρρα καὶ αὐτοκίνητα προχωροῦν κατὰ τὴ δύση ὅπου ἄλλοι περιμένουν μὲ τὶς ἀποσκευὲς τους ἔτοιμες γιὰ νὰ φύγουν. Εἶναι οἱ Γερμανοὶ πού φεύγουν ἀπὸ τὰ σπίτια τους πρὸς τὸ ἄγνωστο. Πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, οἱ περισσότεροι Ναζίδες, εἶχαν φύγει ἀπὸ τότε πού πλησίαζαν οἱ Ρῶσοι. Οἱ ἄλλοι πού ἔμειναν, 1.100.000, φεύγουν τώρα, ἀπὸ 1200 κάθε μέρα. Καὶ ὅλοι ἔχουν ἕνα πρᾶγμα κοινὸ: ἔχουν χάσει τὸ σπίτι τους, τὴ γῆ τους.

«Δέν μπορεῖς νὰ βάλεις στὴ βαλίτσα τὴν πατρικὴ σου γῆ καὶ νὰ τὴν πάρεις μαζί σου». Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μιὰ Γερμανίδα κοπέλλα μοῦ ἐξήγησε πῶς αἰσθάνονταν. Βγαίνοντας ἀπὸ ἕνα ξενοδοχεῖο τοῦ Μπρεσλάου συνάντησα μιὰ

Χάρτης τῶν ὀρυχείων καὶ τῶν βιομηχανικῶν περιοχῶν τῆς Σιλεσίας.

* Πολωνικὸ νόμισμα=φράγκο.

τραγική συνοδεία να περνάει τους δρόμους: ατέλειωτη σειρά από κάρρα, παιδικά καροτσάκια, χειράμαξες με τέσσερις μικρούς δισκούς για ρόδες που μοιάζουν με ρόδες παιχνιδιού και κάθε είδος μεταφορικών μέσων που όλα πλημμυρίζανε από το φορτίο.

Η Ίλζε, το κορίτσι των 17 χρόνων που του είχα μιλήσει, δέγγησε το κάρρο της στην πλατεία του σταθμού όπου υπήρχε μεγάλος συνωστισμός μπροστά από τα κάγγελα: «Ανατολικά υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις σχεδόν χωρίς πληθυσμό· παρ' όλα αυτά έμας μάς διώχνουν από δω και μάς πηγαίνουν στη Βρεταννική ζώνη όπου οι άνθρωποι είναι στριμωγμένοι σαν σαρδέλλες του κουτιού. Γιατί το κάνουν αυτό; Κοιτάξτε την πόλη μας: έρείπια, παντού έρείπια, πουθενά έκκαθάριση, πουθενά ανοικοδόμηση· αν μάς επέτρεπαν ν' αναλάβουμε έμεις αυτή τη δουλειά θα βλέπατε πώς θα γινόταν το Μπρεσλάου. Πιστέψτε με πώς θα το ξαναφτιάχναμε έστω κι' αν χρειαζόταν να γκρεμίσουμε τους έρειπωμένους τοίχους με τα χέρια μας, γιατί είναι ή πόλη μας, ή πατρίδα μας». «Μά δεν είναι πιά», της είπα, μ' έλο που δεν ήθελα να της μιλήσω μ' αυτόν τον τρόπο: ο δημοσιογράφος όμως πολλές φορές δεν πρέπει ν' αποφεύγει να ξεσκίζει με τα λόγια του την καρδιά. «Πάντα θα είναι ή πατρίδα μας», απάντησε το κορίτσι με πεποίθηση και γεμάτο πίκρα. «Ποτέ δε θα ξεχάσω το Μπρεσλάου ακόμα κι' αν βρω περισσότερη ευτυχία αλλού». «Αυτό σημαίνει πώς πιστεύεις ότι θα ξαναγυρίσεις;» «Ναι» είπε κείνη, «και σύντομα, πολύ σύντομα».

Πρέπει να τονίσω πώς οι έπίσημες άρχες κάνουν ότι μπορούν για να εμποδίσουν την τύχη των Γερμανών που φεύγουν απ' αυτά τα έδάφη. Χωρίς άλλο δείχνουν περισσότερο άνθρωπισμό απ' όσο έδειξαν τα Ές-Ές στους Πολωνούς όταν τους έκτοπισαν από τα έδάφη τους για να εγκαταστήσουν Γερμανούς αποίκους.

Τα τραίνα που τους μεταφέρουν

είναι έφοδιασμένα, τουλάχιστον σύμφωνα μ' ό,τι λένε οι κανονισμοί, με νοσοκομειακά όχηματα και τρόφιμα. Άλλο ζήτημα όμως είναι αν οι κανονισμοί έκτελούνται πάντα όπως πρέπει. Όταν πηγαίνουν για τον έλεγχο των αποσκευών τους πολλοί βρίσκουν απέναντί τους έναν υπάλληλο καλοπροαίρετο που δεν τους ζητά ούτε καν να τίς ανοίξουν. Άλλοι πάλι—είναι μονάχα ζήτημα τύχης—πρέπει ν' ανοίξουν τίς αποσκευές τους και να αδειάσουν το περιεχόμενο καταγής.

Η καλωσύνη και ή δικαιοσύνη γίνονται γελοίες όταν κάτι είναι κατά βάθος άδικο κι' απάνθρωπο. Μια τραγωδία δεν μπορεί να γλυκάνει με λίγο άνθρωπισμό. Όσο για το μεγαλύτερο μέρος της Σιλεσίας δεν γεννιέται ζήτημα για διαφιλονικούμενες περιοχές ή για τυραννικές πλειοψηφίες και καταπιεζόμενες μειονότητες. Όλη ή περιοχή αποτελείται από έδαφη που είναι από παράδοση Γερμανικά και συνδέονται αδιάσπαστα με το Γερμανικό μυστικισμό και την ιστορία της Γερμανικής σκέψης με μεγάλη ονόματα, όπως του Μπαίμε και του Σίλεσιους. Αυτός ο τρόπος της σκέψης είναι συνυφασμένος με το τοπίο, με τα χρυσά σπαρτά του και τίς απαλές κυματιστές του γραμμές. Αν οι Πολωνοί ισχυρίζονται, ξαναγυρνώντας στους Δούκες του Μεσαίωνα, πώς το Μπρεσλάου είναι παλιά Πολωνική πόλη—τόρα θα ονομάζεται Βροσλάβ από το παλιό του όνομα Βρατισλάβα—αυτός ο ισχυρισμός είναι το ίδιο άνοητος όσο και ο Γερμανικός πώς ή Κρακοβία με τον ασυζήτητο ανατολικό χαρακτήρα της είναι κέντρο Γερμανικού πολιτισμού.

Όλοι μας ξέρουμε πολύ καλά τη νοοτροπία εκείνη που προσπαθεί μέσα από την ιστορική έννοια των λέξεων «έθνικα έδάφη» να άντλησει το δικαίωμα ν' αναποδογυρίσει το πάλιν. Πρέπει πάλι να τονίσω πώς αυτό δεν είναι Πολωνική εφεύρεση, αλλά την δημιουργήσε ο άνθρωπος εκείνος που τάραξε τίς παράλογες δυνάμεις του

φυλετισμού από τον ύπνο τους, παρυσίας μια δική του σκληρή θεωρία για να την προσαρμόσει στο άπατηλό σύνθημα «αίμα και γή», και είχαν ο πρώτος που θέλησε να χωρίσει το αίμα από τη γή όταν ανακάλεσε από την Τρανσυλβανία τους Γερμανούς αποίκους.

Πίσω απ' αυτή την καινούρια μετανάστευση υπάρχει κάτι περισσότερο από μια ιμπεριαλιστική μεταβολή των συνόρων και μια έθνικιστική δυναμική πολιτική: υπάρχει το ξεριζώμα ενός λαού που μέσα στην τρικυμία της Ιστορίας σκορπίζεται σαν άμμος. Η αισθηματικότητα λένε πώς σκεπάζει την έλλειψη των πραγματικών αισθημάτων. Έτσι κι' ο καταστρεπτικός έθνικισμός αυτών των ανθρώπων μπορεί ίσως να είναι εκείνο που θα αντικαταστήσει τον πραγματικό τους δεσμό με τη γή.

Εχω αναφέρει πάρα πάνω πώς οι Πολωνοί δεν είναι ούτε ήσυχοι ούτε ευχαριστημένοι απ' αυτή την ανταλλαγή, σαν να νοιώθουν πώς είναι έργο ενός κακού πνεύματος και πώς απ' αυτό το σπόρο το θείριά τους δε θα είναι καλό. Το Μπρεσλάου που στέκεται όρθιο ακόμα λιγότερο από το μισό, δίνει την εντύπωση μιας πόλης-φάντασμα, όχι μόνο γιατί όλο-κληρες περιοχές είναι έρημες, γυμνές εκτάσεις γεμάτες χαλάσματα—και φαίνεται πώς έτσι θα μείνουν και στο μέλλον—αλλά γιατί οι νέοι του κύριου έθνους ένα αίσθημα κατωτερότητας· κι' αυτή ή έλλειψη ασφάλειας είναι που δεν αφήνει να πηγαίνουν εκεί με προθυμία πολλά ζωτικά στοιχεία. Μέσα σε τριάντα χρόνια· μου είπε μια γρηά «αυτοί οι Γερμανοί με τη σπουδαία τους οργανωτική ικανότητα, θα έπικρατήσουν ξανά».

Οι Πολωνοί έπειδή βασανίζονται από τη συνείδησή τους και νοιώθουν μια αγωνία για τη θέση τους, αναγκάστηκαν να έξαρτηθούν από τη Ρωσία, πράγμα βέβαια, που θα είναι λυπηρό γι' αυτούς. Είναι άληθεια πώς κόβοντάς τους το πόδι τους δώσανε

χρυσό καπέλλο, μά ωστόσο δεσμεύτηκαν με βαριά δεσμά.

Το αίσθημα πώς δεν υπάρχει μεγάλη ασφάλεια δημιουργεί μια ατιμόσφαιρα που εμποδίζει την ανοικοδόμηση, μά είναι πολύ εύνοϊκή για την ύστερία. Αναγκάζει τους Πολωνούς να διώχνουν βιαστικά το Γερμανικό πληθυσμό προτού ακόμη έρθει αρκετός αριθμός δικών τους στη θέση του.

Οι διαπραγματεύσεις της ειρήνης που πρόκειται να καθορίσουν τα καινούρια σύνορα θα ασχοληθούν με συντελεσμένα γεγονότα. Μεγάλες εκτάσεις απ' τις πιο εύφορες περιοχές, όπου πρώτα γινόταν έντατική καλλιέργεια τεύτλων για την παραγωγή ζάχαρης, είναι σήμερα ένας άπέραντος ξερότοπος γεμάτος αγριόχορτα. Και το αποτέλεσμα είναι πώς βασιλεύει φτώχεια και στέρηση στις άλλες τόσο εύφορες περιοχές και πολλά άνθρωποι ακόμα δε δουλεύουν γιατί δεν υπάρχουν εργάτες. Οι Πολωνοί έπειδή αντιμετώπιζον αυτή την πραγματικότητα δείχνονται ελαστικοί και όποιος μπορεί ν' αποδείξει πώς ή γιγαντία του είχαν Πολωνίδα μπορεί να ξαναγίνει υπήκοος Πολωνός και να μείνει στον τόπο του. Πολλοί έπωφεληθήκαν απ' αυτό για να βρουν δουλειά, ωστόσο στο βάθος τους μένουν πάντα Γερμανοί μ' έλο που τώρα δεν τολμούν να το πουν φανερά. Από τώρα, ήσυχά και κρυφά, σχηματίζεται μια Πέμπτη Φάλαγγα. Όσο αν τους δινόταν ευκαιρία να γυρίσουν, τότε αλλοίμονο στη Σιλεσία!

Μονάχα ή φήμη πώς τα σύνορα μετατοπίστηκαν πίσω ως τον τρικυμιόμενο Νάϊτσε προκάλεσε ένα κύμα καταστροφών σ' όλη την περιοχή που έπρεπε να εκνευρωθεί. Όλα τα παλιά έγγραφα και οι κατάλογοι κήκχαν σ' όλη τη χώρα για να καταστραφεί καθετί στο όποιο θα μπορούσαν να βασιστούν οι πιθανοί διεκδικητές. Στο βάθος όλων αυτών των ενεργειών βρίσκεται ο φόβος και τα αντίποινα που ακολουθούν αναπόφευκτα μόλις καταπατηθούν όρισμένα όρια.

Ἡ αὐτόματη ἀριθμομηχανή

(Ἀπὸ τὸ «The Electrician» τοῦ Λονδίνου)

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου ἐ-
γινε φανερό ὅτι οἱ ἀνάγκες τῆς
ἐπιστημονικῆς ἔρευνας δὲν μπορούσαν
πιά νὰ ικανοποιηθοῦν μὲ τὶς καθαρὰ
ἐμπορικές ἀθροιστικῆς μηχανές καὶ τὶς
ἀριθμομηχανές πού βγάζουν τὸ λογα-
ριασμὸ σὲ μιὰ διατρήτη κάρτα. Στὸ
Πανεπιστήμιο τοῦ Χάρβαρντ κατασκευά-
στηκε μιὰ μηχανή πού τὰ μέρη της,
μ' ὅλο πὺν δὲν διέφεραν ἀπὸ τὰ μέρη
μιας ἐμπορικῆς ἀριθμομηχανῆς, συναρ-
μολογήθηκαν μ' ἕναν νέο τρόπο κι' ἀ-
πέβλεπαν σὲ σκοποὺς ἐντελῶς διαφο-
ρετικούς.

Ἡ μηχανή αὐτὴ δόθηκε στὴν «αὐ-
τόματη συνεχὴ ἀριθμομηχανή» πού
τὴν κατασκεύασε ἡ Διεθνὴς Ἑταιρεία
Ἑμπορικῶν Μηχανῶν καὶ τὴ δώρησε
στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Χάρβαρντ. Ἀπο-
τελεῖται ἀπὸ 72 ἀθροιστικούς μηχανι-
σμούς, ἕνα μηχανισμό πολλὰπλα-
σιασμοῦ καὶ διαίρεσης, τρεῖς τροφο-
δότες ταινιῶν πού ἔχουν πέντακες γιὰ
μαθηματικὰ πράξεις καὶ ἕνα μηχανί-
σμα πού ἐφοδιάζει τὴ μηχανή μὲ τὶς
διατρήτες ταινίας γιὰ τοὺς λογαρια-
σμούς. Τὸ σύστημα μὲ τὸ ὁποῖο οἱ
διάφοροι αὐτοὶ μηχανισμοὶ συνδέονται
μεταξύ τους, εἶναι κάτι σὰν τὸ τηλε-
φωνικὸ κέντρο. Οἱ «ἑδηγίες» πού δί-
νει κανεὶς στὴ μηχανή καταγράφονται
μὲ ὁρισμένους τύπους διατρήσεως σὲ
μιὰ ταινία πού ἐλέγχει τὴ λειτουργία
τῆς μηχανῆς. Ἡ προετοιμασία τῆς
μηχανῆς γιὰ τὴ λύση ἐνὸς προβλή-
ματος, προϋποθέτει τὴν κατάστρωση
τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν ἀριθμητι-
κῶν πράξεων πού πρέπει νὰ γίνουν,
τὴ μετατροπὴ τῶν πράξεων αὐτῶν
σύμφωνα μὲ τὸν κώδικα τῆς διατρή-
σεως τῆς ταινίας, καὶ τὴ διατρήση
τῆς ταινίας σὲ μιὰ ἐιδικὴ γραφομη-
χανή.

Ἡ ταχύτητα τῆς μηχανῆς δὲν εἶναι
καθόλου θεαματικὴ: ὁ πολλαπλασια-
σμὸς παίρνει ἕνα-δύο δευτερόλεπτα, ἡ

πρόσθεση λιγότερο· κι' ἀπ' αὐτό. Ἡ
διαίρεση μπορεῖ νὰ πάρει κι' ἕνα τέ-
ταρτο τοῦ λεπτοῦ· ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ
ψηφία τῶν ἀριθμῶν. Στὴν κατασκευὴ
τῆς νέας μηχανῆς, ἔγινε προσπάθεια
νὰ βρεθεῖ μιὰ μηχανή πού νὰ λύει τέ-
λεια ἕνα πρόβλημα σὰν σύνολο, δου-
λεύοντας αὐτόματα σύμφωνα μὲ ὁδη-
γίες καὶ μὲ σειρὰ καθορισμένη ἀπὸ
πρὶν. Σ' ὅλες τὶς προγενέστερες μη-
χανές ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴ μιὰ ἀριθ-
μητικὴ πράξη (πρόσθεση, πολλαπλα-
σιασμὸ κ.λ.π.) καὶ στὴν ἐπόμενη, ρυθ-
μιζόταν πάντοτε ἀπὸ τὸν χειριστὴ.
Στὴ μηχανή τοῦ Χάρβαρντ ἡ σύνδεση
τῶν πράξεων πού διαδέχονται ἡ μιὰ
τὴν ἄλλη εἶναι ἡλεκτρικὴ καὶ γίνεται
ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ «κέντρο». Ὁ χειρι-
στὴς ἀντὶ νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ
κάνει τὶς συνδέσεις τὴν ὥρα τῆς δου-
λειᾶς, τώρα μπορεῖ νὰ κανονίζει ἀπὸ
πρὶν μιὰ μεγάλῃ σειρὰ ἀπὸ διαδοχικῆς
πράξεις καὶ ν' ἀφήνει τὴ μηχανή νὰ
τὶς ἐκτελεστῇ αὐτόματα.

Μ' ὅλο πὺν ἡ μηχανή τοῦ Χάρβαρντ
εἶναι μιὰ ἀνεξάρτητὴ καὶ πρωτότυπη
ἐξέλιξη, στὴν Ἀγγλία εἶχαν τὴν πιθα-
νότητα τῆς κατασκευῆς τέτοιων καὶ
πιο τελειοποιημένων ἀκόμη μηχανῶν.
Ὁ Δρ. Α.Μ. Τέρινγκ Καθηγητὴς στὸ
Κίνγκ-Κόλλετζ τοῦ Καίμπριτζ, ἔγραψε
τὸ 1936 μιὰ μαθηματικὴ μελέτη ὅπου
ἀνέλυσε τὰ πλεονεκτήματα πού πα-
ρουσιάζουν αὐτὰς οἱ μηχανές σχετικὰ
μὲ ὁρισμένα προβλήματα τῆς μαθημα-
τικῆς λογικῆς χωρὶς νὰ ὑπολογίσει
τὶς πρακτικὰς μεθόδους τῆς κατα-
σκευῆς τους. Ὁ τηλεφωνικὸς ἐνισχυ-
τὴς εἶναι ἕνα μηχανήμα μὲ τὸ ὁποῖο
διακόπτεται ἡ ἐπαναφέρεται τὸ τηλε-
φωνικὸ ρεῦμα. Κι' ὁ διακόπτης τοῦ
ραδιοφῶνου μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ
γιὰ τὴν ἴδια δουλειὰ ἀλλὰ μὲ πολὺ
μεγαλύτερη ταχύτητα. Ἐἴταν φυσικὸ
λοιπὸν νὰ βρεθεῖ ἀργὰ ἡ γρήγορα
κάποιος πού θὰ προσπαθοῦσε νὰ κάνει

μιὰ μηχανή ἱκανὴ νὰ χρησιμοποιεῖ
διακόπτες ἀντὶ γιὰ ἐνισχυτὲς καὶ
θὰ μπορούσε ἔτσι νὰ ἐπιτύχει μιὰ ἀ-
πίστευτὴ ὡς τώρα ταχύτητα στοὺς
ὑπολογισμούς. Ἔτσι κι' ἔγινε. Στὴν
ἡλεκτρομηχανικὴ Σχολὴ τοῦ Μούαρ τοῦ
Πανεπιστημίου τῆς Πενσυλβανίας κα-
τασκευάστηκε ἕνα ἡλεκτρονικὸ μεγα-
θήριο πού μπορεῖ νὰ προσθέτει δύο
ἀριθμούς σὲ διάστημα μικρότερο ἀπὸ
τὸ ἕνα χιλιοστὸ τοῦ δευτερολέπτου.
Ἡ μηχανή αὐτὴ, πού ὀνομάστηκε Η.Α.
Σ.Ι. (Ἡλεκτρονικὸς Ἀριθμητικὸς Συν-
θέτης καὶ Ὑπολογιστής) ἔχει 1700
διακόπτες καὶ καταναλώνει 150 κι-
λοβάτ.

Τὸ Βρεταννικὸ Ἐθνικὸ Ἑργαστή-
ριο Φυσικῆς τῆς Διεύθυνσης Ἐπιστη-
μονικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἑρευνῶν,
παράκολούθησε μὲ ἀνδιαφέρον αὐτὲς
τὶς ἐξελλίξεις μὲ τὸ Μαθηματικὸ τοῦ
Τμήμα. Σχεδίασε μιὰ μηχανή πού ὀ-
νομάστηκε Α.Μ.Ι. (αὐτόματη μηχανή
ὑπολογισμῶν) πού θὰ δουλεύει μὲ τὴν
ταχύτητα τῆς Η.Α.Σ.Ι., ἴσως καὶ μὲ
κάπως μεγαλύτερη. Σ' αὐτὴ τὴ μηχανή
θὰ ἐφαρμοστοῦν ὅλες οἱ νέες τεχνι-
κὲς ἐξελλίξεις γιὰ νὰ ἀξηθεῖ ἡ ἀπο-
μνημονευτικὴ τῆς ἱκανότητα καὶ νὰ
μπορέσει ἔτσι νὰ ἀνταπεξέρχεται ἀκό-
μη καὶ σὲ πιὸ περιπλοκὲς «ἑδηγίες».

Ὁ μηχανισμὸς «λογικοῦ ἐλέγχου»
τῆς μηχανῆς αὐτῆς θὰ εἶναι πολὺ πιὸ
πολύπλοκος ἀπὸ τοὺς μηχανισμούς τῶν
ἀριθμητικῶν πράξεων. Τὴ στιγμή πού
ἡ μηχανή δουλεύει μὲ τόσο μεγάλη
ταχύτητα, δὲν πρέπει νὰ σπαταλιέται
χρόνος γιὰ νὰ καταστρώνεται ὁλόκλη-
ρη σειρὰ ἑδηγιῶν γιὰ κάθε ἐξεχωριστό
πρόβλημα. Γι' αὐτὸ μέσα σὲ μιὰ
εἰδικὴ βιβλιοθήκη θὰ ὑπάρχουν
προγράμματα ἑδηγιῶν γιὰ τοὺς συ-
νηθισμένους ὑπολογισμούς· καὶ οἱ ἑ-
δηγίες γιὰ ἕνα ὁρισμένο πρόβλημα θὰ
συγκεντρώνονται μὲ τὴν ἐπιλογὴ τῶν
προετοιμασμένων μονάδων πού ἴσως
θὰ χρειάζονται νὰ συνδεῖνται μεταξύ
τους σύμφωνα μὲ εἰδικὲς ἑδηγίες. Τὸ
Ἐθνικὸ Ἑργαστήριο Φυσικῆς καταλα-
βαίνει ὅτι ἡ ὁργάνωση ἀκριβῶς αὐ-
τῶν τῶν ἑδηγιῶν εἶναι δικὸ τοῦ ἔργου
κι' ἔτσι ἡ κύρια προσπάθεια τοῦ Τμή-

ματος τῶν Μαθηματικῶν στράφηκε
στὴν προετοιμασία τῶν προγραμμάτων
- ἑδηγιῶν, ἀφοῦ ἀπὸ τὸν τύπο πού θὰ
πάρουν αὐτὰ θὰ ἐξαρτηθεῖ κατὰ πολὺ
τὸ τεχνικὸ σχέδιο τῆς μηχανῆς.

Ἐπειδὴ ἡ κατασκευὴ τῆς μηχανῆς
παρουσιάζει τεράστια μαθηματικὰ καὶ
τεχνικὰ προβλήματα δὲν μπορούμε νὰ
ἐλπίζουμε ὅτι ἡ συμπλήρωσή της θὰ
ἔχει γίνῃ πρὶν ἀπὸ δύο, ἴσως καὶ
τρία χρόνια.

Γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὸν προορισμὸ
τῆς ἡ Α.Μ.Ι. πρέπει νὰ ἔχει τὰ ἀντί-
στοιχα τριῶν πραγμάτων πού χρειά-
ζεται ὁ μαθηματικὸς: Πρῶτο τὸ
χαρτὶ ὅπου σημειώνει καθὼς προ-
χωρεῖ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὑπο-
λογισμῶν του· δεύτερο τὶς ἑδηγίες, γιὰ
τὶς πράξεις πού πρέπει νὰ γίνουν (αὐ-
τὲς συνήθως τὶς ἔχει ὁ μαθηματικὸς
στὴ μνήμη του) καὶ τρίτο τοὺς μαθη-
ματικοὺς πέντακες πού πρέπει νὰ συμ-
βουλευεταὶ στὰν δουλεύει τὸ πρόβλημά
του. Τὰ προβλήματα αὐτὰ προϋποθέ-
τουν ἀποθήκευση γνώσεων καὶ μηχανι-
κὴ ἀποστήθιση καὶ τὸ μηχανήμα
πού προορίζεται γι' αὐτὴ τὴ λειτουρ-
γία εἶναι δυνατό νὰ κληθεῖ ἀπὸ τὸν
«λογικὸ ἐλέγχο» νὰ παράσχει τὴν κα-
τάλληλὴ στιγμὴ τὶς γνώσεις του. Ἡ
ἐσωτερικὴ ἱκανότητα μνήμης τῆς
Μ.Α. θὰ φτάνει τὰ 75.000 δεκαδικὰ
ψηφία ἐνῶ τοῦ Η.Α.Σ.Ι. φτάνει τὰ 200.

Ἡ διατύπωση τοῦ προβλήματος εἶ-
ναι ἕνας ἀπὸ τοὺς τρόπους πού ἡ αὐ-
ξημένη ἀπομνημονευτικὴ ἱκανότητα
τῆς Α.Μ.Ι. δείχνει τὴ χρησιμότητά
της. Ἐνῶ στὴν Η.Α.Σ.Ι. ἡ διατύπωση
αὐτῆς προϋποθέτει μιὰ κοπιαστικὴ δια-
δικασία ἀπὸ ἐνώσεις, πρὶν καὶ δια-
κόπτες, στὴν Α.Μ.Ι. δὲν ἔχεις παρὰ
νὰ πεις «τί ἔχει νὰ κάνει» κι' αὐτὴ
θὰ τὸ θυμᾶται. Καὶ τὴς τὸ «λές» περ-
νώντας της διάφορες κάρτες ὅπου
ἀπὸ πρὶν εἶναι γρημμένες οἱ ἑδηγίες
μὲ διατρήσεις. Οἱ ἀπαντήσεις θὰ δί-
νονται μὲ τὸ δυαδικὸ σύστημα.

Ἡ μηχανή θὰ δουλεύει μὲ πολὺ με-
γάλῃ ταχύτητα. Προβλέπεται, π.χ. ὅτι
ὁ πολλαπλασιασμὸς δύο δεκαψηφίων
ἀριθμῶν θὰ γίνεταὶ σὲ δύο χιλιοστά
τοῦ δευτερολέπτου. Ἡ μηχανή θ' ἀνα-

τρέφει την έννοια του τί είναι εύκολο και τί δύσκολο πρόβλημα. Υπάρχει μια κατηγορία προβλημάτων που έπειδή είναι υπερβολικά πολύπλοκα και χρειάζεται πάρα πολύς χρόνος για να λυθούν, καταντούν τόσο δύσκολα ώστε να είναι σχεδόν αδύνατον να λυθούν από το μαθηματικώς πού δουλεύει με μολύδι και χαρτί. Η Α.Μ.Υ. μπορεί να αντιμετωπίζεται ευχερέστερα σε τέτοιου είδους προβλήματα. Τα συστήματα εξισώσεων, π.χ., που έχουν περισσότερους από δώδεκα αγνώστους ξεπερνούν την υπομονή των περισσότερων μηχανικών, ενώ η μηχανή αυτή θα μπορεί να λύσει συστήματα εξισώσεων με πενήντα κι' εκατό ακόμα αγνώστους. Στα προβλήματα που θα μπορεί να χρησιμοποιείται η μηχανή, περιλαμβάνεται η σύνταξη πινάκων βολής που προϋποθέτει υπολογισμούς τροχιών μικρών τόξων για διάφορες γωνίες κλίσεως του πυροβό-

λου και υπολογισμούς της ταχύτητας του βλήματος κατά την έξοδό του από την κάννη του πυροβόλου* περιλαμβάνεται επίσης ο υπολογισμός της αντίστροφας που εκπέμπει το ανοιχτό άκρο ενός ορθογώνιου οδηγού κυμάτων και η εύρεση της κατανομής του δυναμικού έξω από ένα φορτισμένο άγωγο σωλήνα.

Η μηχανή αυτή θα κοστίζει περίπου 100.000 ως 125.000 λίρες. Δεν είναι πιθανόν να κατασκευαστούν άλλες ανάλογες μηχανές. Η ταχύτητά της θα είναι τόσο μεγάλη ώστε θα μπορεί αυτή και μόνο ν' αντιμετωπισθεί σε όλα τα δύσκολα προβλήματα για τα οποία κατασκευάστηκε. Δεν αποκλείεται όμως κατά τη διάρκεια της κατασκευής της ή και λίγο αργότερα να σημειωθούν νέες εξελίξεις που θα επιτρέψουν να σχεδιαστούν μηχανές που θα καταφέρνουν περισσότερα πράγματα κι' από την Α.Μ.Υ.

ΣΣ

ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΣΙΑΜΑΙΟΙ ΚΗΝΥΓΟΥΝ ΕΝΑΝ ΑΣΠΡΟ ΕΛΕΦΑΝΤΑ

ΕΝΑΝ ΑΙΩΝΑ τώρα δε βρέθηκε στα δάση του Σιάμ άσπρος ελέφανς. Είναι πασίγνωστο, πως τη σπάνια αυτή «λευκή» ποικιλία των μεγάλων παχυδέρμων, την σέβονται οι Σιαμαίοι γιατί πιστεύουν πως είναι ένστικτος του θείου, ένα ζωντανό εθνικό σύμβολο. Όταν κατά καλή τύχη βρουν κανένα, τον μεταφέρουν στο Μπάνκοκ, τον βάζουν στον βασιλικό κήπο και του αποδίδουν όλες τις τιμές. Ειδικό λερέι είναι επιφορτισμένοι με την διεξαγωγή των ιεροτελεστιών.

Σήμερα ύστερα από πολλά χρόνια άκαρης αναζήτησης, ένας λευκός ελέφανς έμφανίστηκε στις άγριες περιοχές του Σινγκόρα. Για το κυνήγι του οργανώθηκε ένα συνεργείο από χιλιάδες ανθρώπους. Η επιχείρηση είναι εξαιρετικά δύσκολη γιατί το ζώο αυτό είναι άρχηγος όλκληρης αγέλης από άγριους ελεφαντες. Πρέπει να τον φέρουν σε μία μεγάλη παγίδα που τη σχηματίζει ένα ήμικυκλικό χαντάκι, άρκετά βαθύ και με διάμετρο 1 1/2 χιλιόμετρο. Όλοκληρο το Σιάμ περιμένει με άγωνία το αποτέλεσμα αυτού του ασυνήθιστου κυνηγιού.

«IL MESSAGGERO» της Ρώμης

Η Γερμανική ένοχη

Του Η. G. LUCHINGER

(Από το Έλβετικό «Journal de Genève»)

ΕΝΑ
ΚΑΛΟ
ΒΙΒΛΙΟ

Στη σειρά των εκδόσεων «Έργα της Έποχής» της Ζυρίχης κυκλοφόρησε τελευταία ένα αξιοπρόσεκτο δημοσίευμα γραμμένο από τον καθηγητή της φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης Κάρλ Τζάσπερς*, που προσπαθεί να δώσει μια λύση στο πρόβλημα της Γερμανικής ένοχης. Ο συγγραφέας εξετάζει το ζήτημα από τη νομική πλευρά. Στην αρχή προσδιορίζει τους όρους, ξεχωρίζει τις διαφορές θέσεις, τις αναλύει και τελικά εκφράζει τη γνώμη του. Ο Τζάσπερς διακρίνει τέσσερα είδη ένοχης:

1) Έγκληματική ένοχη, δηλ. πράξεις που παραβιάζουν τους νόμους. Το δικαστήριο πρέπει να επιβάλει σε δασμό για τους νόμους στους έγκληματίες αυτούς που δεν άποτελούν παρά μία μικρή μειοψηφία του Γερμανικού λαού.

2) Πολιτική ένοχη. Κάθε πολίτης είναι υπεύθυνος για όλες τις πράξεις των κυβερνητικών λειτουργών και είναι υποχρεωμένος να υποστεί όλες τις συνέπειες γιατί άποτελεί ένα σώμα με το κράτος. Στην περίπτωση αυτή ο ήττημένος εξαργύεται άντελώς από την άπόλυτη και συχνά άθαιρη νίκη της νικητή.

3) Ηθική ένοχη. Αύτη σχετίζεται με τις πράξεις, πολιτικές ή στρατιωτικές που έγιναν από ένα άτομο, όταν δεν μπορεί να προβάλλει τη δικαιο-

λογία: «Τό Έκανα άπακούοντας σε μία άνώτερη διαταγή». Καθένας λοιπόν έχει τό καθήκον να εξετάσει τη συνείδησή του για να βρεί τη δική του ένοχη. Καείς δεν έχει τό δικαίωμα να κατηγορήσει άλλον εκτός από τον έαυτό του. Η μετά-

νοια πρέπει να βγει μέσα από την καρδιά. Τότε μόνο θα γεννηθεί η καθαρότητα, η ειλικρίνεια και η άπλότητα, άπαραίτητες για τις άπαιτήσεις της πολιτικής.

4) Μεταφυσική ένοχη. Άνάμεσα σε όλους τους ανθρώπους, λέει ο Τζάσπερς, άπάρχει μία άλληλεγγύη που δημιουργεί μέσα μας ένα αίσθημα ευθύνης για τις άδικίες και τα έγκλήματα που βλέπουμε γύρω μας. «Είμαι ένοχος γιατί έω άκόμη ύστερα από τόσες άδικίες, έγκλήματα και δολοφονίες».

(Δε θα είταν σωστό και μετς οι Έλβετοι να αισθανθούμε αύτη την μεταφυσική ένοχη;)

Ο Τζάσπερς λοιπόν νομίζει πως άμαδική ένοχη δεν άπάρχει παρά στο πεδίο της πολιτικής και, ίσως, και της ήθικης.

Ύστερα ακολουθώντας τη νομική σειρά έρχεται στην υπεράσπιση. Κι' αύτη είναι μία βίαιη και άρκετά δίκαιη κατηγορία των άλλων εθνών, κυρίως των νικητών του 1918. Τυφλωμένοι, — όπως και η Ίδια η Γερμανία — χωρίς να άντιδράσουν, είδαν τη τερατώδη αύτη δικτατορία να γεννιέται και μάστιγα εύνησαν την άνάπτυξή της. Η έγκαθίδρυση του Χιτλερικού καθεστώτος είχε πολλές αίτίες: τις γεωγραφικές συνθήκες της Γερμανίας, τη θέση της στον κόσμο, τη στάση των άλλων εθνών. «Άλλωστε», λέει ο Τζά-

* Ο καθηγητής Κάρλ Τζάσπερς είχε άωχθεί από τη θέση του το 1935 από τους Ναζί και ξαναγύρισε στα 1945. Έχει γράψει πολλά φιλοσοφικά συγγράμματα, ενδιαφέρονται όμως και για την λατρική και άνάμεσα στα έργα του άπάρχει ένα σημαντικό γενικό έργο περί ψυχοπαθείας.

σπερς «αυτό που έγινε στη Γερμανία είχαν το καθρέφτισμα μιας κρίσης που βασάνιζε δολιχέρη την Ευρώπη και που θα μπορούσε να εκδηλωθεί σε οποιοδήποτε άλλο κράτος».

Τελικά ο συγγραφέας συγκρίνει τη γερμανική ένοχη με τη γενική ένοχη όλης της ανθρωπότητας, μ' αυτό που ο χριστιανισμός ονομάζει προπατορικό αμάρτημα.

«Ο Τζάσπερς βγάζει από τις θεωρίες του ένα πολύ εξυπνο συμπέρασμα. Λέει πως οι διαπιστώσεις αυτές δεν ελαττώνουν καθόλου τη γερμανική ένοχη που στέκει τόσο πολύ πιο πάνω από των άλλων εθνών. «Δεν είμαστε πιο κακοί από τους άλλους», μάς λέει· «είμαστε όμως στα τελευταία σώδεκα χρόνια».

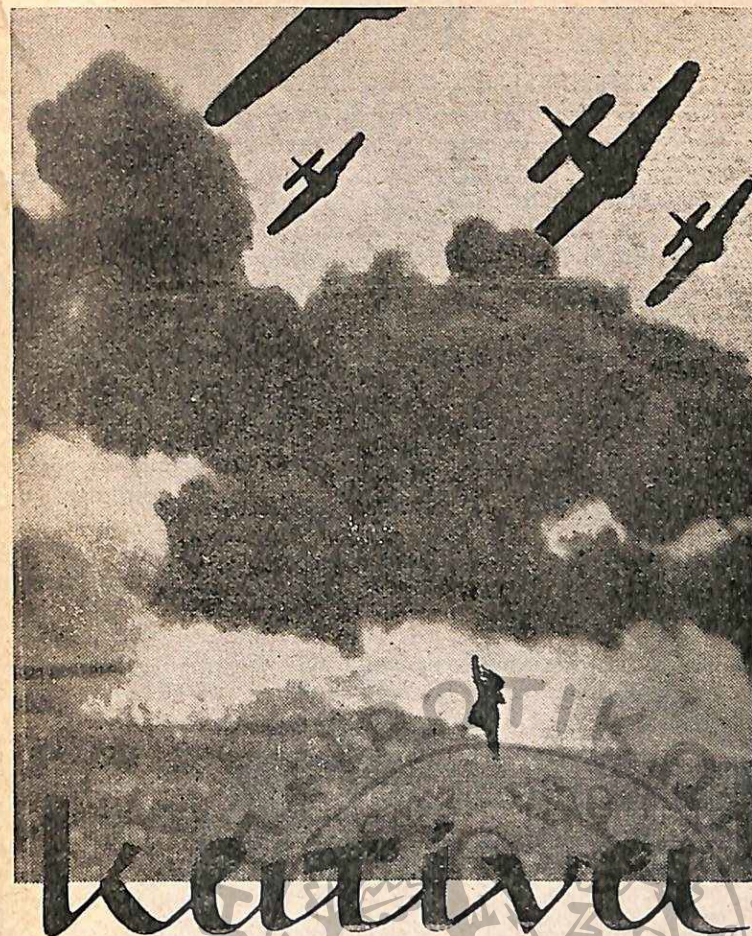
«Ο Τζάσπερς ζητά από το Γερμανικό λαό μία μετάνοια βαθειά και ειλικρινή. Ζητά μία κάθαρση και μία ριζική αλλαγή που θα οδηγήσει στην ταπεινή υποταγή και ύστερα στην ελευθερία. Δείχνει, με δυστέρεια όσο και ειλικρίνεια, όλα τα σφάλματα που σήμερα στέκουν εμπόδια σ' αυτό τον

εξαγνισμό: την υπερηφάνεια, το πείσμα, τον έγωισμό, την υποκρισία, την αδιαφορία, την ψευτιά, τη δειλία. Καθένας είναι ένοχος με τον ένα ή τον άλλο τρόπο· ή μεγάλη μάζα του λαού μέσα στη χώρα, όσο και οι αυτοεξόριστοι. Καθένας πρέπει να αντιμετωπίσει μόνος του το πρόβλημα της γερμανικής ένοχης και να φθάσει στη μοναδική καλή λύση: ταπεινοφροσύνη ώστε να αναγνωρίσει το λάθος του, και ύστερα βελτίωση. Μόνο από μία τέτοια λύση θα γεννηθεί μία καινούρια ζωή άρετης, αποφασιστικότητας και ελευθερίας.

Το βιβλίο αυτό είναι γραμμένο με απόλυτη ειλικρίνεια. Βρίσκουμε μέσα του το καινούριο πνεύμα που ο συγγραφέας απαιτεί απ' όλους, το πνεύμα που μάς θυμίζει άλλες εποχές της χώρας του, εποχές που τις χαρακτήριζε άρετη μεγαλύτερη.

Όσοι οι σελίδες αυτές δεν απευθύνονται μόνο στους Γερμανούς. Οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο θα έπρεπε να τις διαβάσουν και να ωφεληθούν απ' αυτές.

76

Του ROALD DAHL

(Από το βιβλίο του «Over to You», εκδ. Hamish Hamilton, Λονδίνο)

«Ο Ρόαλντ Ντάλ υπηρέτησε στον πόλεμο και διακρίθηκε στην Αγγλική Ασροπορία. Η πολεμική δράση τον έφερε σ' όλα τα μέτωπα και πρόσφερε πλούσιο υλικό στο συγγραφικό του ταλέντο, με θέμα πάντα τη ζωή των ασροπόρων. Οι επόμενες σελίδες παρουσιάζουν μία συγκινητική ιστορία από την υποχώρηση, τον Απρίλη του 1941 στην Ελλάδα. Οι αναγνώστες μας θα θυμούνται ίσως ένα ακόμα ωραίο πολεμικό διήγημα του Ντάλ: «Προσοχή στο σκύλο», δημοσιευμένο στην «Εκλογή» του 1946 (τόμ. Β', αρ. 2).

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στην «Εκλογή» με την άδεια των δικαιούχων εκφράζουν τις υπεύθυνες απόψεις των συγγραφέων. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση κάθε άρθρου ή εικόνας χωρίς την άδεια των συγγραφέων και των εκδοτών.

Ο Πήτερ είταν ὁ πρῶτος πού τὴν εἶδε. Καθόταν σὲ μιὰ πέτρα, ἀκίνητη, μὲ τὰ χέρια πάνω στὴν ποδιά της. Εἶχε στηλωμένα τὰ μάτια της στοῦ κενό, χωρὶς νὰ βλέπει τίποτα γύρω της καὶ στοῦ μικροῦ δρόμο πηγαινοέρχονταν τρέχοντας ἄνθρωποι πού κουβαλοῦσαν κουβάδες γεμάτους νερό καὶ τοὺς ἔχυναν μέσα ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν πού καίγονταν.

Στὴν ἀντικρυνὴ μεριὰ τοῦ δρόμου, πάνω στοῦ καλντιρίμι, βρισκόταν ἓνα νεκρὸ ἄγורי. Κάποιος τὸ εἶχε σπρώξει στὴν ἄκρη γιὰ νὰ μὴ κλείνει τὸ δρόμο.

Λίγο πιὸ κεῖ ἓνας γέρος ἔφαχνε ἓνα σωρὸ πέτρες καὶ χαλάσματα. Ἔπαιρνε μιὰ μιὰ τὶς πέτρες καὶ τὶς ἔβαζε στὴν ἄκρη. Κάπου-κάπου ἔσχυβε, κοίταζε προσεχτικὰ μέσα στὰ ἐρείπια καὶ φώναζε καὶ ξαναφώναζε ἓνα ὄνομα.

Ἀπὸ παντοῦ ἀκουγες φωνές, ἔβλεπες ἄνθρώπους νὰ τρέχουν, φωτιές, κουβάδες μὲ νερό, σκόνη. Καὶ τὸ κοριτσάκι καθόταν ἡσυχὸ πάνω στὴν πέτρα, κοιτάζοντας μπροστὰ του, ἀκίνητο.

Ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ προσώπου της ἔτρεχε αἷμα. Ἔτρεχε ἀπὸ τὸ μέτωπό της καὶ ἔσταζε ἀπὸ τὸ σαγόνι της στοῦ βρώμικο λουλουδάτο ροῦχο πού φοροῦσε.

Ὁ Πήτερ τὴν εἶδε καὶ μᾶς εἶπε: «Παιδιά, γιὰ δέστε αὐτὸ τὸ κοριτσάκι». Πήγαμε κοντά της καὶ ὁ Φὶν ἔβαλε τὸ χέρι του στὸν ὦμο της σκύβοντας νὰ ἐξετάσει τὴν πληγὴ της. «Φαίνεται πὼς εἶναι ἀπὸ θραῦσμα», εἶπε. «Πρέπει νὰ τὴ δεῖ γιατρός».

Ὁ Πήτερ καὶ γὼ κάναμε τὰ χέρια μας σαμνάκι καὶ ὁ Φὶν τὴ σήκωσε καὶ τὴν κάθησε ἐπάνω. Περάσαμε μέσα ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ πήραμε τὸ δρόμο γιὰ τὸ ἀεροδρόμιο περπατώντας λίγο παράξενα· σκύβαμε καὶ εἶχαμε στραμμένο τὸ πρόσωπό μας στὴ μικρὴ. Ἐνοιωθα τὰ δάκτυλα τοῦ Πήτερ νὰ κρατοῦν σφιχτὰ τὰ δικά μου καὶ τὸ σῶμα τοῦ κοριτσιοῦ νὰ ἀκουμπᾷ ἐλαφρὰ στοὺς καρπούς τῶν χειρῶν μου. Ἐγὼ εἶμουν ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ μεριὰ καὶ τὸ αἷμα στάζοντας ἀπὸ τὸ πρόσωπό της κυλοῦσε στοῦ μανίκι τῆς στολῆς μου καὶ ἔτρεχε πάνω στοῦ ἀδιάβροχο ὥς τὸ πίσω μέρος τῆς παλάμης μου. Τὸ κοριτσάκι ἔμενε ἀκίνητο καὶ σιωπηλό.

Ὁ Φὶν εἶπε: «Τὸ αἷμα της τρέχει τώρα πιὸ γρήγορα. Θὰ εἶταν καλὸ νὰ περπατᾷμε γρηγορότερα.»

Δὲν μπορούσα νὰ δῶ καλὰ τὸ πρόσωπό της γιατί εἶταν γεμάτο αἷμα, ὥστόσο μπορῶ νὰ πῶ πὼς εἶταν ὁμορφη. Εἶχε πεταχτὰ μάγουλα καὶ μεγάλα στρογγυλὰ μάτια· ἀνοιχτὰ γαλανὰ σὰν τὸν φθινοπωριάτικο οὐρανὸ καὶ τὰ μαλλιά της κοντὰ καὶ ξανθὰ. Λογάριασα πὼς θὰ εἶταν κάπου ἐννιά χρονῶν.

Αὐτὰ ἔγιναν στὴν Ἑλλάδα στὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου τοῦ 1941, στὴν Παραμυθιά. Τὸ σμήνος τῶν μαχητικῶν μας βρισκόταν σ' ἓνα λασπωμένο χωράφι κοντὰ στοῦ χωριό. Εἴμασταν σὲ μιὰ βαθειὰ κοιλάδα καὶ ὅλο τριγύρω μας εἶταν βουνά. Ὁ παγερὸς χειμῶνας εἶχε περάσει καὶ τώρα, σχεδὸν πρὶν νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς, εἶχε φτάσει ἡ ἀνοιξή. Εἶχε φτάσει ἡσυχὰ καὶ ἀπαλά, λυώνοντας τὸν πάγο στὶς λίμνες καὶ τινάζοντας τὸ χιόνι ἀπὸ τὶς βουνοκορφές· καὶ σ' ὅλο τὸ ἀεροδρόμιο βλέπαμε τὰ χλωμὰ πράσινα χορταράκια πού ξεμύτιζαν μέσα ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ στρώνανε ἓνα χαλὶ γιὰ τὶς προσγειώσεις μας. Στὴν κοιλάδα μας φυσοῦσε χλιαρὸς ἀέρας καὶ φύτρωναν ἀγριολούλουδα. Οἱ Γερμανοὶ πού εἶχαν εἰσβάλει λίγες μέρες προηγουμένως στὴν Γιουγκοσλαβία καὶ ἔκαναν ἐπίθεση μὲ ὅλες τους τὶς δυνάμεις, εἶχαν ἔρθει κεῖνο τὸ ἀπόγευμα μὲ 35 Ντορνιέ καὶ βομβάρδισαν τὸ χωριὸ ἀπὸ μεγάλο ὕψος. Ὁ Πήτερ, ὁ Φὶν καὶ γὼ, δὲν εἶχαμε ὑπηρεσία γιὰ λίγο καὶ πήγαμε στοῦ χωριὸ νὰ δοῦμε μήπως μπορούσαμε κάπως νὰ βοηθήσουμε στὴ διάσωση τῶν ἀνθρώπων. Περάσαμε λίγες ὥρες σκάβοντας στὰ ἐρείπια καὶ βοηθώντας νὰ σβύσουν τὴ φωτιά καὶ τὴν ὥρα πού εἶδαμε τὸ κορίτσι εἴμασταν ἐτοιμοὶ νὰ γυρίσουμε.

Τώρα, ὅπως πλησιάζαμε τὸ ἀεροδρόμιο, βλέπαμε τὰ Χίρρικαινη νὰ κόβουν βόλτες καὶ νὰ προσγειώνονται καὶ εἶδαμε τὸ γιατρὸ νὰ στέκεται ἔξω ἀπὸ τὴν σκηνή-ιατοεῖο, ὅπως ἔπρεπε, περιμένοντας νὰ δεῖ ἂν εἶχε κανεὶς πληγωθῇ. Προχωρήσαμε πρὸς τὸ μέρος του, σηκώνοντας τὸ κοριτσάκι καὶ ὁ Φὶν πού βρισκόταν λίγα μέτρα πιὸ μπροστὰ, εἶπε:

«Ἐ! γέρο - τεμπέλη Γιατρέ, σοῦ φέραμε δουλειά».

«Πηγαινέτέ τὴν στοὺν ἱατρικὸ θάλαμο,» εἶπε. Ὁ Πήτερ καὶ γὼ τὴν μεταφέραμε ἐκεῖ πού μᾶς εἶπε καὶ τὴν ἀποθέσαμε σὲ μιὰ καρέκλα. Ὑστερα τὴν ἀφήσαμε καὶ πήγαμε γιὰ νὰ μάθουμε νέα ἀπὸ τοὺς συναδέλφους μας.

Εἶχε ἀρχίσει νὰ σκοτεινιάζει. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πάνω ἀπὸ τὶς βουνοκορφές πέρα στὴ δύση καὶ ἓνα γεμάτο φεγγάρι, φεγγάρι κατάλληλο γιὰ βομβαρδισμό ἀνέβαινε στοὺν οὐρανὸ. Ἐλαμπε πάνω στὶς σκηνές καὶ τὶς ἔκανε λευκές· μικρὲς λευκὲς πυραμίδες, πού ὑψώνονταν κάθετα ὁμάδες ὁμάδες γύρω στὶς ἄκρες τοῦ ἀεροδρομίου. Ἐμοιαζαν σὰν φοβισμένα πρόβατα ὅπως στριμώνονται τὸ ἓνα κοντὰ στοῦ ἄλλο, ἢ σὰν ἄνθρωποι, καθὼς στέκονταν ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη. Ἐδιναν τὴν ἐντύπωση ὅτι ξέρανε πὼς θὰ γινόταν κάτι κακό, σάμπως κάποιος νὰ τὶς εἶχε προειδοποιήσει πὼς μπορεῖ νὰ τὶς ξεχάσουν καὶ νὰ τὶς ἐγκαταλείψουν. Ἀκόμα καὶ γὼ ὅπως τὶς κοιτοῦσα μοῦ φάνηκε πὼς ἢ μιὰ ἐρχότανε λίγο πιὸ κοντὰ στὴν ἄλλη. Καὶ τότε, σιωπηλά, χωρὶς ν' ἀκουστεῖ κανέναν ἦχο, τὰ βουνὰ σύρθηκαν λίγο κοντινέτερα στὴν κοιλάδα μας.

Τις δυο επόμενες μέρες κάναμε πολλές πτήσεις. Έγερτήριο με την αυγή, πτήση, πόλεμος, ύπνος και η υποχώρηση του στρατού. Αυτά περίπου ήταν όλα όσα γίνονταν ή όλα που υπήρχε καιρός να γίνουν. Όσο πιο την τρίτη ημέρα τα σύννεφα κατέβηκαν χαμηλά πάνω από τα βουνά και γλύστησαν μέσα στην κοιλάδα. Άρχισε να βρέχει. Καθήσαμε γύρω - γύρω μέσα στη σκηνή που τρώγαμε το συσσίτιό μας πίνοντας μύρα και ρετσίνατο, ενώ η βροχή όπως έπεφτε πάνω στη σκηνή έκανε ένα θόρυβο σαν της μηχανής του ραψίματος. Ύστερα φάγαμε. Για πρώτη φορά ύστερα από πολλές μέρες ήταν συγκεντρωμένο όλο το σμήνος. Δεκαπέντε πιλότοι κάθονταν σ' ένα μακρύ τραπέζι που είχε πάγκους κι' από τις δυο του μεριές: ο Πίθηκος ήταν καθισμένος στο κεφάλι.

Δεν είχαμε ακόμα τελειώσει το ψητό μας όταν άνοιξε η πόρτα της σκηνής και μπήκε ο Γιατρός σκεπασμένος από το κεφάλι μ' ένα πελώριο αδιάβροχο που έσταζε νερό. Μαζί του κάτω από τον μανδύα ήταν το κοριτσάκι. Είχε ένα επίδεσμο γύρω στο κεφάλι της.

Ο Γιατρός είπε, «Γειά σας παιδιά. Σας έφερα ένα καλεσμένο». Ρίξαμε μια ματιά τριγύρω και ξαφνικά, σαν αυτόματα, σηκωθήκαμε όλοι.

Ο Γιατρός έβγαλε το αδιάβροχο και φάνηκε το κοριτσάκι που στεκόταν με τα χέρια κρεμασμένα και κοίταζε τους άντρες. Οι άντρες το κοιτούσαν κι' αυτοί με τη σειρά τους. Με τα ξανθά του μαλλιά και το χλωμό δέρμα δεν είχα δη ποτέ μου ξανά άλλον άνθρωπο που να μοιάζει λιγότερο με Έλληνα. Ήταν φοβισμένο από τους 15 βρώμικους άντρες που ξαφνικά είχαν σηκωθεί μόλις μπήκε και για μια στιγμή έστριψε σάμπως να ήθελε να φύγει μέσα στη βροχή.

«Γειά σου. Καλώς ήρθες», είπε ο Πίθηκος, «έλα κάθισε εδώ».

«Μίλα ελληνικά», είπε ο Γιατρός, «δεν καταλαβαίνει».

Ο Φίν, ο Πήτερ και γώ κοίταζε ο ένας τον άλλο και ο Φίν είπε, «Μα το Θεό είναι το κοριτσάκι που βρήκαμε. Μπράβο Γιατρέ, έκανες καλή δουλειά».

Η μικρή γνώρισε τον Φίν και πήγε προς το μέρος του. Εκείνος την πήρε από το χέρι και την κάθισε στον πάγκο: τότε κάθισαν και οι άλλοι: της δώσαμε λίγο κρέας: το έφαγε σιγά - σιγά και όση ώρα έτρωγε είχε κατεβασμένα τα μάτια της στο πιάτο. Ο Πίθηκος είπε: «φώναξε τον Περικλή».

Ο Περικλής ήταν ο Έλληνας διερμηνέας του σμήνους, ένας θαυμάσιος άνθρωπος, δάσκαλος, που τον είχαμε ψαρέψει στα Γιάννενα. Από τον καιρό που άρχισε ο πόλεμος δεν είχε δουλειά. «Τα παιδιά δεν έρχονται στο σχολείο», έλεγε. «Πήρανε τα βουνά και πολεμάνε. Σε ποιούς θα μάθω αριθμητική: στις πέτρες;»

Ο Περικλής μπήκε. Ήταν γέρος, με γένια, μια μακρυά μύτη και

γκρίζα μελαγχολικά μάτια. Το στόμα του δεν φαινόταν, ωστόσο όταν μιλούσε το γέμι του έδινε στο πρόσωπό του ένα χαμόγελο.

«Ρώτησέ την τ' όνομά της», είπε ο Πίθηκος.

Της είπε κάτι ελληνικά. Σήκωσε τα μάτια της και απάντησε «Κατίνα». Δεν είπε τίποτε άλλο.

«Άκουσε Περικλή», είπε ο Πήτερ, «ρώτησέ την γιατί καθόταν στο χωριό, πάνω στα χαλάσματα».

«Για όνομα του Θεού», είπε ο Φίν, «αφήστε την ήσυχη».

«Ρώτησέ την Περικλή», είπε ο Πήτερ.

«Τι να την ρωτήσω;» είπε ο Περικλής κατσουφιάζοντας.

«Τι ήθελε και καθόταν πάνω στα χαλάσματα, στο χωριό, τότε που την βρήκαμε».

Ο Περικλής κάθισε δίπλα της στον πάγκο και της ξαναμίλησε. Μιλούσε ευγενικά και έβλεπε πως το γέμι του χαμογελούσε απαλά όπως μιλούσε, για να την βοηθήσει. Εκείνη άκουγε ήσυχα και μās φάνηκε πως πέρασε πολλή ώρα πριν απαντήσει. Όταν μίλησε, είπε μόνο λίγες λέξεις και ο γέρος μās τις μετάφρασε: «Λέει πως ύλη ή οικογένειά της είχε θαφτεί κάτω από τις πέτρες».

Έξω η βροχή δλοένα και δυνάμωνε. Χτυπούσε πάνω στην στέγη της σκηνής τόσο δυνατά που το αντίσκηνο έτρεμε. Σηκώθηκα, πήγα προς την πόρτα και την άνοιξα. Τα βουνά δεν διακρίνονταν πίσω από τη βροχή, ωστόσο ήξερα πως μās περιτριγύριζαν από κάθε πλευρά. Είχα το αίσθημα πως μās κορόιδευαν: κορόιδευαν τον μικρό αριθμό μας και την απελπισμένη γενναιότητα των πιλότων μας. Ένοιωθα πως τα βουνά ήταν έξυπνα και όχι έμεις. Μήπως οι λόφοι εκείνο το πρωί δεν είχαν γυρίσει προς τα βορεινά κατά το Τεπελένι όπου είχαν δη 1000 Γερμανικά αεροπλάνα μαζεμένα κάτω απ' τη σκιά του Όλύμπου; Μήπως δεν ήταν αλήθεια πως το χιόνι στην κορφή της Δωδώνης είχε λιώσει μέσα σε μια μέρα, και μικρά ποταμάκια νερό είχαν πλημμυρίσει το αεροδρόμιό μας; Μήπως το Καταφίδι δεν είχε χύσει το κεφάλι του μέσα στα σύννεφα για να ξεγελαστούν οι πιλότοι μας να πετάξουν μέσα από αυτή τη λευκότητα και να τσακιστούν πάνω στις ανώμαλες πλαγιές του;

Και όπως στεκόμουν εκεί βλέποντας τη βροχή μέσα από τη σκηνή ένοιωσα πως ήταν αλήθεια ότι τα βουνά ήταν εχθροί μας. Το ένοιωθα μέσα στην καρδιά μου.

Ξαναγύρισα κοντά στους άλλους και είδα τον Φίν να κάθεται κοντά στην Κατίνα και να προσπαθεί να της μάθει λίγες αγγλικές λέξεις. Δεν έξω αν κατάφερε τίποτα, μα έξω μια φορά να πω πως την έκανε να γελάσει και αυτό ήταν για εκείνον μεγάλη χαρά. Θυμάμαι τον ξαφνικό ήχο του δυνατού γέλιού της και πως στρέψαμε όλοι και είδαμε το πρόσωπό της: πόσο διαφορετικό ήταν από

κεῖνο πού εἶχουμε δὴ πρὶν. Κανένas ἄλλος δὲν θὰ τὸ κατόρθωνε αὐτὸ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Φῖν. Εἴταν ὁ ἴδιος τόσο χαρούμενος, πὺν εἴταν δύσκολο μπροστά του νὰ κρατήσῃ κανεῖς σοβαρότητα. Εἴταν χαρούμενος, ψηλὸς καὶ εἶχε μαῦρα μαλλιά· καθισμένος ἐκεῖ δά, πάνω στὸν πάγκο, γέροντας πρὸς τὰ ἐμπρός, ψιθυρίζοντας καὶ χαμογελώντας, μάθαινε στὴν Κατίνα πῶς νὰ μιλά ἀγγλικά καὶ πῶς νὰ γελᾷ...

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ οὐρανὸς καθάρισε καὶ ξαναεἶδαμε τὰ βουνά. Κάναμε μιὰ περιπολία πάνω ἀπὸ τὰ στρατευματά μας πὺν ἦδη ὑποχωρούσαν ἀργὰ πρὸς τὶς Θερμοπύλες· συναντήσαμε λίγα Μέσσερσμιτ καὶ Γιούνγκερς 87 πὺν βομβάρδιζαν τοὺς στρατιῶτες μὲ κάθεταις ἐφορμήσεις. Μοῦ φαίνεται πῶς ρίξαμε μερικά, μὰ κι' αὐτοὶ ἔρριξαν τὸν Σάντυ. Τὸν εἶδα νὰ πέφτει. Στάθηκα ἀκίνητος γιὰ λίγο καὶ πρόσεξα τὸ ἀεροπλάνο του νὰ πέφτει ἀπαλὰ στριφογυρίζοντας. Στάθηκα καὶ περίμενα νὰ τὸν δῶ νὰ πέφτει μὲ τὸ ἀλεξίπτωτο. Θυμᾶμαι, σὰν νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ ὥρα, πὺν ἔβαλα μπροστὰ τὸν ἀσύρματο καὶ τοῦ εἶπα μὲ ἡρεμία. «Σάντυ, τώρα πρέπει νὰ πηδήξεις. Πρέπει νὰ πηδήξεις» βρῖσκεσαι πολὺ χαμηλά». Ὡστόσο τὸ ἀλεξίπτωτο δὲ φάνηκε.

Ὅταν προσγειωθῆκαμε εἶδαμε τὴν Κατίνα νὰ στέκεται μαζί μὲ τὸ Γιατρὸ ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή· ἓνα μικρούλι ἀδύνατο κοριτσάκι μὲ ἓνα βρώμικο λουλουδάτο φόρεμα πὺν στεκόταν ἐκεῖ καὶ παρακολουθοῦσε τὰ ἀεροπλάνα ὅπως προσγειώνονταν.

Τὸ παιδάκι εἶχε μετρήσει στο δόχτυλα τὰ ἀεροπλάνα ὅταν ἀπογειώνονταν καὶ τώρα εἶχε προσίξει πῶς ἓνα ἔλειπε. Στεκόμασταν σ' ἓνα κύκλο καὶ βγάσαμε τ' ἀλεξίπτωτά μας καὶ κείνη προσπαθοῖσε νὰ μάθει ρωτώντας μας γιατί ἔλειπε ὅταν, ξαφνικά, κάποιος εἶπε, «Κοιτᾶτε παιδιά. Ἔρχονται.» Μέσα ἀπὸ ἓνα ἀνοιγμα ἀνάμεσα στοὺς λόφους, μιὰ μάζα ἀπὸ λεπτὲς μαῦρες σιλουέτες ἐρχόταν κατὰ τὸ ἀεροδρόμιο. Τρέξαμε ὅλοι πρὸς τὰ ὀρύγματα καὶ θυμᾶμαι πὺν εἶδα τὸ Φῖν νὰ πιάνει τὴν Κατίνα ἀπὸ τὴ μέση καὶ νὰ τὴν παίρνει μαζί μας ἐνῶ αὐτὴ ἀγωνιζόταν νὰ τοῦ ξεφύγει σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ πὺν μεσολαβοῦσε ὡς ἐκεῖ.

Μόλις κατεβήκαμε στὰ ὀρύγματα καὶ ὁ Φῖν τὴν ἄφησε, πηδῆξε ἔξω καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸ ἀεροδρόμιο. Τὰ Μέσσερσμιτ κατεβαίνανε καὶ τὰ πολυβόλα τοὺς βγάζνε φωτιές· κατέβαιναν τόσο χαμηλά πὺν ἔβλεπες τὶς μύτες τῶν πιλότων πὺν ξεπρόβαλαν κάτω ἀπὸ τὰ ἀεροπορικά τοὺς γυαλιά. Οἱ σφαῖρες τοὺς χτυπώντας τὸ χῶμα σήκωναν παντοῦ σύννεφα σκόνης καὶ εἶδα ἓνα ἀεροπλάνο μας νὰ χάνεται μέσα στὶς φλόγες. Εἶδα τὴν Κατίνα νὰ στέκεται καρφωμένη μὲ τὰ πόδια ἀνοιχτά καὶ τὴν πλάτη γυρισμένη σὲ μᾶς, νὰ κοιτάζει τοὺς Γερμανοὺς καθὼς ἐφορμοῦσαν κι' ἐφευγαν. Ποτὲ στὴ ζωὴ

μου δὲν εἶχα δὴ κάτι πιὸ μικρὸ, πιὸ ὀργισμένο καὶ πιὸ ἄγριο. Φαίνεται πῶς στεκόταν ἐκεῖ καὶ τοὺς ἔβριζε, ἀλλὰ ὁ θόρυβος εἴταν τόσο μεγάλος πὺν δὲν μπορούσε κανεῖς ν' ἀκούσει τίποτα ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὶς μηχανὲς τῶν ἀεροπλάνων καὶ τὰ πολυβόλα.

Ὑστερα τελείωσε. Τελείωσε τὸ ἴδιο γρήγορα ὅπως εἶχε ἀρχίσει. Κανένas δὲν μίλησε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Φῖν πὺν εἶπε, «Ποτέ μου δὲ θὰ μπορούσα νὰ κάνω αὐτὸ τὸ πράγμα οὔτε καὶ ἂν εἴμουν αὐτὸς.»

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ Πίθηκος ἔβγαλε τὸν κατάλογο τῆς δύναμης τοῦ σμήνους καὶ πρόσθεσε τὸ ὄνομά τῆς Κατίνας καὶ διέταξε τὸν ἀξιωματικὸ ἐφοδιασμοῦ νὰ τῆς δώσει μιὰ σκηνή. Ἔτσι στὶς 11 Ἀπριλίου τοῦ 1941, ἡ Κατίνα ἔγινε μέλος τοῦ σμήνους μας.

Μέσα σὲ δυὸ ἡμέρες ἔμαθε τὸ μικρὸ ὄνομα ἡ τὸ παρατσούκλι ὅλων τῶν πιλότων καὶ ὁ Φῖν τὴν εἶχε μάθει νὰ λέει ἀγγλικά: «Εἶχαι τὴν τύχη σήμερα;» καὶ «Δουλέψατε θαῦμα.»

Ἀπὸ κείνη τὴν ἐποχὴ δὲ θυμᾶμαι καλὰ παρὰ μόνο δυὸ πράγματα. Τὸ ἓνα εἴταν ἡ Κατίνα καὶ πῶς εἴταν μαζί μας ὅλη τὴν ὥρα· πῶς βρισκόταν παντοῦ καὶ πῶς ὅπου πῆγαινε οἱ ἄνθρωποι ἐνοιωθαι εὐχαρίστηση νὰ τὴν βλέπουν. Τὸ ἄλλο πράγμα πὺν θυμᾶμαι εἴταν ὁ «Ταῦρος» πὺν μπῆκε μέσα στὴν καντίνα ἓνα βράδυ ὕστερα ἀπὸ μιὰ περιπολία πὺν εἶχε κάνει μόνος του. Ὁ Ταῦρος εἴταν πελώριος ἄντρας μὲ ὀγκώδεις, λίγο γερούς ὤμους καὶ πλατὺ στήθος· πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο ἔκανε πολλὰ πράγματα πὺν τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ δὲ θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ τὰ κάνει ἐκτὸς ἂν εἶχε παραδεχτὴ ἀπὸ πρὶν πῶς δὲν ὑπῆρχε διαφορὰ ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο. Εἶχε ἀρχίσει νὰ σκοτεινιάζει καὶ καθόμασταν γύρω-γύρω στὴ σκηνὴ παίζοντας χαρτιά, ὅταν μπῆκε. Ἐέραμε πῶς μόλις εἶχε προσγειωθῇ.

Ἐρριξε μιὰ ματιὰ γύρω του σὰν νὰ ἤθελε ν' ἀπολογηθεῖ, ὕστερα εἶπε, «Γεῖά σας παιδιά,» προχώρησε πρὸς τὸ μπάρ καὶ πῆρε ν' ἀνοίξει μιὰ μπουκάλια μύρα.

Κάποιος τοῦ εἶπε, «Εἶδες τίποτα, Ταῦρο;»

«Ναί» εἶπε ἐκεῖνος καὶ συνέχισε τὴ δουλειὰ του.

Φαίνεται πῶς τὸ παιχνίδι μας θὰ εἴταν πολὺ ἐνδιαφέρον, γιατί κανένas μας δὲ μίλησε πρὶν περάσουν πέντε λεπτά. Ὑστερα ὁ Πῆτερ εἶπε, «Τὶ εἶδες, Ταῦρο;»

Ὁ Ταῦρος στεκόταν ἀκουμπισμένος στὸ μπάρ καὶ ἔπινε γουλιά γουλιά τὴ μύρα του, σφουρίζοντας μέσα στὸ ἀδειο μπουκάλι.

Ὁ Πῆτερ εἶπε, «Τὶ εἶδες;»

«Πέντε 279», εἶπε ἐκεῖνος καὶ σήκωσε τὰ μάτια του. Θυμᾶμαι ὅτι τὸν ἄκουσα πὺν τὸ εἶπε· θυμᾶμαι ὅμως καὶ πῶς τὸ παιχνίδι μας εἴταν στὸ φόρτε του καὶ ὅτι ὁ Φῖν ἔπρεπε νὰ κερδίσει ἀκόμα ἓνα γύρο. Τὸν παρακολουθοῦσαμε ὅλοι πὺν ἔχανε καὶ ὁ Πῆτερ τοῦ

είπε, «Φίν, νομίζω πώς θα χάσεις.» «'Αντε χάσου» τοῦ εἶπε ἐκεῖνος.

Τὸ παιχνίδι τέλειωσε· τότε γύρισα καὶ εἶδα τὸν Ταῦρο ποῦ σκεκόταν ἀκόμα ἀκουμπισμένος στὸ μπᾶρ σφυρίζοντας μὲ τὴν ἄδεια μπουκάλια τῆς μύρας.

«Αὐτὸ μοιάζει μὲ τὸ σφύριγμα τῆς γέρο-Μαυριτάνιας ὅταν ἔμπαινε στὸ λιμάνι τῆς Νέας Ὑόρκης», εἶπε καὶ ἐξακολούθησε νὰ φουᾶ.

«Τί ἔγινε μὲ τὰ Σ-79;» εἶπα ἐγώ. Σταμάτησε τὸ σφύριγμα καὶ ἄφησε τὴ μπουκάλια.

«Τὰ ἔρριξα».

«Ὅλοι τ' ἀκούσαμε. Ἐκεῖνη τὴ στιγμή, ἔντεκα πιλότοι μέσα στὴ σκηνὴ σταμάτησαν ὅτι δουλειὰ κάνανε καὶ ἔντεκα κεφάλια γόρισαν καὶ κοίταξαν τὸν Ταῦρο. Ἐκεῖνος ρούφηξε ἀκόμα μιὰ γουλιὰ μύρα καὶ εἶπε ἡσυχα, «Σὲ μιὰ στιγμή μέτρησα 18 ἀλεξιπτωτὰ στὸν ἀέρα».

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα πῆγε γιὰ περιπολία καὶ δὲν γύρισε. Ὑστερα ὁ Πίθηκος πῆρε ἕνα μήνυμα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἔλεγε πὼς τὸ σμήνος ἔπρεπε νὰ μεταφερθεῖ στὴν Ἐλευσίνα καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ ὑπερασπίσει τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ καλύψει τὸ στρατὸ ποῦ ὑποχωροῦσε ἀπὸ τὰ Στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν.

Ἡ Κατίνα θὰ πῆγαινε μὲ τὰ φορητὰ αὐτοκίνητα καὶ εἶπαμε στὸ Γιατρὸ νὰ τὴν φροντίσει γιὰ νὰ φτάσει καλά. Τὸ ταξίδι θὰ τοὺς ἔπαιρνε μιὰ μέρα. Ἐμεῖς, 14 ὅλοι κι' ὅλοι, πετάξαμε πάνω ἀπὸ τὰ βουνά, πρὸς τὸ νοτιά, καὶ στὶς 2 1/2 προσγειωθήκαμε στὴν Ἐλευσίνα. Εἶταν πολὺ ὁμορφο ἀεροδρόμιο μὲ πεδία προσγείωσης καὶ ὑπόστεγα ἀεροπλάνων καὶ τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα: ἡ Ἀθήνα βρισκόταν μονάχα 25 λεπτὰ μακριὰ μὲ τ' αὐτοκίνητο.

Τὴν ἄλλη μέρα φτάσανε στὸ ἀεροδρόμιο τὰ φορητὰ μὲ τὸ προσωπικὸ ἐδάφους καὶ τὸν ἐφοδιασμὸ καὶ μαζί τους καὶ ἡ Κατίνα καθισμένη μπροστὰ στὸ πρῶτο αὐτοκίνητο μὲ τὸ Γιατρὸ στὸ πλάι τῆς.

Μᾶς χαιρετοῦσε καὶ μόλις στάθηκε στὸ αὐτοκίνητο πήδηξε κάτω καὶ ἔτρεξε μπροστὰ μας γελώντας καὶ φωνάζοντας τὰ ὀνόματά μας μὲ παράξενο ἑλληνικὸ τρόπο. Φοροῦσε ἀκόμα τὸ ἴδιο βρώμικο λουλουδάτο φόρεμα καὶ εἶχε τὸν ἐπίδεσμο γύρω στὸ μέτωπό της· ὥστόσο ὁ ἥλιος ἔλαμπε μέσα στὰ μαλλιά της.

Τῆς δείξαμε τὴ σκηνὴ ποῦ τῆς εἶχαμε ἐτοιμάσει καὶ τὸ μικρὸ μπαμπακερὸ νυχτικὸ ποῦ ὁ Φίν εἶχε βρῇ μὲ κάποιον μυστηριώδη τρόπο τὴν προηγούμενη νύχτα στὴν Ἀθήνα. Εἶταν λευκὸ μὲ πολλὰ γαλάζια πουλάκια, κεντημένα στὸ ἐμπρὸς μέρος καὶ ὅλοι τὸ βρή-

καμε πάρα πολὺ ὁμορφο. Ἡ Κατίνα ἤθελε νὰ τὸ φορέσει ἀμέσως καὶ χρειάστηκε πολὺ ὥρα γιὰ νὰ τὴν πείσουμε πὼς εἶταν γιὰ νὰ τὸ φορᾷ μόνο στὸν ὕπνο της. Γιὰ νὰ τῆς τὸ ἐξηγήσουμε, ἕξη φορὲς ἀναγκάστηκε ὁ Φίν νὰ κάνει πὼς τὸ φορᾷ καὶ νὰ περᾷ στὸ κρεβάτι γιὰ νὰ κοιμηθεῖ. Στὸ τέλος μᾶς ἔγενεσε πὼς κατάλαβε καὶ τέλειωσε ἡ φασαρία.

Τὶς ἐπόμενες δυὸ μέρες δὲν συνέβη τίποτα· μονάχα φτάσανε στὸ ἀεροδρόμιο τὰ ὑπολείμματα ἐνὸς ἄλλου σμήνους ἀπὸ τὸ βοριά. Φέρανε ἕξη Χάρρικαινην, κι' ἔτσι εἶχαμε τώρα περίπου εἴκοσι ἀεροπλάνα. Περιμέναμε τὴν τρίτη ἡμέρα φάνηκαν Γερμανικὰ ἀγνωριστικὰ ἀεροπλάνα νὰ πετοῦν ψηλὰ πάνω ἀπὸ τὸν Πειραιά· τὰ κυνηγήσαμε μὰ δὲν προλάβουμε νὰ ἀπογειωθοῦμε στὴν ὥρα μας γιὰ νὰ τὰ φτάσουμε· αὐτὸ εἶταν πολὺ φυσικὸ, γιατί τὸ Ραντάρ μας εἶταν παράξενο. Τότε μάλιστα εἶχε χαλάσει καὶ εἶταν ζήτημα ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ξαναχρησιμοποιήσουμε. Σ' ὅλη τὴ χώρα, σὲ ὅλα τὰ χωριά, ἐπάνω στὰ βουνὰ καὶ στὰ νησιά, βρίσκονταν Ἕλληνες ποῦ ἐπικοινωνοῦσαν μαζί μας μὲ τὸ τηλέφωνο τοῦ ἀεροδρομίου στὴν αἴθουσα ἐπιχειρήσεων.

Δὲν εἶχαμε ἀξιωματικὸ ἐπιχειρήσεων, γι' αὐτὸ ἐκτελοῦσε τὴν ὑπηρεσία ἕνας ἀπὸ μᾶς μὲ τὴ σειρά. Ἡ σειρά μου ἔφτασε τὴν τέταρτη ἡμέρα καὶ θυμᾶμαι πολὺ καθαρά τί ἔγινε.

Στὶς 6 1/2, τὸ πρωτὶ χτύπησε τὸ τηλέφωνο.

«Ἐδῶ Α-7», εἶπε ἑλληνικὰ κάποιος. «Ἐδῶ Α-7. Ἀκούεται βόμβος ἀεροπλάνων ψηλά».

Κοίταξα τὸ χάρτη. Εἶδα ἕνα μικρὸ κύκλο κοντὰ στὰ Γιάννενα ποῦ μέσα ἔγραφε «Α-7». Ἐβαλα ἕνα σταυρὸ πάνω στὸ σελλολόυντ ποῦ σκέπαζε τὸ χάρτη καὶ ἔγραψα, δίπλα του, «βόμβος» ὅπως καὶ τὴν ὥρα: «ὥρα 06.31».

Ὑστερα ἀπὸ τρία λεπτὰ τὸ τηλέφωνο ξαναχτύπησε.

«Ἐδῶ Α-4. Ἐδῶ Α-4. Ἀκούω μεγάλο βόμβο ἀπὸ πάνω μου», ἄκουσα νὰ λέει μιὰ γέριχη τρεμουλιάρικη φωνή, «δὲν μπορῶ ὅμως νὰ δῶ, γιατί ἔχει πυκνὰ σύννεφα».

Κοίταξα τὸ χάρτη. Τὸ Α-4 εἶταν ἡ Πίνδος. Σημείωσα πάλι ἕνα σταυρὸ στὸ σελλολόυντ καὶ ἔγραψα: «Πολλοὶ βόμβοι - 06.34», καὶ ὕστερα ἔσυρα μιὰ γραμμὴ ἀνάμεσα στὰ Γιάννενα καὶ τὴν Πίνδο. Ἡ γωνιά ἔδειχνε πρὸς τὴν Ἀθήνα, γι' αὐτὸ ἔδωσα τὸ σύνθημα στὸ πλήρωμα «ἐπιφυλακῆς» νὰ ἐτοιμαστεῖ· σὲ λίγο εἶχαν ἀπογειωθῇ καὶ ἔκαναν βόλτες πάνω ἀπὸ τὴν πόλη· ἀργότερα εἶδα ἕνα Γιούνγκερς 88 σὲ ἀγνωριστικὴ πτήση ψηλὰ ἀπὸ πάνωτους, ἀλλὰ δὲν κατὰ φεραν νὰ τὸ πιάσουν. Ἔτσι δούλεψε τὸ ραντάρ μας.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀφοῦ τέλειωσα τὴν ὑπηρεσία μου, δὲν μποροῦσα νὰ διώξω ἀπὸ τὸ μυαλό μου τὸν γέρο Ἕλληνα, καθισμένον

όλομόναχο σὲ μιὰ καλίβα στὸ Α-4, καθισμένο στὴν πλαγιά τῆς Πίνδου νὰ κοιτάζει ψηλὰ μέσα στὴν ἀπέραντη λευκότητα καὶ νὰ προσέχει μέρα - νύχτα ν' ἀκούσει κανένα βόμβο στὸν οὐρανό. Φανταζόμουν αὖτε τί λαχτάρα θὰ ἄρπυξε τὸ τελέφωνο ὅταν ἄκουσε ἐπιτέλους κάτι καὶ τί χαρὰ θὰ ἔνοιωσε ὅταν μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη ἀπάντησε στὸ μήνυμά του, καὶ τὸν εὐχαρίστησε. Συλλογίστηκα τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦσε καὶ ἀναρωτήθηκα ἂν εἶταν ὅσο ἔπρεπε ζεστά καὶ φαντάστηκα τὰ παπούτσια του, ποὺ χωρὶς ἀμφιβολία, δὲν θὰ εἶχαν σόλες καὶ θὰ εἶταν παραγεμισμένα μὲ φλοῖο δέντρων καὶ χαρτί.

Αὐτὰ γίνονταν στίς 17 Ἀπριλίου. Εἶταν βράδυ ὅταν ὁ Πίθηκος μᾶς εἶπε: «Λένε πὼς οἱ Γερμανοὶ βρίσκονται στὴ Λαμία, αὐτὸ σημαίνει πὼς βρισκόμαστε μέσα στὴν ἀκτίνα δράσης τῶν μαχητικῶν τους. Αὔριο θ' ἀρχίσει τὸ πανηγύρι».

Ἔτσι κι' ἔγινε. Τὴν αὐγὴ ἦρθαν τὰ βομβαρδιστικά μὲ τὰ μαχητικά ποὺ ἔκαναν βόλτες γύρω - τριγύρω ἔτοιμα νὰ χυμῆσουν, ἂν ἔμπαινε κανεὶς στὴ μέση νὰ πειράξει τὰ βομβαρδιστικά.

Μοῦ φαίνεται πὼς πρὶν ἔρθουν ἄκόμα, εἶχαν σηκωθῇ ὀκτὼ Χαρρικαίην. Δὲν εἶταν ἡ σειρὰ μου νὰ πετάξω· ἔτσι μὲ τὴν Κατίνα δίπλα μου, παρακολουθοῦσα τὴ μάχη ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Τὸ παιδί δὲν ἔβγαζε μιλιὰ. Κάπου - κάπου κουνοῦσε τὸ κεφάλι της ὅπως παρακολουθοῦσε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τὰ μικρὰ ἀσημένια σημαδάκια ποὺ χόρευαν. Εἶδα ἓνα ἀεροπλάνο νὰ πέφτει ἀφίνοντας μιὰ γραμμὴ μαῦρο καπνὸ καὶ κοίταξα τὴν Κατίνα. Τὸ μῖσος ποὺ εἶταν ζωγραφισμένο στὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ, εἶταν σὰν τὸ ἄγριο, φλογερὸ μῖσος μιᾶς μεγάλης γυναίκας ποὺ μισεῖ βαθειὰ μέσα στὴν καρδιά της· εἶταν μῖσος μεγάλου ἀνθρώπου· γι' αὐτὸ εἶταν παρὰ ξένο νὰ τὸ βλέπεις.

Τὸ μεσημέρι πετάξαμε πάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ κάναμε βόλτες πάνω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη. Εἶταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τὴν ἔβλεπα ἀπὸ τόσο κοντά.

Εἶδα ἓνα μικρὸ λόφο—φαινόταν μᾶλλον σὰν ἓνα ὕψωμα—καὶ στὴν κορυφὴ του εἶδα τὶς ἄσπρες κολῶνες. Εἶταν πολλές, συγκεντρωμένες μὲ ἐξαιρετικὴ τάξη, ὅχι ἡ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη. Ἄσπρες μέσα στὸ φῶς τοῦ ἡλίου, κι' ἐγὼ ἀναρωτιόμουν, ὅπως τὶς ἔβλεπα, πὼς μπόρεσε ἄνθρωπος νὰ βάλει τόσες κολῶνες στὴν κορυφὴ ἐνὸς τόσο μικροῦ λόφου μὲ τόσο χαριτωμένο τρόπο.

Μόλις προσγειωθήκαμε ὁ Πίθηκος μᾶς εἶπε: «Πάρτε βενζίνη γρήγορα καὶ ξανασηκωθείτε· ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς περιμένουν νὰ μᾶς τσακώσουν στὸ ἔδαφος».

Ὡστόσο δὲν προλάβανε. Ὁρμήσανε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μόλις 5 λεπτά ἀφοῦ εἶχαμε προσγειωθῇ. Θυμᾶμαι πὼς βρισκόμουν στὴν αἰθουσα τῶν πιλότων, στὸ ὑπόστεγο ἀριθ. 2, καὶ μιλοῦσα μὲ τὸν Φὶν καὶ ἓνα πελώριο, ψηλὸ ἄντρα, μὲ ἀχτένιστα μαλλιά ποὺ τὸν λέγανε Πάντυ.

Τὰ Μέσσερσμιτ χτυποῦσαν σὰν μανιασμένα. Τὸ προσωπικὸ ἐδάφους μὲ τουφέκια ποὺ τὰ γέμιζαν συνεχῶς, ἀμυνόταν μὲ ἀπελπισία. Στὴν Ἑλευσίνα δὲν ὑπῆρχε ἄλλο μέσο ὑπεράσπισης.

Ξαφνικὰ ὅλα τὰ Μέσσερσμιτ ἔκαναν στροφὴ καὶ γύρισαν στὴ βάση τους, ὅλα, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα ποὺ γλύστρησε καὶ προσγειώθηκε ἀπαλὰ στὸ ἀεροδρόμιο.

Πηδῆξαμε ἔξω ἀπὸ κεῖ ποὺ βρισκόμαστε καὶ τρέξαμε στὸ Μέσσερσμιτ. Στὴ θέση τοῦ πιλότου, εἶδαμε νὰ κάθεται ἓνα ξανθὸ παιδί μὲ ροδαλὰ μάγουλα καὶ γαλάζια μάτια. Ποτέ μου δὲν εἶχα δῆ ἄνθρωπο ποὺ τὸ πρόσωπό του νὰ δείχνει τόσο φόβο.

Εἶπε στὸν Πίθηκο ἀγγλικά «Ἔχω τραυματιστῇ στὸ πόδι.»

Τὸν τραβήξαμε ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο καὶ τὸν βάλαμε στὸ αὐτοκίνητο ἐνῶ οἱ Ἕλληνες στέκονταν γύρω καὶ παρακολουθοῦσαν. Ἦ σφαῖρα τοῦ εἶχε σπάσει τὸ κόκκαλο τῆς κνήμης.

Τὸν πήγαμε στὸ ἱατρεῖο καὶ τὴν ὥρα ποὺ τὸν παραδίναμε στὸ Γιατρό, εἶδα τὴν Κατίνα ποὺ στεκόταν κοντά του κι' ἔβλεπε τὸ πρόσωπο τοῦ Γερμανοῦ. Αὐτὸ τὸ παιδάκι τῶν ἐννέα χρόνων στεκόταν κι' ἔβλεπε τὸ Γερμανὸ καὶ δὲν μπορούσε νὰ μιλήσει δὲν μπορούσε οὔτε νὰ κουνηθεῖ· ἔφυγε τὴ φούστα της μὲ τὸ χέρι της καὶ ἔβλεπε τὸ πρόσωπο τοῦ Γερμανοῦ. «Κάτι λάθος ὑπάρχει», φαινόταν νὰ λέει. «Πρέπει νὰ ἔχει γίνει κάποιο λάθος· αὐτὸς ἐδῶ ἔχει ροζ μάγουλα καὶ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλάζια μάτια. Αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ κείνους. Εἶναι ἓνα συνηθισμένο ἀγόρι.» Τὸν παρατηροῦσε ὅταν τὸν ξάπλωσαν σ' ἓνα φορεῖο καὶ τὴν πῆραν. Καὶ τότε γύρισε καὶ τρέχοντας μέσα στὸ γρασίδι, πῆγε στὴ σκηνή της.

Εἶταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, στίς 20 Ἀπριλίου 1941 ποὺ δώσαμε τὴ Μάχη γιὰ τὴν Ἀθήνα. Εἶταν ἴσως ἡ τελευταία μονομαχία ποὺ δόθηκε, γιὰτὶ τώρα πιά τὰ ἀεροπλάνα πετοῦνε πάντα σὲ μεγάλους σχηματισμούς καὶ ἡ ἐπίθεση γίνεται μεθοδικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς ποὺ δίνει ὁ ἀρχηγός. Σήμερα, κάνοντας δὲν πολέμῳ μόναχός του, ἐκτὸς βέβαια σὲ σπάνιες περιστάσεις. Ὡστόσο ἡ Μάχη τῆς Ἀθήνας εἶταν μιὰ μεγάλη καὶ δημοφιλὴ μονομαχία ποὺ δώσανε 15 Χαρρικαίην πολεμώντας μισὴ ὥρα ἐναντίον 150 - 200 γερμανικῶν μαχητικῶν καὶ βομβαρδιστικῶν.

Εἶταν ὅλα κι' ὅλα 15 Χαρρικαίην καὶ πολεμήσανε σὰν λιοντάρια πάνω στὸν οὐρανό. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ θυμᾶται κανεὶς λε-

πιτομέρειες μιᾶς τέτοιας μάχης: ὥστόσο θυμᾶμαι πὼς σήκωνα τὰ μάτια μου πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ ἔβλεπα πολλές-πολλές μικρὲς μαῦρες τελείες. Θυμᾶμαι πὼς ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου πὼς αὐτὲς οἱ τελείες δὲν μπορούσε νὰ εἶναι ἀεροπλάνα, γιατί δὲν ὑπῆρχαν τόσα πολλὰ ἀεροπλάνα στὸν κόσμον.

Τότε βρέθηκαν ἀπὸ πάνω μας καὶ ὅπως θυμᾶμαι ἔκανα ἓνα μικρὸ χειρισμὸ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ πετῶ σὲ μικρότερους κύκλους: θυμᾶμαι μονάχα ἓνα ἢ δυὸ μικρὰ περιστατικά πού τυπωθήκανε βαθειὰ στὸ μυαλό μου: Εἶταν οἱ σπίνθες ἀπὸ τὶς φλόγες τῶν πολυβόλων ἐνδὸς Μέσσερσμιτ πού χτυποῦσε ἀπὸ μπροστὰ τὴν δεξιὰ πλευρὰ τοῦ ἀεροπλάνου μου: εἶταν ὁ Γερμανὸς πού τὸ ἀλεξίπτωτό του μόλις ἀνοίξε, πῆρε φωτιά: εἶταν ὁ Γερμανὸς πού πετοῦσε δίπλα μου καὶ μοῦ ἔκανε ἀπειλητικὲς κινήσεις μὲ τὰ χέρια του: εἶταν τὸ Χάρρικαιν πού συγκρούστηκε μ' ἓνα Μέσσερσμιτ. Εἶταν τὸ ἀεροπλάνο πού συγκρούστηκε μ' ἓναν ἄντρα πού κατέβαινε μὲ τὸ ἀλεξίπτωτο καὶ πού μὲ ἓνα τρελλὸ τρομακτικὸ στριφογύρισμα ἔπεφτε στὴ γῆ μὲ τὸν ἄντρα καὶ τὸ ἀλεξίπτωτο κρεμασμένους στὸ ἄριστερό του φτερό. Εἶταν τὰ δυὸ βομβαρδιστικά πού συγκρούστηκαν κάνοντας ἓνα ἔλιγμό γιὰ ν' ἀποφύγουν ἓνα μαχητικό, καὶ θυμᾶμαι καθαρὰ πὼς εἶδα ἓνα ἄνθρωπο νὰ πετιέται ἔξω μέσα ἀπὸ τὸν καπνὸ καὶ τὰ συντριμμια τῆς σύγκρουσης καὶ νὰ κρέμεται στὸν ἀέρα μὲ ἀνοιχτὰ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια. Σᾶς λέω, τίποτα δὲν εἶταν πού νὰ μὴν ἔγινε σ' αὐτὴ τὴ μάχη. Εἶταν μιὰ στιγμή πού εἶδα ἓνα μονάχο Χάρρικαιν νὰ κόβει μικρὲς στροφὲς γύρω ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πάρνηθας καὶ νὰ τὸ κυνηγᾶν 9 Μέσσερσμιτ καὶ τότε θυμᾶμαι πὼς ξαφνικά ὁ οὐρανὸς φάνηκε πὼς καθάρισε. Δὲ φαινότανε κανένα ἀεροπλάνο. Ἡ μάχη εἶχε τελειώσει. Γύρισα καὶ πῆρα κατεύθυνση γιὰ τὴν Ἐλευσίνα καὶ ὅπως πῆγαινα ἔρριξα μιὰ ματιὰ κάτω στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴ λουρίδα τῆς θάλασσας ὅπως ἔστρεφε γύρω ἀπὸ τὸν κόλπο καὶ τραβοῦσε νοτιοδυτικὰ πρὸς τὴ Μ-σόγειο. Εἶδα τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ ὅπου εἶχαν πέσει οἱ βόμβες καὶ εἶδα τὸν καπνὸ καὶ τὴ φωτιά νὰ σηκώνονται πάνω ἀπὸ τὶς ἀποβάθρες. Εἶδα τὸ στενὸ παραθαλάσσιο κάμπο καὶ πάνω του εἶδα μικρὲς φωτιές, λεπτὲς στήλες ἀπὸ μαῦρο καπνὸ πού ἀνέβαινε σὰ δακτυλίδια καὶ χανότανε πρὸς τὴν ἀνατολή. Εἶταν τὰ ἀεροπλάνα πού εἶχαν πέσει καὶ καίγονταν: εἶχα τὴν ἐλπίδα πὼς οὔτε ἓνα δὲν εἶταν Χάρρικαιν.

Τότε ἀκριβῶς ρίχτηκα κατευθεῖαν πάνω σ' ἓνα Γιούνγκερς 88, ἓνα παραστοατημένο, τὸ τελευταῖο βομβαρδιστικὸ πού γύριζε ἀπὸ τὴν ἐπιδρομή. Εἶχε πάθει βλάβη καὶ μαῦρος καπνὸς χυνότανε ἀπὸ τὸν ἓνα του κινητήρα. Μ' ὅλο πού τὸ χτύπησα, δὲν μοῦ φάνηκε νὰ εἶχε σημασία. Ἐλεφτε ὅπωςδὴποτε. Βρισκόμαστε πάνω ἀπὸ τὴ θάλασ-

σα καὶ εἶχα τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν θὰ πρόφτανε νὰ προσγειωθεῖ. Ἔτσι κι' ἔγινε: ἔπεσε ἀπαλὰ μὲ τὴν κοιλιά στὸν γαλάζιο Πειραιϊκὸ κόλπο, δυὸ μίλια ἀπὸ τὴν ἀκτὴ. Τὸ ἀκολούθησα καὶ ἔκανα βόλτες ἀπὸ πάνω του, περιμένοντας νὰ βεβαιωθῶ πὼς τὸ πλήρωμα βγῆκε ἀσφαλισμένο μέσα στὴ μικρὴ βάρκα τοῦ ἀεροπλάνου.

Σιγὰ-σιγὰ τὸ ἀεροπλάνο ἄρχισε νὰ βυθίζεται μὲ τὴ μύτη στὸ νερὸ καὶ τὴν οὐρὰ ἀπ' ἔξω. Ἀπὸ τὸ πλήρωμα ὅμως οὔτε ἴχνος. Ξαφνικά, χωρὶς καμμιά προειδοποίηση, ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τὸ ὀπίσθιο πολυβόλο. Οἱ σφαῖρες του γάζωσαν, μὲ μικρὲς κυματιστὲς τρύπες, τὸ δεξιὸ μου φτερό. Ἐκανα ἓνα ἔλιγμό καὶ τοὺς ἔφευγα ξεσπώντας σὲ βρυσίς. Ἄνοιξα τὴ σκεπὴ τοῦ ἀεροπλάνου καὶ τοὺς φώναξα. «Ἐλπίζω πὼς θὰ πνιγῇτε γενναῖα, παληόσκυλα». Τὸ βομβαρδιστικὸ βυθίστηκε ὕστερα ἀπὸ λίγο.

Ὅταν γύρισα, στέκονταν ὅλοι σ' ἓνα κύκλο γύρω ἀπὸ τὰ ὑπόστεγα μετρώντας αὐτοὺς πού ἐπέστρεφαν καὶ ἡ Κατίνα καθόταν πάνω σ' ἓνα κουτί καὶ τὰ δάκρυα τρέχανε στὰ μάγουλά της: ὥστόσο δὲν ἔκλαιγε καὶ ὁ Φίν, γονατιστὸς δίπλα της, τῆς μιλοῦσε Ἀγγλικά, ξεχνώντας πὼς αὐτὴ δὲν καταλάβαινε τί τῆς ἔλεγε.

Στὴ μάχη χάσαμε πέντε ἀεροπλάνα μας: μὰ ὥστόσο οἱ Γερμανοὶ χάσανε περισσότερα.

Ὁ Γιατρός περιποιόταν κάποιον πού εἶχε πάθει ἐγκαύματα καὶ γυρίζοντας εἶπε: «Ἐπρεπε ν' ἀκούσεις πὼς ἔκαναν οἱ Ἕλληνες στὸ ἀεροδρόμιο ἀπὸ τὴ χαρὰ τους, ὅταν πέφτανε τὰ βομβαρδιστικά».

Ἐκεῖ πού στεκόμασταν καὶ μιλοῦσαμε, ἦρθε ἓνα φορητὸ καὶ κατέβηκε ἓνας Ἕλληνας πού μᾶς εἶπε πὼς εἶχε μέσα ἓνα διαμελισμένο πτώμα.

«Αὐτὸ εἶναι τὸ ρολοῖ πού εἶταν πάνω στὸ χέρι του». Ἐνα ἀσημένιο ρολοῖ τοῦ χεριοῦ μὲ φωτεινὴ πλάκα καὶ στὸ πίσω του μέρος εἶχε κάτι ἀρχικά. Δὲν κοιτάξαμε μέσα στὸ αὐτοκίνητο.

Κεῖνο τὸ βράδυ ἓνας ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς ΡΑΦ ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ εἶπε: «Αὔριο μὲ τὴν αὐγὴ θὰ πετάξετε ὅλοι στὰ Μέγαρα: ἀπέχουν κάπου 10 μίλια ἀπὸ δῶ. Ὑπάρχει ἓνα μικρὸ ἀεροδρόμιο ὅπου μπορείτε νὰ προσγειωθεῖτε».

Ὁ στρατὸς ἐργάζεται ἐκεῖ τὴ νύχτα. Ἐχουν δυὸ μεγάλους ὁδοστρωτῆρες καὶ τὸ ἰσοπεδώνουν. Μόλις προσγειωθεῖτε πρέπει νὰ κρύψετε τ' ἀεροπλάνα μέσα στὶς ἐλῆς πού βρίσκονται στὴ νότια πλευρὰ τοῦ χωραφιοῦ. Τὸ προσωπικὸ ἐδάφους θὰ πάει μακρότερα, στὸ Ἄργος, ὅπου θὰ πᾶτε ἐσεῖς ἀργότερα: ἴσως μπορέσετε μιὰ-δυὸ μέρες νὰ δουλέψετε ἀπὸ τὰ Μέγαρα».

«Ποῦ εἶναι ἡ Κατίνα; εἶπε ὁ Φίν: «Γιατρέ, πρέπει νὰ βρεῖς τὴν Κατίνα, καὶ νὰ φροντίσεις νὰ φτάσει γερὰ στὸ Ἄργος».

«Θὰ φροντίσω», εἶπε ὁ Γιατρός, καὶ ξέραμε πὼς μπορούσαμε νὰ τοῦ ἔχουμε ἐμπιστοσύνη.

Τὰ ξημερώματα τῆς ἄλλης ἡμέρας, ὅταν ἀκόμα εἶταν σκοτεινὰ, ξεκινήσαμε καὶ πήγαμε σ' ἓνα χωράφι στὰ Μέγαρα 10 μίλλια ἀπὸ τὴν Ἐλευσίνα. Προσγειωθήκαμε καὶ κρύψαμε τὰ ἀεροπλάνα μας στὶς ἐληές καὶ κόψαμε κλαδιὰ ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τὰ σκεπάσαμε. Ὑστερα καθήσαμε στὴν πλαγιά ἐνὸς μικροῦ λόφου καὶ περιμέναμε.

Ὅταν ὁ ἥλιος βγήκε πάνω ἀπ' τὶς κορφές τῶν βουνῶν κοιτάξαμε πέρα στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ καὶ εἶδαμε πολλοὺς Ἕλληνες χωρικοὺς νὰ ἔρχονται ἀπὸ τὸ χωριὸ πρὸς τὸ χωράφι. Εἶταν ἑκατοντάδες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ περισσότερα, καὶ ἔρχονταν ὅλοι σὲ μᾶς τρέχοντας.

«Διάβολε, τί συμβαίνει», εἶπε ὁ Φὶν· ὥστόσο καθήσαμε στὸ μικρὸ μας λόφο καὶ ἀναρωτιόμασταν τί θὰ κάνανε.

Χωρίστηκαν καὶ πιάσανε ἓνα γύρο τὶς ἄκρες τοῦ χωραφιοῦ καὶ μάζεψαν ἀγκαλιές ρεῖκια καὶ χορτάρια. Τὰ κυβάλησαν στὸ χωράφι καὶ σχηματίζοντας γραμμές, ἄρχισαν νὰ τὰ σκορπίζουν πάνω στὸ γρασίδι. Καμουφλάρανε τὸ πεδίο προσγείωσής μας. Οἱ ὁδοστρωτήρες ἀφοῦ στρώσανε τὸ χῶμα καὶ τὸ ἱσοπέδωσαν γιὰ νὰ γίνει κατ'ἀλληλο γιὰ προσγείωση, εἶχαν ἀφήσει σημάδια ποὺ ἀπὸ ψηλὰ διακρίνονταν πολὺ καλὰ καὶ γι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες ἦρθαν ἀπὸ τὸ χωριὸ τους, ὅλοι, ἄντρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ, γιὰ νὰ τὰ διορθώσουν. Ὡς σήμερα ἀκόμα δὲν ξέρω ποῖος τοὺς εἶπε νὰ τὸ κάνουν. Κάνανε μιὰ μεγάλη γραμμὴ ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ ὡς τὴν ἄλλη καὶ περπατώντας πολὺ ἀργά, σκόρπιζαν τὰ ρεῖκια· ὁ Φὶν καὶ γὼ ἀνακατευτήκαμε μαζὺ τους.

Εἶταν γρη῏ς καὶ γέροι τὸ περισσότερον, κοντοὶ καὶ λυπημένοι, μὲ σκοῦρα, βαθειὰ αὐλακωμένα ἀπὸ τὶς ρυτίδες πρόσωπα καὶ ἀργὰ-ἀργὰ σκόρπιζαν τὰ ρεῖκια. Ὅπως περνούσαμε κοντὰ τους, ἄφηναν τὴ δουλειὰ τους καὶ μᾶς χαμογελοῦσαν, λέγοντάς μας κάτι ἐλληνικά ποὺ ἐμεῖς δὲν τὸ καταλαβαίναμε. Ἐνα παιδί ἔδωσε στὸ Φὶν ἓνα μικρὸ ρῶξ λουλούδι· ἐκεῖνος δὲν ἤξερε τί νὰ τὸ κάνει μόνο προχωροῦσε κρατώντας το στὸ χέρι.

Γυρίσαμε πίσω στὴν πλαγιά τοῦ λόφου καὶ περιμέναμε. Ὑστερα ἀπὸ λίγο χτύπησε τὸ τηλέφωνο τοῦ ἀεροδρομίου. Εἶταν ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς ἀεροπορίας. Εἶπε πὼς ἓνας μας ἔπρεπε νὰ πετάξει πίσω στὴν Ἐλευσίνα ἀμέσως γιὰ νὰ πάρει πολὺτιμες πληροφορίες καὶ χρήματα. Εἶπε ἀκόμα πὼς ὅλοι μας ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ μικρὸ μας ἀεροδρόμιο στὰ Μέγαρα καὶ νὰ πᾶμε τὸ ἴδιο βράδυ στὸ Ἄργος.

Ἀπογειώθηκα καὶ τράβηξα πρὸς τὴν Ἐλευσίνα. Προσγειώθηκα στὸ ἔρημο ἀεροδρόμιο. Δὲν ἔβλεπε ψυχρή. Ἄφησα τὸ Χάρρικαινη

μου καὶ τὴν ὥρα ποὺ προχωροῦσα πρὸς τὰ ὑπόστεγα, ξανάρθανε τὰ βομβαρδιστικά. Κρύφτηκα σ' ἓνα χαντάκι ὅπου τέλειωσαν τὴ δουλειὰ τους· τότε σηκώθηκα καὶ πήγα στὴ μικρὴ αἴθουσα ἐπιχειρήσεων. Τὸ τηλέφωνο βρισκόταν ἀκόμα πάνω στὸ τραπέζι, πήρα τὸ ἀκουστικό καὶ εἶπα «Ἐμπρός».

Μιὰ Γερμανικὴ φωνὴ μοῦ ἀπάντησε ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη.

«Μ' ἀκούτε», εἶπα. Ἡ φωνὴ ἀπάντησε «Ναί, ναί, σὰς ἀκούω».

«Ἐν τάξει, εἶπα, ἀκουσε προσεχτικά τί θὰ σοῦ πῶ».

«Ναί, ἀκούω, συνεχίστε παρακαλῶ».

«Ἐδῶ σὰς μιλάει ἡ ΡΑΦ. Μιὰ μέρα θὰ γυρίσουμε πίσω, καταλαβαίνεις; Μιὰ μέρα θὰ γυρίσουμε».

Ὑστερα ἐξεόλλησα τὸ τηλέφωνο καὶ τὸ πέταξα ἔξω ἀπὸ τὸ κλειστὸ παράθυρο σπάζοντας τὸ τζάμι. Ὅταν βγήκα ἔξω εἶδα ἓνα κοντὸ ἄνθρωπο μὲ πολιτικὰ νὰ στέκεται κοντὰ στὴν πόρτα. Στὸ ἓνα τοῦ χέρι κρατοῦσε ἓνα πιστόλι καὶ μιὰ μικρὴ σακκούλα στὸ ἄλλο.

«Θέλετε τίποτα;» μοῦ εἶπε σὲ ἀρκετὰ καλὰ ἀγγλικά.

«Ναί», εἶπα ἐγώ. «Θέλω τὶς πληροφορίες καὶ τὰ ἔγγραφα ποὺ ἔχω διαταγὴ νὰ τὰ μεταφέρω στὸ Ἄργος».

«Ἐδῶ εἶναι ὅτι ζητᾶς, μοῦ εἶπε δίνοντάς μου τὴ σακκούλα. Καλὴ τύχη».

Πέταξα πίσω στὰ Μέγαρα. Λίγο πρὶν κεῖ ἀπὸ τὴν παραλία εἶδα δυὸ ἐλληνικά ἀντιτορπιλλικά νὰ βυθίζονται μέσα στὶς φλόγες. Ἐκανα ἓνα-δυὸ βόλτες πάνω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο· συγκεντρώθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπογειώθηκαν καὶ τροβήξαμε γιὰ τὸ Ἄργος.

Τὸ προσωπικὸ ἐδάφος εἶχε κιόλας φτάσει καὶ μόλις βγήκαμε ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα μας, ἡ Κατίνα ἦρθε τρέχοντας μ' ἓνα καλάθι μὲ μαῦρες ἐληές καὶ μᾶς πρόσφερε δείχνοντας τὰ στομάχια μας καὶ ἐννοώντας πὼς ἔπρεπε νὰ φᾶμε.

Ὁ Φὶν ἔσκυψε καὶ τῆς ἀνακάτεψε τὰ μαλλιά μὲ τὸ χέρι του. «Κατίνα, πρέπει μιὰ μέρα νὰ κατέβουμε στὴν πόλη καὶ νὰ σοῦ ἀγοράσω ἓνα καινούριο φουστάνι». Τοῦ χαμογέλασε χωρὶς νὰ καταλάβει τί τῆς ἔλεγε καὶ ὅλοι μας ἀρχίσαμε νὰ τρώμε τὶς ἐληές.

Κεῖνο τὸ βράδυ κοιμηθήκαμε στὸ ὑπαιθρο· μαζὺ μας καὶ ἡ Κατίνα τυλιγμένη σ' ἓνα μανδύα. Τὴν ἄλλη μέρα πήραμε διαταγὴ νὰ σηκωθοῦμε γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὰ καράβια ποὺ μεταφέρανε στρατό. Δὲν προφτάσαμε. Δυὸ ἀεροπλάνα μας ποὺ σηκώθηκαν, οἱ Γερμανοὶ τὰ ρίξαν ἀμέσως. Ἀπὸ πάνω μας εἶδα τουλάχιστον 50 Μέσσερσμιτ. Κατέβηκαν καὶ χτύπησαν τ' ἀεροδρόμιο. Καὶ τὰ 7 ἀεροπλάνα ποὺ μᾶς μένανε καταστράφηκαν. Δὲν ὑπῆρχε ἀντίσταση ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἢ τὸν ἀέρα, ἀνέξαιρέσουμε τὸ Φὶν ποὺ κρατοῦσε τὸ πιστόλι του καὶ τοὺς χτυποῦσε.

Δέν είναι καθόλου ευχάριστο νὰ σὲ χτυπάνε ἀπὸ ψηλά, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχουν κανόνια στὰ φτερά τους· κι' ἂν δὲν ἔχει κανεὶς ἕνα βαθὺ χαντάκι γιὰ νὰ κρυφτεῖ, δὲν τὴν γλυτώνει. Γιὰ κάποιο λόγο, ἴσως γιὰτὶ τὸ πῆραν γιὰ ἔξυπνο ἄστεϊο, οἱ Γερμανοὶ πιλότοι πῆγαν κατευθεῖαν στὰ ὀρύγματα, προτοῦ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ ἀεροδρόμιο. Τὰ πρῶτα δέκα λεπτά τρέχαμε σὰν τρελλοὶ ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χαντακιοῦ γιὰ νὰ μὴ βρισκόμαστε σὲ παράλληλη γραμμὴ μὲ τὴν πτήση τοῦ ἐπιτιθέμενου ἀεροπλάνου. Εἶταν δέκα φοβερὰ λεπτά· ὅλοι φώναζαν «ἔρχεται ἄλλο», καὶ τρέχαμε γρήγορα γιὰ νὰ περάσουμε τὴ γωνιά καὶ νὰ μποῦμε στὸ ἄλλο τμήμα τοῦ ὀρύγματος.

Ὑστερα οἱ Γερμανοὶ πῆγαν γιὰ τὰ Χάρρικαιην καὶ συγχρόνως γιὰ τὰ πολλὰ παλιά ἑλληνικὰ ἀεροπλάνα ποὺ εἶταν σταθμευμένα γύρω στὸν ἐλαιώνα. Τὰ κάψανε ἕνα-ἕνα, μεθοδικὰ καὶ συστηματικά. Ὁ κρότος εἶταν κάτι φοβερό, καὶ παντοῦ—στὰ δέντρα, στοὺς βράχους καὶ στὰ χορτάρια—χτυποῦσαν οἱ σφαῖρες.

Θυμᾶμαι ποὺ μὲ προφύλαξη μεγάλη, ἔβγαλα τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τὸ ὄρυγμα καὶ εἶδα ἕνα μικρὸ ἄσπρο λουλούδι ποὺ φύτρωνε λίγο πιδὲ κεῖ. Εἶταν κατάλευκο καὶ εἶχε τρία πέταλα. Θυμᾶμαι πὼς γύρισα τὰ μάτια μου ἀπ' αὐτὸ καὶ εἶδα τρία ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ ἀεροπλάνα νὰ βουτᾶνε πάνω στὸ Χάρρικαιην μου ποὺ βρισκόταν στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ καὶ θυμᾶμαι πὼς τοὺς ἔβριζα μ' ὅλο ποὺ δὲν ἔξερα τί ἔλεγα.

Ὑστερα, ξαφνικά, εἶδα τὴν Κατίνα. Ἔτρεχε ἀπὸ τὴν πιὸ μακρινὴ γωνιά τοῦ ἀεροδρομίου, ἔτρεχε ἔξω, μέσα στὶς φλόγες τῶν πολυβόλων καὶ στὰ ἀεροπλάνα ποὺ καίγονταν· ἔτρεχε ὅσο γρήγορα μπορούσε. Μιὰ φορὰ σκόνταψε, μὰ σηκώθηκε καὶ ξανάρχισε νὰ τρέχει. Ὑστερα σταμάτησε καὶ στρέφοντας τὰ μάτια της στὸν οὐρανό, σήκωσε τὴ γροθιά της ἀπειλητικὴ πρὸς τὰ ἀεροπλάνα τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ πάνω της.

Τότε ἔτσι ὅπως στεκόταν· θυμᾶμαι πὼς εἶδα ἕνα ἀπὸ τὰ Μέσσερμιτ νὰ γυρίζει καὶ νὰ κατεβαίνει χαμηλὰ κατευθεῖαν πρὸς τὸ μέρος της καὶ θυμᾶμαι πὼς σκέφτηκα ἑκείνη τὴ στιγμὴ πὼς εἶταν πολὺ μικρὸ σημάδι γιὰ νὰ χτυπηθεῖ. Θυμᾶμαι ποὺ ἔβλεπα τὶς σπίνες τῆς φλόγας τῶν πολυβόλων του καὶ θυμᾶμαι ποὺ ἔβλεπα τὸ παιδί, γιὰ ἕνα δευτερόλεπτο, νὰ στέκεται ἐντελῶς ἀκίνητο, ἀντιμέτωπο στὸ ἀεροπλάνο. Θυμᾶμαι πὼς ὁ ἄέρας τῆς φύσαγε τὰ μαλλιά.

Καὶ ὕστερα, ἔπεσε. Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τί ἔγινε. Ἀπὸ κάθε μεριά, σὰν μαγεῖα, φάνηκαν νὰ βγαίνουν ἄντρες. Βγαίνανε ἔξω ἀπὸ τὰ χαρακώματα καὶ τρέχανε σὰν τρελλοὶ κατὰ τὸ ἀεροδρόμιο, τρέχανε πρὸς τὸ μικρὸ ἑκείνου σωρὸ ποὺ κοιτόταν ἀκίνητος στὴ μέση τοῦ ἀεροδρομίου. Τρέχανε γρήγορα, πέφτανε καὶ σηκώνονταν καὶ θυμᾶμαι πὼς κι' ἐγὼ πήδηξα ἔξω ἀπὸ τὸ ὄρυγμα καὶ ἐνώθηκα μα-

ζί τους. Θυμᾶμαι πὼς δὲν συλλογιζόμουν τίποτα, μονάχα ἔβλεπα τὰ παπούσια τοῦ μπροστινοῦ μου, προσέχοντας πὼς εἶχε στραβὰ πόδια καὶ πὼς τὸ μπλὲ παντελόνι ποὺ φοροῦσε εἶταν πολὺ μακρὺ. Θυμᾶμαι πὼς εἶδα τὸν Φὶν νὰ φτάνει πρῶτος, κι' ἀπὸ κοντὰ του ἁμέσως ἕνας λοχίας ποὺ τὸν λέγανε Οὐῆστφουλ, καὶ θυμᾶμαι πὼς καὶ οἱ δυὸ μαζὺ σήκωσαν τὴν Κατίνα καὶ ἄρχισαν νὰ τρέχουν πίσω στὰ ὀρύγματα. Εἶδα τὸ πόδι της ποὺ εἶταν μονάχα μιὰ μᾶζα ἀπὸ κόκκαλα καὶ αἷμα καὶ εἶδα τὸ στήθος της ὅπου ξεπεταγόταν τὸ αἷμα βάφοντας τὸ ἄσπρο τοῦ φουστάνιό της, καὶ εἶδα, γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὸ πρόσωπό της, ποὺ εἶταν ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι ποὺ σκέπαζε τὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου.

Ἔτρεξα πίσω ἀπὸ τὸ Φὶν, ποὺ καθὼς ἔτρεχε, ἔλεγε διαρκῶς, «Τὰ κτήνη, τὰ γουρουνία, οἱ κακοῦργοι». Καὶ μόλις μπήκαμε στὸ ὄρυγμα, θυμᾶμαι πὼς κοίταξα τριγύρω καὶ εἶδα πὼς δὲν ἀκουγόταν πιὰ θόρυβος ἢ πυροβολισμοί. Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν φύγει.

«Ποῦ εἶναι ὁ Γιατρός;» εἶπε ὁ Φὶν. Ἀμέσως παρουσιάστηκε δίπλα μας, ἔπιασε ἀπαλὰ τὸ σφυγμὸ της καὶ χωρὶς νὰ σηκώσει τὰ μάτια, εἶπε: «Εἶναι νεκρή».

Τὴν βάλανε κάτω ἀπὸ ἕνα μικρὸ δέντρο· καὶ ὅταν γύρισα τὸ κεφάλι εἶδα ἀπ' ὅλες τὶς μεριεὶς ἀμέτρητες φωτιεὶς ἀπὸ ἀεροπλάνα ποὺ καίγονταν. Εἶδα καὶ τὸ δικό μου νὰ καίεται ἐκεῖ κοντὰ καὶ στάθηκα βλέποντας ἀπελπισμένος τὶς φλόγες ποὺ χόρευαν γύρω ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο, καὶ ἀγκαλιάζανε καὶ γλύφανε τὰ φτερά του.

Στάθηκα καὶ κοίταξα τὶς φλόγες, κι' ὅπως τὶς παρατηροῦσα, ἡ φωτιά πήρε ἕνα βαθὺ κόκκινο χρῶμα καὶ εἶδα μέσ' ἀπ' αὐτήν, ὅχι ἕνα συντρίμι ποὺ κάπνιζε, ἀλλὰ τὶς φλόγες μιᾶς θερμότερης καὶ δυνατότερης φωτιᾶς ποὺ τώρα ἔκαie καὶ μεγάλωνε στὶς καρδιὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Στεκόμουν ἐκεῖ κοιτάζοντας καὶ ὅσο κοίταξα εἶδα στὴ μέση τῆς φωτιᾶς, ἀπ' ὅπου πηδοῦσαν οἱ κόκκινες φλόγες, μιὰ λαμπερὴ ἄσπρη φλόγα, νὰ γυαλίζει δυνατὰ, χωρὶς χρῶμα.

Ὅπως κοίταξα, ἡ λαμπράδα σκορπίστηκε καὶ ἔγινε ἀπαλὴ καὶ κίτρινη σὰν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ μέσα ἀπ' αὐτήν καὶ πάνω ἀπ' αὐτήν εἶδα ἕνα μικρὸ παιδάκι νὰ στέκεται στὴ μέση τοῦ ἀεροδρομίου μὲ τὸ ἡλιόφωτο νὰ λάμπει στὰ μαλλιά του. Γιὰ μιὰ στιγμὴ στάθηκε μὲ τὰ μάτια στηλωμένα ψηλὰ στὸν οὐρανό, ποὺ εἶταν καθαρὸς καὶ γαλάζιος καὶ χωρὶς σύννεφα· ὕστερα γύρισε καὶ κοίταξε πρὸς ἑμένα καὶ ὅπως γύρισε εἶδα πὼς τὸ λουλουδάτο φουστάνι εἶχε μπροστὰ ἕνα λεκὲ σκούρο κόκκινο, τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος.

Ὑστερα πιὰ δὲν εἶταν οὔτε φωτιά, οὔτε φλόγες καὶ μπροστὰ μου βρισκόταν μονάχα τὸ κόκκινο παραμορφωμένο ἀπομεινῶρι ἐνὸς καμμένου ἀεροπλάνου. Πρέπει νὰ στάθηκε ἐκεῖ πάρα πολὺ ὥρα...

Από
τὸ βιβλίο
!ΟΧΟ!
τοῦ Rex Whistler

Από
τὸ βιβλίο
!ΟΧΟ!
τοῦ Rex Whistler

!ΟΧΟ!

Ο Ρέξ Χουτςλερ, ένας από τους καλούς σύγχρονους Ἀγγλους καλλιτέχνες, έγινε ιδιαίτερα γνωστός για τις εικονογραφήσεις βιβλίων που έκαμε και για την εργασία του στο θέατρο τοῦ Λονδίνου. Ἡ λαμπρή του σταδιοδρομία διακόπηκε σὰ 40 του χρόνια. Σκοτώθηκε σὴν Νορμανδία διὰν έγινε ἡ απόβαση σὴν Γαλλία, καὶ ὁ θάνατός του ἀνακοινώθηκε στοὺς «Τάϊμς» σὴς 28 Ἰουλίου 1944.

Τελευταία κυκλοφόρησε σὴν Ἀγγλία ἕνα ἐνδιαφέρον βιβλίο του ὅπου φαίνεται για πρώτη φορά μιὰ κάπως εἰδικὴ πλευρὰ τῆς τέχνης του, καὶ σὰν μανία παρὰ καλλιτεχνικὴ δουλειά.

Τὸ βιβλίο λέγεται «!ΟΧΟ!», ἐξεδόθη σὸ Λονδίνο ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο «John Lane, The Bodley Head» καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σειρά ἀστεία καὶ γελοῖα «πρόσωπα μὲ δύο ὄψεις». Ὁ ἄδελφός του Ἀῶρενς Χουτςλερ ἀπέδωσε τὸ πνεῦμα τῶν εἰκόνων αὐτῶν σὲ ἔξπνους στίχους ποὺ τὶς συνοδεύουν. Σὴν ἀπέναντι σελίδα δημοσιεύουμε, μὲ τὴν ἄδεια τῶν ἐκδοτῶν, πέντε ἀπὸ αὐτὰ τὰ «πρόσωπα μὲ δύο ὄψεις», ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ δεῖ καὶ ἴσια καὶ ἀνάποδα.

Ο Ρέξ Χουτςλερ, ένας από τους καλούς σύγχρονους Ἀγγλους καλλιτέχνες, έγινε ιδιαίτερα γνωστός για τις εικονογραφήσεις βιβλίων που έκαμε και για την εργασία του στο θέατρο τοῦ Λονδίνου. Ἡ λαμπρή του σταδιοδρομία διακόπηκε σὰ 40 του χρόνια. Σκοτώθηκε σὴν Νορμανδία διὰν έγινε ἡ απόβαση σὴν Γαλλία, καὶ ὁ θάνατός του ἀνακοινώθηκε στοὺς «Τάϊμς» σὴς 28 Ἰουλίου 1944.

Τελευταία κυκλοφόρησε σὴν Ἀγγλία ἕνα ἐνδιαφέρον βιβλίο του ὅπου φαίνεται για πρώτη φορά μιὰ κάπως εἰδικὴ πλευρὰ τῆς τέχνης του, καὶ σὰν μανία παρὰ καλλιτεχνικὴ δουλειά.

Τὸ βιβλίο λέγεται «!ΟΧΟ!», ἐξεδόθη σὸ Λονδίνο ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο «John Lane, The Bodley Head» καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σειρά ἀστεία καὶ γελοῖα «πρόσωπα μὲ δύο ὄψεις». Ὁ ἄδελφός του Ἀῶρενς Χουτςλερ ἀπέδωσε τὸ πνεῦμα τῶν εἰκόνων αὐτῶν σὲ ἔξπνους στίχους ποὺ τὶς συνοδεύουν. Σὴν ἀπέναντι σελίδα δημοσιεύουμε, μὲ τὴν ἄδεια τῶν ἐκδοτῶν, πέντε ἀπὸ αὐτὰ τὰ «πρόσωπα μὲ δύο ὄψεις», ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ δεῖ καὶ ἴσια καὶ ἀνάποδα.

Η ΕΚΛΟΓΗ, ἐδώ καὶ ἔξη μῆνες, ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται σὲ συνεργασία μὲ τὸ περιοδικὸν «Ἠχώ» (Echo) ποὺ βγαίνει γαλλικὰ στὸ Λονδίνο καὶ ἔχει τὴν ἀντίστοιχὴ ἔκδοσιν σὲ πολλὰς χώρες καὶ πολλὰς γλώσσας. Οἱ διευθύνσεις τῶν περιοδικῶν αὐτῶν ἔλαβαν πολλὰ γράμματα ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες ποὺ τονίζουν ἰδιαίτερα τὴ σημασίαν ἐνὸς περιοδικοῦ μὲ διεθνή χαραχτήρα καὶ κυκλοφορία. Παρακάτω δημοσιεύουμε ἀποσπάσματα τῶν γραμμάτων αὐτῶν :

«Ὁ πόλεμος φέρνει πολλὰς δυστυχίες, μᾶς ἐπιτρέπει ὅμως μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν νὰ πλησιάσουμε περισσότερους λαοὺς, καὶ βλέπουμε μὲ ἱκανοποίηση πὺς ἡ «Ἠχώ» ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρεῖ αὐτοὺς τοὺς δεσμοὺς καὶ εἰς τὴν εἰρήνην.» Ἀντρέ Κένς, Παρίσι

«Τὸ περιοδικὸν αὐτὸ ἀνταποκρίνεται σὲ μιὰ ἀνάγκη ποὺ τὴν αἰσθάνεται κανεὶς πολὺ. Ἐλπίζω πὺς ἡ «Ἠχώ» θὰ ἐξακολουθήσει νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν προώθησιν τῶν καλῶν διεθνῶν σχέσεων.» Τζ. βάν Ντερ Βήν, Κάγγη

«Μὲ χαρὰ μου παίρνω τὴν «Ἠχώ», γιατί διαλέγει ἄρθρα σχετικὰ μὲ τὰ τοπικὰ προβλήματα καὶ γιατί τὸ σχῆμα τῆς εἶναι πρωτότυπο, οἰκονομικὸ καὶ κομψό.» Φ. Λοντιφιόρα, Ἰταλία

«Ἄρθρα, ἱστορίαι καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ βιβλία εἶναι πραγματικὰ ἐξαιρετικὰ καὶ διαλεγμένα μὲ γούστο.»

Γ. Β., Ἑλσίνκι

«Δὲν ὑπάρχουν ἄρθρα ποὺ δὲ μοῦ ἀρέσουν, καί, ἂν παίρνω τὴν «Ἐκλογή», εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ λόγος : ποὺ τὸ καθένα τοὺς ἔχει τὴν ἀρμόζουσα ὅσο καὶ ἐνδιαφέρουσα θέση.» Β. Ἀβελίδης, Καρδίτσα, Ἑλλάς

«Δημοσιεύματα σὰν αὐτὰ ὑπηρετοῦν πραγματικὰ τὰ Ἑθνη νὰ νιώσουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ σὰς περιμένει ἕνα μεγάλο ἰδεαλιστικὸν Ἔργο.» Κ. Σμιτ, Ρότερνταμ

«Θὰ γνωρίσω τὴν «Ἠχώ» στοὺς νέους ποὺ νοσταλγοῦν νὰ μαθαίνουν τί γίνεται καὶ τί λέγεται στὸν κόσμον.» Φ. Πιζους, Σαρδηνία

«Δὲν ἐπαινώ καθόλου τὴν «Ἐκλογή», ποὺ στέκει τὸ πολυτιμότερον περιοδικὸν καὶ ἔχει τὴν προτίμησιν τοῦ κοινοῦ, γιατί εἶναι περιττὸ ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς...»

Ζ. Πρωτοπαπᾶς, Ἀταλάντη, Ἑλλάς

Αντίστοιχες ἐκδόσεις τοῦ «Ἠχώ» ἐκδίδονται σὲ πολλὰς χώρες, μὲ τοὺς ἑξῆς τίτλους :

ÉCHO — Revue Internationale

Γαλλικὸ

INTERNATIONAL ECHO

Ὁλλανδία, Ὁλλανδικές Ἀποικίες, Βέλγιο

PARHAAT

Φιλανδία

ΕΚΛΟΓΗ

Ἑλλάδα

NEUE AUSLESE

Γερμανία, Αὐστρία

ECHO DEL MONDO

Ἰταλία

WEN CHIEN (Καθόπτρις)

Κίνα

WITYA (Γνώση)

Σιάμ

Ἐτοιμάζονται καὶ πολλὰς ἄλλες ἐκδόσεις.